MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Vaidas Jurkevičius
Jūratė Kemežytė

Civilinės teisės specialioji dalis

Praktikumas. I dalis

Mokomasis leidinys

Vilnius
2013

UDK 347(076.1)
Ju216

Recenzavo:
prof. dr. Sigitas Mitkus, Vilniaus Gedimino technikos universitetas
doc. dr. Antanas Rudzinskas, Mykolo Romerio universitetas

Autorių indėlis:
Vaidas Jurkevičius (9,3 autorinio lanko)
Jūratė Kemežytė (9,3 autorinio lanko)

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros 2012 m. gruodžio 13 d. posėdyje (protokolo Nr. 1CKK-7) pritarta leidybai.

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto tarybos 2012 m. gruodžio 31 d. posėdyje (protokolo Nr. 1T-12) pritarta leidybai.

Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo pirmosios pakopos studijų programos komiteto 2012 m. gruodžio 19 d. posėdyje (protokolo Nr. 1BPK-09) pritarta leidybai.

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Teisės bakalauro studijų programos komiteto 2012 m. gruodžio 20 d. posėdyje (protokolo Nr. 1CPK-3 (SPK)) pritarta leidybai.

Mykolo Romerio universiteto Mokslinių-mokomųjų leidinių aprobavimo leidybai komisijos 2013 m. sausio 16 d. posėdyje (protokolo Nr. 2L-41) pritarta leidybai.

Visos knygos leidybos teisės saugomos. Ši knyga arba kuri nors jos dalis negali būti dauginama, taisoma arba kitu būdu platinama be leidėjo sutikimo.

ISBN 978-9955-19-543-6 © Mykolo Romerio universitetas, 2013

Turinys

Įvadas 5

1 TEMA.
Prievolių teisės ir prievolės samprata.
Prievolių rūšys.
Prievolės šalys..... 7

2 TEMA.
Prievolių vykdymas.
Prievolių neįvykdymo teisinės pasekmės 29

3 TEMA.
Prievolių įvykdymo užtikrinimas.
Prievolės įvykdymo užtikrinimo samprata ir būdai 50

4 TEMA.
Prievolių pabaiga.
Kreditoriaus interesų gynimo būdai..... 76

5 TEMA.
Civilinės atsakomybės samprata, rūšys,
formos ir sąlygos 99

6 TEMA.
Bendrieji deliktinės atsakomybės klausimai 127

7 TEMA.
Atskiri deliktinės atsakomybės atvejai 151

8 TEMA.
Kito asmens reikalų tvarkymas.
Nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas be pagrindo.
Lošimas ir lažybos 185

9 TEMA.
Sutarčių teisės ir sutarties samprata.
Sutarčių rūšys.
Sutartinių santykių šalys ir tretieji asmenys 207

10 TEMA.
Sutarčių sudarymas.
Ikisutartiniai santykiai 230

11 TEMA.
Sutarčių turinys ir aiškinimas 255

12 TEMA.
Sutarčių vykdymas.
Teisinės sutarčių neįvykdymo pasekmės.
Sutartinė civilinė atsakomybė 278

13 TEMA.
Sutarčių pabaiga 304

Sutarties pavyzdys.
Preliminarioji būsimo turto pirkimo-pardavimo sutartis.....330

1 praktinės užduoties sprendimo pavyzdys.....351

2 praktinės užduoties sprendimo pavyzdys.....358

Įvadas

Šis mokomasis leidinys yra skirtas Mykolo Romerio universiteto studentams, studijuojantiems civilinės teisės specialiąją dalį kaip privalomą studijų dalyką, taip pat juo gali būti remiamasi ir šio universiteto bei kitų aukštųjų mokyklų ekonomikos, verslo vadybos, finansų ir kitose studijų programose, dėstant civilinę, verslo, komercinę, prievolių, sutarčių teisę ir kitus su privatine teise susijusius studijų dalykus. Nors leidinys visų pirma yra skirtas pasirengti praktinio pobūdžio užsiėmimams (seminarams, pratyboms), tačiau juo galima remtis ir kitų akademinių užsiėmimu metu ar studijuojant savarankiškai. Be to, šis leidinys gali būti naudingas teisės praktikams ir visiems kitiems, besidomintiems civilinės teisės problematika bei jos aktualijomis.

Tai pirmoji mokomojo leidinio, parengto remiantis autorių bendra profesine ir pedagogine patirtimi, dalis. Šią dalį sudaro 13 temų, apimančių bendruosius prievolių teisės klausimus (1–4 temos), nesutartines prievoles (5–8 temos) ir bendrąsias sutarčių teisės nuostatas (9–13 temos). Antrojoje leidinio dalyje autoriai aptaria atskiras sutarčių rūšis. Praktikumu gali būti naudojamasi ir nuolatinių, ir ištęstinių bei nuotolinių studijų procese[1].

Visos praktikumo temos išdėstytos sistemiškai, išlaikant vientisą jų struktūrą. Kiekvienos temos pradžioje autoriai pateikia jos turinį atskleidžiančias potemes, aktualias ištraukas iš reikšmingų, teismų praktikoje suformuluotų teisės taikymo ir aiškinimo taisyklių. Toliau pateikiami probleminio pobūdžio (diskusiniai) klausimai, taip pat išsamios praktinės užduotys (situacijos), kurių analizė studentams padės įgytas teorines žinias susieti su konkrečiomis gyvenimiškomis aplinkybėmis. Kiekvienos temos pabaigoje nurodomas literatūros sąrašas, kurį sudaro tikslinė specialioji literatūra (monografijos, vadovėliai, mokslo studijos ir kt.), teisės aktai ir teismų praktika[2]. Teismų praktikos sąrašas apima tik, autorių nuomone,

1 Atsižvelgiant į konkrečių studijų programų studijoms skirtą akademinių valandų skaičių, kurso dėstytojas studentams turėtų patikslinti studijuotinų temų apimtį ir šaltinius.

2 Pažymėtina, kad prie norminių šaltinių nurodomi tik tie „Valstybės žinių“ numeriai, kuriuose paskelbtos pirminės teisės aktų redakcijos. Informacija apie specialiąją literatūrą, teisės aktus ir teismų praktiką pateikiama iki 2012 m. gruodžio 1 d.

svarbiausią ir naujausią (daugiausia nuo 2005 m.) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir kitų teismų praktiką. Siekiant palengvinti informacijos paiešką, prie kiekvieno teismo procesinio dokumento nurodoma, kokie konkretūs nagrinėjamos temos aspektai jame yra aptariami. Pažymėtina, kad ir ištraukos iš teismų praktikos, ir kontroliniai klausimai bei praktinės užduotys yra išdėstyti laikantis kiekvienos temos pradžioje esančių potemių turinio eiliškumo. Be to, daugelis kontrolinių klausimų ir praktinių situacijų formuluojamos taip, kad studentams reikėtų remtis ne tik viena konkrečia, bet ir kitomis praktikumo temomis. Taip siekiama ugdyti studentų gebėjimą lanksčiai ir sistemiškai mąstyti.

Kadangi visame praktikume daug dėmesio skiriama praktiniams studentų įgūdžiams lavinti, leidinio pabaigoje pateikiama pavyzdinė preliminarioji būsimojo buto pirkimo–pardavimo sutartis, kuria remiantis parengtos paskutiniosios kiekvienos temos užduotys ir kurios nuostatomis studentai privalės vadovautis šią užduotį spręsdami. Taip studentams siekiama atskleisti sutartinių santykių daugialypiškumą ir įvairovę, taip pat situacijas, nors ir susiklosčiusias sutartinių santykių metu, tačiau kildinamas iš nesutartinių prievolių ar kvazisutarčių. Akademiniuose užsiėmimuose ši pavyzdinė sutartis gali būti naudojama ir nagrinėjant teorinius konkrečių praktikumo temų klausimus. Be to, praktikume pateikiama keletas praktinių situacijų sprendimų pavyzdžių, kuriais studentai galės remtis spręsdami atskirose temose nurodytus uždavinius. Autorių pedagoginė patirtis rodo, kad daugeliui studentų trūksta įgūdžių teisiniams argumentams formuluoti, todėl rekomenduotina, kad dėstytojai, be tradicinių studijų metodų (individualaus atsakinėjimo, diskusijų grupėse, bylų nagrinėjimo, faktinių situacijų sprendimo ir kt.), skatintų studentus užduotis spręsti raštu, taip padėdami studentams ugdytis akademinio raštingumo ir teorinių žinių praktinio taikymo įgūdžius.

Autoriai

1 TEMA.

Prievolių teisės ir prievolės samprata. Prievolių rūšys. Prievolės šalys

Prievolių teisės samprata ir sistema. Prievolių teisės šaltiniai. Prievolių teisės principai. Prievolių teisės vieta teisės sistemoje. Prievolių ir daiktinės teisės sąveika. Prievolių teisės raidos tendencijos Lietuvoje ir užsienio valstybėse. Pasaulinis ir regioninis prievolių teisės derinimas ir unifikavimas.

Prievolės samprata. Prievolių atsiradimo pagrindai. Prievolės elementai. Prievolės dalykas ir objektas. Prievolės dalykui keliami reikalavimai. Prievolės turinys. Prievolės turinio apibrėžtumas (privalomumas). Prievolės dinamiškumas ir tikslingumas. Prievolės šalių subjektinių teisių gynimas.

Prievolių klasifikavimo į rūšis kriterijai ir praktinė reikšmė. Teisinės ir prigimtinės prievolės. Sutartinės ir nesutartinės prievolės. Vienašalės ir dvišalės prievolės. Turtinės ir neturtinės prievolės. Abstrakčios ir kauzalinės prievolės. Dalomosios ir nedalomosios prievolės. Universalios (jungtinės), alternatyviosios ir fakultatyviosios prievolės. Prievolės su asmenų daugetu: dalinės ir solidariosios, pagrindinės ir subsidiariosios prievolės. Neapibrėžto termino ir terminuotos prievolės. Sąlyginės prievolės. Abstrakčios prievolės. Prievolės trečiojo asmens naudai. Piniginės prievolės. Kitos prievolių rūšys.

Prievolės šalys. Prievolės subjektų pasikeitio samprata ir rūšys. Reikalavimo perleidimas. Skolos perkėlimas. Subrogacija. Reikalavimo perėjimas trečiajam asmeniui regreso tvarka. Subrogacijos ir reikalavimo perėjimo trečiajam asmeniui regreso tvarka santykis.

1. Dėl prievolės dalyko ir objekto atribojimo

„Prievolės dalykas yra tai, dėl ko atsirado prievolė. Kas sudaro prievolės dalyką, sprendžiama pagal tai, kokia yra kreditoriaus reikalavimo teisė ir atitinkamai skolininko pareiga. Prievolės dalykas apibrėžiamas CK 6.3 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad prievolės dalyku gali būti bet kokie veiksmai (veikimas, neveikimas), kurių nedraudžia įstatymai ir kurie neprieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei. Skolininkas gali būti įpareigojamas atitinkamai veikti arba neveikti (ką nors duoti; ką nors padaryti; ko nors nedaryti). Turtinių prievolių šalių teisės ir pareigos yra susijusios su konkrečiu turtu (pastatais, žemės sklypais ir kt.), tačiau tai nereiškia, kad prievolės dalykas yra turtas. Prievolės dalykas yra kreditoriaus ir skolininko teisės bei pareigos, susijusios su konkrečiu turtu, arba dėl jo atliekami veiksmai ar neveikimas. CK 6.3 straipsnio 2 dalies nuostata, kad prievolės dalyku taip pat gali būti bet koks turtas, aiškinamas taip, kad prievolės šalių veiksmai gali būti susiję su turtu, dėl kurio susitariama pagal prievolę. Turtas yra prievolės įvykdymo objektas, o ne prievolės dalykas. Skolininko pareiga ką nors duoti – tai privalėjimas perduoti nuosavybės teisę (pvz., pardavėjas privalo perduoti nuosavybės teisę į daiktą, nuomotojas privalo perduoti nuomininkui teisę valdyti daiktą ir juo naudotis ir pan.).“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011.

2. Dėl sąlyginei prievolei keliamų reikalavimų

„Sąlyginių prievolių (sandorių) teisinis reguliavimas leidžia išskirti sąlygai keliamus reikalavimus. Ja gali būti pripažinta tik tokia aplinkybė, kuri: (1) atsiranda ateityje (CK 1.68 straipsnio 1 dalis; 6.30 straipsnio 1, 4 dalys); (2) šalims nėra žinoma ir neturi būti žinoma, kad tokia aplinkybė įvyks ar ne (CK 1.66 straipsnio 2, 3 dalys; 1.68 straipsnio 2–4 dalys); (3) yra teisėta, neprieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei (CK 1.66 straipsnio 4 dalis; 6.31 straipsnio 1 ir 3 dalys); (4) jos buvimas ar nebuvimas yra įmanomas (CK 6.31 straipsnio 2 dalis); (5) nepriklauso išimtinai nuo skolininko

valios (CK 1.68 straipsnio 4 dalis). Pagal tai, ar šalių aptarta aplinkybė atitinka šias sąlygas, sprendžiama apie sudaryto sandorio galiojimą, taip pat jo teisinį kvalifikavimą.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011.

3. Dėl prigimtinės prievolės sampratos

„Be teisinių prievolių Civilinis kodeksas pripažįsta ir prigimtines prievoles. Prigimtinė prievolė (lot. *obligatio naturalis*) atsiranda, kai šalis sieja tam tikri tarpusavio moraliniai įsipareigojimai arba viena šalis jaučia moralinę pareigą atlikti kitai šaliai tam tikrus veiksmus. Prigimtinė prievolė yra tik tada, kai iš teisės aktų neišplaukia, jog atsirastų teisinė prievolė. Įstatymas, nenurodydamas konkrečių prigimtinių prievolių pagrindų, suteikia teismui teisę vieną ar kitą santykį pripažinti prigimtine prievole. Prigimtinės prievolės požymis yra tas, kad, kitaip nei teisinių prievolių, prigimtinių prievolių įvykdymas negali būti įgyvendinamas priverstinai, o kito asmens, skolininko, negalima priversti įvykdyti savo pareigos.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-34/2012.

4. Dėl abstrakčios prievolės

„Prievolės abstraktumas reiškia tai, kad ji yra savarankiška ir nesusijusi teisiniu ryšiu su tuo teisiniu santykiu, dėl kurio ji atsirado. <...>. Prievolės abstraktumas taip pat reiškia tai, jog abstrakčios prievolės subjektai, reikalaudami vykdyti arba atsisakydami vykdyti iš abstrakčios prievolės kylančias pareigas, negali remtis tuo, kad yra ir galioja arba kad nėra ar negalioja tokios prievolės atsiradimo pagrindas. Be to, kai teisinis santykis yra atsiradęs iš abstraktaus sandorio, ne kreditorius turi įrodinėti jo reikalavimo teisės atsiradimo pagrindo buvimą ir galiojimą, o skolininkas, norėdamas paneigti jam tenkančią teisinę pareigą, turi įrodyti, kad nėra teisinio santykio atsiradimo pagrindo arba kad jis negalioja ar neteko galios.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-538/2007.

5. Dėl atgręžtinio reikalavimo skolininkų daugeto atveju

„Pagal CK 6.9 straipsnio 1 dalį solidariąją pareigą įvykdęs skolininkas turi teisę regreso tvarka reikalauti iš visų kitų bendraskolių lygiomis dalimis to, ką jis įvykdė, atskaičius jam pačiam tenkančią dalį, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis. Šiame straipsnyje nurodyti pasyviojo solidarumo teisiniai padariniai bendraskolių tarpusavio santykiams, jo 1 dalyje įtvirtintas bendrasis principas, kad bendraskolių tarpusavio santykiai yra grindžiami dalinės, bet ne solidariosios prievolės principais. Vieno solidariojo skolininko įvykdyta visa prievolė baigiasi tinkamu įvykdymu (CK 6.123 straipsnis). Kartu toks bendraskolis perima kreditoriaus teises ir įgyja teisę pareikšti regresinį, t. y. atgręžtinį, reikalavimą kitiems bendraskoliams. Bendraskolis regreso teisę įgyja pagal įstatymą (CK 6.114 straipsnio 3 punktas), todėl nereikalingi papildomi bendraskolių susitarimai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178/2009.

6. Dėl reikalavimo perleidimo teisėtumo

„Cesijos sutartimi perleidžiamas ne daiktas, bet reikalavimo teisė. <...>. Pradinis kreditorius (cedentas) gali perleisti reikalavimo teisę, kurią jis turi ir kuri yra galiojanti. Taigi, kilus šalių ginčui, visų pirma reikia nustatyti, ar pradinis kreditorius turėjo teisę, dėl kurios sudaryta reikalavimo perleidimo sutartis, ir ar ši jo teisė buvo galiojanti cesijos sutarties sudarymo metu. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl reikalavimo perleidimo teisinius santykius reglamentuojančių teisės normų, yra nurodęs, kad, vertinant reikalavimo perleidimo teisėtumą, reikia įvertinti: 1) prievolę, iš kurios atsirado teisė, esanti reikalavimo perleidimo dalykas; 2) sandorį, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujajam kreditoriui reikalavimo teisę reikalavimo perleidimo forma (perleidimo pagrindą); 3) patį reikalavimo perleidimo (cesijos) sandorį, kuriuo perleidžiama reikalavimo teisė (atsisakoma reikalavimo teisės)."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2008.

7. Dėl draudimų perleisti reikalavimą pagal CK 6.101 straipsnio 5 dalį ir 6.102 straipsnio 3 dalį

„CK 6.101 straipsnio 5 dalyje ir 6.102 straipsnio 3 dalyje reglamentuotos dvi skirtingos teisinės situacijos, todėl abiejų šių pagrindų taikymas kartu negalimas. CK 6.101 straipsnio 5 dalis taikoma tada, kai reikalavimo perleidimas negali būti pateisinamas, nes kreditoriaus asmuo skolininkui turi esminę reikšmę, todėl reikalavimo perleidimas kitam kreditoriui pažeistų skolininko teises. CK 6.102 straipsnio 3 dalyje nustatytus draudimus lemia prievolės prigimtis, tai daro ją neatskiriamą nuo kreditoriaus asmens ir todėl negalimą perleisti."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2011.

8. Dėl tinkamo pranešimo apie reikalavimo perleidimą

„CK 6.109 straipsnio 1 dalies formuluotė, jog pranešimu laikomas reikalavimo perleidimo fakto įrodymo pateikimas skolininkui, reiškia, kad bet kuris pranešimas, nesvarbu, kokios formos ir kurio kreditoriaus (pradinio ar naujojo) pateikiamas, tačiau informuojantis skolininką apie cesiją, CK 6.109 straipsnio 1 dalies prasme yra įrodymas apie reikalavimo perleidimo faktą. Dėl to išplėstinė teisėjų kolegija, aiškindama CK 6.109 straipsnio 1 dalies normą, konstatuoja, kad skolininkui apie reikalavimo perleidimą, kai jam sudaryti skolininko sutikimo nereikia, gali būti pranešta bet kokia forma ir bet kokiu būdu, svarbu, kad pranešime būtų informacija apie pradinio kreditoriaus turimą ar būsimą reikalavimą ir jo perleidimą įvardytam naujajam kreditoriui. <...>. Siekiant nustatyti, ar pranešimas apie reikalavimo perleidimą yra tinkamas, turi būti taikomas objektyvusis metodas, t. y. sprendžiama, ar pranešimas yra tiek informatyvus, kad skolininkas, kaip protingas asmuo, pagal pateiktą informaciją suvoktų, jog reikalavimas yra perleistas."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010.

9. Dėl skolos perkėlimo ir reikalavimo perleidimo santykio

„Skolos perkėlimo institutas yra atskira asmenų pasikeitimo prievolėje rūšis. Skolos perkėlimas suprantamas kaip prievolės pasyviosios šalies – skolininko – pakeitimas kitu asmeniu. Skolos perkėlimo atveju pradinė prievolė išlieka, tik skola pagal prievolę perkeliama trečiajam asmeniui – naujajam skolininkui. Skolos perkėlimo iniciatyva gali kilti tiek iš skolininko, tiek iš kreditoriaus, tiek iš trečiojo asmens (CK 6.50, 6.116 straipsniai), tačiau bet kuriuo atveju skolos perkėlimas galimas tik esant kreditoriaus sutikimui. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas yra du atskiri asmenų pasikeitimo prievolėje institutai, kurie skiriasi savo sąlygomis, todėl savaime šių dviejų institutų sutapties neatsiranda. Tačiau įstatymo nedraudžiama šalims prireikus susitarti dėl reikalavimo perleidimo ir skolos perkėlimo tuo pačiu metu, laikantis CK 6.101-6.103, 6.115-6.122 straipsnių nuostatų."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44/2011.

10. Dėl subrogacijos sampratos ir tikslų

„Subrogacijos tikslai yra trys: 1) neleisti, kad žalos padaręs asmuo išvengtų atsakomybės; 2) neleisti nepagrįstai praturtėti nukentėjusiajam; 3) neleisti nepagrįstai praturtėti žalos padariusiam asmeniui. Taigi subrogacija yra restitucinio (kompensacinio), prevencinio ir sąžiningumą užtikrinančio pobūdžio. Dėl to dalį žalos kompensavusiam asmeniui suteikiama teisė perimti nukentėjusiojo teisę į žalos atlyginimą tiek, kiek išmokėta kompensacijos. <...>. Subrogacija yra reikalavimo teisės perėjimas įstatymo pagrindu – įstatyminė cesija (CK 6.101 straipsnio 4 dalis). <...>. Taigi subrogacijos atveju įvyksta asmenų pasikeitimas prievolėje."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83/2010.

11. Dėl subrogacijos ir regreso skirtumų

„Regresinė prievolė yra nauja prievolė, kuri paprastai atsiranda trečiajam asmeniui įvykdžius prievolę už skolininką: kai trečiasis asmuo įvykdo

prievolę už skolininką, skolininko prievolė kreditoriui pasibaigia tinkamu jos įvykdymu (CK 6.123 straipsnio 1 dalis) ir atsiranda nauja, t. y. regresinė, prievolė, kuri sieja skolininką ir skolininko prievolę įvykdžiusį asmenį. Tuo tarpu subrogacijos atveju, kai draudikas išmoka pagal draudimo sutartį draudimo išmoką draudėjui dėl trečiojo asmens padarytos draudėjui žalos, žalos atlyginimo prievolė, siejanti nukentėjusį draudėją ir žalą padariusį asmenį, nepasibaigia, tik keičiasi šios prievolės šalis: draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, įgyja draudėjo teises ir pareigas žalos atlyginimo prievolėje, t. y. toje pačioje, jau egzistuojančioje prievolėje."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2009.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Atskleiskite prievolės ir prievolių teisės sąvokų ryšį.
2. Ar pareiga yra prievolės sinonimas? Kodėl?
3. Kaip prievolių teisė yra suprantama subjektyviąja ir objektyviąja prasmėmis?
4. Kokia yra prievolių teisės šaltinių hierarchija?
5. Kokių romėnų teisės idėjų atspindžių aptinkame šiuolaikinėje prievolių teisėje?
6. Kokios įtakos prievolių teisei turi Europos Sąjungos teisės aktai?
7. Kokios tarptautinės sutartys gali būti laikomos prievolių teisės šaltiniais?
8. Kokie rekomendacinio pobūdžio teisės aktai (angl. *soft law*) ir kaip yra susiję su prievolių teise? Kokios įtakos šie aktai turi Lietuvos prievolių teisei? Paaiškinkite, ar teismai, nagrinėdami iš prievolinių teisinių santykių kylančius ginčus, gali remtis nurodytais teisės šaltiniais.
9. Kokios atskiros sudedamosios dalys sudaro vientisą prievolių teisės sistemą?
10. Ar prievolių teisės klausimai yra reglamentuoti vien tik Civilinio kodekso šeštojoje knygoje?

11. Kokios pagrindinės tarptautinės privatinės teisės taisyklės yra taikomos prievolių teisėje?
12. Koks prievolių teisės ir daiktinės teisės santykis? Nurodykite svarbiausius prievolių teisės ir daiktinės teisės panašumus ir skirtumus.
13. Kokios konkrečios šeimos teisės normos ir kaip yra susijusios su prievolių teise?
14. Ar prievolių teisė gali būti siejama su baudžiamąja ir administracine teise? Jei taip, pateikite konkrečių pavyzdžių. Jei ne – paaiškinkite, kodėl.
15. Kokie yra svarbiausi prievolių teisės principai ir kokia jų praktinė reikšmė?
16. Kokie elementai sudaro prievolę? Pateikite šių elementų sampratas ir atskleiskite jų tarpusavio ryšį.
17. Kuo skiriasi prievolės dalykas nuo objekto?
18. Kokie reikalavimai yra keliami prievolės dalykui?
19. Pagal kokius kriterijus ir į kokias rūšis yra klasifikuojamos prievolės? Įvardykite konkrečias civilinės teisės normas, įtvirtinančias atskiras prievolių rūšis.
20. Pateikite paprastos turinio struktūros ir sudėtingos turinio struktūros prievolių sampratas ir įvardykite pagrindinius šių prievolių rūšių atribojimo kriterijus.
21. Kaip suprantamos neigiamo ir teigiamo turinio prievolės?
22. Ar sandoris visada sukuria prievolę?
23. Ar, sandorį pripažinus negaliojančiu, prievolė, kilusi iš šio sandorio, išlieka?
24. Ar gali būti atvejų, kai, šalis siejant sutartiniams teisiniams santykiams, prievolės atsiradimo pagrindu nebus laikoma sutartis?
25. Pateikite prievolių, atsirandančių įstatymo pagrindu, pavyzdžių. Kokie yra jų ypatumai lyginant su prievolėmis, atsirandančiomis kitais pagrindais?
26. Ar įstatymo įgyvendinamasis (poįstatyminis) teisės aktas gali būti pakankamas pagrindas prievolei atsirasti?

27. Kaip prievolės yra skirstomos pagal įvykdymo būdą?
28. Kuo skiriasi dalinės prievolės nuo dalomųjų prievolių?
29. Kokios prezumpcijos taikomos skolininkų arba kreditorių daugeto atvejais?
30. Kokie pagrindiniai dalinių ir solidariųjų prievolių panašumai bei skirtumai?
31. Kokie yra skolininko nemokumo, ieškinio senaties termino taikymo ir procesinių teisinių pasekmių ypatumai dalinių ir solidarių prievolių atvejais?
32. Ar dalinės, solidariosios ir subsidiariosios prievolės gali atsirasti ir pagal sutartį, ir pagal įstatymą?
33. Kaip galima atriboti sąlyginę prievolę nuo terminuotos?
34. Kas atsitinka, jeigu prievolės sąlygos tampa neįmanoma įvykdyti?
35. Kokie yra piniginių prievolių raiškos ir mokėjimo ypatumai, susiję su valiuta? Ar piniginė prievolė gali būti nustatoma JAV doleriais, o sumokama Europos Sąjungos valiuta eurais?
36. Kokie yra prievolės subjektų pasikeitimo būdai? Ar reikalavimo perėjimas trečiajam asmeniui regreso tvarka ir subrogacija yra laikomi prievolės siejamų asmenų pasikeitimo būdais?
37. Koks yra reikalavimo teisės perleidimo ir cesijos santykis?
38. Ar sandoris, kurio perleidžiama reikalavimo teisė, yra laikomas abstrakčiu?
39. Kokias sąlygas turi atitikti reikalavimo perleidimas, kad jis sukeltų teisines pasekmes skolininko atžvilgiu?
40. Ar Civilinis kodeksas numato reikalavimo perleidimo galimybę, kai reikalavimo teisė kyla iš dvišalės sutarties?
41. Ar reikalavimo perleidimo sutartimi naujajam kreditoriui pereina visos pirminės sutarties nuostatos (pavyzdžiui, dėl sutartinio teismingumo, taikytinos teisės ir kt.)?
42. Kokie yra iš hipoteka ar įkeitimu užtikrintos prievolės kylančios reikalavimo teisės perleidimo ypatumai?
43. Kaip teismų praktikoje aiškinamas Civilinio kodekso 6.101 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas perleisti reikalavimą, jeigu kreditoriaus asmuo skolininkui turi esminę reikšmę?

44. Kuo reikalavimo teisės perleidimas skiriasi nuo subrogacijos? Ar reikalavimo perleidimą reglamentuojančios teisės normos gali būti subsidiariai taikomos subrogacijai?
45. Ar subrogacijos terminas yra tapatus regresui? Paaiškinkite šias sąvokas, remdamiesi konkrečiais pavydžiais.
46. Kokia yra ieškinio senaties skaičiavimo tvarka subrogacijos atveju? Ar ji skiriasi regreso atveju?

⇒ *Užduotys*

1. J. Vardėnas, J. Pavardis ir D. Vardžius, trys sodų bendrijos sklypo savininkai, kreipėsi į teismą ir prašė UAB „Sambuka“ priklausančiame žemės sklype nustatyti kelio servitutą, nes vienintelis kelias, kuriuo šie asmenys gali patekti į jiems nuosavybės teise priklausančius žemės sklypus, eina per UAB „Sambuka“ teritorijoje esantį kelią. Ieškovai paaiškino, kad oficialiai kelio šiame sklype nėra, tad jie baiminasi, kad UAB „Sambuka“ pardavus sklypą naujasis savininkas nebeleis jiems naudotis žemės sklypu ir jie niekaip negalės patekti į savo sodų teritoriją. Teismui nustačius servitutą, UAB „Sambuka“ kreipėsi į teismą dėl nuostolių atlyginimo ir nurodė, kad dėl ieškovų naudai nustatyto servituto UAB „Sambuka“ žemės sklypo vertė sumažėjo iki 2,5 karto. Ieškovas paaiškino, kad ketino šį sklypą parduoti UAB „Hesma“, o ši bendrovė minėtame sklype būtų stačiusi mažaaukščius gyvenamuosius namus. UAB „Sambuka“ nurodė, kad negavo 2 500 000 Lt pajamų, o kadangi 2,5 karto sumažėjo žemės sklypo vertė, iš J. Vardėno, J. Pavardžio ir D. Vardžiaus priteistina 1 000 000 Lt. UAB „Sambuka“ taip pat paaiškino, kad supranta, jog fiziniams asmenims ši suma labai didelė, todėl ji sutinka, kad jie atlygintų bent jau tos žemės sklypo dalies vertės sumažėjimą, kuri buvo reikalinga keliui nutiesti. J. Vardėnas, J. Pavardis ir D. Vardžius atkirto, kad jie neatliko neteisėtų veiksmų, o veikė remdamiesi teismo sprendimu. UAB „Sambuka“ paaiškino, kad būtent dėl tokių priežasčių Civilinio kodekso 6.246 str. 3 d. ir numato, jog įstatymų numatytais atvejais žala atlyginama ir tais atvejais, kai ji padaryta teisėtais veiksmais. Su šia nuostata suderinta Civilinio kodekso 4.129 str. nuostata, įtvirtinanti, jog dėl servituto nustatymo atsiradę nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka.

a) Paaiškinkite, apie kokį prievolės atsiradimo pagrindą kalbama šioje situacijoje.
b) Aptarkite, koks yra daiktinės bei prievolių teisės santykis ir ar daiktinė teisė gali būti prievolės atsiradimo pagrindas?
c) Ar prievolė gali kilti iš teisėtų veiksmų?
d) Paaiškinkite, ar pateiktoje situacijoje yra visi būtini prievolės elementai.

2. V. ir A. Vardėnai, Kaišiadorių rajone ketindami steigti siuvimo įmonę, iš pažįstamo asmens nutarė įsigyti gamybinės paskirties pastatą. Sudarant sutartį, notaro biure paaiškėjo, kad žemės sklypas, kuriame stovi pastatas, nuosavybės teise priklauso trečiajam asmeniui – pardavėjo sutuoktinės pusbroliui V. Pavardeniui, o tarp pardavėjo ir V. Pavardenio susiklostę faktiniai panaudos teisiniai santykiai. Pardavėjas paaiškino, kad V. Pavardenis leis naudotis faktiškai reikalinga žemės sklypo dalimi, todėl pirkėjams klausimų daugiau nekilo, o notaras patvirtino sutartį. Maždaug po savaitės sutuoktiniai nuvyko apžiūrėti įsigyto objekto. Atvykę į sutartą vietą, pastato vietoje rado tik dvi išorines sienas ir iš dalies nuplėštą stogą. V. ir A. Vardėnai nedelsdami kreipėsi į pardavėją, reikalaudami grąžinti pinigus, nes prievolė dėl to, kas neįmanoma, negali egzistuoti, mat neatitinka kreditoriaus intereso tenkinimo kriterijaus. Šią poziciją pirkėjai grindė tuo, kad sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį, nesant pastato, buvo beprasmiška. Pardavėjas paaiškino, kad jis negali grąžinti pinigų, kol viešajame registre įregistruota pirkimo–pardavimo sutartis, nes tai rodo, jog įsigytų daiktų savininkai yra pirkėjai, ir tuo atveju, jei pardavėjas grąžintų pinigus, V. ir A. Vardėnai nepagrįstai praturtėtų. Be to, V. Vardėnui jis galėtų grąžinti tik dalį lėšų, o dėl kitos dalies pinigų turėtų kreiptis jo sutuoktinė, nes V. ir A. Vardėnus bei pardavėją sieja dvi atskiros savarankiškos prievolės, iš kurių kyla atskiros reikalavimo teisės.

a) Paaiškinkite, kuo skiriasi prievolės dalykas ir prievolės objektas. Įvardykite juos pagal pateiktos situacijos aplinkybes.
b) Kokie reikalavimai keliami prievolės dalykui, o kokie – prievolės objektui?
c) Ar situacijoje nurodyti prievolės dalykas bei objektas atitinka šiuos Jūsų įvardytus reikalavimus? Aptarkite kiekvieną reikalavimą atskirai ir įvertinkite jo pagrįstumą.

d) Apie kokios rūšies prievolę (-es) kalbama pateiktoje situacijoje? Kokie šių prievolių ypatumai?
e) Nuo kurio momento kyla prievolė – nuo notarinės sutarties sudarymo ar nuo sutarties įregistravimo? Kodėl?
f) Ar galima teigti, kad šioje situacijoje yra skolininkų arba kreditorių daugetas?
g) Ar teisus pardavėjas, teigdamas, kad V. ir A. Vardėnus bei pardavėją sieja dvi atskiros savarankiškos prievolės, iš kurių kyla savarankiškos reikalavimo teisės? Kodėl?
h) Kaip manote, ar apskritai konkrečiu atveju šalis sieja prievolė? Kodėl taip manote?
i) Kokios faktinės aplinkybės turėtų pasikeisti, kad atsakymas į h) klausimą būtų priešingas? Atsakymą pagrįskite.

3. Dailininkas Vardenis, užėjęs pas draugą Stasį, pamatė seną, kadaise brangiai pirktą, tačiau jau neveikiantį televizorių. Vardenis paklausė, ar Stasys nenorėtų šio jam parduoti, mat jam iškart kilo idėja šį televizorių panaudoti meno reikmėms. Stasiui sutikus, draugai pasirašė sutartį, Vardenis sumokėjo 400 Lt ir atsisveikino. Kai Vardenis sutartu laiku atėjo pasiimti televizoriaus, paaiškėjo, kad prieš keletą dienų Stasio sutuoktinė iškvietė neveikiančią buitinę techniką surenkančią tarnybą ir pardavė jai televizorių už 200 Lt. Vardenis pareikalavo vykdyti susitarimą, bet Stasys paaiškino, kad prievolės įvykdyti neįmanoma, nes jis nebėra televizoriaus savininkas. Tada Vardenis pareikalavo grąžinti gautus pinigus, bet Stasys atsisakė, nes prievolė negali būti įvykdyta ne dėl jo kaltės. Sutuoktinė pinigus grąžinti atsisakė, nes ji juos įgijusi teisėtai – pardavusi niekam nereikalingą televizorių, o apie draugų sudarytą sutartį ji nieko nežinojusi. Dailininkui Vardeniui pažįstamas asmuo paaiškino, kad sutartis dėl neveikiančio televizoriaus apskritai negalioja, nes prievolės objektas neatitinka teisės aktų nustatytų kokybės reikalavimų ir gali kelti pavojų sveikatai ar net gyvybei.

a) Atskleiskite, kokios rūšies prievolė (-s) sieja konkrečioje situacijoje nurodytus asmenis.
b) Paaiškinkite, kokie reikalavimai keliami prievolės dalykui bei objektui ir įvardykite, ką šioje situacijoje reikėtų laikyti prievolės dalyku, o ką – prievolės objektu.

c) Argumentuotai paaiškinkite, kaip turėtų būti sprendžiamas ginčas konkrečioje situacijoje.

4. 2011 m. gruodžio 8 d. UAB „Marsas“ paskolos sutartimi UAB „Kalnas“ ir UAB „Kalva“ perdavė 30 000 Lt. Šalys susitarė, kad jų prievolė yra nedaloma, t. y. kad prievolės sumą UAB „Kalnas“ ir UAB „Kalva“ privalo grąžinti iš karto ir šios sumos negalima grąžinti dalimis, tačiau prievolės įvykdymo terminas sutartyje nebuvo nustatytas. 2012 m. gegužės 7 d. UAB „Marsas“ su pretenzija kreipėsi į UAB „Kalnas“, reikalaudama grąžinti visą 30 000 Lt sumą, tačiau UAB „Kalnas“ paaiškino, kad savo dalį jau sumokėjo, o likusią dalį turėtų grąžinti UAB „Kalva“. Išgirdusi šiuos argumentus, UAB „Marsas“, remdamasi Civilinio kodekso 6.25 str. 2 d., nurodė, jog prievolės nedalumas reiškia, kad prievolė negali būti padalyta nei kreditoriams, nei skolininkams, o pagal Civilinio kodekso 6.6 str. 3 d., kai prievolės dalykas yra nedalus, ši prievolė yra solidarioji. Būtent remdamasi šiuo straipsniu, UAB „Marsas“ reiškia reikalavimą, o UAB „Kalnas“, naudodamasis regreso teise, galės išsireikalauti dalį sumos iš UAB „Kalva“. Be to, tas faktas, kad UAB „Kalnas“ jau anksčiau grąžino dalį pinigų sumos, reiškia prievolės pažeidimą, nes šalys susitarė, kad prievolė turi būti vykdoma visa iš karto. Dėl šios priežasties UAB „Marsas“ patyrė nuostolių.

a) Koks yra solidariųjų ir nedalomųjų prievolių tarpusavio santykis?
b) Kaip manote, ar šalys, susitardamos dėl prievolės nedalomumo, kartu susitarė ir dėl prievolės solidarumo?
c) Ar tuo atveju, kai susitariama, jog prievolė nedali, jos įvykdymas iš dalies reiškia prievolės pažeidimą?
d) Ar šiuo konkrečiu atveju UAB „Marsas“ turi teisę reikalauti iš UAB „Kalnas“ likusios nepervestos pinigų dalies?
e) Kaip manote, ar UAB „Marsas“ dėl to, kad skolininkas dalį prievolės įvykdė pirma laiko, galėjo patirti nuostolių?
f) Kaip nustatyti, ar šalių prievolė grąžinti paskolos sumą yra sąlyginė ar terminuota? Kodėl?
g) Kada turėtų būti vykdomos prievolės, jei sutartyje terminas nenustatytas? Atsakymą pagrįskite.

5. V. Vardonis A. Pavardžiui paskolino 30 000 Lt. Šalys susitarė, kad A. Pavardis skolą grąžins lygiomis dalimis atskiromis įmokomis, kai tik V. Vardonis pareikalaus, per tris kartus nuo pareikalavimo. Tarp pirmojo ir antrojo pareikalavimo šalių sutarimu turėjo praeiti ne mažiau kaip vieneri metai. Praėjus trejiems metams, V. Vardonis pareikalavo A. Pavardžio grąžinti 10 000 Lt ir 10 proc. metinių palūkanų per 10 dienų. A. Pavardis negrąžino, nes tuo metu pinigų neturėjo, ir atrėžė, kad jie nesitarė, jog jis grąžins pinigus su palūkanomis. Praėjus 3 mėnesiams, nesulaukęs pinigų, V. Vardonis pareikalavo grąžinti iš karto visą paskolintą sumą. A. Pavardis pareiškė, kad toks reikalavimas prieštarauja šalių susitarimui, nes tarp pirmojo ir antrojo reikalavimo turi praeiti mažiausiai vieneri metai. Dėl to, A. Pavardžio vertinimu, V. Vardonis mažiausiai metus negali reikalauti likusios skolos dalies. Toks V. Vardonio reikalavimas, nesulaukus vienerių metų termino, reiškia vienašališką prievolės sąlygų keitimą. Be to, palūkanų klausimas buvo neaptartas, tad ši sąlyga taip pat sugalvota vienasmeniškai V. Vardonio ir prieštarauja prievolės šalių lygiateisiškumo principui.

a) Paaiškinkite, kokio pobūdžio prievolė yra susiklosčiusi tarp šalių.
b) Kokie ypatumai būdingi Jūsų įvardytai prievolės rūšiai?
c) Ar V. Vardonis gali reikalauti, kad A. Pavardis grąžintų iš karto visą sumą?
d) Ar pagrįsti A. Pavardžio atsikirtimai dėl vienašališko prievolės sąlygų keitimo?
e) Išspręskite tarp šalių kilusį ginčą, savo atsakymą motyvuodami teisės normomis, teismų praktika bei teisės doktrina.

6. A. Vardys, važiuodamas priešpriešine eismo juosta, kliudė priešais atvažiuojantį R. Vardėno automobilį ir šis nustūmė nuo kelio šalia važiavusį motociklą. Policija nustatė, kad ir A. Vardys, ir R. Vardėnas buvo neblaivūs, o pastarasis vairavo ir neturėdamas vairuotojo pažymėjimo. Motociklo, kuris buvo visiškai suniokotas, savininkas kreipėsi į teismą ir prašė solidariai iš A. Vardžio bei R. Vardėno priteisti 25 000 Lt, t. y. motociklo vertę. Vėliau motociklo savininkas kreipėsi į antstolį ir šis areštavo ir A. Vardžio, ir R. Vardėno 25 000 Lt vertės turtą. A. Vardys pateikė teismui skundą dėl antstolio veiksmų. Jį grindė tuo, jog motociklo savininkas ieškinyje privalėjo nurodyti, kokio dydžio sumos prašo iš kiek-

vieno automobilio vairuotojo, be to, net ne jo, o R. Vardėno automobilis nuo kelio nustūmė motociklą, dėl to turėtų atsakyti tik R. Vardėnas. Taip pareikšti ieškinį buvo akivaizdžiai nesąžininga, nes piktnaudžiauta procesinėmis teisėmis, o antstolio veiksmai yra neteisėti, nes motociklo savininkui suteikia galimybę atgauti ne konkrečią dalį žalos atlyginimo iš kiekvieno asmens, o po 25 000 Lt iš kiekvieno. Tik tuo atveju, jei vienas neturėtų pinigų, antstolis galėtų areštuoti kito asmens turtą, bet ne abiejų kartu.

a) Įvertinkite, ar buvo teisinis pagrindas priteisti žalos atlyginimą ir iš A. Vardžio, ir iš R. Vardėno solidariai.
b) Ar teisus A. Vardys, teigdamas, jog motociklo savininkas privalėjo nurodyti konkrečias pinigų sumas, kurias prašė priteisti iš kiekvieno asmens?
c) Kaip manote, ar antstolis turėjo teisę areštuoti abiejų asmenų turtą?

7. V. Vardaitis savo gerai pažįstamai V. Pavardaitei paskolino 10 000 Lt. Kadangi V. Vardaitis mergina pasitikėjo, pažinojo ją ir jos tėvus, šalys rašytinės formos sutarties nesudarė – žodžiu susitarė, kad pinigus V. Pavardaitė grąžins po dvejų metų, kai baigs studijas ir įsidarbins. Tačiau V. Pavardaitė, baigusi studijas, darbo Lietuvoje neieškojo ir išvyko uždarbiauti į Islandiją. V. Vardaitis, negalėdamas susisiekti su skolininke, kreipėsi į teismą ir prašė teismo priteisti paskolintus 10 000 Lt, tačiau teismas ieškinį atmetė, remdamasis tuo, kad V. Vardaitis nepateikė teismui rašytinės sutarties ir taip neįrodė savo reikalavimų pagrindo (Civilinio proceso kodekso 178 str.). Sužinojusi apie netenkintą ieškinį, V. Pavardaitė išsakė nuomonę, kad tokiu atveju, jei teismas nepriteisė skolos, ji V. Vardaičiui neprivalo grąžinti paskolintų pinigų, nes paskolos sandoris buvo niekinis, o iš neteisėtų veiksmų negali atsirasti teisėto reikalavimo.

a) Paaiškinkite, ar galima teigti, kad, teismui nepriteisus paskolos sumos iš V. Pavardaitės, prievolė grąžinti pasiskolintą pinigų sumą iš teisinės virto prigimtine?
b) Kuo skiriasi teisinės ir prigimtinės prievolės neįvykdymo teisinės pasekmės?
c) Ar nurodytas sandoris yra niekinis? Kodėl?
d) Kaip V. Vardaitis iš V. Pavardaitės galėtų atgauti paskolintus pinigus? Atsakymą pagrįskite.

8. AB bankas „XL“ 2009 m. sausio 19 d. kredito sutartimi Nr. KS20090119001018 UAB „Alpinistas“ suteikė 90 000 Lt kredito sumą, o UAB „Alpinistas“ šią pinigų sumą įsipareigojo grąžinti periodinėmis įmokomis iki 2012 m. lapkričio 18 d. Kredito gavėjas, užtikrindamas prievolės įvykdymą, AB banko „XL“ naudai įkeitė dviejų aukštų parduotuvės patalpas miesto centre. UAB „Alpinistas“, matydama, kad kredito laiku grąžinti negalės, ir nenorėdama prarasti savo parduotuvės pastato, kreipėsi į kredito uniją „Viensėdžio taupomoji kasa“, prašydama padengti kreditą AB bankui „XL“. Kredito unija „Viensėdžio taupomoji kasa“ po ilgų derybų su AB banku „XL“ sutarė, kad bankas kredito unijai perleis visas teises ir pareigas, kylančias iš kredito sutarties KS20090119001018, už atitinkamą abi šalis tenkinantį atlygį. 2012 m. birželio 30 d. kredito unija „Viensėdžio taupomoji kasa“ ir AB bankas „XL“ pasirašė reikalavimo perleidimo sutartį ir pagal sutarties nuostatas nuo šios dienos AB bankas „XL“ įsipareigojo UAB „Alpinistas“ nereikšti jokių finansinių reikalavimų. Vis dėlto UAB „Alpinistas“ neįstengė mokėti įmokų ir kredito unijai, todėl ši kreipėsi į notarą, prašydama atlikti vykdomąjį įrašą jos turimame hipotekos lakšte. Notaras daryti vykdomąjį įrašą atsisakė ir paaiškino, kad pagal hipotekos lakštą kreditorius yra bankas, o ne kredito unija. Kredito unija „Viensėdžio taupomoji kasa“ kreipėsi į banką ir pareikalavo nedelsiant grąžinti už neva perleistą reikalavimą sumokėtus pinigus.

a) Aptarkite susiklosčiusią padėtį ir nustatykite, ar buvo perleistos teisės ir pareigos pagal kredito sutartį.
b) Paaiškinkite, dėl kokių priežasčių notaras galėjo atsisakyti daryti vykdomąjį įrašą hipotekos lakšte ir kuri iš šalių yra atsakinga dėl susiklosčiusios padėties.
c) Pateikite patarimų kredito unijos atstovams.

9. Latvijos valstybinio cirko karavanas, keliaudamas per Lietuvą į Baltarusijos Respubliką, apsistojo Medininkų užeigoje, ketindamas rytojaus rytą kirsti Lietuvos ir Baltarusijos sieną ir po dviejų dienų surengti pasirodymą Baltarusijos sostinėje Minske. Tačiau naktį kilo didžiulė audra, kurios sinoptikai nebuvo numatę, ir karavano sunkvežimius sutraiškė prie užeigos augę ir ant transporto priemonių užvirtę didžiuliai ąžuolai. Savo kelionės cirko artistai tęsti nebegalėjo. Latvijos draudimo bendrovė „AAS

Gjensidige Baltic“ Latvijos valstybiniam cirkui atlygino padarytus nuostolius ir pareiškė ieškinį Lietuvos hidrometeorologijos tarnybai, siekdama prisiteisti cirkui sumokėtą nuostoliams atlyginti skirtą sumą. Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba teismui pateiktame atsiliepime nurodė, jog tą naktį siautusi audra buvo *force majeure*, kurios nebuvo įmanoma numatyti jokiomis šiuolaikinės technikos priemonėmis. Maža to, „AAS Gjensidige Baltic“ jokios žalos nepatyrė, žalą patyrė Latvijos valstybinis cirkas, tačiau „AAS Gjensidige Baltic“, vykdydama rizikingą, bet pelningą veiklą, jau sudarydama cirko karavano draudimo sutartį, prisiėmė riziką dėl galimų nuostolių cirko karavano kelionės metu.

a) Paaiškinkite, kokiu teisiniu pagrindu „AAS Gjensidige Baltic“ iš Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos reikalauja žalos atlyginimo.
b) Ar gali būti laikoma, jog „AAS Gjensidige Baltic“ patyrė žalos?
c) Ar tarp šalių susiklosčiusius santykius galima laikyti regresu, subrogacija arba cesija?
d) Kvalifikuokite situacijos teisinius santykius ir įvardykite juos siejančias šalis.

10. Notarė V. Vilnelė, vairuodama jai priklausantį automobilį „Audi A8“, norėdama sustoti prie perėjos ir praleisti per ją šviečiant raudonam signalui bėgančius vaikus, nesuvaldė automobilio ir rėžėsi į šalia jos važiavusį prabangų „Land Cruiser“ automobilį. Abiejų automobilių vairuotojai policijos nekvietė ir kartu užpildė eismo įvykio deklaraciją, kurią „Land Cruiser“ vairuotojas pateikė automobilio vairuotojo civilinę atsakomybę apdraudusiam draudikui AB „Draudimas“. Praėjus pusmečiui, notarės draudikas UADB „GO Lietuva“ teismui pateikė ieškinį, kuriuo prašė iš notarės V. Vilnelės priteisti „Land Cruiser“ vairuotojui išmokėtą 1 890 Lt 98 ct dydžio sumą pagal prie ieškinio pridedamas sąskaitas ir jomis remiantis įvykdytus pavedimus. Notarė naujam savo padėjėjui pavedė parašyti atsiliepimą dėl šio draudimo bendrovės pareikšto ieškinio.

a) Aptarkite pagrindinius aspektus, kuriuos notarės padėjėjas turėtų įvertinti rašydamas atsiliepimą į ieškinį. Atsakymą pagrįskite teisės normomis, teismų praktika bei teisės doktrina.

b) Kvalifikuokite tarp notarės V. Vilnelės bei UADB „GO Lietuva“ susiklosčiusius teisinius santykius ir nurodykite teisinį tokio kvalifikavimo pagrindą.

11. 2012 m. lapkričio 22 d. V. Pavardenis ir UAB „XYZ“ sudarė Preliminariąją būsimojo buto pirkimo–pardavimo sutartį (toliau – Sutartis), pagal kurią UAB „XYZ“ iki 2013 m. I ketvirčio pabaigos įsipareigojo pastatyti ir parduoti keturių kambarių butą daugiabučiame gyvenamajame name, esančiame Saulės g. 193, Vilniuje (toliau – Butas). Grįžęs namo, vakarienės metu V. Pavardenis iškilmingai pareiškė, kad nuo šiol jo šeimai nebereikės gyventi sename dviejų kambarių bute ir šeimos nariams pranešė, kad pasirašė Sutartį dėl būsimojo buto įsigijimo. Jis taip pat paaiškino, kad piniginių prievolių Preliminarioji sutartis nesukuria, todėl iš esmės V. Pavardenis nebus įpareigotas pirkti šio Buto, jei persigalvos ar jis nepatiks jo šeimos nariams. V. Pavardenio sutuoktinė sukluso, pasvarstė ir paklausė, ar Sutartis apskritai galioja, nes pagal Civilinio kodekso 4.49 str. nuosavybės teisę į būsimą nekilnojamąjį daiktą perleisti draudžiama. Pavarčius Sutartį, S. Pavardenei kilo klausimas, ar ši Sutartis atitinka prievolės dalykui keliamus reikalavimus, nes dar nėra jos objekto, o susipažinusi su Sutarties turiniu pasiteiravo, kiek atskirų prievolių V. Pavardenis prisiėmė, jei Sutarties 3.12, 7.2.5 ir 7.2.6. punktuose kalbama apie atskirų sutarčių sudarymą. Taip pat S. Pavardenei kilo klausimas, kodėl V. Pavardenis teigia, kad ši Sutartis nesukuria piniginės prievolės, nors pats V. Pavardenis, sudarydamas Sutartį, bendrovei sumokėjo 2 000 Lt. Šeima ėmė svarstyti, ar galima perleisti reikalavimo teises, kylančias iš šios Sutarties, jei prievolės objektas dar neegzistuoja.

a) Paaiškinkite, ar tarp šalių susiklostė teisiniai santykiai.
b) Kokios yra šių santykių šalys? Ar S. Pavardenė gali būti laikoma Sutarties šalimi?
c) Kokie reikalavimai keliami prievolės dalykui? Ar prievolės dalykas pagal Sutartį atitinka jam keliamus reikalavimus?
d) Ar sudaryta Sutartis neprieštarauja imperatyvioms Civilinio kodekso 4.49 str. nuostatoms?
e) Ar galima teigti, kad V. Pavardenis viena Sutartimi prisiėmė ne vieną, o kelias prievoles? Kodėl?

f) Ar iš preliminariosios sutarties kyla piniginė prievolė?
g) Ar galima teigti, kad iš Sutarties kylanti prievolė yra sąlyginė? Patvirtinkite arba paneikite šį faktą, nurodydami konkrečias Sutarties nuostatas.
h) Kaip manote, ar galima perleisti reikalavimo teises pagal šią Sutartį, nors nėra objekto – Buto?
i) Ar teisus V. Pavardenis, kad Preliminarioji sutartis jo neįpareigoja ir jis neprivalės sudaryti sutarties? Nuodugniai išnagrinėkite Sutarties nuostatas ir atsakymą pagrįskite.

- *Literatūra*

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D. Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai). *Jurisprudencija.* 2002, 28 (20).
2. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
3. Aviža, S., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
4. Bakanas, A., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 2 knyga. Asmenys.* Vilnius: Justitia, 2002.
5. Baranauskas, E., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
6. Baranauskas, E., *et al. Daiktinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010.
7. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 1 knyga. Bendrosios nuostatos.* Vilnius: Justitia, 2001.
8. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 3 knyga. Šeimos teisė.* Vilnius: Justitia, 2002.
9. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
10. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
11. Mikelėnas, V. Privatinės teisės vienodinimas Europos Sąjungoje: laimėjimai ir perspektyvos. *Justitia*. 2004, 6 (54).
12. Mikelėnas, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas.* Vilnius: Justitia, 2001.
13. Nekrošius, I.; Nekrošius, V.; Vėlyvis, S. *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 2007.
14. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.

15. Zimmermann, R. *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
16. Zimmermann, R. *The New German Law of Obligations: Historical and Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014,
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 73-1742.
4. Lietuvos Respublikos pinigų išleidimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1993, Nr. 33-896.
5. Lietuvos Respublikos pinigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1993, Nr. 27-623.
6. Lietuvos Respublikos užsienio valiutos Lietuvos Respublikoje įstatymas. *Valstybės žinios*. 1993, Nr. 28-640.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-171/2012 (*dėl paveldėjimo ir prievolių teisės normų santykio*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011 (*dėl prievolės dalyko ir objekto atribojimo*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2009 (*dėl prievolės dalykui keliamų reikalavimų*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2009 (*dėl savivaldybės akto, kaip pagrindo prievolei atsirasti, galimumo ir jo santykio su sutartimi*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-34/2012 (*dėl prigimtinės prievolės*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-354/2008 (*dėl dalomosios prievolės*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2007 (*dėl prievolės, kuriai nustatytas atidedamasis terminas*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515/2005 (*dėl sąlyginės prievolės sampratos ir požymių*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-220/2011 (*dėl sąlyginių ir terminuotų prievolių atribojimo*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011 (*dėl sąlyginių sandorių (prievolių) atribojimo nuo užtikrinamojo pobūdžio susitarimų*).

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2011(*dėl solidariosios prievolės*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugpjūčio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2012 (*dėl sutuoktinių solidariosios prievolės*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010 (*dėl skolininkų daugeto ypatumų bendrose sutuoktinių prievolėse*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178/2009 (*dėl atgręžtinio reikalavimo skolininkų daugeto atveju*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-538/2007 (*dėl abstrakčios prievolės*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-245/2011 (*dėl piniginės prievolės valiutos*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010 (*dėl reikalavimo perleidimo sampratos; tinkamo pranešimo apie reikalavimo perleidimą; reikalavimo perleidimo ryšio su pagrindine prievole*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2007 (*dėl reikalavimo, kurio įvykdymas užtikrintas hipoteka, perleidimo*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-420/2005 (*dėl reikalavimo perleidimo apsimestinumo*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2008 (*dėl reikalavimo perleidimo teisėtumo; šalių ginčo teismingumo*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006 (*dėl papildomų teisių, perleidžiant reikalavimą*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-105/2011 (*dėl reikalavimo perleidimo tvarkos*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2011 (*dėl draudimų perleisti reikalavimą be skolininko sutikimo pagal CK 6.101 straipsnio 5 dalį ir 6.102 straipsnio 3 dalį*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-469/2010 (*dėl reikalavimo perleidimo įtakos prievolės šalių teisėms*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-455/2005 (*dėl skolos perkėlimo sutarties aiškinimo*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-349/2010 (*dėl skolos perkėlimo sampratos ir sąlygų*).

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44/2011 (*dėl skolos perkėlimo ir reikalavimo perleidimo santykio; vienašalių ir dvišalių prievolių sampratos*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2005 (*dėl subrogacijos ir regreso santykio; subrogacijos taikymo civilinės atsakomybės draudimo atveju*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2009 (*dėl subrogacijos sampratos, paskirties, įgyvendinimo taisyklių ir santykio su regresu).*
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-73/2007 (*dėl subrogacijos sampratos ir ieškinio senaties skaičiavimo subrogacijos atveju*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-165/2009 (*dėl ieškinio senaties skaičiavimo subrogacijos atveju*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83/2010 (*dėl subrogacijos sampratos ir tikslų*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-368/2012 (*dėl subrogacijos, susiklosčius socialinio draudimo teisiniams santykiams*).

2 TEMA.

Prievolių vykdymas. Prievolių neįvykdymo teisinės pasekmės

Prievolių vykdymo samprata. Prievolių vykdymo principai ir praktinė jų reikšmė. Tinkamo prievolės vykdymo principas. Ekonomiškumo vykdant prievoles principas. Realaus prievolės vykdymo principas. Prievolės šalių bendradarbiavimo principas. Sąžiningumo ir protingumo kriterijų taikymas vykdant prievoles.

Prievolės įvykdymo subjektai. Prievolės įvykdymas asmeniškai. Prievolės įvykdymas trečiajam asmeniui. Prievolės įvykdymas tariamam kreditoriui. Trečiojo asmens teisė įvykdyti prievolę už skolininką.

Prievolės įvykdymo dalykas ir objektas. Prievolės įvykdymo neįmanomumas. Prievolės įvykdymo būdas. Prievolės įvykdymo vieta. Prievolės įvykdymo terminai. Atskirų prievolių rūšių vykdymo ypatumai. Įmokų, gautų vykdant prievolę, paskirstymas. Prievolės įvykdymas sumokant skolą į depozitinę sąskaitą. Prievolės įvykdymo patvirtinimas.

Prievolės neįvykdymo samprata. Atvejai, kai skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę. Atvejai, kai kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę. Prievolės perduoti pagal individualius arba rūšinius požymius apibūdinamą daiktą neįvykdymas. Prievolės atlikti tam tikrą darbą neįvykdymas. Dvišalės prievolės neįvykdymas. Prievolių neįvykdymo bendrieji ir specialieji teisiniai padariniai. Teisė sustabdyti prievolės įvykdymą. Teisė reikalauti įvykdyti prievolę natūra. Teisė reikalauti netesybų, palūkanų ir nuostolių atlyginimo. Kitos prievolių neįvykdymo teisinės pasekmės, jų tarpusavio suderinamumas.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. *Dėl prievolės šalių bendradarbiavimo principo ir jo pažeidimo teisinių pasekmių*

„CK 6.38, 6.200 straipsniuose nustatyta pareiga bendradarbiauti tiek skolininkui, tiek kreditoriui, pareiga padėti vienas kitam įgyvendinti savo teises ir vykdyti pareigas, kylančias iš sutarties, informuoti vienas kitą apie atsiradusias sąlygas, susijusias su prievolės vykdymu, siekti išvengti ar sumažinti galimus nuostolius. <...>. Pagal CK 6.64 straipsnio 1 dalies 1 punktą kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę, kai skolininkas negali įvykdyti prievolės dėl nepakankamo kreditoriaus bendradarbiavimo su skolininku arba dėl kitokios kreditoriaus kaltės. Be to, CK 6.64 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu kreditorius pažeidžia prievolę, skolininkas laikomas jos nepažeidusiu. Kol kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę, skolininkas negali būti laikomas ją pažeidusiu. <...>. Teismas gali skolininko nepripažinti pažeidusiu prievolę, jeigu yra pagrindas konstatuoti, kad kita prievolės šalis – kreditorius nevykdo ar nevykdė pareigos bendradarbiauti, nepakankamai bendradarbiavo."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2011.

2. *Dėl asmens, įvykdžiusio prievolę už skolininką, atgręžtinio reikalavimo skolininkui*

„CK 6.50 straipsnio 1, 3 dalyse nustatyta trečiojo asmens teisė įvykdyti prievolę už skolininką ir tokie teisės padariniai, reiškiantys, kad trečiajam asmeniui, įvykdžiusiam prievolę, pereina kreditoriaus teisės, susijusios su skolininku. Tai reiškia, kad kai trečiasis asmuo įvykdo prievolę už skolininką, pirminė prievolė, siejusi kreditorių ir skolininką, pasibaigia, o jos pagrindu atsiranda nauja, regresinė prievolė, t. y. skolininko prievolė sumokėti asmeniui tai, ką jis už skolininką sumokėjo pradiniam kreditoriui. Byloje nustačius, kad kreditorių reikalavimas į skolininką (atsakovą) patenkintas iš trečiojo asmens (ieškovės) hipoteka įkeisto turto, toks kredito-

rinis reikalavimas į skolininką pagal įstatymą (CK 6.114 straipsnio 1 dalies 1 punktas) pereina regreso tvarka trečiajam asmeniui.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2010.

3. Dėl prievolės įvykdymo patvirtinimo

„Prievolės įvykdymo patvirtinimą reglamentuoja CK 6.65 straipsnis, kurio 1 dalyje įtvirtinta priėmusio prievolės įvykdymą kreditoriaus pareiga duoti skolininkui pakvitavimą, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip. Prievolę įvykdęs skolininkas turi teisę reikalauti, kad kreditorius išduotų jam pakvitavimą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pažymėta, kad pagrindinė pakvitavimo funkcija yra įrodomoji, todėl jis svarbus ir naudingas skolininkui visų pirma dėl savo įrodomosios reikšmės: leidžia sumažinti dvigubo prievolės įvykdymo riziką ir riboja nesąžiningo kreditoriaus galimybes nepagrįstai praturtėti <...>. Pakvitavimas nėra vienintelis leistinas skolininko sutartinės prievolės įvykdymo faktą galintis patvirtinti rašytinis įrodymas; siekdamas įrodyti prievolės įvykdymo faktą, skolininkas gali remtis visomis įrodinėjimo priemonėmis.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2011.

4. Dėl teisės sustabdyti prievolės vykdymą sąlygų

„Tais atvejais, kai viena iš sutarties šalių neįvykdo (netinkamai įvykdo) savo sutartinės prievolės, kitos šalies prievolės vykdymo sustabdymo, kaip savigynos formos, teisėto panaudojimo sąlygos yra tokios: 1) sutarties šalių prievolės turi būti priešpriešinės; 2) prievolės turi būti vykdomos vienu metu arba viena po kitos; 3) prievolės neįvykdo (netinkamai įvykdo) bet kuri šalis, kai prievolės vykdomos vienu metu, arba pirmiau prievolę turinti įvykdyti šalis, kai prievolės vykdomos viena po kitos; 4) dėl prievolės neįvykdymo nėra kitos šalies kaltės, taip pat nėra kitų nuo prievolės neįvykdžiusios šalies nepriklausančių aplinkybių; 5) prievolės neįvykdžiusi šalis nepateikė adekvataus savo prievolės įvykdymo užtikrinimo; 6) prie-

volės vykdymo sustabdymas, kaip savigynos forma, panaudotas protingai ir sąžiningai, neperžengiant savigynos ribų.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413/2009.

5. Dėl palūkanų sampratos

„Teisės doktrinoje pripažįstama, kad palūkanos yra atlyginimas, kurį skolininkas moka kreditoriui už naudojimąsi svetimais pinigais, nesvarbu, kokie to naudojimosi rezultatai. Kasacinis teismas yra suformavęs praktiką, pagal kurią išskiriamos dvejopo pobūdžio palūkanos: palūkanos, atliekančios mokėjimo (t. y. užmokesčio už pinigų skolinimąsi) funkciją, ir palūkanos, atliekančios kompensacinę (minimalių nuostolių negautų pajamų pavidalu atlyginimo) funkciją. <...>. Aiškindamas palūkanas, atliekančias mokėjimo funkciją, kasacinis teismas yra konstatavęs, kad jos ekonomine ir teisine prasme yra mokestis, atlyginimas kreditoriui už paskolintų pinigų naudojimą.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2007.

6. Dėl procesinių palūkanų sampratos ir Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo

„Pagal CK 6.37 straipsnio 2 dalį skolininkas privalo mokėti įstatymų nustatyto dydžio palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Kasacinio teismo išaiškinta, kad pareiga mokėti šias procesinėmis vadinamas palūkanas atsiranda iš įstatymo; nurodytų palūkanų paskirtis – skatinti skolininką kuo greičiau įvykdyti prievolę; be to, jos atlieka kompensacinę funkciją – procesinės palūkanos yra skolininko kreditoriui mokamas atlyginimas už naudojimąsi kreditoriaus lėšomis. <...>. Aptariamos palūkanos skaičiuojamos nuo teismo priteistos sumos, kurią sudaro pagrindinė skola kreditoriui, taip pat papildomi reikalavimai (pvz., palūkanos, delspinigiai). Procesinių palūkanų, išieškotinų nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvyk-

dymo, dydžiai nurodyti CK 6.210 straipsnyje, jeigu įstatymų ar sutarties nenustatyta kitokio palūkanų dydžio. <...>. Tuo atveju, kai šalių ginčas kyla dėl pavėluotų mokėjimų pagal komercinius sandorius ir kreditorius reikalauja taikyti Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo nustatytas palūkanų normas, šis specialusis įstatymas turi pirmenybę prieš CK 6.210 straipsnį. <...>. Jeigu šalys nėra susitarusios dėl kitokios palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos, teismas, nustatęs, jog ginčo šalių sandoris atitinka Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo nurodytus komercinių sandorių požymius, kai kreditorius to reikalauja, turėtų taikyti šio įstatymo nustatytas palūkanas, tarp jų ir nuo bylos iškėlimo teisme iki visiško teismo sprendimo įvykdymo."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2010.

7. Dėl procesinių palūkanų ir nuostolių santykio

„Jeigu civilinėje byloje pareikšti reikalavimai priteisti skolą, kurios mokėjimo terminas suėjo, ir procesines palūkanas pagal CK 6.37 straipsnio 2 dalį, tai su pagrindinės skolos reikalavimu yra reikalaujama ir nuostolių, patiriamų dėl skolininko praleisto termino, priteisimo. Jeigu kreditorius civilinėje byloje neįrodinėja didesnio nuostolių dydžio, o tik remiasi įstatymo nustatytu procesinių palūkanų dydžiu, tai jis reikalauja minimalių nuostolių. Tokiu atveju turi būti vadovaujamasi įskaitinių netesybų taisykle – netesybos įskaitomos į nuostolius, taip pat ir į minimalius."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Ką suponuoja realaus prievolės vykdymo principas? Kokie yra šio principo turinio ypatumai, lyginant jį su kitais prievolių vykdymo principais?
2. Kaip ekonomiškumo vykdant prievoles principas yra susijęs su prievolės vykdymo kokybės reikalavimais?

3. Kokie kriterijai apibrėžia tinkamo prievolės vykdymo principą?
4. Kokių teisinių pasekmių sukelia prievolės vykdymo principų pažeidimas? Ar kurio nors iš šių principų nesilaikymas gali būti pagrindas kilti civilinei atsakomybei?
5. Ar prievolės dalykas ir prievolės įvykdymo dalykas visais atvejais turi sutapti? Kokių teisinių pasekmių gali sukelti šių dalykų nesutapimas?
6. Kaip suprantamas prievolės peradresavimas? Ar ši sąvoka yra tapati reikalavimo perleidimui?
7. Koks yra trečiojo asmens teisės įvykdyti prievolę pagal Civilinio kodekso 6.50 straipsnį santykis su reikalavimo perleidimu, skolos perkėlimu, subrogacija ir regresu?
8. Kaip atriboti atvejį, kai tretysis asmuo įvykdo prievolę už skolininką, nuo situacijos, kai skolininkas pasitelkia prievolei įvykdyti trečiuosius asmenis (Civilinio kodekso 6.257 str.)?
9. Ar visais atvejais kreditorius gali priimti prievolės įvykdymą iš trečiojo asmens?
10. 1Ar tretysis asmuo, siekdamas įvykdyti prievolę už skolininką, privalo turėti įgaliojimą arba perįgaliojimą?
11. Ar tretysis asmuo gali įvykdyti bankrutuojančios įmonės prievolę šios įmonės kreditoriams?
12. Kaip suprantamas prievolės vykdymas natūra? Ar paskolos davėjo veiksmai, kai jis perduoda paskolos gavėjo nuosavybėn pinigus, yra laikomi prievolės vykdymu natūra?
13. Ką reiškia principas Impossibilium nulla obligatio est? Kokios Civilinio kodekso normos jį įtvirtina?
14. Kokių teisinių pasekmių sukelia prievolės įvykdymo neįmanomumas? Ar tai lemia sandorio, iš kurio kilusi prievolė, negaliojimą?
15. Kokios reikšmės turi prievolės šalių sąžiningumas, kai prievolės įvykdyti neįmanoma?
16. Ar skolininkas gali vienašališkai pakeisti prievolės įvykdymo sąlygas?
17. Ar prigimtinių prievolių įvykdymas gali būti priverstinai įgyvendinamas? Kokie šių prievolių vykdymo ypatumai?

18. Kam, kilus ginčui, tenka pareiga įrodinėti, kad buvo laikytasi prievolės vykdymo principų ir prievolė įvykdyta tinkamai?
19. Ar prievolės įvykdymas gali būti laikomas sandoriu?
20. Kokia pakvitavimo apie prievolės įvykdymą teisinė reikšmė? Ar jis yra laikomas sandoriu ir gali būti ginčijamas bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais?
21. Kokios yra teisinės tinkamo prievolės įvykdymo pasekmės?
22. Kokie yra skolininko interesų įgyvendinimo ir gynimo ypatumai jam tinkamai vykdant prievolę?
23. Kuo skiriasi prievolės perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą neįvykdymo teisinės pasekmės nuo prievolės, kurios objektas – pagal rūšinius požymius apibūdinamas daiktas, neįvykdymo teisinių pasekmių?
24. Kuo skiriasi ir kuo panašus dalinių, solidariųjų ir subsidiariųjų prievolių vykdymas ir šių prievolių neįvykdymo teisiniai padariniai?
25. Kokiais atvejais ir kokia apimtimi galima sustabdyti prievolės vykdymą?
26. Ar asmuo, sustabdęs prievolės vykdymą, gali būti laikomas pažeidusiu prievolę?
27. Kokie yra Civilinio kodekso 6.46 straipsnio („Prievolės vykdymo sustabdymas“) ir 6.58 straipsnio („Teisė sustabdyti prievolės įvykdymą“) taikymo atribojimo kriterijai?
28. Ar priteisimas įvykdyti pareigą natūra yra laikomas civiline atsakomybe? Ar reikalavimas priteisti skolą gali būti laikomas prievolės vykdymu natūra?
29. Koks santykis yra tarp mokėjimo funkciją atliekančių, kompensacinių ir procesinių palūkanų? Ar jos gali būti skaičiuojamos už tą patį laikotarpį?
30. Kokia yra palūkanų, nustatytų Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatyme, teisinė prigimtis, santykis su kitomis palūkanų rūšimis ir skaičiavimo tvarka?
31. Ar šalys gali susitarti neskaičiuoti procesinių palūkanų?

32. Ar šalis gali kreiptis į teismą, reikalaudama priteisti palūkanas jau priėmus procesinį sprendimą dėl ginčo esmės priėmimo pagrindinėje civilinėje byloje?
33. Ar gali būti skaičiuojamos mokėjimo funkciją atliekančios, kompensacinės ir procesinės palūkanos, tinkamai vykdant prievolę?
34. Kokiomis sąlygomis galima reikalauti palūkanų pagal Civilinio kodekso 6.210 straipsnį?
35. Ar gali būti skaičiuojamos palūkanos už įstatymo pagrindu kylančias prievoles? Jei taip, kokios rūšies?
36. Ar teismas turi teisę, o gal pareigą mažinti palūkanas? Jei taip, kokios rūšies ir kokiu teisiniu pagrindu?
37. Koks atskirų palūkanų rūšių santykis su netesybomis ir nuostoliais?
38. Ar galima vienu metu reikalauti, kad ir prievolė būtų įvykdyta natūra, ir nuostoliai atlyginti? Kodėl?
39. Ar sutarties, kaip prievolės atsiradimo pagrindo, nutraukimas yra teisinė prievolės neįvykdymo pasekmė?
40. Ar prievolės neįvykdymas gali būti teisinė sutarties nutraukimo pasekmė?

⇒ *Užduotys*

1. D. Vardienė, negalėdama išgyventi iš atlyginimo, retkarčiais iš senyvo amžiaus kaimynės Vilhelmos pasiskolindavo pinigų ir šiuos grąžindavo kitą mėnesį. Pastarąjį kartą atvykusi pas kaimynę, rado šią gulinčią lovoje ir skleidžiančią neaiškius garsus. D. Vardienei su Vilhelma susikalbėti nepavyko, todėl ji paskambino Vilhelmos sūnui Vardeniui, kad šis ateitų ir paimtų motinos skolą, nes ji turi pakankamą pagrindą abejoti, ar senolė Vilhelma turi teisę priimti prievolės įvykdymą. Vardenis paėmė pinigus ir juos pralošė kazino. Kitą kartą D. Vardienei atvykus pasiskolinti pinigų, Vilhelma pareiškė, kad pinigų daugiau neskolins, nes D. Vardienė privalėjo juos grąžinti jai. Kadangi Vilhelma blogai jautėsi, pinigus galėjo palikti stalčiuje ar atnešti vėliau, o ne kviesti sūnų – D. Vardienė turėjo žinoti, kad jis serga priklausomybe nuo azartinių žaidimų. Be to, Vilhelma pareikalavo

D. Vardienės grąžinti skolą. D. Vardienė mano, kad skolos grąžinti neprivalo, nes ją jau atidavė sūnui.

a) Aptarkite D. Vardienės skolos grąžinimo Vilhelmos sūnui Vardeniui motyvų pagrįstumą.
b) Argumentuotai paaiškinkite, ar D. Vardienė laikoma tinkamai įvykdžiusia prievolę.
c) Ar Vardenis, priėmęs pinigus, privalėjo D. Vardienei išduoti pakvitavimą? Kodėl?
d) Kokiais teisinės gynybos būdais galėtų naudotis senolė Vilhelma? Ar galima teigti, kad pinigus ji turi išsireikalauti iš savo sūnaus Vardenio?
e) Paaiškinkite, kaip turėtų būti sprendžiamas ginčas konkrečioje situacijoje.

2. UAB „Euforija“ 2006–2007 m., ekonominio pakilimo metu, nutarė atskiruose jai priklausančiuose žemės sklypuose Vilniuje ir Kaune statyti daugiabučius namus ir pardavinėti juose esančius butus. UAB „Euforija“ iš „Interbank“, AB bei AB banko „TBT“ pasiskolino po 3 milijonus litų. Kiekvienam projektui UAB „Euforija“ įsteigė atskiras įmones: UAB „NX“ vykdė statybos darbus sklype Vilniaus mieste, o UAB „NY“ – Kauno mieste. Pati UAB „Euforija“ projektuose tiesiogiai nedalyvavo, tik, kaip vienintelė akcininkė, priimdavo svarbiausius sprendimus bendrovėms aktualiais klausimais, UAB „NX“ ir UAB „NY“ vykdant statybų darbus. 2010 m. pirmoje pusėje ir UAB „NX“, ir UAB „NY“ bankrutavo. Nemažai daliai butų pirkėjų teko pareikšti kreditorinius reikalavimus minėtų dviejų įmonių bankroto bylose. Nesulaukiantiems buto asmenims atstovaujantis advokatas papildomai patarė kreiptis į teismą ir padarytą žalą (nuostolius) prisiteisti iš UAB „Euforija“. O UAB „Euforija“ butų pirkėjams paaiškino, kad sutartis jie yra sudarę atitinkamai su UAB „NX“ ir UAB „NY“, ji nėra sutarties šalis, todėl nei suteikti buto, nei atlyginti nuostolių ji neprivalo. Bendrovės bankrutavo dėl to, kad bankrutavo dauguma statybų darbams pasamdytų rangovų. Vis dėlto UAB „Euforija“ dviem asmenims – J. Vardeniui ir S. Pavardeniui – pasiūlė atitinkamo ploto butus savo pastatytame daugiabutyje. Bankroto administratorius, sužinojęs šiuos faktus, kreipėsi į

teismą, prašydamas iš kreditorių sąrašo išbraukti ir J. Vardenį, ir S. Pavardenį ir vietoj jų į kreditorių sąrašą įtraukti UAB „Euforija“.

a) Nustatykite, kiek atskirų prievolių yra šioje situacijoje.
b) Teisiškai kvalifikuokite nurodytus asmenis siejančių prievolių pobūdį.
c) Motyvuotai paaiškinkite, ar UAB „Euforija“ privalo atsakyti už tai, kad UAB „NX“ ir UAB „NY“ negali įvykdyti savo prievolių?
d) Ar UAB „Euforija“ turėjo teisę (o gal pareigą) suteikti butų pirkėjams kitus butus ir atlyginti nuostolius?
e) Ar butų suteikimas dviem pirkėjams gali būti laikomas prievolės pripažinimu?
f) Kaip manote, ar pagrįstas administratoriaus prašymas?
g) Paaiškinkite, kokį sprendimą turėtų priimti teismas.

3. A. Vardžiukas ir UAB „Grynas vanduo“ sudarė didmeninio pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią UAB „Grynas vanduo“ įsipareigojo kas mėnesį tiekti A. Vardžiuko individualiai įmonei po 100 butelių mineralinio vandens „Aqua mineral+“, o A. Vardžiukas – už tai atsiskaityti. Beveik tuo pačiu metu UAB „Grynas vanduo“ pavyko sužinoti, jog naujai įsteigta Lenkijos bendrovė „Voda“ nebrangiai pardavinėja tokios pat mineralizacijos vandenį, o dėl palankaus lito ir zloto santykio kaina buvo išties nedidelė. UAB „Grynas vanduo“ iš Lenkijos bendrovės „Voda“ nupirko 1 000 butelių mineralinio vandens „Mineral +“ ir, kaip numatyta sutartyje, 100 butelių pristatė į A. Vardžiuko individualios įmonės parduotuvę, pateikdama atitinkamai mažesnę sąskaitą. A. Vardžiukas, pastebėjęs, jog skiriasi mineralinio vandens pavadinimas, o jo tiekėjas yra Lenkijos gamintojas, atsisakė priimti atvežtus mineralinio vandens butelius. A. Vardžiuko neįtikino argumentai, kad mineralinis vanduo pasižymi tokiomis pačiomis savybėmis – jis pageidavo gauti sutartyje numatytus konkrečios rūšies mineralinio vandens butelius, be to, pagamintus Lietuvoje, o ne Lenkijoje. UAB „Geras vanduo“ pateikė iš tiekėjo gautą raštą, kad Lenkijos bendrovė „Voda“ mineralinį vandenį išgauna Lietuvoje, tik dėl mažesnių mokesčių jį išpilsto Lenkijoje. A. Vardžiukas nutarė nutraukti sutartį. UAB „Geras vanduo“ mano, kad sutartis nutraukiama nepagrįstai, nes mineralinio van-

dens pavadinimas nėra esminė sutarties sąlyga, o vandens kokybė yra lygiai tokia pati, be to, jo kaina daug mažesnė.

a) Nustatykite, kokios rūšies prievolė sieja šalis ir kvalifikuokite šią prievolę pagal visus Jums žinomus prievolių klasifikavimo kriterijus.
b) Paaiškinkite, ar UAB „Grynas vanduo“ laikoma tinkamai įvykdžiusia prievolę. Kodėl?
c) Ar A. Vardžiukas turėjo pagrindo nepriimti jam pateiktų mineralinio vandens butelių, jei mineralinio vandens kokybė tokia pati?
d) Kokius teisių gynimo būdus gali naudoti nukentėjusioji šalis?
e) Ar šioje situacijoje netinkamai vykdžiusiomis prievolę gali būti pripažintos abi šalys? Atsakymą pagrįskite.

4. V. Vardas iš P. Pavardenio pirko BMW automobilį. Sutartyje numatyta, kad V. Vardas pinigus P. Pavardeniui sumoka banko pavedimu sutarties pasirašymo metu, o automobilio transportavimo išlaidas padengs P. Pavardenis. Automobilį abiejų šalių sutarimu gabeno profesionali ir patikima UAB „Patikimas transportavimas“. Šiai transportuojant automobilį, ties Pakruoju į kelią iššoko dvi stirnos. Nuo smūgio vežamas BMW automobilis buvo visiškai suniokotas. V. Vardas iš P. Pavardenio pareikalavo grąžinti pinigus, tačiau P. Pavardenis paaiškino, kad jis viską padarė tinkamai – laiku atidavė automobilį bendrovei, automobilis buvo tinkamos kokybės, sumokėjo už gabenimą, todėl nuostolius V. Vardui (automobilio vertę) turėtų atlyginti UAB „Patikimas transportavimas“. V. Vardas kreipėsi į teismą, prašydamas solidariai iš P. Pavardenio bei UAB „Patikimas transportavimas“ priteisti P. Pavardeniui sumokėtą sumą, kuri lygi automobilio vertei, 0,05 proc. dydžio delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną, 6 proc. metinių palūkanų ir 6 proc. procesinių palūkanų nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

a) Įvertinkite, kuris subjektas šioje situacijoje turėtų atlyginti nuostolius V. Vardui.
b) Paaiškinkite, ar pagrįstas V. Vardo reikalavimas dėl sumokėtos kainos, lygios rinkos vertei, netesybų ir palūkanų priteisimo solidariai iš dviejų atsakovų.
c) Suformuluokite galutinį (teisingą) V. Vardo reikalavimą, kurį teismas galėtų tenkinti.

5. Studentas P. Vardelis, pritrūkęs pinigų, kreipėsi į greitųjų kreditų bendrovę UAB „BIG account“ ir pasiskolino 700 Lt, įsipareigodamas mokėti 20 proc. metinių palūkanų. Lėšų P. Vardelis neturėjo, dėl to pirmąjį pusmetį paskolos nemokėjo, o vasarą, uždirbęs pinigų, banko pavedimu pervedė 200 Lt ir 10 proc. metinių palūkanų. Mokėjimo pavedimo paskirtyje P. Vardelis nurodė, jog pinigai pirmiausia skiriami pagrindinei prievolei, o palūkanoms – 10 proc. sumos. UAB „BIG account“ pavedimo sumas paskirstė taip, kaip nurodyta mokėjimo paskirtyje, tačiau kitą mėnesį P. Vardeliui pervedus 100 Lt ir nurodžius, kad ši suma mokama kaip pagrindinės skolos dalis, jam buvo paaiškinta, kad šie pinigai padengė tik ankstesnes netesybas, o einamųjų įmokų nepadengė – maža to, yra likusi nesumokėtų palūkanų bei pagrindinės skolos dalis. P. Vardelis nedelsdamas atvyko į greitųjų kreditų bendrovę UAB „BIG account“ išsiaiškinti, kodėl bendrovė nevykdo jo, kaip lėšų savininko, teisėto nurodymo dėl lėšų paskirstymo, nes jis aiškiai nurodė, kaip turi būti paskirstomos pervedamos lėšos. UAB „BIG account“ paaiškino, kad sutartyje numatyta, kaip turi būti paskirstomos įmokos: pirmiausia pinigai skiriami netesyboms, paskui palūkanoms ir pan. P. Vardelis pasijuto apgautas ir nutarė kreiptis konsultacijos į savo draugą, III kurso teisės studentą V. Pavardžių. Šis P. Vardeliui paaiškino, kad net jei sutartyje buvo numatyta kitaip, UAB „BIG account“, vieną kartą įvykdžiusi lėšų paskirstymą taip, kaip nurodė P. Vardelis, išreiškė savo valią dėl tokio pinigų paskirstymo priimtinumo, dėl to privalo visuomet įmokas paskirstyti taip, kaip nurodė P. Vardelis. Draugai nutarė kreiptis į teismą dėl nesąžiningų bendrovės veiksmų.

a) Paaiškinkite, ar greitųjų kreditų bendrovė privalėjo vykdyti P. Vardelio nurodymą, įvardytą mokėjimo pavedimo paskirtyje.
b) Aptarkite P. Vardelio draugo nuomonę, kad bendrovė išreiškė savo valią dėl tokio pinigų paskirstymo priimtinumo ir dėl to privalo visuomet įmokas paskirstyti taip, kaip nurodė P. Vardelis.
c) Kaip manote, kokį sprendimą ir kokiais argumentais remdamasis priims teismas? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

6. T. Pavardenis K. Vardukui pardavė savo automobilį. K. Vardukui pradėjus jį vairuoti, paaiškėjo, kad automobilis buvo daužtas ir suremontuotas, tačiau T. Pavardenis apie tai jo neinformavo. T. Pavardenis paaiš-

kino, kad šio fakto nežinojo ir pats, nes automobilį pirko prieš pusmetį iš nepažįstamo asmens, todėl jo kaltės nėra. T. Pavardenis patikino, kad jis net neįtarė, jog automobilis daužtas, o jei šis faktas pasitvirtintų, išeitų, kad ir jis pats buvo apgautas. Dėl šių aplinkybių T. Pavardenis K. Vardukui pasiūlė kartu paieškoti nepažįstamo asmens, iš kurio T. Pavardenis įsigijo automobilį, ir kaip solidariems kreditoriams pareikšti šiam asmeniui ieškinį dėl nuostolių atlyginimo. Netrukus po pokalbio K. Vardukas sulaukė pranešimo iš teismo apie A. Vardžiaus pareikštą ieškinį atsakovui K. Vardukui, kuriuo A. Vardžius prašo automobilį išreikalauti iš svetimo neteisėto valdymo. A. Vardžius taip pat nurodė, kad netenkinus prašymo išreikalauti automobilį natūra, prašo teismo priteisti automobilio rinkos vertę pinigais bei 6 proc. metinių procesinių šios sumos palūkanų nuo automobilio neteisėto užvaldymo fakto, t. y. nuo 2012 m. liepos 13 d.

a) Paaiškinkite, ar T. Pavardenis laikomas tinkamai įvykdžiusiu prievolę.
b) Kaip manote, kuris iš nurodytų asmenų yra atsakingas už neinformavimą apie tikrąją automobilio būklę?
c) Ar K. Vardukas gali reikšti reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo T. Pavardeniui, jei T. Pavardenis, kaip jis pats teigia, nežinojo, kad automobilis daužtas, ir dėl to jo kaltės nėra?
d) Kuris subjektas ir kam turėtų atlyginti nuostolius, jei A. Vardžiaus pareikštas ieškinys būtų tenkintas ir automobilis būtų išreikalautas?
e) Paaiškinkite, kaip, nuo ko ir nuo kurio momento skaičiuojamos procesinės palūkanos ir ar jos galėtų būti priteisiamos konkrečioje situacijoje.

7. Baltarusijos įmonė „Belarus“ Lietuvoje veikiančiai UAB „Dacija“ pervedė 6 000 eurų, kad UAB „Dacija“, kaip Europos Sąjungos šalies rezidentė, pigiau nupirktų pjovimo stakles iš Belgijoje veikiančios įmonės „Belacun“, o vėliau jas perduotų įmonei „Belarus“. UAB „Dacija“, gavusi avansą, su Belgijos įmone sudarė staklių pirkimo–pardavimo sutartį ir pervedė 6 000 eurų sumą už įsigyjamas stakles, o Belgijos įmonė „Belacun“ stakles atidavė „Belarus“ atstovui. Baltarusijos įmonės atstovai, nesulaukę staklių, kreipėsi į UAB „Dacija“. UAB „Dacija“ labai nustebo, nes Belgijos įmonė informavo, kad staklės atiduotos „Belarus“ atstovui. Netrukus staklės buvo

sulaikytos Prancūzijos pasienyje, mat pareigūnai nustatė, kad staklėse, jos konstrukcijose išgręžus ertmes, buvo paslėptas nemažas kiekis narkotinių medžiagų. Prokuratūra pradėjo ikiteisminį tyrimą dėl Belgijos bendrovei priklausančiose staklėse rastų neteisėtų medžiagų.

a) Išnagrinėję kiekvieno subjekto veiksmų teisėtumą, nustatykite, kuris iš nurodytų asmenų yra atsakingas už susiklosčiusią padėtį.
b) Paaiškinkite, kas konkrečioje situacijoje turi būti laikomas staklių savininku ir kam (ar savininkui, ar faktiniam valdytojui, ar sutarties šalims) šioje situacijoje tenka atsakomybė dėl staklėse paslėptų ir gabentų narkotinių medžiagų.
c) Aptarkite, į kurį subjektą turėtų kreiptis Baltarusijos įmonė „Belarus“ dėl negautų staklių ir / arba nuostolių atlyginimo.
d) Įvardykite konkrečias teisių gynimo priemones, kurių galėtų imtis nukentėjusioji šalis (šalys).
e) Kaip manote, ar Baltarusijos bendrovės veiksmai atitinka visus prievolių vykdymo principus? Kodėl?
f) Nurodykite, kokiomis teisės normomis ieškovas turėtų grįsti savo reikalavimą ir kurios valstybės teismui toks ieškinys turėtų būti pareikštas.

8. V. Vardenis vertėsi supirkdamas ir brangiau parduodamas žemės sklypus. Šio verslo pasiūlė imtis ir savo gero draugo sutuoktinei G. Pavardienei. Šalys sudarė rašytinės formos susitarimą, kuriame nurodė, jog G. Pavardienė savo lėšomis perka V. Vardenio nurodytą žemės sklypą, o už tai, kad V. Vardenis su žemės sklypo pardavėju sudera ypač mažą kainą, G. Pavardienė įsipareigoja, pardavusi žemės sklypą, sumokėti V. Vardeniui 70 proc. gautos pinigų sumos. G. Pavardienei įsigijus žemės sklypą, V. Vardenis, veikdamas pagal įgaliojimą, sandorio notaro biure sudarymo metu į sutartį įrašė, kad V. Vardeniui priklauso 1/10 G. Pavardienės įsigyto žemės sklypo dalis. Kai tik nuosavybė buvo įregistruota VĮ „Registrų centre“, V. Vardenis sukiužusioje sodyboje, kuri buvo G. Pavardienės žemės sklype, deklaravo savo gyvenamąją vietą, ėmė auginti daržoves, pasodino pasėlius, juos deklaruodavo ir už tai iš valstybės gaudavo išmokas. G. Pavardienė, įvertinusi susiklosčiusią padėtį, nutarė, kad 1/10 žemės sklypo, naudojimasis jos žemės sklypu bei gaunamos išmokos iš valstybės yra pakankamas

pagrindas jai nevykdyti susitarimo: neparduoti sklypo ir, atsidalijus 9/10 sklypo ploto, pačiai jame apsigyventi. Ji nutarė dėl šio savo sprendimo pasikonsultuoti su autoritetingu advokatu C. Pavardėliu.

a) Įvertinę pateiktus faktus, argumentuotai paaiškinkite, ar G. Pavardienė dėl V. Vardenio veiksmų turi teisę nevykdyti iš rašytinio šalių susitarimo kilusios prievolės parduoti turtą ir V. Vardeniui atiduoti 70 proc. sumos.
b) Nurodykite, kokio turinio prievolė kilo V. Vardeniui?
c) Atsižvelgdami į b) punkte įvardytą atsakymą, paaiškinkite, ar V. Vardenis gali būti laikomas pažeidusiu šią prievolę.
d) Išnagrinėkite, ar, ginčui persikėlus į teismą, V. Vardenio veiksmai gali būti pripažinti pakankamu pagrindu G. Pavardienei veikti jos pasirinktu būdu. Atsakymą pagrįskite.

9. UAB „A“ sudarė kredito sutartį su kredito unija „Sėkmė“, pagal kurią kredito unija įsipareigojo pervesti 130 000 Lt iki 2011 m. kovo 1 d. Iki nustatytos datos kredito unija „Sėkmė“ UAB „A“ pervedė 110 000 Lt. Pagal šalių sudarytą sutartį, už naudojimąsi pinigais buvo skaičiuojamos 15 proc. metinės palūkanos. Už tinkamą bendrovės prievolių įvykdymą laidavo individualios įmonės „B“ savininkas.

UAB „A“ įmokas mokėjo kiekvieną mėnesį iki 2012 m. sausio 3 d., o 2012 m. kovo 5 d. UAB „A“ buvo iškelta bankroto byla. Kredito unija „Sėkmė“ pareiškė ieškinį teisme, kuriuo prašė iš UAB „A“ priteisti negrąžintą 100 000 Lt kredito sumą, 2 750 Lt sutartinių palūkanų, 0,2 proc. netesybų už kiekvieną uždelstą atsiskaityti dieną, kol prievolė bus visiškai įvykdyta, bei, remdamasi Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo nuostatomis, jame numatyto dydžio palūkanas nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. UAB „A“ bankroto administratorius pareiškė priešieškinį dėl likusios kredito dalies priteisimo, nurodydamas, kad kredito unija „Sėkmė“ pagal kredito sutartį nėra pervedusi 20 000 Lt, kurias įmonė pagrįstai tikėjosi gauti.

a) Paaiškinkite, nuo kurios sumos turėtų būti skaičiuojamos 15 proc. metinės palūkanos.
b) Kokios rūšies tai palūkanos – mokėjimo funkciją atliekančios, kompensacinės ar procesinės?

c) Ar teisėtas kredito unijos „Sėkmė“ reikalavimas priteisti ir palūkanas, ir delspinigius?
d) Ar, be sutartinių palūkanų ir / arba netesybų, įmanoma reikalauti priteisti ir Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatyme numatytas palūkanas?
e) Paaiškinkite, ar kredito unija „Sėkmė“ UAB „A“ privalėjo išduoti pakvitavimą, kad prievolė įvykdyta (po kiekvienos įmokos, kas mėnesį, kasmet, iki prievolės pažeidimo ir pan.).
f) Aptarkite teisines bankroto bylos iškėlimo pasekmes sutarties šalims.
g) Kokių pasekmių bankroto bylos iškėlimo faktas sukelia už UAB „A“ prievolių tinkamą įvykdymą laidavusiam individualios įmonės savininkui?
h) Pateikite argumentų, kuriais remdamasis teismas galėtų tenkinti bankroto administratoriaus ieškinį arba jo netenkinti.

10. 2003 m. B. Vardėnas, dirbdamas lakūnu žinomoje tarptautinių skrydžių bendrovėje, nesuvaldė besileidžiančio lėktuvo ir sunkiai sužalojo šalia buvusį oro uosto darbuotoją, kuris specialia transporto priemone atvyko paimti keleivių lagaminų, kad šie būtų nugabenti į oro uostą ir atiduoti keleiviams. 2004 m. gruodį Palangos miesto apylinkės teismas B. Vardėną pripažino kaltu, nuteisė trejiems metams, bausmės vykdymą atidedant vieneriems metams, taip pat priteisė 20 528 Lt 58 ct turtinės žalos atlyginimo ir 59 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo. B. Vardėnas dėl avarijos metu patirto streso susirgo vidutinio sunkumo depresija, dėl kurios, be kita ko, jam buvo uždrausta pilotuoti lėktuvą. Praradęs gerai mokamą darbą, B. Vardėnas nebeturėjo iš ko mokėti didelės žalos atlyginimo sumos, todėl sužalotas darbuotojas kreipėsi į antstolį, kad šis skolą išieškotų priverstinai. Be to, minėtas darbuotojas kreipėsi į teismą ir prašė teismo priteisti vidutinės metinės bankų palūkanų normos dydžio palūkanas už visą laiką, kurį B. Vardėnas netinkamai vykdė savo prievolę. B. Vardėnas išsigandęs sumokėjo 850 Lt, tačiau ieškovas (darbuotojas) teismo prašė priteisti ir šios sumos palūkanas, nes pinigai buvo sumokėti ne laiku, o pavėlavus beveik metus. 2010 m. į teismą kreipėsi „Sodra“, prašydama iš B. Vardėno regre-

so tvarka priteisti per paskutinius trejus metus išmokėtas kompensacijas B. Vardėno sužalotam asmeniui.

a) Kiek ir kokio pobūdžio prievolių galima įžvelgti šioje situacijoje?
b) Kokios yra kiekvienos iš šių prievolių pažeidimo teisinės pasekmės?
c) Motyvuotai pagrįskite arba paneikite sužaloto darbuotojo teisę reikalauti vidutinės metinės bankų palūkanų normos dydžio palūkanų už visą vėlavimo atlyginti žalą laikotarpį, įsiteisėjus galutiniam teismo sprendimui ir antstoliui jau vykdant išieškojimą priverstine tvarka.
d) Taip pat įvertinkite B. Vardėno 850 Lt žalos atlyginimo sumokėjimo teisines pasekmes prašomų priteisti palūkanų aspektu.
e) Paaiškinkite, ar „Sodra“ aptariamuoju atveju turi teisę regreso tvarka iš B. Vardėno reikalauti priteisti nukentėjusiajam sumokėtų valstybinio socialinio draudimo įmokų sumą? Atsakymą pagrįskite.

11. V. Pavardenis su sutuoktine S. Pavardene dėl Sutarties iškilusiais klausimais diskutavo visą vakarą, o ryte S. Pavardenė atsiminė, kad yra girdėjusi, jog ne bet kokias prievoles galima stabdyti – tam būtina papildomai išsiaiškinti, ar prievolė vienašalė, ar dvišalė. Ji paaiškino, kad yra girdėjusi, jog jei viena iš šalių netinkamai vykdo prievolę – pavyzdžiui, UAB „XYZ“ nepastato ar per lėtai stato daugiabutį, kita šalis gali sustabdyti prievolės vykdymą. Tačiau pagal Civilinio kodekso 6.46 ir 6.58 str. stabdyti galima tik dvišalės prievolės įvykdymą. Ar jie galės pasinaudoti prievolių vykdymo sustabdymu, taikomu dvišalėms sutartims? V. Pavardenis išsigando galimos situacijos, kai, UAB „XYZ“ netinkamais terminais vykdant statybos darbus, jis vis vien gali privalėti vykdyti savo įsipareigojimus. V. Pavardenis nutarė panagrinėti Sutartį ir išsiaiškinti, ar UAB „XYZ“ pagal Sutartį kyla prievolė neatlygintinai saugoti butą, jei pati UAB „XYZ“ kalta dėl pažeidžiamų statybos darbų terminų. V. ir S. Pavardeniai ėmė svarstyti ir tartis, kokiais gynybos būdais jie galėtų naudotis, jei UAB „XYZ“ statytų nekokybiškai arba kitaip nevykdytų savo pareigų. S. Pavardenei iškilo klausimas, ar Sutartyje yra numatyta, kad reikalauti įvykdyti prievolę natūra turi teisę ir Pirkėjo sutuoktinė, ir, jei nenumatyta, ar ji galėtų reikalauti pašalinti statybos darbų trūkumus. Netrukus po 2012 m. lapkričio 22 d., jau 2012 m. gruodžio 18 d., UAB „XYZ“ informavo, jog rangovus užklupo

Sutarties 8.1.4. punkte aptartos itin nepalankios meteorologinės sąlygos, o esant itin nepalankioms statybiniu požiūriu meteorologinėms sąlygoms ir / arba esant kitoms pagrįstoms aplinkybėms UAB „XYZ“ sustabdo savo prievolių vykdymą, kol šios aplinkybės veiks. V. Pavardenio sutuoktinė jau po savaitės ėmė teirautis, kada pagaliau bus tęsiami statybos darbai, tačiau UAB „XYZ“ atsisakė suteikti tokią informaciją. V. Pavardenis nedelsdamas nuvyko į bendrovę pasiimti pakvitavimo apie sumokėtus 2 000 Lt, tačiau bendrovė nurodė, kad Sutartyje nėra nuorodų, jog ji turėtų išduoti pakvitavimą, o pats Sutarties pasirašymas ir pretenzijų nebuvimas jau yra patvirtinimas, kad lėšos sumokėtos. Pakvitavimui taip pat prilyginamas išrašas iš banko sąskaitos.

a) Kaip manote, ar iš Sutarties kyla vienašalė, ar dvišalė prievolė? Atsakymą pagrįskite konkrečiomis Sutarties nuostatomis.
b) Paaiškinkite, kokiomis sąlygomis galima stabdyti prievolių įvykdymą. Ar šioje situacijoje abi šalys turi teisę stabdyti prievolės įvykdymą?
c) Kokia forma turi būti pranešama apie sutarties vykdymo sustabdymą? Ar pranešimo forma privalo sutapti su sutarties forma?
d) Ar, vienai šaliai sustabdžius prievolės vykdymą, pavyzdžiui, UAB „XYZ“ sustabdžius darbus dėl meteorologinių sąlygų, kita šalis automatiškai įgyja teisę stabdyti savo pareigų vykdymą?
e) Ar S. Pavardenė turi teisę reikalauti vykdyti prievolę pagal V. Pavardenio sudarytą Sutartį?
f) Ar pagrįstas UAB „XYZ“ atsisakymas S. Pavardenei nesuteikti informacijos?
g) Kokia pakvitavimo reikšmė?
h) Ar UAB „XYZ“, įvertinus jos argumentus ir Sutarties nuostatas, privalėjo išduoti pakvitavimą, ar ne? Atsakymą pagrįskite.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.

2. Dambrauskaitė, A. Neįmanomumo įvykdyti prievolę įtaka sandorių galiojimui: principo *„Impossibilium nulla obligatio est“* taikymas šiuolaikinėje teisėje. *Jurisprudencija.* 2009, 3 (117).
3. Kontienė, G. Palūkanos civiliniuose santykiuose. *Juristas.* 2006, 7-8.
4. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis. Vilnius: Justitia, 2003.*
5. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis.* Vilnius: Justitia, 2002.
6. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
7. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.
3. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2003, Nr. 123-5571.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 29 d. direktyva 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose. [2000] OL, L200.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. vasario 16 d. direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius. [2011] OL, L48.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2011 (*dėl bendradarbiavimo pareigos vykdymo, nuostolių ir netesybų santykio*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2011 (*dėl prievolės šalių bendradarbiavimo principo ir jo pažeidimo teisinių pasekmių*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-558/2008 (*dėl prievolės šalių bendradarbiavimo principo ir prievolės įvykdymo vietos*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-476/2006 (*dėl trečiojo asmens teisės įvykdyti prievolę už skolininką*).

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2010 (*dėl asmens, įvykdžiusio prievolę už skolininką, atgręžtinio reikalavimo skolininkui*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2005 (*dėl trečiojo asmens teisės vykdyti bankrutuojančios įmonės prievoles galimumo*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2009 (*dėl principo „impossibilium nulla obligatio est" taikymo*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2008 (*dėl prievolės įmanomumo reikalavimo*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-34/2012 (*dėl prigimtinės prievolės vykdymo*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450/2010 (*dėl dalinio prievolės įvykdymo įtakos solidariųjų skolininkų prievolei*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2011 (*dėl priešpriešinių pareigų įvykdymo*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-633/2006 (*dėl prievolės įvykdymo sąlygų keitimo ir pareigos įrodinėti, kad prievolė buvo įvykdyta tinkamai*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-560/2005 (*dėl piniginės prievolės įvykdymo būdo pakeitimo ir prievolės įvykdymo kitu būdu priėmimo*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2006 (*dėl įmokų paskirstymo eiliškumo pagal CK 6.54 straipsnį*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-680/2006 (*dėl įmokų paskirstymo, kai yra kelios skolos, pagal CK 6.55 straipsnį*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2011(*dėl prievolės įvykdymo patvirtinimo*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-257/2010 (*dėl prievolės įvykdymo ir pakvitavimo teisinės reikšmės bei santykio*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-314/2010 (*dėl prievolės pagal vekselį įvykdymo patvirtinimo*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425/2009 (*dėl CK 6.65 straipsnio taikymo galimumo tais atvejais, kai nėra atsiskaitymo prievolės*).

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-413/2009 (*dėl teisės sustabdyti prievolės įvykdymą tinkamo įgyvendinimo*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-247/2007 (*dėl teisės sustabdyti prievolės įvykdymą sąlygų*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2009 (*dėl reikalavimo įvykdyti prievolę natūra ir civilinės atsakomybės santykio*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-39/2012 (*dėl reikalavimo įvykdyti sutartinę piniginę prievolę ir sutartinės civilinės atsakomybės santykio*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2007 (*dėl palūkanų sampratos*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-373/2006 (*dėl sąlygų reikalauti palūkanas pagal CK 6.210 straipsnį*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283/2012 (*dėl procesinių ir kompensacinių palūkanų santykio, jų skaičiavimo ypatumų*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2012 (*dėl mokėjimo funkciją atliekančių ir kompensacinių palūkanų santykio*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-342/2012 (*dėl procesinių palūkanų priteisimo kaip savarankiškos subsidiaraus skolininko prievolės kreditoriui*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-233/2006 (*dėl procesinių palūkanų sampratos, prievolės šalių bendradarbiavimo pareigos*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2010 (*dėl procesinių palūkanų sampratos ir Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 29 d. konsultacija Nr. A3-13 (*dėl procesinių palūkanų sampratos ir sumos, nuo kurios skaičiuojamos šios palūkanos; momento, iki kada skaičiuojamos netesybos ir palūkanos; Mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymą taikymo*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006 (*dėl procesinių palūkanų sampratos, jų santykio su nuostoliais*).

3 TEMA.

Prievolių įvykdymo užtikrinimas

Prievolės įvykdymo užtikrinimo samprata ir būdai.

Netesybų samprata ir rūšys. Esminiai skirtumai tarp baudos ir delspinigių. Netesybų, palūkanų ir nuostolių santykis. Įskaitinės, išimtinės, baudinės ir alternatyvios netesybos. Netesybos pagal įstatymą ir pagal sutartį, teismo nustatomos netesybos. Netesybų sumažinimo pagrindai ir sąlygos.

Laidavimo samprata ir atsiradimo pagrindai. Laidavimo ir laidavimo draudimo santykis. Laidavimo draudimo ir civilinės atsakomybės draudimo santykis. Laidavimo sutarties forma. Laidavimo subjektai. Laiduotojo ir kreditoriaus teisės ir pareigos. Laidavimo sutarties kvalifikavimas sutuoktinių laidavimo pagal bendrai prisiimtas prievoles atveju. Laiduotojo atsakomybė ir atleidimas nuo jos. Laiduotojo atsakomybės ypatumai skolininkui bankrotavus.

Garantijos samprata ir turinys. Garantijos rūšys. Garantijos pagal pirmą pareikalavimą ir sąlyginės garantijos atribojimo kriterijai. Banko garantijos ypatumai. Garantijos atribojimas nuo laidavimo ir laidavimo draudimo. Garantijos forma. Garantijos šalys, jų teisės ir pareigos. Garanto atsakomybė. Garanto, įvykdžiusio prievolę už skolininką, regreso teisė skolininkui. Garantijos pabaiga.

Rankpinigių samprata ir reikšmė. Rankpinigių ir avanso santykis. Susitarimo dėl rankpinigių forma, turinys ir šalys. Rankpinigiais užtikrintos sutarties neįvykdymo teisinės pasekmės.

Daiktiniai prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai: hipoteka, įkeitimas, daikto sulaikymas. Jų santykis su asmeniniais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais.

Kiti prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai: pirkimas–pardavimas su atpirkimo teise, pirkimas–pardavimas išsimokėtinai, išperkamoji nuoma, draudimas, lizingas, faktoringas ir kt.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo sampratos ir būdų

„Prievolių įvykdymo užtikrinimas – tai civilinė teisinė priemonė, kuri suteikia kreditoriui papildomų garantijų, kad jo reikalavimas bus patenkintas. Tai taip pat skatina skolininką tinkamai įvykdyti prievolę. Prievolių įvykdymo užtikrinimo esmė ta, kad, skolininkui neįvykdžius arba netinkamai įvykdžius prisiimtą prievolę, kreditoriui atsiranda papildoma turtinio pobūdžio priemonė paveikti skolininką ar kitą asmenį, kad jis tinkamai įvykdytų tai, ką skolininkas privalo įvykdyti pagal įstatymą arba sandorį. CK 6.70 straipsnio 1 dalyje nustatytas nebaigtinis prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų sąrašas, o sutarties šalims palikta laisvė susitarti ir dėl kitų užtikrinimo būdų. Taip pat šie subjektai prievolės įvykdymui užtikrinti gali taikyti ne vieną įvykdymo užtikrinimo būdą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-537/2011.

2. Dėl netesybų ir palūkanų skaičiavimo

„Netesybos (delspinigiai) ir (arba) palūkanos skaičiuojamos iki bylos iškėlimo teisme, išskyrus šalių susitarime ar įstatyme numatytus atvejus, kai netesybos (delspinigiai) ar palūkanos skaičiuojami iki visiško prievolės įvykdymo. <...>. Jeigu šalių sutartimi nenumatyta mokėti netesybų iki visiško prievolės įvykdymo, o kreditorius dėl praleisto prievolės įvykdymo kreipiasi į teismą prašydamas priteisti pagrindinę skolą ir procesines palūkanas pagal CK 6.37 straipsnio 2 dalį, tai nuo kreipimosi į teismą dienos kreditoriaus minimalūs nuostoliai yra padengiami procesinių palūkanų skaičiavimu ir priteisimu, o nuo kreipimosi į teismą dienos netesybos (delspinigiai) nepriteisiamos."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006.

3. Dėl priteistinų sutartinių netesybų dydžio

„Netesybų dydis turi būti vertinamas atsižvelgiant į kiekvienos individualios bylos aplinkybes. Priklausomai nuo faktinės situacijos tas pats netesybų dydis (procentine ar pinigine išraiška) vienu atveju gali būti pripažintas tinkamu, o kitu – aiškiai per dideliu. Dėl to ir teismų praktikoje negali būti vieno konkretaus dydžio, kuris neabejotinai reikštų, kad netesybos neatitinka įstatymuose nustatytų kriterijų ir turi būti mažinamos. <...>. Dėl netesybų atliekamos kompensuojamosios funkcijos CK 6.73 straipsnio 2 dalyje, 6.258 straipsnio 3 dalyje nustatyta žemiausioji jų mažinimo riba – jeigu netesybos aiškiai per didelės (neprotingai didelės) arba jeigu skolininkas įvykdė dalį prievolės, teismas gali sumažinti netesybas, tačiau tik tiek, kad jos netaptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės nevykdymo ar netinkamo įvykdymo. Kartu pažymėtina tai, kad tokios minimalios ribos, iki kurios teismas gali sumažinti netesybas, nustatymas nereiškia, jog visais atvejais netesybos turi sutapti su minimaliais nuostoliais ar įrodytais nuostoliais."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010.

4. Dėl netesybų mažinimo kriterijų

„Teismas, spręsdamas, ar yra pagrindas mažinti netesybas (delspinigius) pagal CK 6.73 straipsnio 2 dalį, turi atsižvelgti į netesybų, nustatytų CK paskirtį, sistemiškai taikyti teisės normas, reglamentuojančias prievolių termino praleidimo teisines pasekmes, ir vadovautis CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais, kurie reikalauja, kad priteistinos netesybos turi būti protingos. Netesybos negali leisti nukentėjusiai šaliai piktnaudžiauti savo teise bei nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. <...>. Spręsdamas, ar konkrečiu atveju yra pagrindas teismui mažinti priteistinų delspinigių dydį, teismas turi vertinti CK 6.73 straipsnio 2 dalyje nustatytus pagrindus konkrečios bylos bendrame faktinių aplinkybių kontekste. Teisinės reikšmės <....> turi ir atsakovo teisinis statusas ginčo šalių santykiuose ir perkamų teisių bei paslaugų panaudojimo tikslai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-378/2005.

5. *Dėl laidavimo akcesoriškumo ir laiduotojo atsakomybės skolininkui iškėlus bankroto bylą*

„Laidavimo, kaip akcesorinės prievolės, pobūdis lemia, jog laidavimas yra priklausomas nuo juo užtikrinamos pagrindinės prievolės. Laidavimo akcesoriškumas, be kita ko, reiškia, kad: kai pasibaigia pagrindinė prievolė arba ji pripažįstama negaliojančia, pasibaigia ir laidavimas (CK 6.76 straipsnio 2 dalis); negali būti laiduojama už didesnę sumą, negu skolininkas skolingas, o jeigu laiduojama suma viršija skolą, tai ji turi būti sumažinta iki skolos dydžio (CK 6.78 straipsnio 2 dalis); laiduotojas atsako tiek pat kaip ir skolininkas (už palūkanų sumokėjimą, nuostolių atlyginimą, netesybų sumokėjimą), jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis (CK 6.81 straipsnio 2 dalis); laiduotojas turi teisę pareikšti kreditoriaus reikalavimui visus atsikirtimus, kuriuos galėtų reikšti skolininkas (CK 6.82 straipsnio 2 dalis); jeigu iš esmės pasikeičia pagrindinė prievolė ir dėl to be laiduotojo sutikimo padidėja jo atsakomybė arba atsiranda kitos laiduotojui nepalankios pasekmės, tai laidavimas baigiasi, kai laidavimo sutartis nenumato ką kita (CK 6.87 straipsnio 4 dalis); pasibaigus ieškinio senaties terminui reikalavimui dėl pagrindinės prievolės pareikšti, taip pat pasibaigia ir reikalavimui laiduotojui pareikšti nustatytas ieškinio senaties terminas (CK 1.135 straipsnis). <...>. Jeigu dėl Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtinto teisinio reglamentavimo modifikuojasi (sumažėja) laidavimu užtikrinta skolininko prievolė, tai atitinkamai modifikuojasi (sumažėja) ir solidarioji laiduotojo akcesorinė prievolė, kylanti iš laidavimo sutarties, nes laiduotojas negali būti atsakingas didesniu mastu negu skolininkas (CK 6.76 straipsnis, 6.78 straipsnio 2 dalis, 6.81 straipsnio 2 dalis).“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-61/2011.

6. *Dėl laidavimo sutarties kvalifikavimo, sutuoktiniams laiduojant pagal bendrai prisiimtas prievoles, terminuoto ir neterminuoto laidavimo pabaigos*

„Netoleruotina versle bankų taikoma ydinga praktika, kai sutuoktiniai, tapę solidariaisiais skolininkais, dar verčiami sudaryti „laidavimo“ sutartis,

nes, minėta, negalima laiduoti už savo paties prievolę – laidavimo sutartimi laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės (CK 6.76 straipsnio 1 dalis). Bankai dažniausiai nenorėdami aiškintis sutuoktinių prisiimamų prievolių prigimties ir solidarumo, nors tai yra jų, kaip specifinio verslo srities profesionalų, turinčių didelius ekonominius, finansinius, teisinius pajėgumus ir kuriems keliami didesni rūpestingumo, kruopštumo ir atidumo reikalavimai, pareiga, verčia sutuoktinius be pagrindo laiduoti vienam už kitą. Taip, siekdami geriau užsitikrinti savo interesų apsaugą, bankai sutartiniuose civiliniuose teisiniuose santykiuose sukuria priešingą efektą – sukelia sutuoktiniams abejonių dėl prisiimtos prievolės prigimties ir nepagrįstus sutuoktinių ginčus dėl jų prievolės solidarumo. <...>.

Pagal bendrąją taisyklę laidavimas pasibaigia tuo pačiu metu, kai pasibaigia juo užtikrinta prievolė (CK 6.76 straipsnio 2 dalis, 6.87 straipsnio 1 dalis). CK 6.88 ir 6.89 straipsniuose nustatyti terminuoto ir neterminuoto laidavimo pabaigos terminai. CK nedraudžiama šalių susitarimu pakeisti nurodytus terminus. Dėl to, kai paskolos ar kreditavimo sutartyje nustatytu terminu prievolė neįvykdyta, o laiduotojas ir kreditorius yra susitarę, jog laidavimas galioja iki visiško paskolos grąžinimo, tai CK 6.88 straipsnio 1 dalyje nustatytas laidavimo pabaigos terminas netaikomas."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-229/2009.

7. Dėl laidavimo ir garantijos atribojimo

„Garantijos institutas pagal savo sampratą yra artimas laidavimo institutui, tačiau, skirtingai nei šis, garantija yra savarankiška prievolė, palyginti su užtikrinta prievole (CK 6.90 straipsnio 2 dalis), ir atsako garantas ne solidariai su skolininku, o subsidiariai (CK 6.90 straipsnio 2 dalis), t. y. garantas už skolininką atsako tik tuo atveju, jeigu skolininkas neįvykdo prievolės. Taigi garanto civilinė atsakomybė prieš kreditorių pagal garantijos sutartį atsiranda ne nuo šios sutarties sudarymo momento, o nuo skolininko garantija užtikrintos prievolės pažeidimo. Skolininko prievolės

neįvykdymas ar netinkamas jos įvykdymas yra tas juridinis faktas, kuris sukelia prievolinius santykius tarp kreditoriaus ir garanto."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012.

8. *Dėl garantijos pagal pirmą pareikalavimą sampratos ir garanto atsakomybės pagal ją*

„Kai išduotomis garantijomis pats garantas prisiima pirmutinį garantuojamos prievolės vykdymą už skolininką, tai reiškia, kad garantas netenka subsidiariosios atsakomybės už skolininką, kaip yra įprastinės garantijos atveju, o tampa atsakingu už pagrindinę prievolę asmeniu kartu su skolininku. Aplinkybė, kad pagal sutartį garantas įsipareigojo apmokėti vien pagal kreditoriaus reikalavimo pateikimo faktą be jokių išlygų, reiškia garantijos pagal pirmąjį pareikalavimą sudarymą ir garanto duotą besąlyginį išankstinį sutikimą išmokėti reikalaujamas sumas. Garantija pagal pirmąjį pareikalavimą garantas užtikrina kreditoriui (užsakovui pagal pagrindinę rangos sutartį) jo turtinių interesų rizikos pagal pagrindinę sutartį apsaugą, kartu kreditorius siekia užsitikrinti pakankamai greitą galimų nuostolių pagal pagrindinę sutartį kompensavimą, dėl to garantas privalo išmokėti garantijos sumas per garantiniame rašte nurodytą terminą, jei tokio nėra – per protingai trumpą terminą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005.

9. *Dėl avanso, rankpinigių ir netesybų mokėjimo pagal preliminariąją sutartį*

„Visais atvejais perduodamų pinigų reikšmė nustatoma pagal šalių valią, todėl galimi atvejai, kai šalių susitarimas, įvertinant pagal sutartį perduodamus pinigus, prieštaraus imperatyvams. Pavyzdžiui, abiem sutarties šalims teigiant, kad perduoti pinigai buvo rankpinigiai, ir reikalaujant įstatymo nustatytų pasekmių (CK 6.100 straipsnis). Tokiu atveju teismui tektų kvalifikuoti įvardytą rankpinigiais mokėjimą kaip grąžintiną avansą arba kaip preliminariosios sutarties įvykdymui užtikrinti gautą sumą ir

pan., jeigu iš šalių susitarimo matyti, kad preliminariojoje sutartyje šalys buvo sutarusios dėl preliminariosios sutarties užtikrinimo. Avansą arba preliminariosios sutarties įvykdymui užtikrinti pinigų sumą sumokėjusi šalis turi teisę reikalauti grąžinti juos visais atvejais, išskyrus tuos, kai iš preliminariosios sutarties turinio galima daryti išvadą apie šios sutarties šalių susitarimą dėl atsakomybės už šioje sutartyje nustatytų įsipareigojimų nevykdymą netesybų forma. Tokią sankciją sutartyje nustačius, reikalavimas grąžinti tokias pinigų sumas negali būti tenkinamas ta apimtimi, kiek jis įskaitomas priešpriešiniu vienarūšiu reikalavimu taikyti netesybas (CK 6.130 straipsnio 1 dalis). <...>. Aptartais atvejais šalys numato galimas preliminariosios sutarties pažeidimo pasekmes ir siekia jų išvengti, taigi perduoti pagal preliminariąją sutartį pinigai atlieka skatinamąją ir užtikrinamąją funkcijas ir gali būti laikomi šalių susitarimu nustatytu prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu, nes CK 6.70 straipsnyje pateiktas prievolių užtikrinimo sąrašas nėra baigtinis ir leidžia šalims susitarti dėl kitokių preliminariosios sutarties užtikrinimo būdų, išskyrus CK 6.98 straipsnyje nustatytą draudimą užtikrinti tokią sutartį rankpinigiais <...>. Tuo atveju, jeigu preliminarioji sutartis įvykdoma, t. y. sudaroma pagrindinė sutartis, perduoti pinigai įskaitomi į mokėjimus pagal pagrindinę sutartį. Minėta, kad toks susitarimas nėra draudžiamas, nepaisant preliminariosios sutarties sampratos siaurąja jos reikšme. Taigi tokiu atveju perduodamą sumą galima laikyti avansu. Tačiau bet kuriuo atveju nereikia sureikšminti vartojamos terminijos, nes avanso turinys teisės aktuose nėra atskleidžiamas, todėl praktiškai kiekvienoje konkrečioje situacijoje jis gali turėti tam tikrų ypatumų. Taigi avanso sąvoka gali būti vartojama ir pagrindinėje pirkimo–pardavimo, ir preliminariojoje sutartyse.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Ar prievolės įvykdymo užtikrinimas yra sandoris? Kodėl?
2. Ar įvykdymo užtikrinimo būdai gali būti taikomi, jeigu prievolė vykdoma tinkamai?

3. Ar visi prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai atlieka vienodas funkcijas? Kuo kiekviena iš šių funkcijų reikšminga kreditoriui ir kuo – skolininkui?
4. Ar galima užtikrinti būsimos prievolės įvykdymą? Jei taip, kokiais būdais ir kaip ji turi būti apibrėžta?
5. Ar galima užtikrinti būsimos prievolės, kurios objektas – būsimas nekilnojamasis turtas, įvykdymą? Kodėl?
6. Kaip suprantama papildoma (šalutinė, akcesorinė) prievolė? Kokie yra skiriamieji jos požymiai?
7. Ar visi prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai gali būti laikomi papildomomis prievolėmis?
8. Kaip manote, ar pagrindinės prievolės įvykdymą užtikrinantį susitarimą galima ginčyti atskirai nuo šiuo susitarimu užtikrintos pagrindinės prievolės ginčijimo?
9. Kuo skiriasi asmeninės bei daiktinės prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės? Kuo pagrįstas toks skirstymas?
10. Ar galima teigti, kad kuris nors asmeninio pobūdžio prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas vykdymo procese gali įgyti daiktinės prievolės pobūdį? Kodėl?
11. Koks yra netesybų ir nuostolių santykis? Kaip paaiškinti nuostatą, kad netesybos yra minimalūs kreditoriaus nuostoliai?
12. Koks yra netesybų santykis su skirtingo pobūdžio palūkanomis (atliekančiomis mokėjimo funkciją, kompensacinėmis, procesinėmis)?
13. Ar gali būti kartu pareiškiami reikalavimai ir dėl nuostolių atlyginimo, ir dėl netesybų bei palūkanų priteisimo?
14. Koks ieškinio senaties terminas taikomas netesyboms? Ar jis, esant atskirų rūšių netesyboms, yra skirtingas? Ar palūkanoms taikomas toks pat ieškinio senaties terminas kaip ir netesyboms?
15. Kokiais pagrindais remiantis gali būti mažinamos netesybos? Ar gali būti mažinamos įstatyme įtvirtintos netesybos?
16. Ar netesybos mažinamos visais atvejais, jeigu jos gerokai didesnės nei nuostoliai arba nuostolių apskritai neatsirado?

17. Kokiu atveju netesybos negali būti mažinamos remiantis tuo, kad jos jau yra sumokėtos (pagal Civilinio kodekso 6.73 straipsnio 2 dalį)?
18. Į kokias aplinkybes turi būti atsižvelgiama mažinant netesybas?
19. Ar sutarties sąlyga dėl 0,2 proc. delspinigių už kiekvieną pradelstą atsiskaityti dieną (73 proc. per metus) visada reiškia, kad šalys susitarė dėl neprotingai didelių netesybų?
20. Ar, pareiškus reikalavimą dėl netesybų priteisimo, teismas turi teisę ar pareigą kontroliuoti jų dydį?
21. Ar laidavimu gali būti užtikrinama bet kokios rūšies prievolė?
22. Ar laidavimo sutartį gali sudaryti tik kreditorius ir laiduotojas? Kas atsitinka, jei laidavimo sutartį pasirašo skolininkas ir laiduotojas?
23. Ar laiduotojo atsakomybė gali būti subsidiari? Jei taip, kokiais atvejais?
24. Kokie yra laiduotojo atsakomybės ypatumai, skolininkui iškėlus bankroto bylą?
25. Kaip turi būti kvalifikuojama laidavimo sutartis, sutuoktiniams laiduojant pagal bendrai prisiimtas prievoles?
26. Ar iš laiduotojo galima reikalauti procesinių palūkanų?
27. Ar sutartis arba jos sąlyga, kuria nustatomos netesybos arba laidavimas, gali būti ginčijama dėl esminės šalių nelygybės pagal Civilinio kodekso 6.228 straipsnį?
28. Ar laidavimo draudimas yra prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas? Koks jo santykis su laidavimu ir civilinės atsakomybės draudimu?
29. Ar vekselio laidavimas yra laikomas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu? Koks jo ir laidavimo, reglamentuojamo Civiliniame kodekse, santykis? Ar vekselio laidavimas turi panašumų su garantija?
30. Ar atvejis, kai įvykdžiusiam prievolę laiduotojui pereina visos kreditoriaus teisės pagal šią prievolę, laikomas regresu arba subrogacija?

31. Pagal kokius kriterijus laidavimas gali būti atribojamas nuo garantijos (atskirų garantijos rūšių)?
32. Ar garantija gali būti užtikrinamos tik piniginės skolininko prievolės? Kodėl?
33. Kuo skiriasi sąlyginė (paprasta) garantija nuo garantijos pagal pirmą pareikalavimą (nepriklausomos garantijos)? Ar banko garantija gali būti sąlyginė?
34. Ar sąlyginės (paprastos) garantijos ir garantijos pagal pirmą pareikalavimą (nepriklausomos garantijos) yra reglamentuojamos Civiliniame kodekse? Jei taip, kokios konkrečios teisės normos įtvirtina šį reguliavimą?
35. Ar baigiasi banko garantija, jeigu skolininkas įvykdo pagrindinę prievolę?
36. Kokie ieškinio senaties termino skaičiavimo ypatumai yra taikomi kreditoriaus reikalavimui garantui ir garanto regresiniam reikalavimui pareikšti?
37. Ar draudimo įmonių išduotoms garantijoms gali būti taikomos banko garantijas reglamentuojančios teisės normos?
38. Kodėl rankpinigiais negali būti užtikrinama sutartis, kuri pagal įstatymus turi būti notarinės formos?
39. Ar avansas gali būti laikomas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu?
40. Ar yra pagrindo mažinti rankpinigius, jeigu šie yra nepagrįstai dideli? O avansą?
41. Kokios sutartys paprastai užtikrinamos rankpinigiais?
42. Ar, šalims susitarus dėl rankpinigių, prievolės įvykdymo užtikrinimas gali būti atliekamas ir kitais būdais? Jei taip, tai kokiais?
43. Kaip atriboti hipoteką nuo įkeitimo? Kokie esminiai pokyčiai šiuos institutus reglamentuojančiose teisės normose buvo įtvirtinti nuo 2012 m. liepos 1 d. įsigaliojusiose Civilinio kodekso pataisose? Kokių tikslų siekta šiais teisės normų pakeitimais?
44. Ar hipoteka bei įkeitimas yra akcesoriniai, ar savarankiški prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai?

45. Ar, norint perleisti iš hipoteka ar įkeitimu užtikrintos prievolės kylančią reikalavimo teisę, užtenka pasirašyti reikalavimo perleidimo sutartį? Kodėl?
46. Jei prievolės įvykdymas užtikrintas dviem arba daugiau būdų, pavyzdžiui, ir hipoteka, ir laidavimu, kuris prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas turi būti taikomas pirmiau?
47. Kokie Jums žinomi alternatyvūs prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai? Ar šie įvykdymo užtikrinimo būdai laikomi akcesorinėmis, ar savarankiškomis užtikrinimo priemonėmis?
48. Ar pirkimas–pardavimas su atpirkimo teise atitinka prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonei keliamus reikalavimus? O pirkimas–pardavimas išsimokėtinai arba išperkamoji nuoma? Kodėl?
49. Kodėl daikto sulaikymas yra laikomas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu?
50. Ar fakultatyvioji prievolė *per se* yra prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas?
51. Kaip užtikrinamojo pobūdžio susitarimai (pvz., dėl mokėtinos kainos „sulaikymo“) atribojami nuo sąlyginių sandorių (prievolių)?

⇒ *Užduotys*

1. UAB „Statybų dangus“, rekonstruodama kavinę Vilniaus miesto centre, sudarė statybos rangos sutartį su rangovu UAB „Rangovežis“. Sutartimi šalys sulygo 269 750 Lt darbų kainą (neįskaitant PVM), kuri turėjo būti mokama dalimis pagal faktiškai atliktus darbus, o už vėlavimą atsiskaityti laiku šalis įsipareigojo mokėti 0,1 proc. dydžio delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną. Taip pat šalys susitarė, kad 5 proc. galutinės kainos UAB „Statybų dangus“ rangovui sumokės tada, kai bus baigti visi statybos darbai, o per 15 dienų nuo sutarties pasirašymo UAB „Rangovežis“ savo kontrahentui privalo pateikti UAB „Statybų dangus“ priimtinos draudimo bendrovės arba banko laidavimo draudimo raštą. Šios garantijos suma turi būti ne mažesnė kaip 20 proc. sutartyje numatytos kainos.

UAB „Rangovežis“ darbus atliko, tačiau, priimdama darbus, UAB „Statybų dangus“ pastebėjo, kad UAB „Rangovežis“ neturi draudimo bendrovės arba banko laidavimo draudimo rašto. Dėl to UAB „Statybų dangus“

atsisakė priimti atliktus darbus, kol UAB „Rangovežis“ nepateiks minėto rašto, galiojančio nuo sutarties sudarymo dienos. UAB „Rangovežis“ kreipėsi į kelias draudimo bendroves, tačiau visos patikino, kad laidavimo draudimo rašto atgaline data išduoti neturi teisės. UAB „Statybų dangus“ rangovui pareiškė, kad sulaiko 5 proc. sumos nuo galutinės kainos iki bus pateiktas raštas, o 20 proc. apskritai neketina mokėti, nes, remiantis sisteminiu sutarties aiškinimo metodu, garantijos suma kartu reiškia šalių iš anksto aptartus minimalius nuostolius, kurių nereikia įrodinėti.

a) Išnagrinėkite šią situaciją ir aptarkite, kiek prievolės įvykdymo užtikrinimo būdų, Jūsų nuomone, joje yra. Įvardykite šiuos užtikrinimo būdus.
b) Aptarkite a) punkte nurodytų prievolės užtikrinimo būdų tarpusavio santykio klausimą.
c) Įvertinkite, ar egzistuoja teisinė galimybė pasinaudoti visais užtikrinimo būdais iš karto – jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne – aptarkite, kokiais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais kreditorius privalo pasinaudoti pirmiausia.
d) Paaiškinkite, ar tai, kad UAB „Statybų dangus“ anksčiau nepastebėjo, jog UAB „Rangovežis“ neturi tam tikro rašto, turi / gali turėti kokios nors įtakos sprendžiant šalių ginčą?
e) Pateikite, Jūsų manymu, teisingą ginčo sprendimo variantą. Atsakymą išsamiai argumentuokite.

2. Bendrovės „ABC“ ir „Du“ sudarė paslaugų teikimo sutartį, kurioje susitarė, jog vienai iš šalių vėluojant atsiskaityti pagal sutartį bus skaičiuojami 0,02 proc. dydžio delspinigiai už kiekvieną uždelstą dieną. Bendrovė „ABC“ teikė paslaugas, o bendrovė „Du“ už jas atsiskaitydavo. Kai pastaroji du kartus iš eilės pavėlavo apmokėti PVM sąskaitą faktūrą, bendrovė „ABC“ ėmė siųsti PVM sąskaitas faktūras su prierašu apačioje „neapmokėjus PVM sąskaitos faktūros iki nustatytos datos, Jūsų įmonei bus skaičiuojami 0,02 proc. dydžio delspinigiai už kiekvieną uždelstą dieną“. Kadangi jokio atskiro rašto nebuvo gauta, bendrovės „Du“ buhalterė neatkreipė dėmesio į PVM sąskaitos faktūros apačioje esančią pastabą, todėl susikaupė nesumokėtų delspinigių suma. Bendrovei „ABC“ kreipusis į teismą, bendrovės „Du“ teisininkai pateikė atsiliepimą ir nurodė, jog jų įmonė nėra ir

nebuvo gavusi pretenzijos, kuria bendrovė „ABC“ reikalautų delspinigių, todėl jie susikaupė ne dėl jų kaltės, o dėl kreditoriaus nepakankamo bendradarbiavimo. Be to, kadangi susitarimas dėl netesybų turi būti rašytinis, tai ir reikalavimas jas mokėti turi būti išdėstomas raštu, pagrindžiant kreditoriaus nuostolius. Teisininkai taip pat pažymėjo, kad aplinkybė, jog pažeidusi sutartį šalis tam tikrą terminą laikėsi sutarties, yra pagrindas netesybas mažinti.

a) Įvertinkite, ar prierašas PVM sąskaitos faktūros apačioje gali būti laikomas reikalavimu sumokėti delspinigius.
b) Ar bendrovė „ABC“ privalo pagrįsti nuostolių patyrimo faktą?
c) Ar bendrovė „Du“ gali ginčyti delspinigių dydį įrodinėdama, jog bendrovė „ABC“ jų patyrė mažiau?
d) Kaip manote, ar esamoje situacijoje yra pagrindas mažinti netesybas? Atsakymą pagrįskite.

3. V. Vardaitis, norėdamas išplėsti savo verslo sritį bei nustebinti sutuoktinę P. Vardaitienę visame gyvenamajame name senus radiatorius pakeisdamas naujais, energiją taupančiais radiatoriais, kreipėsi į AB „Banką“, kad jam būtų suteikta 105 000 Lt paskola. AB „Bankas“, įvertinęs V. Vardaičio pajamas, paprašė, kad jo sutuoktinė laiduotų V. Vardaičio prievolės tinkamą įvykdymą. Šį banko reikalavimą V. Vardaitis nesunkiai įvykdė. Parnešęs namo parengtą laidavimo sutarties projektą, sutuoktinei paaiškino, kad ima šiek tiek didesnę nei įprasta paskolą naujai prekių partijai pirkti, o ją grąžins, kaip ir visada, iš už parduotas prekes gauto pelno, tačiau šį kartą bankas esą prašo prievolės įvykdymą užtikrinti. Sutuoktinė laidavimo sutartį pasirašė. Netrukus AB „Bankas“ pinigus pervedė, o V. Vardaitis nedelsdamas iš UAB „Viskas gerai“ užsakė aštuonis išskirtinio dizaino itin geros kokybės radiatorius. Be to, iš UAB „Verslo magnatų pagalba“ užsakė išsamų verslo planą – studiją, kad būtų ištirtos V. Vardaičio verslo plėtros galimybės ir tendencijos dešimtyje Lietuvos miestų, nupirko ne vieną, o dvi partijas prekių, be to, atnaujino parduodamų produktų asortimentą. Už likusius pinigus P. Vardaitienei nupirko perlų vėrinį.

Maždaug po mėnesio, V. Vardaičio ir P. Vardaitienės šeimą sukrėtus neištikimybės skandalui, pora nutarė skirtis. Rengiant skyrybų dokumentus, V. Vardaitis P. Vardaitienei privalėjo atskleisti, kad yra užsakęs bran-

gius radiatorius, ir pasiūlė aptarti radiatorių dalybų klausimą. P. Vardaitienė pareiškė, kad jai nereikia namo su radiatoriais, ir pageidauja, kad V. Vardaitis jai nupirktų butą. V. Vardaitis paaiškino negalįs jo nupirkti, nes dabar jam vienam liks prievolė visą paskolos sumą grąžinti AB „Bankui".

a) Aptarkite, ar šioje situacijoje yra susiklostę teisiniai laidavimo santykiai.
b) Pasirinkę teigiamą atsakymą, nurodykite, kuriuos subjektus ir nuo kurio momento sieja teisiniai laidavimo santykiai, o pasirinkę neigiamą atsakymą – paaiškinkite, kodėl taip manote.
c) Ar, užtikrinant prievolės įvykdymą, gali turėti reikšmės tai, kurioje srityje – verslo ar namų ūkio poreikiams – yra (arba bus) naudojamas iš skolintų lėšų įsigytas turtas?
d) Kokios įtakos prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių galiojimui turi santuokos nutraukimo faktas?
e) Ar teisus V. Vardaitis, kad po skyrybų jam vienam liks prievolė grąžinti bankui visą paskolos sumą? Ar padėtis keistųsi, jei šalys aptartų radiatorių pasidalijimo klausimą? Atsakymą pagrįskite.

4. Verslininko V. Pavardėno biuras, kuriame buvo teikiamos odinių drabužių bei avalynės valymo paslaugos, buvo užlietas, trūkus antrame aukšte esantiems vamzdžiams. Trūkę vamzdžiai buvo įmonės „Svajonės pildosi" patalpose. Įsiutęs V. Pavardėnas nedelsdamas nubėgo į antrą aukštą pas kaltininkus ir pareikalavo, kad įmonės „Svajonės pildosi" direktorius išduotų 50 000 Lt vekselį arba parašytų Laidavimo raštą, kad įmonė atlygins žalą ne vėliau kaip per dvi savaites. Abiem pusėms susitarus, įmonės „Svajonės pildosi" vadovas T. Vardžiūnas išdavė paprastąjį neprotestuotiną vekselį, nurodydamas 10 000 Lt skolos sumą, ir pasirašė Laidavimo raštą, kuriame užtikrino, kad jo vadovaujama įmonė „Svajonės pildosi" atlygins žalą, kai tik ji bus tiksliai nustatyta, o jei neatlygins, tai T. Vardžiūnas sumokės nurodytą sumą, kai tik gaus tikslius duomenis. V. Pavardėno pasamdyti kvalifikuoti specialistai pateikė išvadą, jog užliejimo padariniams pašalinti reikės ne mažiau kaip 32 000 Lt, o įmonė dėl remonto darbų negalės vykdyti veiklos apytiksliai 10 dienų. Verslininkas skenuotą išvadą nusiuntė įmonės „Svajonės pildosi" vadovui T. Vardžiūnui ir nurodė, kad laukia 32 000 Lt sumos šiandien savo įmonės sąskaitoje iš T. Vardžiūno

asmeniškai (pagal Laidavimo raštą ir vekselį) arba iš įmonės „Svajonės pildosi“. T. Vardžiūnas netrukus paaiškino, kad konsultavosi su teisininkais ir šie nurodė, jog laidavimas negali kilti iš vienašalio sandorio, nes jis savo prigimtimi yra sutartis, o Civilinis kodeksas nenumato, kad laidavimo prievolę gali sukurti vienašalis sandoris. Nors Civilinis kodeksas įtvirtina, kad teises bei pareigas asmenys gali įgyti ir iš kitokių, negu įstatyme numatyti, veiksmų, jei šie neprieštarauja įstatymams (Civilinio kodekso 1.136 str. 1–2 d.), Laidavimo raštas nėra sutartis, todėl tokio rašto galiojimas prieštarautų Civilinio kodekso 6.77 str. 1 d. įtvirtinai imperatyviai įstatymo normai. Vadinasi, sandoris yra niekinis ir nesukelia jokių pasekmių, todėl žalos T. Vardžiūnas neprivalo atlyginti, o įmonė „Svajonės pildosi“ žalą atlygins, kai sąskaitoje turės reikiamą sumą.

Po keturių dienų V. Pavardėnas T. Vardžiūnui išsiuntė informacinį pranešimą, kad pradeda priverstinio išieškojimo procedūrą iš jo asmeninio turto. T. Vardžiūnas į tai nekreipė dėmesio. Antstolis netrukus areštavo prabangų T. Vardžiūno automobilį.

a) Nustatykite, kiek prievolių yra pateiktoje situacijoje ir įvardykite subjektus, kuriuos sieja nurodytos prievolės.
b) Kvalifikuokite tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius (prievoles).
c) Paaiškinkite, ar vekselis gali būti laikomas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu? Kodėl?
d) Koks yra situacijoje minimo Laidavimo rašto teisinis statusas?
e) Ar pagrįsti T. Vardžiūno argumentai dėl Laidavimo rašto negaliojimo?
f) Kaip manote, ar T. Vardžiūnui kyla asmeninė atsakomybė pagal vekselį bei Laidavimo raštą?
g) Kokiu teisiniu pagrindu šioje situacijoje antstolis galėjo areštuoti T. Vardžiūno automobilį? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

5. Bankas A suteikė 200 000 Lt kreditą bendrovei B. Šio kredito grąžinimas buvo užtikrintas bendrovės C garantija. Garantijoje buvo numatyta, kad, bendrovei B negrąžinus kredito, bankas turi teisę ne ginčo tvarka „nurašyti“ iš banke esančios bendrovės C sąskaitos negrąžintą kredito dalį, palūkanas ir netesybas. Ties šia sąlyga pasirašė bendrovės C vadovas. Bendro-

vei B negrąžinus vienos iš kredito dalių, bankas A, nė vienos iš bendrovių neįspėjęs, „nurašė“ jas iš garanto sąskaitos. Tai sužinojęs, naujai paskirtas bendrovės C direktorius kreipėsi į teismą, ginčydamas garantijos galiojimą, nes garantijoje buvo nurodyta, jog atsakomybė bendrovei C kyla, nesvarbu, ar skolininkui pareikštas reikalavimas, ar ne. Kadangi garantija yra papildoma prievolė, direktoriaus manymu, tokia sąlyga prieštarauja teisiniam reglamentavimui ir yra negaliojanti. Naujojo direktoriaus įsitikinimu, svarstytina, ar taip bendrovės C direktorius asmeniškai nelaidavo bendrovės B tinkamo prievolių įvykdymo.

a) Paaiškinkite, apie kokios rūšies garantiją kalbama šioje situacijoje.
b) Ar galioja anksčiau įvardyta garantija? Kodėl?
c) Kaip manote, ar bankas A turėjo teisę iš bendrovės C sąskaitos savarankiškai „nurašyti“ pinigų sumą, ar apie tokį veiksmą jis privalėjo iš anksto informuoti kurią nors bendrovę?
d) Kuo skiriasi.laidavimas nuo garantijos?
e) Atsižvelgdami į d) punkte aptartus kriterijus, įvertinkite, ar galima teigti, jog bendrovės C vadovas asmeniškai laidavo bendrovės B prievolių tinkamą įvykdymą.
f) Įvertinkite šią situaciją teisiškai.

6. Baltarusijos pilietis kreipėsi į nekilnojamojo turto bendrovę „RE&Go“, kad šios darbuotojai nuomai surastų prabangų butą miesto centre. Baltarusijos pilietis pageidavo, kad nuomojamo buto langai būtų į pietus, o buto savininkams nuomos mokestį reikėtų mokėti kartą per pusę metų (įskaitant atlygį už komunalines paslaugas). „RE&Go“ atstovai paaiškino, kad toks išskirtinis užsakymas bus vykdomas tik tuo atveju, jei Baltarusijos pilietis sumokės bendrovei 1 000 Lt rankpinigių, o suradus butą ir atsisakius nuomotis šie rankpinigiai liks bendrovei kaip bauda už tarpininkavimo sutarties pažeidimą. Bendrovei „RE&Go“ suradus Baltarusijos piliečio reikalavimus atitinkantį butą, prabangaus buto savininkas T. Vardėnas nuomos sutarties pasirašymo metu iš Baltarusijos piliečio pareikalavo vieno mėnesio nuomos mokesčio dydžio rankpinigių – 1 500 Lt. Baltarusijos pilietis paaiškino, kad „RE&Go“ atstovai jau yra gavę 1 000 Lt rankpinigių, dėl to jis neprivalo mokėti rankpinigių du kartus. Taip pat pridūrė, kad jei bus reikalaujama sumokėti ir 1 500 Lt rankpinigių, jis tai vertins kaip klastą ir atsisakys nuomotis butą tarpininkaujant bendrovei „RE&Go“.

a) Aptarę rankpinigių ir baudos požymius, paaiškinkite, koks yra rankpinigių ir baudos santykis.
b) Įvertinkite, ar ta pati pinigų suma gali būti traktuojama ir kaip rankpinigiai, ir kaip bauda.
c) Nustatykite, koks yra / turėtų būti rankpinigių, perduotų pagal tarpininkavimo sutartį, likimas, sutartį tinkamai įvykdžius ir kaip bendrovė RE&Go toliau turėtų elgtis su gauta pinigų suma?
d) Įvertinkite, kokių teisinių pasekmių Baltarusijos piliečiui gali kilti, atsisakius sudaryti nuomos sutartį, jei rankpinigių pagal nuomos sutartį klausimas tarpininkavimo sutartyje nebuvo aptartas. Atsakymą išsamiai pagrįskite.

7. Vilniaus rajono Pasakėlių kaimo gyventojas, iš pažįstamų sužinojęs, kad Vilniaus rajono savivaldybė patvirtino detalųjį planą, pagal kurį jo turimas žemės ūkio paskirties žemės sklypas priklauso komercinės paskirties objektų statybos sferai, į vietos laikraštį įdėjo skelbimą, kad parduoda dalį jam priklausančio žemės sklypo ir tuo pat metu ieško partnerio, su kuriuo, kartu veikdami jungtinės veiklos sutarties pagrindu, pakeistų žemės sklypo paskirtį, padalytų jį į atskirus sklypus, brangiai parduotų nekilnojamojo turto plėtrą vykdantiems subjektams ir pasidalytų pelną jungtinės veiklos sutartyje nustatyta tvarka. Į Pasakėlių kaimo gyventoją su konkrečiu komerciniu pasiūlymu kreipėsi UAB „Bonifacijus“, kuri, be kita ko, nurodė, kad jau yra parengusi ir įgyvendinusi ne vieną panašaus pobūdžio verslo projektą. Šalims sudarius jungtinės veiklos sutartį, Pasakėlių kaimo gyventojas UAB „Bonifacijus“ naudai išdavė įgaliojimą, pagal kurį bendrovė įgijo teisę veikti abiejų asmenų vardu. UAB „Bonifacijus“ pateikus prašymą keisti žemės ūkio paskirtį į komercinę, bendrovė kreipėsi į AB „Quality bank“ ir šis konkrečiam projektui plėtoti suteikė 4 000 000 Lt kreditą. Už kredito grąžinimą AB „Quality bank“ laidavo K. Vardaitis ir H. Vardaitienė, o bankui pareikalavus papildomai užtikrinti prievolę buvo įkeista įsigyta žemės sklypo dalis. Nors dalis kredito sumos buvo iš karto sumokėta žemės sklypo savininkui, maždaug po pusmečio dėl neaiškių priežasčių Pasakėlių kaimo gyventojas savo įgaliojimą atšaukė ir pareiškė, kad jokių sutikimų jokiems veiksmams neduos ir apskritai atsisakė kalbėtis. UAB „Bonifacijus“, nepriklausomai nuo įgaliojimo at-

šaukimo privalėjusi bankui toliau mokėti solidaus dydžio įmokas, atsidūrė ties bankroto slenksčiu, tačiau atsiliepime į pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo UAB „Bonifacijus“ nurodė, kad dėl susiklosčiusios padėties kaltas įgaliojimą atšaukęs Pasakėlių kaimo gyventojas, todėl jis, o ne įmonė ir turėtų dengti kreditorių nuostolius. Analogiški argumentai buvo nurodyti ir atsiliepime į ieškinį, kurį bankas pareiškė laiduotojams. Tuomet bankas pradėjo išieškojimo iš įkeisto turto procedūrą.

a) Įvertinkite banko elgesį ir paaiškinkite, ar bankas be atskiro teismo sprendimo galėjo pradėti priverstinio išieškojimo procedūrą.
b) Taip pat nurodykite, koks yra hipotekos bei laidavimo institutų santykis.
c) Įvertinkite, ar, bankui inicijavus priverstinį išieškojimą iš įkeisto turto, bankas turi teisę iš laiduotojų reikalauti įvykdyti tą pačią hipoteka užtikrintą prievolę.
d) Nustatykite, kokios įtakos išieškojimo iš įkeisto turto procesui bei laiduotojams iškeltos civilinės bylos eigai turi / gali turėti bankroto bylos UAB „Bonifacijus“ iškėlimo faktas?
e) Ar UAB „Bonifacijus“ arba laiduotojai turi teisę prašyti sustabdyti priverstinio išieškojimo procedūrą ir iškeltą civilinę bylą, kol teismas nustatys, kiek dėl bankui neįvykdytos prievolės yra kaltas Pasakėlių kaimo gyventojas?
f) Situaciją įvertinkite teisiškai.

8. UAB „Nauja įmonė“ pavėlavo laiku sumokėti pridėtinės vertės mokestį (PVM), nes nepatyrę verslo plėtros skyriaus darbuotojai didžiąją dalį per pirmuosius du mėnesius iš įmonės veiklos gautų pajamų investavo į reklamą, naujų prekių ir paslaugų pirkimą bei darbo užmokesčio ir personalo valdymo sistemos diegimo darbus. PVM mokesčiui sudarant 21 proc. išrašytų sąskaitų sumos, susikaupė solidi 40 000 Lt skola, kurios, sumokėjus nuomos mokestį ir išmokėjus darbuotojams atlyginimus, įmonė negalėjo sau leisti sumokėti Valstybinei mokesčių inspekcijai (VMI). VMI pasiūlė susimokėti skolą geruoju, taip pat tartis dėl skolos dengimo dalimis, jei UAB „Nauja įmonė“ šios prievolės įvykdymą užtikrins hipoteka, įkeitimu, laidavimu arba garantija pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 88 str. 4 d. UAB „Nauja įmonė“ teisininkas suabejojo, ar

užtikrinant iš viešosios teisės kylančios prievolės įvykdymą ir užtikrinimo sandorį sudarant viešosios teisės akto pagrindu galima vadovautis Civilinio kodekso nuostatomis. Be to, kadangi UAB „Nauja įmonė“ pati negali laiduoti savo prievolių įvykdymo, teisininkas pasiūlė laidavimo sutartis pasirašyti įmonės direktoriui bei buhalterei ir parengė sutarčių projektus. Taip pat direktoriui pasiūlė kreiptis į vienintelį akcininką, kad šis pasiūlytų įkeitimo ar hipotekos objektą. Direktoriaus nuomone, akcininkas uždarosios akcinės bendrovės prievolių negali užtikrinti savo asmeniniu turtu, nes ribotos atsakomybės juridinių asmenų turtas yra atskirtas nuo jų akcininkų turto.

a) Koks yra prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų, įtvirtintų viešojoje bei privatinėje teisėje, santykis?
b) Ar hipoteka, įkeitimu, laidavimu ar garantija, įtvirtintais Civiliniame kodekse, gali būti užtikrinamos iš viešosios teisės kilusios prievolės?
c) Ar minėti užtikrinimo būdai, reglamentuojami viešojoje teisėje, savo turiniu bei apimtimi yra tapatūs privatinėje teisėje naudojamiems institutams?
d) Aptarkite UAB „Nauja įmonė“ galimybes laiduoti savo prievolės įvykdymą Valstybinei mokesčių inspekcijai.
e) Teisiškai įvertinkite teisininko pasiūlymą šios įmonės prievoles laiduoti direktoriui ir buhalterei.
f) Paaiškinkite, ar akcininkas turi teisę laiduoti savo valdomos įmonės prievoles arba šios įmonės prievolių įvykdymui užtikrinti įkeisti savo kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą?
g) Bendrovės direktoriui pateikite teisinį situacijos vertinimą.

9. Antstoliai I. Vardys ir D. Pavardė paskelbė, kad 2013 m. vasario 27 d. iš varžytynių bus parduodamas I. ir J. Vardėnų turtas, šiems neišgalint grąžinti septynių greitųjų kreditų ir nevykdant žalos atlyginimo prievolės nepilnamečiam asmeniui, kurį apkandžiojo sutuoktinių I. ir J. Vardėnų šuo. Išsigandę netekti turto, I. ir J. Vardėnai kreipėsi į UAB „Pinigai žaibo greičiu“. Ši bendrovė mainais už suteikiamą paskolą pasiūlė iš I. ir J. Vardėnų nupirkti planuojamą iš varžytynių parduoti butą bei tuo pačiu metu su skolininkais sudaryti išperkamosios nuomos sutartį, kuria

remiantis, I. ir J. Vardėnams grąžinus kreditą, butas nuosavybės teise būtų perleistas šiems skolininkams atgal. Jau po dviejų dienų I. ir J. Vardėnai įformino notarinės formos sandorį, pagal kurį už parduodamą butą gavo 89 000 Lt (didžioji šios sumos dalis buvo sumokėta tiesiogiai antstoliams). Paskolos sumą ir 25 proc. metinių palūkanų išperkamosios nuomos sutartimi skolininkai įsipareigojo grąžinti per septynerius metus. I. ir J. Vardėnams žuvus automobilio avarijoje, į notarą kreipęsis palikimą norėjęs priimti jų 19-metis sūnus sužinojo, kad butas parduotas, o palikimą sudaro vien skolos. Notarė paaiškino, kad pardavus turtą visais atvejais pereina nuosavybės teisė, todėl butas I. ir J. Vardėnams nebepriklauso. Mirusiųjų sūnus nuvyko pasikonsultuoti su advokatu ir nusivežė iš UAB „Pinigai žaibo greičiu“ el. paštu gautą patvirtinimą, kad I. ir J. Vardėnai iš tiesų „sudarė paskolos sutartį su užstatu“.

a) Išnagrinėję nurodytas aplinkybes, paaiškinkite „užstato“ sąvoką.
b) Įvertinę prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonių požymius ir atliekamas funkcijas, aptarkite galimybes išperkamosios nuomos sutartį konkrečioje situacijoje traktuoti kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo būdą.
c) Įvertinkite 19-mečio sūnaus galimybes atgauti butą nuosavybės teise. Atsakymą išsamiai pagrįskite.

10. K. Vardenis su verslininku P. Pavardėnu 2009 m. sausio 9 d. sudarė paskolos sutartį, kuria P. Pavardėnas paskolino K. Vardeniui 150 000 Lt. Šalių sutartas paskolos grąžinimo terminas – 2011 m. vasario 1 d. Į šią sutartį šalys įtraukė sąlygą, kuria K. Vardenis įsipareigojo neparduoti jam priklausančio gyvenamojo namo, kol paskolos suma nebus grąžinta. Sutartu laiku skolininkas pinigų negrąžino, tačiau, likus dienai, t. y. 2011 m. sausio 31 d., jis pardavė savo gyvenamąjį namą, remdamasis tuo, kad negalima apriboti teisės asmeniui disponuoti nuosavybės teise priklausančiais objektais. Kai P. Pavardėno pinigų paskolinti paprašė S. Vardytis, P. Pavardėnas jau turėjo patirties ir kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo pareikalavo sudaryti S. Vardyčio trijų kambarių buto pirkimo–pardavimo P. Pavardėnui sutartį, numatančią atpirkimo teisę. S. Vardytis paaiškino, jog pirkimo–pardavimo sutartis su atpirkimo teise yra savarankiška prievolė, pagal kurią pereina nuosavybės teisė kitam asmeniui, todėl ji negali būti

laikoma prievolės įvykdymo užtikrinimu. Be to, tokio prievolės įvykdymo užtikrinimo būdo Civilinis kodeksas nenumato.

a) Remdamiesi prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių požymiais bei atliekamomis funkcijomis, paaiškinkite, ar įsipareigojimą neparduoti gyvenamojo namo galima laikyti prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu.
b) Kaip manote, ar P. Pavardėnas turi teisinių galimybių ginčyti K. Vardenio gyvenamojo namo pardavimo sutartį?
c) Aptarkite, ar K. Vardeniui įsigijus naują gyvenamąjį būstą, pavyzdžiui, butą, šio buto atžvilgiu taip pat galiotų sąlyga, įpareigojanti skolininką buto neparduoti iki paskolos suma bus grąžinta? Kodėl?
d) Kaip manote, ar pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartis gali būti laikoma kitos prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu? Atsakymą pagrįskite.

11. Sulaukęs informacijos apie sudėtingas meteorologines sąlygas, V. Pavardenis susirūpino, ar iš Sutarties kilusios prievolės tinkamas įvykdymas yra pakankamai užtikrintas. V. Pavardenis, Sutarties sudarymo metu perdavęs rankpinigius, Sutarties nuostatose rado paminėtus tik netesybas ir avansą. V. Pavardenio kolega jam paaiškino, kad tai visai ne rankpinigiai, nes įstatymai draudžia duoti rankpinigius pagal preliminariąją sutartį, o ar avanso sąvoka yra tapati rankpinigių sąvokai, V. Pavardeniui išsiaiškinti nepavyko. Jis nuvyko pasikonsultuoti su teisininku, ar avansas taip pat laikytinas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu. Be to, V. Pavardenis nurodė, kad už Butą norėtų atsiskaityti kreditu, tačiau nežino, ar šiuo metu, kol Butas nepastatytas, jis jau galėtų būsimą Butą įkeisti. V. Pavardenis, be kita ko, teisininko paklausė, ar jo sudaryta pirkimo–pardavimo sutartis negali būti traktuojama kaip pirkimas–pardavimas išsimokėtinai.

a) Paaiškinkite, kaip kvalifikuoti mokėjimus, perduotus pagal preliminariąją sutartį.
b) Kokie prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai Sutartyje yra numatyti V. Pavardenio naudai? Aptarkite juos.
c) Išnagrinėję Sutarties nuostatas, pateikite avanso sampratą ir aptarkite, ar avansas yra prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas.

d) Ar V. Pavardenis turi teisę hipoteka įkeisti būsimą Butą jau šiame statybos etape, nors buto dar nėra? Ar Sutartyje yra kokių nors papildomų sąlygų, susijusių su V. Pavardenio galimybe įkeisti šį Butą?
e) Koks yra rankpinigių, netesybų ir avanso santykis?
f) Kaip manote, ar V. Pavardenio sudaryta sutartis gali būti aiškinama kaip pirkimas– pardavimas išsimokėtinai? Kodėl?
g) Pateikite bendrą teisininko nuomonę visais V. Pavardenio užduotais klausimais.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Kontienė, G. Palūkanos civiliniuose santykiuose. *Juristas.* 2006, 7-8.
3. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
4. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
5. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
6. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
7. Šatas, J. Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika (1). *Juristas.* 2005, 1 (16).
8. Šatas, J. Garantijos esant komerciniams santykiams: principai ir praktika (1). *Juristas.* 2005, 2 (17).

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 73-1742.
4. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.

5. Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30–851.
6. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 123-5571.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 29 d. direktyva 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose. [2000] OL, L200.
8. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. vasario 16 d. direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius. [2011] OL, L48.
9. Tarybos 1987 m. birželio 22 d. direktyva 87/343/EB dėl kredito ir laidavimo draudimo, pakeičianti Pirmąją Tarybos direktyvą 73/239/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tiesioginio draudimo, išskyrus gyvybės draudimą, veiklos pradėjimu ir plėtojimu, suderinimo. [1987] OL, L185.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37/2011 (*dėl nuostolių ir netesybų santykio*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-367/2006 (*dėl netesybų, jų santykio su nuostoliais ir procesinėmis palūkanomis*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007 (*dėl sutartinių netesybų ir nuostolių santykio; netesybų mažinimo kriterijų*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-36/2009 (*dėl netesybų įskaitymo į nuostolius ir netesybų mažinimo*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-643/2000 (*dėl ieškinio senaties termino skaičiavimo, reikalaujant priteisti delspinigius*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-378/2005 (*dėl netesybų mažinimo kriterijų*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2007 (*dėl netesybų mažinimo kriterijų*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009 (*dėl netesybų pagal vartojimo sutartį mažinimo*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (*dėl netesybų mažinimo pagrindų ir kriterijų; priteistinų sutartinių netesybų dydžio; nuostolių ir netesybų santykio*).

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-303/2012 (*dėl preliminariojoje sutartyje nustatytų netesybų mažinimo pagrindų; CK 6.228 straipsnio taikymo galimumo mažinant netesybas*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-73/2010 (*dėl avanso, kaip netesybų baudos forma; netesybų dydžio ir jų mažinimo*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-460/2010 (*dėl draudimo mažinti netesybas, kai jos jau sumokėtos*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-537/2011 (*dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo sampratos ir būdų; laidavimo ir laiduotojo atsakomybės sampratos; kreditoriaus teisių ir skolininko bei laiduotojo prievolės apimties, skolininkui iškėlus bankroto bylą*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjo Česlovo Jokūbausko 2011 m. gruodžio 29 d. atskiroji nuomonė „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. gruodžio 29 d. nutarimo civilinėje byloje Nr. 3K-P-537/2011“ (*dėl laidavimo pabaigos likvidavus skolininką juridinį asmenį*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-190/2012 (*dėl laidavimo sutarties sudarymo vertinimo; laidavimo esminių sąlygų ir pabaigos*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2012 (*dėl laidavimo sutarties sudarymo momento*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-61/2011 (*dėl laidavimo, kaip akcesorinės prievolės; laiduotojo atsakomybės masto, skolininkui iškėlus bankroto bylą*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Dangutės Ambrasienės, Česlovo Jokūbausko ir Sigito Gurevičiaus 2011 m. balandžio 4 d. atskiroji nuomonė „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-7- 61/2011“ (*dėl laidavimo prievolės turinio aiškinimo; šios prievolės solidarumo ir akcesoriškumo; laiduotojo atsakomybės ribų, kai skolininkui iškeliama bankroto byla*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006 (*dėl individualios (personalinės) įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, savininko ir laiduotojo, esančio individualios (personalinės) įmonės vienu iš dalyvių, prievolių*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2008 (*dėl laidavimo ir laidavimo draudimo atribojimo; sutartinių netesybų mažinimo*).

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2011 (*dėl laidavimo draudimo ir civilinės atsakomybės draudimo atribojimo*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500/2011 (*dėl laidavimo, kaip ieškinio reikalavimų užtikrinimo būdo*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-364/2010 (*dėl laidavimo ir hipotekos, jų realizavimo eiliškumo ir procesinių teisinių pasekmių*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011 (*dėl sutarties šalies pasikeitimo įtakos laiduotojo prievolei pagal laidavimo sutartį*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-229/2009 (*dėl laidavimo sutarties kvalifikavimo sutuoktiniams laiduojant pagal bendrai prisiimtas prievoles; terminuoto ir neterminuoto laidavimo pabaigos*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-459/2012 (*dėl laidavimo termino*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2008 (*dėl CK 6.87 straipsnio 4 dalyje nustatytų laidavimo pasibaigimo pagrindų taikymo; procesinių palūkanų priteisimo iš laiduotojo*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-285/2012 (*dėl laidavimo pabaigos pagal CK 6.88 straipsnio 1 dalį*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2011 (*dėl laidavimo pabaigos, pagrindiniam skolininkui iškėlus bankroto bylą*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-278/2011 (*dėl vekselio laidavimo, kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo būdo; vekselio laidavimo ir laidavimo, reglamentuojamo CK, atribojimo; vekselio laiduotojo prievolės pasibaigus vekselio davėjui kaip juridiniam asmeniui*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-97/2012 (*dėl garantijos sampratos; garantijos ir laidavimo atribojimo*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-460/2005 (*dėl garantijos sampratos ir garanto atsakomybės*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-537/2012 (*dėl garantijos sampratos, rūšių ir garanto atsakomybės*).

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-512/2009 (*dėl garantija užtikrinamų prievolių pobūdžio*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2004 (*dėl garantijos pagal pirmą pareikalavimą*).
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2007 (*dėl finansinės garantijos*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010 (*dėl banko garantijos ypatumų ir garanto teisės atlikti įskaitymą*).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2005 (*dėl draudimo įmonių išduodamų garantijų teisinio kvalifikavimo; garantijos pagal pirmą pareikalavimą sampratos ir garanto atsakomybės pagal ją*).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-23/2000 (*dėl avanso ir rankpinigių santykio*).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006 (*dėl avanso, rankpinigių ir netesybų preliminariosios sutarties kontekste*).
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011 (*dėl sąlyginių sandorių (prievolių) atribojimo nuo užtikrinamojo pobūdžio susitarimų*).
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-226/2012 (*dėl išieškojimo iš hipoteka įkeisto trečiųjų asmenų turto, kai skolininkui iškeliama bankroto byla; sutartinės hipotekos santykių kvalifikavimo*).

4 TEMA.

Prievolių pabaiga. Kreditoriaus interesų gynimo būdai

Prievolių pabaigos samprata ir pagrindai. Prievolės pabaiga įvykdymu. Prievolės pabaiga suėjus naikinamajam terminui. Prievolės pabaiga šalių susitarimu. Prievolės pabaiga šalių sutapimu.

Prievolės pabaiga, kai neįmanoma jos įvykdyti. Prievolės pabaiga mirus fiziniam asmeniui arba likvidavus juridinį asmenį. Prievolės pabaiga, kai kreditorius atleidžia skolininką nuo prievolės įvykdymo. Prievolės pabaiga įskaitymu: samprata, tvarka, draudimai. Novacija kaip prievolės pabaigos pagrindas: samprata, rūšys, teisinės pasekmės.

Kreditoriaus interesų gynimo samprata ir būdai.

Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*). *Actio Pauliana* instituto paskirtis ir taikymo sąlygos. *Actio Pauliana* taikymo atvejai. Skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumo prezumpcijos. Sandorio pripažinimo negaliojančiu teisinės pasekmės. *Actio Pauliana* taikymas bankroto bylose.

Netiesioginis ieškinys. Subjektai, turintys teisę pareikšti netiesioginį ieškinį. Netiesioginio ieškinio taikymo sąlygos ir teisinės pasekmės. Netiesioginio ieškinio atribojimas nuo *actio Pauliana.*

Sulaikymo teisė. Sulaikymo teisės įgyvendinimo sąlygos. Savigynos ir sulaikymo teisės santykis. Sulaikymo teisės ir *actio Pauliana* atribojimas.

Kiti kreditoriaus interesų gynimo būdai ir galimybės juos taikyti tarpusavyje.

1. *Dėl prievolės pabaigos įvykdymo atribojimo nuo prievolės pabaigos, kai kreditorius atleidžia skolininką nuo jos įvykdymo*

„Prievolės pasibaigimas įvykdymu (CK 6.123 straipsnis) ir prievolės pasibaigimas, kai kreditorius atleidžia skolininką nuo jos įvykdymo (CK 6.129 straipsnis), yra skirtingi, tarpusavyje konkuruojantys prievolių pabaigos pagrindai. Kai kreditorius skolininką atleidžia nuo visos neįvykdytos prievolės arba prievolės neįvykdytos dalies įvykdymo, tai prievolė baigiasi ne įvykdymu (CK 6.123 straipsnis), o skolininko atleidimu nuo prievolės įvykdymo (CK 6.129 straipsnis). Prievolei pasibaigti šiuo pagrindu, jeigu atleidimas nuo prievolės įvykdymo nepažeidžia trečiųjų asmenų teisių į kreditoriaus turtą, pakanka vien kreditoriaus valios, išskyrus atleidimo nuo prievolės vykdymo už atlyginimą atvejį. CK 6.129 straipsnis nenustato atleidimo nuo prievolės įvykdymo formos, todėl kreditoriaus valia gali būti išreikšta bet kokia forma, išskyrus atvejus, kai jos išraiškos formą nustato įstatymas arba sutartis. Bet kuriuo atveju atleidimas nuo prievolės įvykdymo turi būti išreikštas aiškiai ir nedviprasmiškai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197/2011.

2. *Dėl įskaitymo sąlygų ir tvarkos*

„Įskaitymo teisinės pasekmės atsiranda, t. y. prievolė pasibaigia, nepriklausomai nuo kitos prievolės šalies valios ir požiūrio į tokį kontrahento veiksmą, tik būtina, kad kitai prievolės šaliai kontrahentas praneštų apie šį teisinį veiksmą. <...>. Tam, kad būtų galima atlikti įskaitymą, turi būti šios sąlygos: pirma, prievolės šalys turi turėti viena kitai abipusių teisių ir pareigų, t. y. skolininkas kartu turi būti ir savo kreditoriaus kreditorius, o kreditorius – ir savo skolininko skolininkas; antra, šalių reikalavimai turi būti priešpriešiniai, t. y. šalys turi turėti reikalavimus viena kitai, o ne trečiajam asmeniui; trečia, šie šalių reikalavimai turi būti vienarūšiai, t. y. abiejų prievolių dalykas turi būti toks pat (pavyzdžiui, šalys viena kitai turi sumokėti pinigus, suteikti viena kitai tam tikras paslaugas ir pan.); ketvirta,

abu reikalavimai turi galioti; penkta, abu reikalavimai turi būti vykdytini; šešta, abu reikalavimai turi būti apibrėžti.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-624/2006.

3. Dėl draudimo įskaityti reikalavimus, kurie ginčijami teisme

„CK 6.134 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas draudimas įskaityti reikalavimus, kurie ginčijami teisme. Ši norma gali būti taikoma tik tiems atvejams, kada kontrahentas įskaitymą atlieka esant iškeltai civilinei bylai teisme. <...>. Civilinės bylos iškėlimu laikomas ieškinio priėmimas teisėjo rezoliucija (CPK 137 straipsnis 1 dalis), tai atitinkamai reiškia, kad tarp suinteresuotų asmenų jau yra kilęs ginčas, kuris per reikalavimų įskaitymo institutą eliminuoja galimybę atlikti įskaitymą vienos prievolės šalies pareiškimu.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2011.

4. Dėl banko, kaip garanto, teisės atlikti įskaitymą

„Išplėstinė teisėjų kolegija, aiškindama CK 6.93 straipsnyje nustatytus banko garantijos ypatumus, pažymi, kad šiai garantijos rūšiai taikomas paprastos garantijos taisyklės, nustatytos CK 6.90, 6.92 straipsniuose. Išskirtinis bankinės garantijos požymis yra besąlyginis garanto įsipareigojimas atsakyti kreditoriui, jeigu skolininkas neįvykdo ar netinkamai vykdo sutartinius įsipareigojimus. Tačiau CK 6.90, 6.93, 6.130, 6.31 straipsnių normose, reglamentuojančiose garantiją ir įskaitymą, nėra draudimo ir garantijos besąlygiškumo požymis nepašalina banko teisės atlikti įskaitymą, kai jis turi priešpriešinio reikalavimo teisę į skolininko, už kurį garantavo, kreditorių. Dėl to išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasatorius, turėdamas reikalavimo teisę į skolininko, už kurį garantavo, kreditorių, gavęs tokio kreditoriaus reikalavimą vykdyti garantija prisiimtus įsipareigojimus, turi teisę atlikti priešpriešinių reikalavimų įskaitymą.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010.

5. Dėl prievolės šalies pasikeitimo kaip prievolės novacijos

„Novacija yra vienas iš prievolės pasibaigimo pagrindų. Tai vieno ar kelių prievolės esminių elementų (prievolės šalies, dalyko, įvykdymo būdo) naujumas, dėl kurio visiškai arba iš dalies pasibaigia prievolė vienai ar visoms jos šalims. Prievolės šalies pasikeitimas kaip prievolės novacija yra kvalifikuojama tam tikrais atvejais. Pagal CK 6.141 straipsnio 1 dalį pradinio skolininko pasikeitimas nauju yra novacija, kai kreditorius pradinį skolininką atleidžia nuo prievolės įvykdymo. Šiuo atveju novacija galima be pradinio skolininko sutikimo. Kitas atvejis, numatytas šioje normoje kaip šalies novacija, yra ankstesnio kreditoriaus pakeitimas nauju, kai skolininkas atleidžiamas nuo prievolės įvykdymo ankstesniam kreditoriui. Jeigu šalių pasikeitimas sutartyje neatitinka šių reikalavimų, sutartiniai santykiai gali būti kvalifikuojami kaip reikalavimo perleidimas, skolos perkėlimas, teisių ir pareigų perleidimas (perkėlimas, perdavimas ar kt.) pagal šalių konkrečią sutartį (CK 6.101, 6.115, kiti straipsniai). <...>. Jeigu yra prievolės šalies novacija, tai dėl jos turi susitarti pradinės ir naujos prievolės šalys, išskyrus atvejus, kai įstatymo nustatyta, kad tam tikrų asmenų sutikimas nereikalingas <...>. Šalių susitarimas dėl novacijos gali būti išreiškiamas vienoje ar keliose sutartyse arba kitokiu būdu. Pvz., kreditoriaus pasikeitimas gali būti įforminamas atskira sutartimi, o kitose sutartyse gali būti įforminami naujo kreditoriaus santykiai su pagrindiniu skolininku ir papildomais skolininkais (įkaito davėju, laiduotoju ir kt.), arba visi prievolės dalyviai – kreditoriai (pradinis ir naujas) ir skolininkai (pagrindinis ir papildomas) – gali sudaryti vieną sutartį."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2012.

6. Dėl actio Pauliana sampratos ir jo taikymo sąlygų; kreditoriaus teisių pažeidimo

„*Actio Pauliana* – specialus su sutarčių laisvės principo ribomis susijęs kreditoriaus teisių gynimo būdas, kurio poreikį lemia kreditoriaus siekis kontroliuoti skolininką taip užtikrinant įstatymo ar sutarties pagrindu prisiimtų pareigų kreditoriui įvykdymą. Taikant *actio Pauliana*, kaip vieną išimtinių sandorių negaliojimo atvejų, teismai turi užtikrinti kreditoriaus,

skolininko bei jo turtą įsigijusio trečiojo asmens interesų pusiausvyrą. <....>. *Actio Pauliana* – sandorių negaliojimo instituto išimtis, nes suteikia ne sandorio šaliai – kreditoriui – teisę ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenims sudarytus sandorius, siekiant apsiginti nuo nesąžiningų skolininko veiksmų, kuriais siekiama nevykdyti ar netinkamai vykdyti kreditorių reikalavimus. Dėl šio kreditorių teisių apsaugos būdo išskirtinumo pastarąjį galima taikyti tik esant taikymo sąlygų visetui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra išskyręs tokias *actio Pauliana* ieškinio taikymo sąlygas: 1) kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę; 2) ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises; 3) nėra suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas; 4) skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio; 5) skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises; 6) trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas; 7) kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina šiam reikalavimui patenkinti. <....>.

Nustatinėjant *actio Pauliana* instituto taikymo sąlygą – kitokį kreditoriaus teisių pažeidimą, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog kreditoriaus teises gali pažeisti sandoriai, kurie, nors ir nesukėlė bendro skolininko nemokumo, tačiau sumažino turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas, vertę, ir sumažėjusios vertės turto neužtenka kreditoriaus finansiniams reikalavimams patenkinti <....>. Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, kreditorių teises pažeidžiančiu sandoriu gali būti pripažintas toks, dėl kurio atsiskaitymas su kreditoriais užtrunka ilgiau, nei būtų atsiskaityta iki sandorio sudarymo. Be to, skolininkas gali pažeisti kreditoriaus interesus: įkeisdamas savo turtą kitam kreditoriui, kuris tampa privilegijuotas, nes jo reikalavimas visa apimtimi tenkinamas iš įkeisto turto pirmiau nei kitų skolininko kreditorių reikalavimai; sandoriais prisiimdamas naujų įsipareigojimų (pvz., paskolų, laidavimo), kurių prisiimti neprivalėjo; ir kita <....>. “

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2012.

7. Dėl netiesioginio ieškinio sampratos

„Netiesioginis ieškinys yra toks ieškinys, kurį už skolininką jo vardu pareiškia kreditorius, kai skolininkas turi teisę pareikšti reikalavimą kitiems asmenims, tačiau šios savo teisės neįgyvendina, siekdamas išvengti prievolės įvykdymo kreditoriui. Tokiu atveju kreditorius, norėdamas apginti savo teises ir teisėtus interesus, priverstinai įgyvendina šią skolininko reikalavimo teisę pareikšdamas netiesioginį ieškinį. Kreditorius, pareikšdamas netiesioginį ieškinį, įgyvendina skolininkui priklausančias teises, t. y. veikia skolininko vardu. Netiesioginį ieškinį už skolininką turi teisę pareikšti skolininko kreditorius (CK 6.68 straipsnis). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pagrindinė netiesioginio ieškinio ypatybė yra ta, kad teisė inicijuoti civilinį ginčą teisme suteikiama kvalifikuotam subjektui, kuris neturi tiesioginės reikalavimo teisės į atsakovą, t. y. atsakovas nėra pažeidęs ir neginčija kreditoriaus teisės ar įstatymų saugomo intereso."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2007.

8. Dėl actio Pauliana santykio su sulaikymo teise

„Priešingai nei taikant *actio Pauliana,* daikto sulaikymo atveju skolininkas nesudaro sutarties su trečiuoju asmeniu dėl turto perleidimo, pats kreditorius, siekdamas, kad skolininkas įvykdytų savo prievolę, sulaiko skolininko daiktą. <...>. Kreditoriaus teisė sulaikyti daiktą neatskiriama nuo skolininko prievolės kreditoriui, nes šia teise kreditorius gali pasinaudoti tik tokiu atveju, kai yra suėjęs reikalavimo įvykdymo terminas ir skolininkas nevykdo prievolės kreditoriui arba ją vykdo netinkamai. Taikant *actio Pauliana* institutą nebūtina, kad būtų suėjęs prievolės vykdymo terminas, t. y. kad prievolė būtų vykdytina. <...>. Taikant daikto sulaikymo teisės institutą kreditoriaus reikalavimas negali būti tenkinamas iš sulaikyto daikto vertės. *Actio Pauliana* taikymo atveju panaikinus ginčijamą sandorį kreditoriaus reikalavimas tenkinamas būtent iš perleisto skolininko turto vertės (išskyrus bankroto atveju)."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo 2008 m. rugsėjo 21 d. apžvalga.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kokių teisinių pasekmių sukelia prievolės pabaiga? Paaiškinkite, kokią įtaką šalutinėms (papildomoms) prievolėms turi pagrindinės prievolės pabaiga.
2. Ar pripažinus negaliojančiu pagrindą, kuriuo prievolė pasibaigė, ji atsinaujina?
3. Ar visais atvejais tinkamas prievolės įvykdymas reiškia jos pabaigą? Kodėl?
4. Kas nutinka, jeigu, suėjus naikinamajam terminui, prievolė ir toliau yra vykdoma (pvz., nuomos teisinių santykių atveju)?
5. Kokiais atvejais galima pripažinti, kad prievolės įvykdyti neįmanoma? Ką reiškia teisinis ir fizinis prievolės įvykdymo negalimumas? Ar tai sukelia vienodas teisines pasekmes?
6. Ar, likvidavus juridinį asmenį, jo dalyviai ir (ar) valdymo organo nariai gali atsakyti pagal juridinio asmens prievoles? Kokiu teisiniu pagrindu? Kokios įtakos tam turi teisinis juridinio asmens statusas?
7. Kokia apimtimi pasibaigia prievolė, kai, esant kreditorių daugetui, vienas iš jų atleidžia skolininką nuo prievolės įvykdymo?
8. Kokiais būdais savo interesus gali ginti tretieji asmenys, jeigu kreditorius, atleisdamas skolininką nuo prievolės įvykdymo, pažeidžia jų teises į kreditoriaus turtą?
9. Kokios sąlygos turi būti tenkinamos, kad prievolė galėtų pasibaigti įskaitymo būdu?
10. Ką reiškia įskaitymo sąlyga, kad reikalavimas turi būti *vienarūšis*?
11. Ar galima įskaityti skirtingos apimties reikalavimus?
12. Ar įskaitymas gali būti sąlyginis? Kodėl?
13. Ar reikalavimas įskaityti vienarūšius reikalavimus gali būti laikomas prievolės pripažinimu?
14. Ar Civilinio kodekso 6.134 straipsnio 1 dalies 1 punktas taikytinas tais atvejais, kai skolininkas pripažįsta dalį reikalavimo?
15. Ar kita prievolės šalis turi teisę ginčyti įskaitymo pagrįstumą teisme? Jei taip, kokiu teisiniu pagrindu? Ar ji gali ginčyti įskaitymą bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais?

16. Ar gali būti reiškiamas reikalavimas mažinti netesybas, kai jos yra įskaitytos remiantis Civilinio kodekso 6.130 straipsniu?
17. Ar teismas turi teisę *ex officio* pripažinti įskaitymo sandorį negaliojančiu, kai yra sumažinamas įskaitytas netesybų reikalavimas iki protingo dydžio?
18. Ar bankroto bylos atveju galima taikyti įskaitymą? O restruktūrizavimo?
19. Koks yra įskaitymo, kaip prievolės pabaigos pagrindo, ir avanso, kaip išankstinio mokėjimo vykdant prievolę, santykis?
20. Kuo novacija skiriasi nuo reikalavimo teisės perleidimo?
21. Kaip atskirti novaciją nuo prievolės pabaigos šalims susitarus?
22. Ar, įvykus novacijai, visais atvejais pasibaigia ir laidavimas?
23. Ar Civilinio kodekso šeštosios knygos I dalies IV skyriuje yra pateikiamas baigtinis kreditoriaus interesų gynimo būdų sąrašas?
24. Koks yra prievolių neįvykdymo ir kreditoriaus interesų gynimo būdų santykis?
25. Ką reiškia skolininko veikimas *fraus creditorum*? Kokios teisinio poveikio priemonės tokiais atvejais gali būti taikomos skolininkui?
26. Kaip paskirstoma įrodinėjimo našta *actio Pauliana* atveju?
27. Nuo kada kreditorius įgyja teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius remdamasis *actio Pauliana*?
28. Ar *actio Pauliana* gali būti pareiškiamas bankrutuojančio juridinio asmens laiduotojui?
29. Kokiais atvejais laikoma, kad skolininkas sandorį sudaryti privalėjo ir todėl sandoris negali būti pripažintas negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu?
30. Ar nepagrįstai didelių netesybų nustatymas gali reikšti asmens, esant tokiai sąlygai sudariusio sutartį ir mėginusio šią sąlygą įgyvendinti, nesąžiningumą *actio Pauliana* kontekste?
31. Ar asmenų pasikeitimas prievolėje turi įtakos naujojo kreditoriaus teisei pareikšti *actio Pauliana,* t. y. ar reikalavimo teisę perėmęs asmuo turi teisę ginčyti skolininko sandorius, sudarytus iki reikalavimo teisės perėmimo?

32. Kuo pasireiškia restitucijos taikymo ypatumai, pripažinus sandorį negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu?
33. Kaip apskaičiuojamas žyminis mokestis *actio Pauliana* bylose?
34. Kuo skiriasi a*ctio Pauliana* ir netiesioginio ieškinio taikymo sąlygos bei jų pasekmės? Koks *actio Pauliana* ir sulaikymo teisės santykis?
35. Kokios yra esminės daikto sulaikymo sąlygos? Ar jos skiriasi nuo savigynos taikymo sąlygų?
36. Koks yra daikto sulaikymo ir savigynos santykis?
37. Ar daikto sulaikymas yra prievolinis, ar daiktinis kreditoriaus teisių gynimo būdas?
38. Ar tai, kad sulaikymo teisė yra nedali, reiškia, kad kreditorius neturi teisės sulaikyti daikto dalies?
39. Ar prevencinis ieškinys yra laikomas kreditoriaus interesų gynimo būdu? Kokios jo pateikimo sąlygos?

⇒ *Užduotys*

1. Studentė M. Vardaitė iš pensininkės S. Pavardienės išsinuomojo vieną kambarį dviejų kambarių bute, o kitame buto kambaryje gyveno pati pensininkė S. Pavardienė. Šalys susitarė, kad M. Vardaitė nuomosis kambarį vienerius studijų metus, iki 2012 m. birželio 30 d., o vėliau, jei abi tenkins nuomos sutarties vykdymas ir sąlygos, šio susitarimo galiojimą pratęs. M. Vardaitė, birželio 27 d. išlaikiusi paskutinį egzaminą, pasiliko atlikti praktiką vienoje iš stambiųjų Lietuvos verslo įmonių, tačiau pensininkė S. Pavardienė, pamačiusi, kad M. Vardaitė neišsikraustė ir 2012 m. liepos 2 d., šiai išvykus į praktiką, surinko visus jos daiktus, sukrovė už durų ir iškvietė policiją prašydama iškeldinti M. Vardaitę su visais jos daiktais, nes nuomos sutartis nebuvo pratęsta, o ji be susitarimo dėl užmokesčio, t. y. nemokamai, studentei tikrai neleis gyventi savo bute, ir dar vasarą, ne studijų metu. S. Pavardienės manymu, vaikai turi padėti savo kaime gyvenantiems tėvams, todėl vasarą bastytis po sostinę nėra nei tikslo, nei kitokio reikalo.

a) Paaiškinkite, ar baigėsi iš nuomos sutarties kilusi prievolė.
b) Kaip reikėtų kvalifikuoti šalių veiksmus, jei iš nuomos sutarties kilusi prievolė ir pasibaigus sutartam terminui yra vykdoma?

c) Ar galime teigti, kad šalių, t. y. M. Vardaitės ir S. Pavardienės, nesieja jokia prievolė?
d) Įvertinkite S. Pavardienės veiksmus ir aptarkite, ką iškviesti policijos pareigūnai galėtų paaiškinti nuomotojai.
e) Aptarkite, kokiais argumentais remdamasi, savo teises galėtų ginti studentė M. Vardaitė.

2. G. Vardytė, veikdama pagal įgaliojimą, savo ir savo motinos D. Pavardenės vardu sudarė preliminarią sodo žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią G. Vardytė su D. Pavardene šį žemės sklypą įsipareigojo parduoti iki 2012 m. gruodžio 1 d. Pirkėjai, kaip sutarta, G. Vardytei sumokėjo 40 000 Lt. Iki nustatyto termino likus maždaug pusmečiui, G. Vardytė sužinojo, kad jos motina butą, kuriame jos abi gyveno, testamentu nutarė palikti savo sesers sūnui. Dėl tokio motinos poelgio duktė supyko ir pareiškė motinai, kad sodo žemės sklypo neparduos. Apie tai informavo ir potencialius pirkėjus. Motina šį dukters sprendimą palaikė. 2012 m. rugsėjo 29 d. D. Pavardenė mirė. D. Pavardenės sesers sūnui žinia apie palikimą buvo gana netikėta – jis apie testamentą sužinojo tik 2012 m. gruodžio 27 d., o gruodžio 29 d. priėmė palikimą.

2013 m. liepos 31 d. į paveldėtoją kreipėsi pirkėjai, reikalaudami grąžinti pagal preliminariąją sutartį sumokėtus 40 000 Lt, taip pat sumokėti 5 000 Lt baudą už sutarties pažeidimą. Paveldėtojas paaiškino, kad, jo žiniomis, D. Pavardenei skirtų pinigų dalies jos duktė neperdavė, o ir pagrindinę sutartį sudaryti atsisakė ne D. Pavardenė, o G. Vardytė. Be to, pasibaigus preliminariojoje sutartyje numatytam naikinamajam terminui, potencialūs pirkėjai nebegali reikalauti vykdyti sutarties, o kitokiems reikalavimams pateikti praleido 3 mėnesių terminą, nustatytą CK V knygoje.

a) Paaiškinkite, kas šioje situacijoje pažeidė prievolę ir kam turėtų kilti teisinės prievolės neįvykdymo pasekmės.
b) Įvertinkite, kokios teisinės reikšmės turi faktas, kad G. Vardytė savo motinai galimai neperdavė jai priklausančios pinigų dalies?
c) Nustatykite, ar baigėsi paveldėtojo prievolė sudaryti pagrindinę sutartį, suėjus preliminariojoje sutartyje nustatytam terminui?
d) Ar galima teigti, kad baigėsi paveldėtojo prievolė grąžinti pirkėjams G. Vardytei perduotą 40 000 Lt sumą (arba šios sumos dalį) bei su-

mokėti netesybas, potencialiems pirkėjams praleidus Civilinio kodekso 5.63 str. 1 d. numatytą 3 mėnesių terminą?

e) Paaiškinkite, kokių teisinių gynybos būdų ir kieno atžvilgiu turėtų imtis pirkėjai, siekdami atgauti sumokėtus pinigus bei preliminariojoje sutartyje nustatytą baudą.

3. J. Pavardenis, perskaitęs laikraštyje skelbimą, jog nebrangiai parduodamos reikalavimo teisės į K. Vardenio individualią įmonę, nutarė jas įsigyti. Pasirašęs reikalavimo perleidimo sutartį ir įgijęs šias reikalavimo teises, J. Pavardenis internete paskelbė, jog reikalavimo teisę į K. Vardenio individualią įmonę parduoda už pusę reikalavimo vertės. Šią reikalavimo teisę už pusę kainos, t. y. 5 000 Lt, įsigijo A. Varda. Po kiek laiko A. Varda, ketindamas įsigyti automobilį ir neturėdamas pinigų, automobilio pardavėjui pasiūlė dalį skolos padengti perleidžiant galiojančias reikalavimo teises į K. Vardenio individualią įmonę. Kadangi automobilio pardavėjas buvo pats K. Vardenis, šis iškart paskambino policijai ir pranešė, kad nepažįstamas asmuo – A. Varda – nori už perkamą automobilį atsiskaityti perleisdamas neegzistuojančią reikalavimo teisę, nes K. Vardenio individuali įmonė niekada neturėjo panašiu pagrindu kildinamos prievolės, o K. Vardenio parašas yra suklastotas.

Policija pradėjo ikiteisminį tyrimą. A. Varda kreipėsi į teismą, siekdamas iš K. Vardenio individualios įmonės prisiteisti skolą, remdamasis įgytomis reikalavimo teisėmis.

a) Kaip manote, ar ikiteisminio tyrimo pradėjimo faktas eliminuoja A. Vardos galimybes prisiteisti skolą pagal įgytas reikalavimo teises? Kodėl?

b) Ar tuo atveju, jei ikiteisminio tyrimo metu būtų nustatyta, kad reikalavimo teisė kilo iš neegzistuojančios prievolės, būtų laikoma, kad prievolė baigėsi dėl neįmanomumo ją įvykdyti?

c) Kokių alternatyvių veiksmų pasiūlytumėte imtis A. Vardai, kad šis galėtų atgauti savo pinigus?

d) Kaip savo pažeistas teises galėtų ginti J. Pavardenis?

e) Pateikite argumentuotą paaiškinimą, kaip turėtų būti sprendžiamas ginčas konkrečioje situacijoje.

4. 2009 m. spalio 18 d. UAB „Noriu rojaus“ vadovas bei K. Vardys sudarė reikalavimo perleidimo sutartį, pagal kurią UAB „Noriu rojaus“ vadovas K. Vardžiui perleido reikalavimo teisę į jo paties įmonei paskolintus 600 000 Lt. K. Vardys iš vadovo įgytomis reikalavimo teisėmis atsiskaitė įskaitymu už iš UAB „Noriu rojaus“ įsigytas reikalavimo teises į UAB „Skrajūnas“. Sutartyje buvo numatyta, kad apie reikalavimo perleidimą UAB „Skrajūnas“ informuos K. Vardys, tačiau jis dėl pašlijusios sutuoktinės sveikatos tai padaryti užmiršo. Po dvejų metų UAB „Skrajūnas“ nutarė grąžinti dalį skolos UAB „Noriu rojaus“ ir į šios įmonės sąskaitą pervedė 335 789 Lt 56 ct. UAB „Noriu rojaus“ K. Vardžio neinformavo, kad gavo tokią sumą, nes tuo metu faktiškai veiklos nevykdė. Netekęs darbo, K. Vardys prisiminė, jog turi galiojančias reikalavimo teises ir nutarė pareikalauti, kad UAB „Skrajūnas“ jam sumokėtų 535 789 Lt 56 ct, tačiau UAB „Skrajūnas“ raštu paaiškino, kad didelę dalį skolos jau yra grąžinusi tikrajam skolininkui. Tuo metu, kai buvo gautas raštas, UAB „Noriu rojaus“ sąskaitas dėl valstybei nesumokėtų mokesčių jau buvo areštavę du antstoliai – I. Vardelė ir T. Pavardenis, tačiau šalys apie tai nežinojo. Su UAB „Noriu rojaus“ direktoriumi K. Vardžiui susisiekti nepavyko.

K. Vardys nutarė skolą prisiteisti, tačiau neturėjo pakankamai pinigų žyminiam mokesčiui sumokėti, todėl nutarė pirmiausia prisiteisti 200 000 Lt, kadangi UAB „Skrajūnas“ šios skolos egzistavimo fakto neginčijo. Teisme kilus ginčui dėl sandorių sudarymo aplinkybių, K. Vardys negalėjo pagrįsti savo atsiskaitymo už reikalavimo teisę, kurią jam perleido UAB „Noriu rojaus“ vadovas, fakto. UAB „Skrajūnas“ teisme paaiškino, kad tai reiškia, jog reikalavimas perleistas nebuvo, o jo nesant nebuvo kuo atsiskaityti už reikalavimo teisę į UAB „Skrajūnas“. Jei reikalavimo teisė į UAB „Skrajūnas“ perimta neatlygintinai, teismas turėtų informuoti teisėsaugos institucijas apie turto iššvaistymą.

a) Paaiškinkite, kokios įtakos tinkamam prievolės įvykdymui turi faktas, kad skolininkas apie reikalavimo perleidimą trečiajam asmeniui nežinojo?
b) Ar galima teigti, kad skolininkas, nežinodamas apie perleistą reikalavimą, laikomas tinkamai įvykdžiusiu prievolę, pinigus pervedus pirmajam kreditoriui?
c) Ar UAB „Skrajūnas“ pervedus pinigus UAB „Noriu rojaus“, ši prievolės dalis laikytina pasibaigusia?

d) Kaip manote, ar galima atsiskaityti įskaitymu tokiu būdu, koks aptartas šioje situacijoje?
e) Aptarkite, kam tenka nepranešimo apie įskaitymą laiku rizika.
f) Kaip manote, ar teisinga teigti, kad šiuo atveju pirmasis kreditorius lėšas gavo be teisinio pagrindo?
g) Paaiškinkite, ar tai, kad už reikalavimo teisių perleidimą yra neatsiskaityta, reiškia, jog reikalavimo teisės nebuvo perleistos?
h) Išsamiai aptarkite, kas, kam ir kokias sumas pagal pateiktas aplinkybes turėtų sumokėti arba grąžinti.
i) Aptarkite UAB „Noriu rojaus“ lėšų arešto teisines pasekmes ir įvertinkite, kaip Jūsų atsakymą į ankstesnį klausimą keistų pritaikyto arešto faktas.

5. Krovinių logistikos bendrovė UAB „Tautų žingsnis“, gabendama MAX LT, UAB krovinį iš Olandijos sostinės į Vilnių, galimai pažeidė krovinio pakuotę. Kroviniui didesnių pažeidimų, išskyrus keletą matomų įbrėžimų, padaryta nebuvo, tačiau kadangi vairuotojas, priimdamas krovinį vežti, nepatikrino, ar krovinys neturi smulkių trūkumų, tarp šalių kilo ginčas dėl prievolės pažeidimo momento ir atsakomybės už šį pažeidimą subjekto. MAX LT, UAB pareikalavo krovinio vežimo kainą sumažinti 10 proc., tačiau UAB „Tautų žingsnis“ laikėsi nuomonės, kad bet kokie neteisėti veiksmai privalo būti įrodyti, o asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltė nenustatyta įstatymų nustatyta tvarka (nekaltumo prezumpcija), todėl ji negali mažinti kainos, nesant kaltės. Be to, UAB „Tautų žingsnis“, remdamasi savo vairuotojo paaiškinimais, nurodė, jog MAX LT,UAB tiekėjai sandėliuose įvairiai eksperimentuoja su kroviniais, juos mėto, keičia padėtį iš vertikalios į horizontalią, eina grumtynių ant sukrautų dėžių, į paruoštus krauti krovinius remiasi, taip pat, vaikščiodami ant didelių krovinių, bando išlaikyti pusiausvyrą ir pan. Dėl šių priežasčių labai abejotina, kad vairuotojo kaltė apskritai gali būti nustatyta, o krovinio pažeidimai tokie nereikšmingi, kad joks protingas žmogus analogiškoje situacijoje nereikalautų atlyginti nuostolių dėl panašių įbrėžimų. UAB „Tautų žingsnis“, kuri buvo iš MAX LT, UAB pirkusi darbo drabužių, kanceliarinių, sodo ir buitinės technikos priemonių, taip pat kuri kartą per mėnesį atsiskaitydavo už darbuotojams kasdien tiekiamą maistą ir turėjo sukaupusi nemenką skolą,

pareiškė, kad įskaito vienarūšius priešpriešinius reikalavimus ir informavo, kad nė viena iš šalių kitai nėra skolinga. MAX LT, UAB atkirto, kad negalima įskaityti reikalavimų, kurie ginčijami, nes toks įskaitymas negalioja. Be to, draudžiama įskaityti nevienarūšius reikalavimus – negalima įskaityti reikalavimų, jei jie kilę iš skirtingų sutarčių, pavyzdžiui, vežimo ir pirkimo–pardavimo. Toks įskaitymas būtų įmanomas tik jei būtų sudaryta mišri sutartis.

a) Nurodykite sąlygas, kurioms esant galima įskaityti priešpriešinius vienarūšius reikalavimus.
b) Atskirai paaiškinkite, ką reiškia teiginys, kad reikalavimai turi būti vienarūšiai.
c) Įvertinkite, ar šioje situacijoje kilęs ginčas turi kokios nors įtakos įskaitymo tarp konkrečių subjektų galimumui / negalimumui, taip pat kokių teisinių pasekmių kiltų, jei būtų nustatyti neteisėti vairuotojo veiksmai?
d) Kaip manote, ar neteisėtų veiksmų faktas pats savaime būtų pagrindas mažinti mokėtinos kainos dalį 10 proc.?
e) Paaiškinkite, ar bet koks šalių ginčas automatiškai lemia įskaitymo negalimumą?
f) Pateikite, Jūsų nuomone, teisingiausią situacijos sprendimo modelį.

6. Mirus V. Vardenio tėvui J. Vardeniui, V. Vardenis priėmė palikimą. Kadangi tėvui buvo paskolinęs nemažas pinigų sumas, jis iš palikimo atsidėjo 56 300 Lt bei, atskaičiavęs 5 proc. palūkanų nuo pinigų paskolinimo datos, sumą su palūkanomis pervedė į atskirą banko sąskaitą. Netrukus V. Vardenis iš teismo gavo pranešimą, kad aštuonios greitųjų kreditų bendrovės, kurių naudai iš J. Vardenio išieškomos nemažos sumos pinigų, kreipėsi į teismą, atsakovu nurodydamos V. Vardenį, ir prašė iš jo priteisti 23 252 Lt skolos. V. Vardenis teisme paaiškino, kad tėvas ir jam buvo skolingas, bet iki šiol paskolos negrąžino. Bendrovių atstovai nurodė, kad V. Vardenis nebeturi teisės iš palikimo atgauti paskolos, nes už paskolą gavo visą palikimą, tačiau privalo juo pasidalyti su greitųjų kreditų bendrovėmis. Viena iš greitųjų kreditų bendrovių, sužinojusi, kad velionis J. Vardenis jau anksčiau vienintelį savo būstą už jo išlaikymą iki gyvos galvos perleido savo sūnui, taip pat pareiškė ieškinį, kuriuo ginčijo šį perleidi-

mą *actio Pauliana* pagrindu. V. Vardenis paaiškino, kad remiantis Civilinio kodekso 6.464 str. 1 d. nugin̆yti tokios sutarties iš esmės neįmanoma, nes prievolė pasibaigė tinkamu įvykdymu tuo metu, kai mirė jo tėvas. Be to, net restitucija šioje byloje yra negalima, nes nebeliko vienos sandorio šalies, o gin̆yti vien dėl paties fakto neverta. V. Vardenis taip pat paaiškino, kad išlaikymo iki gyvos galvos sutartis nebuvo apsimestinė ar tariama, ji buvo sudaryta todėl, kad J. Vardenis buvo labai silpnos sveikatos, o V. Vardenis nuolat juo rūpinosi, jie kartu gyveno. Kadangi rentos išlaikymo prievolė susijusi su skolininko asmeniu, ji po jo mirties negali būti gin̆ijama.

a) Paaiškinkite, kiek pagrįstas greitųjų kreditų bendrovių teiginys, kad V. Vardenis nebeturi teisės atgauti tėvui suteiktos paskolos sumos, nes jis jau gavo visą palikimą.
b) Kaip kvalifikuotumėte V. Vardenio veiksmus, kuriais jis iš palikimo atsidėjo jam priklausančią paskolos sumą bei palūkanas?
c) Ar šioje situacijoje yra visos būtinos *actio Pauliana* taikymo sąlygos?
d) Ar V. Vardenio nurodytas argumentas dėl prievolės pabaigos tinkamu jos įvykdymu (Civilinio kodekso 6.464 str.) užkerta kelią reikšti *actio Pauliana*?
e) Ar ta aplinkybė, kad nebeliko vienos sandorio šalies, eliminuoja kreditorių teisę gin̆yti skolininko sandorius remiantis *actio Pauliana*? Kodėl taip manote?
f) Ar prievolės pabaiga lemia restitucijos taikymo negalimumą?
g) Kaip manote, ar tuo atveju, jei nustatoma, kad sutartis nebuvo nei apsimestinė, nei tariama, kreditorius praranda teisę reikšti *actio Pauliana* ieškinį?
h) Kaip manote, ar teisėti abu greitųjų kreditų bendrovių reikalavimai? Atsakymą pagrįskite.

7. 2005 m. vasario 5 d. UAB „Pigu“, siekdama plėtoti verslą, iš banko gavo 1 000 000 Lt paskolos, kurią įsipareigojo grąžinti dalimis, mokėdama įmokas pagal sutartyje numatytą grafiką, bet ne mažiau kaip po 100 000 Lt per metus. 2008 m. tokios sumos bankui grąžinti nebepavyko. Bankas UAB „Pigu“ pareiškė pretenziją dėl nesumokėtos sumos su palūkanomis

bei netesybų sumokėjimo, taip pat pasiūlė J. Vardaičiui ir J. Vardaitienei, kurie buvo vieninteliai UAB „Pigu“ akcininkai, sudaryti laidavimo sutartis ir taip užtikrinti UAB „Pigu“ tinkamą prievolių įvykdymą. J. Vardaitis ir J. Vardaitienė pasirašė atskiras laidavimo sutartis. UAB „Pigu“ toliau nebegalint mokėti paskolos, bankas, įspėjęs prieš 30 dienų, kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme, kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą, prašydamas UAB „Pigu“ iškelti bankroto bylą. Be to, su ieškiniu kreipėsi į teismą dėl to, kad UAB „Pigu“ dalį savo turto, likus maždaug pusmečiui iki kreipimosi dėl bankroto bylos iškėlimo UAB „Pigu“, perleido su J. Vardaičiu ir J. Vardaitiene *galimai* susijusiai įmonei UAB „Mokėk mažiau“ ir turto perleidimo sandorius prašė pripažinti negaliojančiais remiantis Civilinio kodekso 6.66 str. UAB „Mokėk mažiau“ vadovas paaiškino, kad UAB „Pigu“ turtą perleido už skolą UAB „Mokėk mažiau“. Kadangi skolą jie privalėjo grąžinti, UAB „Pigu“ neatliko jokių neteisėtų veiksmų, priešingai – neteisėti veiksmai būtų buvę tuo atveju, jei skola nebūtų grąžinta. Skolos negrąžinimas, be kita ko, būtų reiškęs dar vieną teismo procesą prieš UAB „Pigu“, o tai būtų lėmę skolos padidėjimą bylinėjimosi išlaidų suma. Bankas taip pat pareiškė ieškinį dėl visos likusios paskolos priteisimo iš atsakovų J. Vardaičio ir J. Vardaitienės.

a) Kaip manote, ar nustatytais terminais UAB „Pigu“ galėjo (arba privalėjo) perleisti savo turtą?
b) Aptarkite, ar yra visos sąlygos nugin̆čyti sandorį *actio Pauliana* pagrindu.
c) Ar bankas turi teisę tuo pačiu metu siekti, kad būtų patenkintas reikalavimas dviejose bylose, pavyzdžiui, pareikšdamas kreditorinį reikalavimą bankroto byloje ir siekdamas atgauti pinigų sumą iš parduoto UAB „Pigu“ turto bei pareikšdamas ieškinį J. Vardaičiui ir J. Vardaitienei?
d) Paaiškinkite, kaip reikėtų spręsti situaciją, jei bankas tuo pačiu metu atgautų skolą ir iš UAB „Pigu“, ir iš akcininkų? Kas tai kontroliuoja?
e) Pateikite teisinę išvadą dėl banko veiksmų ir akcininkų J. ir J. Vardaičių teisinės gynybos būdų.

8. Dvarčionyse įsikūrusi lazerių gamybos įmonė UAB „Lazer-air“, tiekianti išskirtinės kokybės produkciją Ispanijos bei Portugalijos valstybi-

nėms įmonėms bei vienai bendrai šių šalių specializuotai aukštojo mokslo institucijai, minėtas šalis sukrėtus pasaulinei ekonomikos krizei, neteko didžiosios dalies savo planuotų pajamų, o bendrovės vadovai neturėjo kitos išeities kaip tik iškelti savo įmonei restruktūrizavimo bylą. Restruktūrizavimo planas buvo sėkmingai patvirtintas kreditorių susirinkime. Neturėdama pakankamai pajamų, lazerių gamybos specialistus vienijanti bendrovė žinomai ir pažangiai Japonijos įmonei „Hiti“ 36 proc. pigiau pardavė Ispanijos bei Portugalijos šalims pagamintus, bet jų nenupirktus lazerius. Lazerių gamybos įmonės vadovų nuomone, įmonei tikslingiau gauti, nors ir mažiau, lėšų, negu „užšaldyti“ išskirtinės kokybės produkciją ir vėliau, patobulėjus gamybos technologijoms, rizikuoti šios produkcijos apskritai neparduoti. Administratorius, sužinojęs apie sudarytą sandorį, pareiškė *actio Pauliana*, kuriuo teismo prašė panaikinti lazerių gamybos bendrovės UAB „Lazer-air“ bei „Hiti“ sudarytą pirkimo–pardavimo sutartį ir taikyti restituciją: lazerius grąžinti juos pagaminusiai įmonei, o pinigus – „Hiti“ įmonei. Administratoriaus nuomone, UAB „Lazer-air“ neprivalėjo parduoti lazerių tokia maža kaina, o einamųjų įplaukų galėjo gauti ir kitais būdais, pavyzdžiui, rengdama mokymus, ieškodama naujų plėtros krypčių arba atleisdama dalį darbuotojų. Be to, UAB „Lazer-air“ padėtis nėra tokia jau bloga, kad reikėtų pardavinėti turtą, nes įmonė restruktūrizavimo planą, palyginti su kitomis Lietuvoje restruktūrizuojamomis įmonėmis, vykdo itin gerai, stabiliai ir laikydamasi nustatytų terminų.

a) Aptarkite, kuo skiriasi bankroto bei restruktūrizavimo procesai ir ar šiuose procesuose įmonės vadovo bei administratoriaus vaidmenys yra tapatūs, ar skiriasi?
b) Ar UAB „Lazer-air“ vadovas, esant nurodytoms sąlygoms, turėjo teisę sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį?
c) Aptarkite, ar šioje situacijoje yra visos būtinos *actio Pauliana* taikymo sąlygos.
d) Paaiškinkite, ar restruktūrizavimo administratorius turėjo teisę ginčyti lazerių pirkimo–pardavimo sutartį ir prašyti taikyti restituciją.
e) Pateikite, Jūsų nuomone, teisingiausią šios situacijos sprendimo modelį ir jį išsamiai pagrįskite.

9. G. Vardenis, kuriam į Angliją išvykęs kaimynas S. Pavardėnas niekaip negrąžino skolos, kreipėsi į teismą ir pareiškė ieškinį UAB „Rojus“ dėl 3 500 Lt skolos priteisimo. G. Vardenis ieškinyje nurodė, kad S. Pavardėnas jam yra skolingas 4 500 Lt, tačiau dar prieš išvykdamas nuolat skundėsi, jog UAB „Rojus“ jam nesumokėjo atlyginimo už paskutinį mėnesį ir žadėjo vėliau, grįžęs, prisiteisti šią sumą. Kadangi S. Pavardėnui Anglijoje gerai sekėsi, jis joje užsibuvo, o G. Vardenis jo angliško telefono numerio bei adreso neturėjo, todėl, kad būtų greičiau ir paprasčiau, jis pats pareiškė ieškinį skolininkei UAB „Rojus“. Teismas atsisakė priimti ieškinį, motyvuodamas, kad G. Vardenis nepridėjo dokumentų, liudijančių aukštąjį teisinį išsilavinimą. Be to, teismas nurodė, jog G. Vardenis negali prisiteisti darbo užmokesčio iš asmens, kuris nebuvo jo darbdavys, taip pat kuris nėra G. Vardeniui skolingas kokiu nors kitu teisiniu pagrindu. G. Vardenis kreipėsi į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą, prašydamas tinkamai surašyti ieškinį arba apskųsti teismo nutartį, kuria jo pareikštą ieškinį atsisakyta priimti.

a) Kvalifikuokite situacijoje aptariamus teisinius santykius ir nustatykite, kokio pobūdžio ieškinį pareiškė G. Vardenis.
b) Kaip manote, ar teismas konkrečioje situacijoje turėjo teisę atsisakyti priimti ieškinį? Kodėl?
c) Teisiškai įvertinkite teismo nutarties atsisakyti priimti pareikštą ieškinį motyvų pagrįstumą.
d) Įvardykite G. Vardenio procesinį teisinį statusą pareiškiant ieškinį.
e) Motyvuotai paaiškinkite, kokį teisinį šios situacijos vertinimą G. Vardeniui pateiks Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos darbuotojai.

10. Autoserviso UAB „AutoArgentina“ darbuotojai, ne pirmą kartą suremontavę UAB „Aha“ automobilį, nutarė jo neatiduoti įmonei tol, kol savininkas nesumokės už visus atliktus remonto darbus ir kol neatlygins žalos, kurią padarė suniokodamas prabangią UAB „AutoArgentina“ tvorą. Kadangi UAB „Aha“ skubiai ir neišvengiamai reikėjo automobilio, direktorius pervedė skolą už paslaugas, tačiau į reikalavimą atlyginti žalą nekreipė dėmesio. Kai UAB „AutoArgentina“ vis tiek neatidavė automobilio ir toliau reikalavo atlyginti padarytus nuostolius dėl suniokotos tvoros, UAB

„Aha“ direktorius paaiškino, kad jau praėjo treji metai nuo žalos padarymo dienos, dėl to suėjo ieškinio senaties terminas ir UAB „AutoArgentina“ apskritai neturi jokios teisės reikalauti žalos atlyginimo iš UAB „Aha“ – tai jau yra piktnaudžiavimas tariama teise. Direktorius nurodė, kad sulaikyti automobilio UAB „AutoArgentina“ irgi neturi teisės, mat reikalavimas atlyginti žalą niekaip nesusijęs su sulaikomu automobiliu – žala padaryta į tvorą įvažiavus ankstesniu automobiliu, kuris perduotas metalo laužo atliekas tvarkančiai įmonei. Įmonių ginčui užtrukus pora dienų, į autoservisą atvyko policijos pareigūnai ir antstolis, kurie pareiškė esantys įpareigoti paimti suremontuotą automobilį. Pareigūnai nurodė, kad UAB „Aha“ jį pirko iš turėjusio skolų asmens už nepagrįstai mažą kainą (690 00 Lt), o minėto pardavėjo kreditoriai sandorį nuginčijo ir automobilis grąžintinas pirmajam savininkui.

UAB „AutoArgentina“ nesutiko atiduoti automobilio, nes automobilis sulaikytas teisėtai, o UAB „AutoArgentina“ šiuo metu irgi yra pirmojo savininko kreditorius, nes pagerino jam priklausantį daiktą. Tokiu atveju neaišku, kodėl vieno kreditoriaus reikalavimo teisė turėtų būti patenkinta pirmiau nei asmens, jau įgyvendinusio sulaikymo teisę.

a) Paaiškinkite, ar šioje situacijoje yra suėjęs ieškinio senaties terminas reikalavimui dėl žalos atlyginimo pareikšti? Kodėl?
b) Ar ieškinio senaties termino suėjimas reiškia žalos atlyginimo prievolės pabaigą?
c) Kokios teisinės reikšmės turi UAB „Aha“ argumentai dėl sulaikyto automobilio sąsajų su žalos padarymo faktu nebuvimo?
d) Kaip manote, kokiu teisiniu pagrindu nuginčytas automobilio pirkimo–pardavimo sandoris?
e) Kokios yra šio sandorio nuginčijimo teisinės pasekmės?
f) Ar galima teigti, kad UAB „AutoArgentina“ yra pirmojo savininko kreditorius?
g) Kaip patartumėte UAB „AutoArgentina“ ginti savo teises, kad būtų atlyginti nuostoliai, padaryti suniokojus prabangią tvorą? Atsakymą pagrįskite.

11. 2013 m. vasario 1 d. UAB „XYZ“ atnaujinus darbus, V. ir S. Pavardeniai labai apsidžiaugė ir ėmė svarstyti, ar, pasirašius pagrindinę sutartį,

ji sukurs naują prievolę, o iš preliminariosios sutarties kilusios prievolės baigsis ir jie galės nebevykdyti to, kas nebus aptarta pagrindinėje sutartyje. Tokiu atveju V. ir S. Pavardeniai nusprendė atsisakyti jiems nepalankių sąlygų, t. y. tiesiog neperkelti jų į pagrindinę sutartį, tačiau prieš tai nutarė šiuo aspektu išnagrinėti Sutartį. Netikėtai 2013 m. kovo 2 d. V. ir S. Pavardeniai gavo šaukimą į teismo posėdį civilinėje byloje pagal trečiojo asmens *actio Pauliana* pagrindu UAB „XYZ" pareikštą ieškinį dėl to, kad ši bendrovė perleido savo turtą – keturių kambarių butą daugiabučiame gyvenamajame name, esančiame Saulės g. 193, Vilniuje, nors šiuo turtu galėjo atsiskaityti su trečiuoju asmeniu – kreditoriumi.

a) Kaip manote, ar teisingi V. ir S. Pavardenių svarstymai, kad, sudarius pagrindinę sutartį, prievolė pagal preliminariąją sutartį baigiasi? Ar galima teigti, kad pagrindinėje sutartyje neaptarus kai kurių preliminariosios sutarties sąlygų prievolė jas vykdyti baigsis?
b) Kokios yra actio Pauliana taikymo sąlygos?
c) Kaip manote, ar actio Pauliana gali būti reiškiamas ir sudarius preliminariąją sutartį dėl būsimojo nekilnojamojo turto?
d) Pateikite atsakymą V. ir S. Pavardeniams dėl prievolės pagal preliminariąją sutartį pasibaigimo, sudarius pagrindinę sutartį, ir pasiūlykite argumentų, kuriais jie galėtų gintis nuo pareikšto *actio Pauliana* ieškinio.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Ambrasienė, D.; Cirtautienė, S. Specialūs kreditoriaus interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*. 2003, 37 (29).
3. Augaitė, D. Actio Pauliana. *Jurisprudencija.* 2004, 55 (47).
4. Guptor, M. Įskaitymas kaip prievolių pabaiga. *Juristas*. 2005, 9.
5. Jakutytė, A. Netiesioginis ieškinys – specialus kreditoriaus interesų gynimo būdas. *Justitia*. 2006, 2 (60).
6. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
7. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
8. Miliukas, E. Novacija: teorija ir praktika. *Justitia*. 2007, 4 (66).

9. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
3. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.
4. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1012.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-574/2009 (*dėl prievolių mokėjimo pavedimu tinkamo įvykdymo ir prievolių pasibaigimo*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-197/2011 (*dėl prievolės pabaigos įvykdymo atribojimo nuo prievolės pabaigos, kai kreditorius atleidžia skolininką nuo jos įvykdymo; prievolės pabaigos, esant kreditorių daugetui*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-293/2009 (*dėl įskaitymo sampratos, sąlygų ir tvarkos; draudimo įskaityti reikalavimus, ginčijamus teisme*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-457/2011 (*dėl įskaitymo sąlygų*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-624/2006 (*dėl įskaitymo sąlygų, tvarkos, draudimo įskaityti reikalavimus, ginčijamus teisme*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2011 (*dėl draudimo įskaityti reikalavimus, kurie ginčijami teisme*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010 (*dėl banko, kaip garanto, teisės atlikti įskaitymą*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-42/2011 (*dėl netesybų mažinimo, kai reikalavimas dėl netesybų yra įskaitytas; teismo teisės ex officio pripažinti įskaitymo sandorį negaliojančiu*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179/2010 (*dėl bankrutuojančios įmonės prievolių įskaitymo*).

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2011 (*dėl įskaitymo reikalavimo perleidimo atveju, kai ankstesniajam kreditoriui yra iškelta bankroto byla*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-329/2012 (*dėl draudimo teismo sprendimu įskaityti priešpriešinius vienarūšius reikalavimus po to, kai šalies atžvilgiu įsiteisėja teismo nutartis iškelti bankroto bylą*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-328/2011 (*dėl įskaitymo ir avanso santykio*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2012 (*dėl įskaitymo vykdymo procese*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011 (*dėl novacijos sampratos; novacijos dėl prievolės šalies ir dalyko pasikeitimo*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2012 (*dėl novacijos sampratos; prievolės šalies pasikeitimo kaip prievolės novacijos; novacijos atribojimo nuo skolos perkėlimo ir reikalavimo perleidimo; novacijos tvarkos*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-378/2005 (*dėl novacijos galimumo*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2008 (*dėl CK normų, reglamentuojančių novaciją, taikymo*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2007 (*dėl novacijos preziumavimo*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo 2008 m. rugsėjo 21 d. apžvalga.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012 (*dėl actio Pauliana paskirties ir atskirų taikymo sąlygų ypatumų; išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto proceso baigties įtakos pagal actio Pauliana nagrinėjamos bylos procesui; ieškinio senaties termino skaičiavimo actio Pauliana atveju; žyminio mokesčio už actio Pauliana*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2012 (*dėl actio Pauliana sampratos ir jo taikymo sąlygų; individualios įmonės kreditoriaus reikalavimo teisės įmonės savininkui, kaip būtinos actio Pauliana taikymo sąlygos, atsiradimo momento; kreditoriaus teisių pažeidimo*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2011 *(dėl actio Pauliana taikymo sąlygų*).

23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2008 (*dėl nemokumo nustatymo kriterijų reiškiant actio Pauliana, kai skolininko turtas yra akcijos*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-86/2012 (*dėl actio Pauliana pareiškimo bankrutuojančio asmens laiduotojui; actio Pauliana sąlygos – skolininko neprivalėjimo sudaryti ginčijamo sandorio*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012 (*dėl skolininko nemokumo sprendžiant dėl kreditorių teisių pažeidimo bankroto administratoriui ginčijant sandorius actio Pauliana pagrindu; kreditorių teisių pažeidimo suteikiant pirmenybę kitam kreditoriui, kaip skolininko nesąžiningumo aplinkybės; neprivalėjimo sudaryti ginčijamą sandorį, kaip actio Pauliana sąlygos*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398/2012 (*dėl actio Pauliana taikymo tikslų bankroto procese; kreditoriaus teisių pažeidimo, kaip būtinos sąlygos ginčyti skolininko sudarytą sandorį, kreditoriui pareiškiant actio Pauliana*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-493/2008 (*dėl trečiojo asmens nesąžiningumo, kaip sąlygos reiškiant actio Pauliana*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-264/2011 (*dėl actio Pauliana instituto paskirties; žyminio mokesčio ypatumų reiškiant actio Pauliana ieškinį*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2009 (*dėl ieškinio senaties actio Pauliana bylose; restitucijos taikymo pagrindų*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2010 (*dėl restitucijos taikymo, pripažinus sandorį negaliojančiu actio Pauliana pagrindu*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584/2006 (*dėl actio Pauliana teisinių pasekmių ir santykio su netiesioginiu ieškiniu*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2007 (*dėl netiesioginio ieškinio sampratos*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-312/2008 (*dėl netiesioginio ieškinio sampratos ir taikymo sąlygų*).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19/2012 (*dėl kreditorių galimybės reikšti tiesioginį ir netiesioginį ieškinius bendrovės vadovams*).

5 TEMA.

Civilinės atsakomybės samprata, rūšys, formos ir sąlygos

Civilinės atsakomybės samprata ir bruožai. Civilinės atsakomybės ir kitų atsakomybės rūšių skirtumai. Civilinė atsakomybė, kaip vienas iš žalos kompensavimo būdų, jos santykis su kitais kompensavimo būdais. Civilinės atsakomybės ir kitų civilinių pažeistų teisių gynimo būdų santykis.

Civilinės atsakomybės dalykas ir objektas. Civilinės atsakomybės subjektai. Civilinės atsakomybės formos. Nuostolių, netesybų ir palūkanų santykis.

Civilinės atsakomybės rūšys. Deliktinė, ikisutartinė ir sutartinė atsakomybė. Dalinė ir solidarioji atsakomybė. Pagrindinė ir papildoma (subsidiarioji) atsakomybė. Tiesioginė ir netiesioginė atsakomybė. Ribota ir visiška atsakomybė. Griežta atsakomybė. Absoliuti atsakomybė.

Civilinės atsakomybės sąlygos (pagrindai) ir jų įrodinėjimo pareiga. Neteisėtų veiksmų, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, turinys. Kaltės samprata ir jos ypatumai civilinėje atsakomybėje. Kaltės formos ir jų reikšmė skolininko civilinei atsakomybei. Kaltės santykis su neteisėtais veiksmais. Žalos ir nuostolių sąvokos, jų santykis. Bendrieji žalos nustatymo principai ir žalos atlyginimo būdai. Žalos rūšys. Turtinė žala, jos požymiai ir rūšys. Neturtinės žalos samprata ir jos dydžio nustatymo kriterijai. Žala, kylanti dėl turto sugadinimo ar sunaikinimo, ir žala asmeniui. Pozityvi (reali) žala (*damnum emergens*) ir negautos pajamos (*lucrum cessans*). Skolininko gauta nauda kaip žala. Teisės į žalos atlyginimą paveldėjimas. Priežastinis ryšys ir pagrindinės jo teorijos. Priežastinio ryšio nustatymo stadijos.

Civilinės atsakomybės netaikymas ar jos ribojimas. Įstatymo nustatyti civilinės atsakomybės netaikymo ar ribojimo pagrindai ir jų tarpusavio santy-

kis: nenugalima jėga, valstybės veiksmai, trečiojo asmens veikla, nukentėjusiojo asmens veiksmai, būtinasis reikalingumas, būtinoji gintis, savigyna. Šalių susitarimai dėl civilinės atsakomybės netaikymo ar ribojimo.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl civilinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimo

„Teismo nuosprendžiu nustatyti faktai turi ribotą prejudicinę galią civilinėje byloje. Teisiamojo veiksmai baudžiamojoje byloje tiriami ir vertinami baudžiamojo proceso ir baudžiamųjų įstatymų taikymo aspektu. To paties asmens veiksmai civilinėje byloje vertinami pagal civilinio proceso ir civilinių įstatymų reikalavimus. Įrodinėjimo dalykai baudžiamojoje ir civilinėje bylose paprastai yra skirtingi. Kita vertus, yra civilinių bylų, kuriose baudžiamosiose bylose nustatyti faktai įeina į įrodinėjimo dalyko sudėtį civilinėje byloje. Pavyzdžiui, nusikalstama veika padarytos žalos pobūdis ir dydis, nusikaltimo tiesioginės pasekmės (fizinio asmens mirtis, kūno sužalojimai, turto sunaikinimas ir sugadinimas) ir t. t. Šios aplinkybės, nustatytos teismo nuosprendyje, civilinėje byloje turi prejudicinę galią ir negali būti iš naujo įrodinėjamos. Taigi pagal CPK 182 straipsnio 3 punktą teismas, nagrinėdamas civilinę bylą, neprivalo iš naujo nustatyti teismo nuosprendžiu konstatuotų nusikalstamų veiksmų bei jų civilinių teisinių pasekmių, taip pat to, ar juos padarė asmuo, dėl kurio priimtas teismo nuosprendis, tuo tarpu kiti teismo nuosprendžiu nustatyti faktai prejudicinės galios civilinėje byloje neturi. <...>. Baudžiamojoje byloje teisiamojo asmens veiksmai vertinami baudžiamosios atsakomybės požiūriu. Tuo tarpu civilinėje byloje asmens veiksmai vertinami civilinės atsakomybės požiūriu. Baudžiamojoje ir civilinėje teisėje asmens veiksmų neteisėtumas, kaltė vertinami pagal skirtingus kriterijus. Dėl to baudžiamosios teisės požiūriu asmens veiksmai gali būti teisėti, o civilinės teisės – neteisėti. Tai reiškia, kad baudžiamosios teisės požiūriu asmens veiksmai gali nesukelti baudžiamojoje teisėje nurodytų teisinių padarinių, tačiau gali sukelti civilinius teisinius padarinius."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-378/2009.

2. Dėl civilinės atsakomybės paskirties ir santykio su kitomis žalos kompensavimo sistemomis

„Pagrindinė civilinės atsakomybės funkcija yra kompensacinė, kurios tikslas – pasiekti satisfakciją, t. y. kompensuoti nukentėjusiajam jo teisių pažeidimu padarytą žalą ir taip atkurti padėtį, buvusią iki teisės pažeidimo. <...>. Dėl įvairių veiksnių, pavyzdžiui, valstybės socialinės funkcijos įgyvendinimo, suteikiant visuomenės nariams būtinas ekonomines, socialines priemones, taip pat civilinės atsakomybės taikymo proceso trukmės ir galimybių tam tikrais atvejais pasiekti jos tikslų nebuvimo (atsakovui esant nemokiam), padaryta žala gali būti kompensuojama ne civilinės atsakomybės institutu, bet alternatyviais žalos kompensavimo būdais. Tačiau, atlyginus žalą alternatyviu jos kompensavimo būdu, išlieka alternatyvios kompensavimo sistemos ir civilinės atsakomybės santykis, nes tik civilinės atsakomybės taikymas suteikia galimybę daryti turtinio pobūdžio įtaką žalos padariusiam asmeniui. Tokiais atvejais regreso teisė įgalina taikyti civilinę atsakomybę, nes valstybė ar jos įstaiga iš kalto dėl žalos padarymo asmens gali reikalauti išmokėtų sumų."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-496/2008.

3. Dėl civilinės atsakomybės draudimo sampratos ir reikšmės

„Civilinės atsakomybės draudimo sutartimi siekiama sumažinti atlygintinos žalos neigiamus padarinius atsakingo už žalą asmens turtinei padėčiai. Draudimo pasekmė – asmuo, padaręs savo veiksmais žalą nukentėjusiajam, turi teisę reikalauti, kad šią žalą atlygintų draudimo įmonė (draudikas), tačiau draudimo sutartis negali atleisti atsakingo už žalą asmens nuo prievolės pačiam tam tikrais atvejais atlyginti padarytą turtinę žalą. Draudimo sutartimi siekiama ne tik sumažinti atlygintinos žalos neigiamus padarinius asmeniui, atsakingam už žalą, bet kartu siekiama apsaugoti ir nukentėjusiojo asmens turtinius interesus. Šiuo atveju nukentėjusiojo interesai yra ginami tuo, kad draudimo sutartis, pareiškus atitinkamą reikalavimą draudiko atžvilgiu, suteikia nukentėjusio asmens turtinių interesų papildomą garantiją, t. y., esant civilinės atsakomybės draudimui, nukentėjusysis įgyja du skolininkus: asmenį, atsakingą už atsiradusią žalą,

kurio pareiga atlyginti nuostolius kyla iš delikto, taip pat draudiką (draudimo įmonę), kurio pareiga atlyginti žalą (sumokėti draudimo išmoką) kyla iš sutarties.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-531/2002.

4. Dėl kaltės ypatumų kilus profesinei atsakomybei

„Profesinei atsakomybei būdinga tai, kad profesionalo veiksmai vertinami taikant griežtesnius atidumo, rūpestingumo, dėmesingumo, atsargumo standartus. Profesinę atsakomybę gali lemti bet kuri, net ir pati lengviausia kaltės forma. Teismų praktikoje pažymima, kad kaltė civilinėje teisėje suprantama ne subjektyvia, o objektyvia prasme. Todėl sprendžiant, ar yra žalą padariusio asmens kaltė, jo elgesys vertinamas vadovaujantis protingumo, rūpestingumo, atidumo kriterijais.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2004.

5. Dėl negautų pajamų sampratos ir taisyklių, nustatant jų dydį

„Negautos pajamos yra suprantamos kaip negauta pelno dalis, kuri nustatoma iš numatomų gauti įplaukų, atskaičius mokesčius, sąnaudas ir kitas būtinąsias išlaidas. <...>. Nustatant negautą pajamų dalį paprastai reikia laikytis tokių taisyklių: 1) vertinti, kiek pajamų būtų gauta normaliomis sąlygomis, pvz., sklandžiai vykdant gamybą, realizavimą ar kitą ūkinę veiklą, iš kurios gaunamas pelnas; 2) vertinti, ar dėl pažeidimo buvo padaryta žala ar atimta galimybė gauti naudą naudojant pagrindinį objektą, kuris duotų tą naudą (jeigu negauta pajamų dėl gamybos sutrikdymo, tai turi būti įrodytas gamybos sutrikdymo faktas, jo trukmė ir pajamų negavimas dėl žaliavų, detalių, komplektavimo medžiagų ar kitokių gamyboje naudojamų komponentų nepateikimo laiku); 3) turi būti nustatytas priežastinis ryšys tarp pažeidimo ir pajamų negavimo. Tai reiškia, kad pajamų negavimas turi būti nustatytas kaip pagrindinė ar viena iš svarbių ir pakankamų priežasčių nuostoliams atsirasti. <...>; 4) negautos pajamos gali būti tik tos, kurios gaunamos iš teisėtos veiklos.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-439/2009.

6. Dėl būsimos žalos

„Paprastai civilinė atsakomybė taikoma, kai nukentėjęs asmuo jau yra realiai patyręs žalos, pavyzdžiui, jau yra turėjęs atitinkamų išlaidų (CK 6.249 straipsnio 1 dalis, 6.283 straipsnio 2 dalis). <...>. Tačiau galimi atvejai, kai žalos padarymo faktas yra akivaizdus arba lengvai įrodomas, o nuostoliams tiksliai apskaičiuoti gali prireikti daug laiko. Tokiais atvejais gali nukentėti nukentėjusio asmens interesai, jeigu jo turtinė padėtis nėra gera ir jam nedelsiant reikia lėšų, pavyzdžiui, nukentėjusiajam dėl sveikatos sužalojimo reikia atlikti mokamą operaciją ar procedūras, tačiau jis neturi tam pinigų. Tokiais atvejais pagal CK 6.249 straipsnio 3 dalį teismas gali įvertinti būsimą žalą remdamasis realia jos atsiradimo tikimybe ir kaip žalos atlyginimą priteisti konkrečią pinigų sumą, periodines išmokas arba įpareigoti skolininką užtikrinti žalos atlyginimą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2012.

7. Dėl neturtinės (moralinės) žalos prigimties ir bendrųjų atlyginimo principų

„Moralinė žala yra dvasinė skriauda, kurią tik sąlygiškai galima įvertinti ir kompensuoti materialiai; padarytos moralinės žalos, kaip asmens patirtos dvasinės skriaudos, neretai apskritai niekas (*inter alia* jokia materiali kompensacija) negali atstoti, nes asmens psichologinės, emocinės ir kitokios būsenos, buvusios iki tol, kol jis patyrė dvasinę skriaudą, neįmanoma sugrąžinti – tokią būseną kai kada (geriausiu atveju) galima tik iš naujo sukurti, panaudojant, *inter alia,* materialią (pirmiausia piniginę) kompensaciją už tą moralinę žalą (tai nereiškia, kad kai kada išties nėra neįmanoma vien moralinė satisfakcija už patirtą moralinę žalą). Materiali (piniginė) kompensacija už moralinę žalą, kaip materialus tos moralinės žalos atitikmuo, taip pat turi būti skiriama vadovaujantis visiško (adekvataus) žalos atlyginimo principu, kurio taikymui tokiais atvejais būdingi svarbūs ypatumai, nes tokia materiali kompensacija savo turiniu iš esmės skiriasi nuo pačios moralinės žalos, kuri buvo padaryta ir už kurią yra kompensuojama, turinio ir dėl to (jos dydis nesvarbu) pagal savo prigimtį negali (arba ne visada gali) atstoti patirtos dvasinės skriaudos. Tokios materialios

(pirmiausia piniginės) kompensacijos už moralinę žalą paskirtis – sudaryti materialias prielaidas iš naujo sukurti tai, ko negalima sugrąžinti, kuo teisingiau atlyginti tai, ko žmogui neretai apskritai niekas – jokie pinigai, joks materialus turtas – negali atstoti."

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai".

8. Dėl neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymo

„Įstatymų leidėjui nenustačius priteistinos neturtinės žalos atlyginimo dydžio ribų, specialaus tokio pobūdžio žalos atlyginimo apskaičiavimo mechanizmo ar formulės, tačiau įtvirtinus nebaigtinį neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašą, teismui, kaip subjektui, nustatančiam neturtinės žalos atlyginimo dydį, suteikta gana plati diskrecija sprendžiant dėl teisingo ir, atsižvelgiant į pirmiau nurodytą materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą paskirtį, visiško neturtinės žalos atlyginimo nukentėjusiam asmeniui. Tai reiškia, kad įstatyme nustatytas nebaigtinis neturtinės žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų sąrašas laikytinas pagrindiniu (universaliu) tokių kriterijų, kurie turėtų būti teismo ištirti ir įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiant dėl neturtinės žalos atlyginimo dydžio, sąrašu. Tačiau kadangi neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymu saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes bei kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus, į kurių visumą įeina ir aplinkybės, dėl kurių neturtinės žalos atlyginimo dydis gali būti nustatytas ir mažesnis už reikalaujamą. <...>. Kartu pažymėtina, kad asmens reakcija į jo neturtinių vertybių pažeidimą gali būti adekvati ir neadekvati, tačiau neturtine žala laikomi nukentėjusiojo jausmai, vidiniai išgyvenimai, sukrėtimai ir kančios visada individualūs,

todėl, remdamasis tokiais vidiniais išgyvenimais, nulemtais individualios reakcijos į to paties pobūdžio ir sunkumo veiksmus, kuriais pažeidžiamas didesnę ar mažesnę vertę asmeniui turintis gėris, nukentėjusysis subjektyviai įvertina ir nurodo jam padarytos neturtinės žalos dydį. <...>."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009

9. Dėl netiesioginio priežastinio ryšio

„Civilinėje atsakomybėje pripažįstamas atsakomybės pagrindu ir netiesioginis priežastinis ryšys, kai žala atsiranda ne tiesiogiai iš neteisėtų veiksmų, bet yra pakankamai susijusi su žalingais padariniais. Svarstant, kokio laipsnio netiesioginis priežastinis ryšys yra svarbus civilinei atsakomybei, reikia vadovautis tuo, kad priežastinis ryšys yra civilinės atsakomybės sąlyga, jei nustatyta, kad žala yra neteisėtų veiksmų rezultatas. Tai reikštų, kad neteisėti veiksmai nelėmė, bet pakankamu laipsniu sąlygojo žalos atsiradimą. <...>. Pagal CK 6.247 straipsnį nereikalaujama, kad skolininko elgesys būtų vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis; priežastiniam ryšiui konstatuoti pakanka įrodyti, kad skolininko elgesys yra pakankama nuostolių atsiradimo priežastis, nors ir ne vienintelė."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010

10. Dėl priežastinio ryšio nustatymo etapų

„Priežastinio ryšio nustatymo civilinėje byloje procesą sąlygiškai galima padalyti į du etapus. Pirmame etape, taikant *conditio sine qua non* testą (ekvivalentinio priežastinio ryšio teorija), nustatomas faktinis priežastinis ryšys. Šiame etape sprendžiama, ar žalingos pasekmės kyla iš neteisėtų veiksmų, t. y. nustatoma, ar žalingos pasekmės būtų atsiradusios, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Antrame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar pasekmės teisiškai nėra pernelyg nutolusios nuo neteisėto veiksmo. <...>. Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto

teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Taip pat svarbi yra atsakomybės prigimtis ir įprasta gyvenimiška rizika.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kiek civilinės atsakomybės kontekste reikšmingi principai *impossibilium nulla obligatio est* ir *restitutio in integrum?* Koks jų santykis?
2. Ar visais atvejais civilinė atsakomybė yra nauja prievolė? Kodėl?
3. Ar prievolės neįvykdymo atveju pareikštas reikalavimas ją įvykdyti natūra yra laikomas reikalavimu taikyti civilinę atsakomybę?
4. Koks civilinės atsakomybės santykis su kitomis žalos kompensavimo sistemomis, kurios yra taikomos ne teismo tvarka? Ar galima jas taikyti kartu su civiline atsakomybe? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
5. Kokių konkrečių atvejų, kuriais gali būti kompensuojama teisėtais veiksmais padaryta žala, numato Lietuvos Respublikos įstatymai? Į kokias aplinkybes turi būti atsižvelgiama, atlyginant šią žalą?
6. Ar tuo atveju, kai žalą padaręs asmuo yra apdraustas civilinės atsakomybės draudimu, nukentėjusysis turi teisę reikalauti, kad žalą atlygintų ne draudikas, o tiesioginis skolininkas? Ar teismas turi pareigą įtraukti draudiką bendraatsakovu, kai reikalavimas yra pareiškiamas tik žalą padariusiam asmeniui?
7. Pagal kokio pobūdžio atsakomybės (dalinės ar solidarios) taisykles atlyginama žala tais atvejais, kai vienas iš atsakingų už žalą subjektų yra apdraudęs savo civilinę atsakomybę, o kitas – ne?
8. Kurie civiliniai pažeistų teisių gynimo būdai gali būti taikomi kartu su civiline atsakomybe ir kurie – ne? Kodėl?
9. Koks yra civilinės atsakomybės ir prievolės, kylančios dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, santykis?
10. Koks yra prevencinio ieškinio ir civilinės atsakomybės santykis? Ar galima reikšti prevencinį ieškinį, kai žalos jau yra padaryta?

11. Apibūdinkite civilinės atsakomybės, kaip prievolės, dalyką ir objektą. Koks jų santykis su civilinės atsakomybės formomis?
12. Kokie yra civilinės atsakomybės formų panašumai ir skirtumai? Kokiais atvejais galima reikalauti ir atlyginti žalą, ir sumokėti netesybas?
13. Ar palūkanų mokėjimas yra civilinės atsakomybės forma? Jeigu taip, kokios rūšies palūkanų: mokėjimo, kompensacinių ar procesinių? Jei ne, kodėl?
14. Ar žalos atlyginimas visais atvejais turi būti išmokamas būtent tam asmeniui, kuriam ji padaryta?
15. Ar teisė reikalauti žalos atlyginimo gali būti paveldima arba kitaip perleidžiama?
16. Kokios konkrečios Civilinio kodekso nuostatos įtvirtina ribotos civilinės atsakomybės taikymo galimybes?
17. Ar absoliuti atsakomybė yra tapati griežtai atsakomybei? Pateikite konkrečių absoliučios atsakomybės pavyzdžių.
18. Nurodykite visus Civiliniame kodekse numatytus netiesioginės civilinės atsakomybės atvejus. Kurie iš jų taip pat yra ir griežtos atsakomybės pavyzdžiai?
19. Kokios reikšmės, įrodinėjant civilinės atsakomybės sąlygas, turi aplinkybės, nustatytos įsiteisėjusiu nuosprendžiu baudžiamojoje byloje?
20. Kokie kriterijai turi reikšmės sprendžiant klausimą dėl asmens veiksmų neteisėtumo? Ar piktnaudžiavimas teise gali reikšti neteisėtus veiksmus kaip pagrindą civilinei atsakomybei kilti?
21. Ar neteisėtus veiksmus gali reikšti tik teisinės pareigos pažeidimas? Ar neteisėtumas gali būti siejamas su teisės principo pažeidimu?
22. Ar baudžiamojo persekiojimo inicijavimas gali būti pripažįstamas neteisėtais veiksmais Civilinio kodekso 6.246 straipsnio prasme, jeigu asmenys, kuriuos siekiama patraukti baudžiamojon atsakomybėn, yra išteisinami? Ar taip pat gali būti vertinamas ir ikiteisminio tyrimo nutraukimo faktas?

23. Kaip nustatomas *bonus pater familias* elgesio standartas, turintis esminės reikšmės sprendžiant kaltės, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, klausimą?
24. Ar skolininko kaltė civilinėje atsakomybėje yra preziumuojama visais atvejais? Kokios prezumpcijos taikomos sprendžiant kreditoriaus kaltės klausimą?
25. Ar, taikant civilinę atsakomybę, asmens kaltė gali būti siejama su skolininko individualiomis savybėmis, sugebėjimais, patirtimi ir kt.?
26. Kaip suprantama išankstinė kaltė? Ar, nustačius išankstinę skolininko kaltę, nuostolių atlyginimo dydis nebegali būti mažinamas remiantis Civilinio kodekso 6.251 straipsnio 1 dalimi?
27. Kokios konkrečios reikšmės, nustatant civilinės atsakomybės apimtį, turi skolininko kaltės formos? Ar teisinių pasekmių prasme yra skirtingai vertinamas didelis neatsargumas ir paprastas neatsargumas?
28. Atskleiskite teisinį sąvokų *žala*, *nuostoliai*, *išlaidos*, *pelnas*, *sąnaudos* santykį.
29. Koks yra skirtingais pagrindais klasifikuojamų žalos rūšių tarpusavio santykis (pvz., neturtinės žalos su žala turtui bei netiesiogine žala ir kt.)?
30. Kaip suprantamas nuostolių paskirstymo principas? Ar jis yra siejamas su kalte kaip civilinės atsakomybės sąlyga?
31. Kokie yra žalos atlyginimo, kaip civilinės atsakomybės formos, būdai? Ar gali būti kartu taikomi keli iš jų? Ar skolininkas turi teisę reikalauti pakeisti vieną būdą kitu? Jei taip, kokiais atvejais?
32. Kokie požymiai apibūdina negautas pajamas kaip nuostolius? Ar jos gali būti suprantamos kaip sąmatoje nurodyta pelno norma ar pelnas? Kam tenka pareiga įrodyti negautų pajamų dydį?
33. Kaip gali būti nustatomas žalos dydis turto sunaikinimo ar sugadinimo atveju? Ar žalos atlyginimas priklauso nuo to, ar nukentėjęs asmuo turėjo realių turto atkūrimo išlaidų ir ar iš viso ketina prarastą turtą atkurti?

34. Kokiais atvejais turto sugadinimas gali būti prilygintas turto sunaikinimui, nors konkretus turtas ir nėra fiziškai visiškai sunykęs?
35. Kokia pažeidėjo gauta nauda gali būti pripažinta nukentėjusiojo nuostoliais? Ar ji turi būti vertinama tik kaip ekonominė nauda?
36. Ar neturtinė žala gali būti atlyginama tik įstatymų numatytais atvejais?
37. Ar gali būti atlyginama neturtinė žala, jei turtas sunaikinamas ar sugadinamas?
38. Kokios sąlygos turi būti nustatytos, kad būtų atlyginta neturtinė žala, kilusi ikisutartinių santykių metu?
39. Ar gali būti atlyginama neturtinė žala, jeigu šalis sieja teisiniai statybos santykiai?
40. Kokie yra neturtinės žalos atlyginimo ir jos dydžio nustatymo juridiniam asmeniui ypatumai?
41. Ar Civiliniame kodekse numatyta trečiųjų asmenų teisė į neturtinės žalos atlyginimą? Jeigu taip, tuomet kokiais atvejais ir kokiomis Civilinio kodekso normomis?
42. Ar, nustatydami neturtinės žalos dydį, teismai turi besąlygiškai vadovautis analogiškose bylose priteistos žalos dydžiais?
43. Ar visais atvejais, sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, būtina atsižvelgti į žalą padariusio asmens turtinę padėtį? Pagal kokius kriterijus nustatoma tokio asmens turtinė padėtis? Ar žalą padariusio asmens teisinis statusas (pvz., viešasis juridinis asmuo) turi įtakos vertinant turtinę jo padėtį?
44. Į kokias aplinkybes, nustatant neturtinės žalos dydį, turi būti atsižvelgiama, kai pažeidžiama teisė į atvaizdą ir (ar) teisė į privatų gyvenimą?
45. Ar teismai turi atsižvelgti į nukentėjusiojo asmens veiksmus, jeigu jie turėjo tik minimalios įtakos neturtinei žalai atsirasti? Kaip kitų neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijų kontekste turi būti vertinama nukentėjusiojo asmens kaltė?
46. Ar gali teismas savo iniciatyva, nesant žalą padariusio asmens prašymo, sumažinti atlygintinų nuostolių dydį pagal Civilinio kodekso 6.251 straipsnį?

47. Kokios priežastinio ryšio teorijos įtvirtintos Civiliniame kodekse? Ar teismai gali remtis teisės doktrinoje suformuotomis priežastinio ryšio teorijomis?
48. Ką reiškia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje suformuota lankstaus priežastinio ryšio teorija?
49. Kuo skiriasi atleidimas nuo civilinės atsakomybės ir civilinės atsakomybės netaikymas? Ar skiriasi atleidimo nuo civilinės atsakomybės ir civilinės atsakomybės netaikymo pagrindai?
50. Kam tenka aplinkybių, atleidžiančių nuo civilinės atsakomybės, įrodinėjimo pareiga? Kokios reikšmės tam turi šių aplinkybių atsiradimo pagrindas (įstatymas ar sutartis)?
51. Ar ekonominė krizė gali būti laikoma nenugalimos jėgos aplinkybe? Jeigu taip, pagal kokius kriterijus ji turėtų būti nustatoma?
52. Pagal kokius kriterijus tarpusavyje galima atriboti būtinąjį reikalingumą, būtinąją gintį ir savigyną kaip atleidimo nuo civilinės atsakomybės pagrindus?

⇒ *Užduotys*

1. UAB „Vėjo ratai“ išnuomojo bendrovei priklausantį pienovežį UAB „Ratai“, tačiau perduotas pienovežis netrukus dingo. UAB „Ratai“ informavo, jog nuomos objekto neturi ir yra kreipusis į policiją dėl vagystės. UAB „Vėjo ratai“, kuri ir pienovežį, ir be išimties visus kitus savo automobilius buvo apdraudusi nuo visų galimų vagystės rūšių, kreipėsi į AB „Autodraudimas“, prašydama išmokėti draudimo išmoką, tačiau AB „Autodraudimas“ paaiškino, kad automobilio išnuomojimas tretiesiems asmenims negali būti traktuojamas kaip vagystė. AB „Autodraudimas“ teigimu, UAB „Vėjo ratai“ sudarė sutartį su UAB „Ratai“, kuri ir pažeidė nuomos sutartį, todėl pirmoji įmonė turi reikšti ieškinį UAB „Ratai“ dėl nuostolių pagal nuomos sutartį atlyginimo. AB „Autodraudimas“ jokioje draudimo sutartyje neįsipareigojo atlyginti UAB „Vėjo ratai“ nuostolių dėl to, kad jos kontrahentai netinkamai vykdo savo prievoles, nes sutartinių prievolių vykdymas pagal konkrečią sutartį AB „Autodraudimas“ nebuvo apdraustas. UAB „Vėjo ratai“ kreipėsi į teismą.

a) Paaiškinkite, koks yra civilinės atsakomybės ir kitų žalos kompensavimo sistemų santykis.
b) Apie kokią iš a) punkte aptartų žalos kompensavimo sistemų kalbama pateiktoje situacijoje?
c) Ar šioje situacijoje UAB „Vėjo ratai“ turi teisę reikšti reikalavimą AB „Autodraudimas“ dėl draudimo išmokos išmokėjimo bei UAB „Ratai“ dėl netinkamo pienovežio nuomos sutarties vykdymo tuo pačiu metu?
d) Kaip manote, ar pagrįsti UAB „Autodraudimas“ argumentai, kuriais paaiškinamos atsisakymo mokėti draudimo išmoką priežastys?
e) Ar pienovežio vagystė konkrečioje situacijoje galėtų būti aiškinama kaip *force majeure*?
f) Kokį sprendimą turėtų priimti teismas? Atsakymą pagrįskite.

2. P. Vardėnas nesuvaldė automobilio ir atsitrenkė į J. Pavardžio kiemo tvorą. Nuo smūgio automatinėje pavarų dėžėje netyčia įsijungus atbulinei pavarai, P. Vardėnas, važiuodamas atbulas, rėžėsi į greta stovėjusį kioską ir jį nuvertė, tačiau žalos pačiam kioskui nepadarė. J. Pavardis dėl šio įvykio kreipėsi į prokuratūrą. Ikiteisminis tyrimas baigėsi kaltinamojo akto surašymu ir baudžiamoji byla buvo nagrinėjama teisme. Įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje P. Vardėnas buvo išteisintas, nenustačius nusikalstamos veikos sudėties požymių, tarp jų – nenustačius kaltės. J. Pavardis pateikė ieškinį civilinio proceso tvarka dėl žalos, padarytos P. Vardėno veiksmais, atlyginimo. Teisme šalys rėmėsi teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje. P. Vardėnas naudojo nuosprendį kaip prejudicinį faktą – kaltės nebuvimą jo veiksmuose nustatantį teismo dokumentą. Jis teigė, kad kaltė yra būtina civilinės atsakomybės sąlyga, o teismo nuosprendžiu jis jau vieną kartą buvo pripažintas nekaltu. J. Pavardis savo ruožtu teigė, kad kaltė nėra svarbi šioje situacijoje, tačiau nuosprendis nustato kitą labai reikšmingą prejudicinį faktą – žalą, padarytą jo nuosavybei – tvorai, ir tai, kad žala padaryta P. Vardėno automobiliu. Į teismą, kuriame vyko ginčas, atvyko nugriauto kiosko savininkas. Jis prašė priteisti nuostolius, turėtus dėl nugriauto kiosko, tačiau P. Vardėnas atsikirtimuose nurodė, kad gali pats savo jėgomis tą kioską pastatyti į vietą.

a) Kaip manote, ar P. Vardėnui kyla civilinė atsakomybė dėl J. Pavardžio tvorai padarytos žalos ? Atsakymą grįskite aptardami kiekvieną būtinąją civilinės atsakomybės sąlygą.
b) Kaip manote, ar kyla civilinė atsakomybė P. Vardėnui dėl kiosko nugriovimo? Atsakymą grįskite aptardami kiekvieną būtinąją civilinės atsakomybės sąlygą.
c) Ar P. Vardėno siūlymas pačiam pastatyti nugriautą kioską į vietą (ir šio siūlymo įgyvendinimas) reikštų, kad P. Vardėnui taikoma civilinė atsakomybė?
d) Paaiškinkite, kokį sprendimą turėtų priimti teismas, nagrinėdamas bylą dėl a) ir b) punktuose įvardytiems objektams padarytos žalos. Atsakymą pagrįskite.

3. DNSB „Rėja“ pirmininku 2002 m. spalio 2 d. buvo išrinktas E. Pavardys, tačiau VĮ Registrų centre pirmininku liko įregistruotas ankstesnysis bendrijos vadovas G. Vardas. E. Pavardys pirmininku buvo įregistruotas tik 2006 m. gruodžio 1 d., t. y. likus 11 dienų iki kadencijos pabaigos. Šis pirmininkas buvo išrinktas dar vienai kadencijai iki 2010 m. Pasibaigus antrajai kadencijai, paaiškėjo, kad dalį dokumentų bendrijos vardu pasirašė išrinktas, bet neregistruotas kaip pirmininkas E. Pavardys, dalį – registruotas, tačiau formaliai kadenciją baigęs G. Vardas. Gyventojai atsisakė mokėti pagal sutartis, kurias bendrijos vardu sudarė ir pasirašė G. Vardas, tačiau institucijos, su kuriomis bendrija yra sudariusi sutartis, pareikalavo jas vykdyti, nes, VĮ Registrų centro duomenimis, pirmininku pagrįstai laikytas G. Vardas. Institucijų vadovai taip pat pareiškė, kad, nevykdant sutarties, ketinama kreiptis į teismą. Gyventojai ketina į teismą paduoti ir G. Vardą, ir E. Pavardį, kad būtų nustatyta, kurios sutartys yra teisėtos, o kuriomis bendrijai padaryta žalos.

a) Paaiškinkite, ar šioje situacijoje galioja visos bendrijos vardu sudarytos sutartys su trečiaisiais asmenimis. Atsakymą pagrįskite.
b) Argumentuotai atsakykite, kokiems subjektams ir kokios rūšies civilinę atsakomybę (sutartinę ar deliktinę) šioje situacijoje būtų galima taikyti?
c) Pasirinkę civilinės atsakomybės rūšį, įvardykite, kokios yra būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos šioje situacijoje.

d) Aptarkite, kuo pasireiškia visos būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos atskiriems civilinės atsakomybės santykio subjektams.

4. V. Vardenė 2009 m. spalio 3 d. iš savo motinos paveldėjo netoli Trakų esantį gyvenamąjį namą. Nutarusi, kad name pati gyventi nenori, į laikraštį įdėjo skelbimą ir netrukus paveldėtą gyvenamąjį namą išnuomojo V. ir G. Pavardėnų šeimai. Keletą metų pagyvenusi name, šeima ėmė skųstis sutrikusia sveikata. Specialistų teigimu, sveikata pablogėjo dėl „ilgalaikio buvimo tarp kenksmingų medžiagų turinčių objektų". V. Vardenė labai nustebo, nes jos motina visą gyvenimą buvo sveika, mirė tik sulaukusi 87 metų amžiaus, skundų dėl sveikatos neturėjo. V. Vardenė paaiškino, kad sutartyje ji garantavo, jog namas tinkamas gyventi, tačiau ji negali prisiimti atsakomybės dėl sutrikusios nuomininkų sveikatos, nes jos motinai nieko panašaus nebuvo atsitikę ir apie tai, kad egzistuoja kenksmingos medžiagos, ji net nenutuokė. V. ir G. Pavardėnai teismui pateikė ieškinį dėl sveikatos sutrikdymo, netinkamai vykdant gyvenamojo namo nuomos sutartį. V. Vardenė paaiškino, kad sutartimi ji neįsipareigojo atsakyti už ieškovų sveikatos būklę.

a) Paaiškinkite, kokiomis teisės normomis remdamiesi ieškovai reiškia ieškinį V. Vardenei.
b) Kaip manote, ar tai sutartinė, ar deliktinė atsakomybė? Kodėl?
c) Įvertinkite, ar V. Vardenė turi atlyginti nuostolius V. ir G. Pavardėnų šeimai dėl to, kad jų sveikata pablogėjo dėl galimai gyvenamajame name esančių kenksmingų medžiagų?
d) Ar situacijos vertinimas keistųsi, jei paaiškėtų, kad namą statęs rangovas naudojo kenksmingų medžiagų turinčias statybines medžiagas?
e) Kaip manote, kokį sprendimą ir kokiomis teisės normomis remdamasis sprendimą priims teismas?

5. O. Vardytė parduotuvėje užkliuvo už 30 Lt kainuojančios vazos ir ją sudaužė. Apsaugos darbuotojas O. Vardytę sulaikė ir 30 min. trukusio pokalbio metu reikalavo, kad ji geruoju sumokėtų 30 Lt už sudaužytą vazą. O. Vardytė, supratusi, kad kitaip ji pavėluos į darbą popietinėje pamainoje, sumokėjo 30 Lt, tačiau iškart kreipėsi į teismą dėl neteisėto jos lais-

vės apribojimo ir nepagrįsto 30 Lt išreikalavimo, nes ji net negavusi jokio pirkimo–pardavimo čekio. O. Vardytė paaiškino, kad niekas negali būti įpareigojamas sudaryti pirkimo–pardavimo sutarties prieš savo valią, juo labiau negalima apriboti asmens laisvės, siekiant, kad asmuo sutiktų sudaryti sutartį. O. Vardytė taip pat nurodė, kad labai dažnai pirkėjai sudaužo arba apgadina prekes, tačiau tai yra verslo vykdytojo rizika, kuri negali būti perkeliama vartotojui.

Dar nepaskyrus teismo posėdžio, Valstybinė ne maisto produktų inspekcija konstatavo, jog vazos pagamintos nesilaikant Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų ir negali būti pardavinėjamos. O. Vardytė pateikė rašytinius paaiškinimus, šiuo argumentu papildydama savo atsikirtimus. Parduotuvės savininkas paaiškino, kad teisės aktai atgal negalioja, sudaužymo metu prekyba buvo teisėta, todėl nuostoliai privalo būti atlyginti. Faktas, kad O. Vardytė buvo apsaugos darbuotojo kambaryje, nereiškia, kad jai buvo apribota laisvė Baudžiamojo kodekso prasme, o Civilinis kodeksas laisvės apribojimo klausimų apskritai nereglamentuoja.

a) Kaip manote, ar šioje situacijoje yra visos būtinos sąlygos civilinės atsakomybės santykiui konstatuoti?
b) Kaip civilinės teisės prasme turėtų būti kvalifikuojamas pareikštas ieškinys „dėl neteisėto laisvės apribojimo“ ir kokiomis teisės normomis remdamasis teismas galėtų (turėtų) spręsti dėl šio ieškinio reikalavimo?
c) Kokios teisinės reikšmės, vertinant O. Vardytės pareikšto ieškinio pagrįstumą, turi Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos išvada?
d) Kiek ginčui tinkamai išspręsti reikšmingi parduotuvės savininko atsikirtimai?
e) Paaiškinkite, ar O. Vardytė teisėtai sumokėjo 30 Lt, ir, atsižvelgdami į pasirinktą atsakymą, nuomonę pagrįskite konkrečiomis teisės normomis.

6. V. Vardenis, fejerverkų gamyba užsiimančios UAB „Fejer“ vadovas, šios įmonės kieme bandė savo gamybos fejerverkus, kuriuos gamino pirmagimio sūnaus gimtadienio šventei paįvairinti ir svečiams palinksminti. Bandymas baigėsi nesėkmingai – fejerverkų sprogstamoji galia buvo didesnė, nei tikėtasi, ir dėl šios priežasties iki pamatų buvo sugriautas (su-

sprogdintas ir sudegintas) netoliese įmonės biuro stovėjęs V. Pavardenio namas. V. Pavardenis kreipėsi į teismą dėl žalos atlyginimo, prie ieškinio pridėdamas patirtų nuostolių įrodymą – statybų bendrovės sąmatą, kurioje numatyta namo statybos (darbų ir medžiagų) kaina siekė 800 000 Lt. V. Vardenis pateikė atsiliepimą, kuriuo ginčijo tokią nuostolių sumą, remdamasis šiais argumentais: 1) V. Pavardenio namas buvo medinis, 1950 m. statybos, supuvusiais langų rėmais ir apgriuvusia kiemo tvora, o sąmata sudaryta įtraukiant naujų medžiagų kainą; 2) namo niekas tinkamai nešildė, neprižiūrėjo, dėl to jis kasmet smego, pasidarė mažiau atsparus išorės poveikiui, todėl rizikos dalį turi prisiimti pats V. Pavardenis, nes kitu atveju namas nebūtų sugriuvęs visas; 3) dar 2007 m. V. Pavardeniui viena žymi nekilnojamojo turto bendrovė siūlė parduoti jai V. Pavardenio namą už 350 000 Lt, mat šioje vietoje bendrovė ketino statyti biurų kompleksą, tačiau V. Pavardenis atsisakė. Kadangi 2007 m. ekonomika išgyveno pakilimą, šiandien namo vertė būtų daug mažesnė, todėl, priteisus prašomą sumą, V. Pavardenis nepagrįstai praturtėtų; 4) V. Pavardenis realiai jokių nuostolių kol kas nepatyrė, nes dar nemokėjo nė lito. Maža to, V. Pavardenis net neketina atstatyti savo namo, o nuostolius prašo atlyginti pinigais. Viešai V. Pavardenis ir teisme yra pareiškęs, jog, gavęs pinigus, juos panaudos pakeliauti po pasaulį. Papildydamas paskutinį argumentą, V. Vardenis nurodė, jog jis jam galėtų nupirkti daug pigesnę kelionę po pasaulį.

a) Kokie yra išlaidų ir sąnaudų požymiai ir atribojimo kriterijai?
b) Aptarkite, kaip (kokiais metodais ir kokia tvarka) šioje situacijoje turėtų būti nustatomas nuostolių dydis.
c) Įvertinkite kiekvieno V. Vardenio argumento pagrįstumą.
d) Kaip manote, kokios įtakos anksčiau aptarti V. Vardenio argumentai gali turėti (jei gali turėti) vertinant V. Pavardenio patirtų nuostolių dydį?
e) Paaiškinkite, ar tuo atveju, jei V. Vardenis nupirktų V. Pavardeniui kelionę aplink pasaulį, tarp V. Vardenio ir V. Pavardenio susiklostytų civilinės atsakomybės teisiniai santykiai? Atsakymą pagrįskite.

7. V. Vardenis sudarė sutartį su UAB „Šiltas butas“, pagal kurią UAB „Šiltas butas“ įsipareigojo iki 2012 m. lapkričio 10 d. į V. Vardenio namus pristatyti dujinį šildymo katilą ir jį sumontuoti, tačiau laiku tai padaryta

nebuvo. Kadangi V. Vardenio namas nebuvo šildomas, sprogo vandens vamzdžiai, o V. Vardenis namie privalėjo laukti avarinės tarnybos ir nespėjo į 2012 m. lapkričio 15 d. planuotą skrydį į Nicą. Dėl šios priežasties jis nepasirašė pelningos sutarties dėl paslaugų teikimo Prancūzijos bendrovei, pagal kurią būtų uždirbęs 100 000 eurų. V. Vardenis kreipėsi į teismą, reikalaudamas, kad UAB „Šiltas butas“ atlygintų visus nuostolius, taip pat prašė priteisti netesybas bei palūkanas. UAB „Šiltas butas“ vadovas paaiškino, kad jie užsiima dujinių katilų prekyba ir montavimu tik tuo atveju, jei katilai užsakomi butui, o šiuo atveju katilas buvo užsakytas namui. V. Vardenis sutarties sudarymo metu jų neįspėjo, kad katilą perka namui, o ne butui, ir tai paaiškėjo tik 2012 m. lapkričio 3 d., kai V. Vardenis nurodė adresą, kuriuo turėjo būti atgabentas katilas. Dėl to UAB „Šiltas butas“ turėjo skubiai siųsti du geriausius savo darbuotojus į brangiai kainuojančius dviejų savaičių tobulinimosi kursus, taigi katilas galėjo būti sumontuotas tik 2012 m. lapkričio 17 d. UAB „Šiltas butas“ vadovo įsitikinimu, visą tą laiką V. Vardenis namą galėjo šildyti elektriniu radiatoriumi ar įjungęs dujinę arba elektrinę viryklę, nes bendrovės praktikoje dar nėra buvę atvejų, kad savaite vėliau pristačius katilą sprogtų visi vamzdžiai. Apskritai dėl visko kaltas pats V. Vardenis, nes iš įmonės pavadinimo turėjo suvokti, jog UAB „Šiltas butas“ prekiauja butų, o ne namų šildymo įranga. Dėl tokio jo neapdairumo bendrovė, nenorėdama prarasti trylika metų kurto įvaizdžio, nemažą sumą išleido darbuotojams apmokyti.

a) Įvardykite, kokios rūšies (-ių) nuostolius atlyginti prašo V. Vardenis.
b) Aptarkite, kaip turėtų būti apskaičiuojamas konkretus kiekvienos rūšies ir kaip – bendras nuostolių dydis.
c) Paaiškinkite, ar V. Vardenis turi teisę į nuostolių atlyginimą.
d) Kokios įtakos, sprendžiant nuostolių V. Vardeniui atlyginimo klausimą, gali turėti UAB „Šiltas butas“ nurodyti argumentai?
e) Kaip manote, ar V. Vardenis turi teisę prašyti netesybų?
f) Ar pagrįstas V. Vardenio prašymas priteisti jam palūkanas? Kaip manote, kurio laikotarpio ir kokio dydžio palūkanų prašo V. Vardenis?
g) Pateikite galimo teismo sprendimo rezoliucinės dalies projektą.

8. Statybų aikštelėje, kurioje buvo vykdomi Taujėnų dvaro atnaujinimo bei rekonstrukcijos darbai, atsikabinęs statybinio krano lynas pataikė į netoliese šios aikštelės žaidusius vaikus. Statybinį kraną vairavo sužeistų vaikų tėvo pusbrolis V. Vardėnas, kuriam vaikai buvo palikti prižiūrėti, kol jų tėvai uždarbiavo Danijoje. V. Vardėnas, bandydamas išgelbėti vaikus ir šokdamas iš krano, susilaužė abi kojas, dėl to net pusę metų negalėjo dirbti ir neteko apie 18 000 Lt pajamų. Visiems trims vaikams buvo sužalotas veidas, vienam iš jų sutrenkta galva, kitam plyšo diafragma. Ligoninėse jie praleido apie tris mėnesius, vėliau buvo gydomi ambulatoriškai. Laimei, jie visiškai pasveiko. Nepilnamečių vaikų tėvai kreipėsi į prokuratūrą, siekdami, kad V. Vardėnas būtų nuteistas laisvės atėmimo bausme už sunkų tyčinį mažamečių sveikatos sutrikdymą, o civiline tvarka pateikė teismui ieškinį, kuriuo prašė iš V. Vardėno priteisti po 50 000 Lt neturtinės žalos abiems vaikų tėvams bei po 85 000 Lt neturtinės žalos kiekvienam iš trijų vaikų. Taip pat tėvai prašė priteisti 40 000 Lt negautų pajamų, kurias būtų gavę, jei nebūtų reikėję skubiai grįžti iš Danijos dėl V. Vardėno sukeltos ypatingos situacijos. V. Vardėnas pasijuto įžeistas, nes jis net tris mėnesius prižiūrėjo savo pusbrolio vaikus, juos visiškai išlaikė – pirko maistą ir būtinus reikmenis, o kaime nesant darželio buvo priverstas juos vestis į darbą ir palikti žaisti netoli aikštelės esančioje smėlio dėžėje. V. Vardėnas pareiškė priešieškinį ir prašė priteisti 1 000 Lt vaikų išlaikymo išlaidų, 5 300 Lt gydymo išlaidų, nes susižalojo tik dėl to, kad norėjo išgelbėti vaikus, bei 1 500 Lt neturtinės žalos dėl įvykio metu patirto streso; taip pat prašė bylą jo atžvilgiu nutraukti, nes tėvai dėl žalos atlyginimo turėtų kreiptis į krano savininką, V. Vardėno darbdavį UAB „Remontas Tau“. V. Vardėno vertinimu, kadangi vaikai visiškai pasveiko, tėvai neįrodė jokios faktiškai dėl vaikų patirtos žalos, o pats reikalavimas atlyginti neturtinę žalą pinigais prieštarauja visiško žalos atlyginimo principui (*restitutio in integrum*) ir objektyviai negali būti taikomas.

a) Įvardykite, kokios rūšies nuostolių reikalauja vaikų tėvai.
b) Kaip manote, kokius tėvų prašomus nuostolius teismas turėtų priteisti?
c) Paaiškinkite, kaip nustatomas ir apskaičiuojamas neturtinės žalos dydis ir įvertinkite, ar visiems šioje situacijoje nurodytiems subjektams neturtinė žala gali būti priteista.

d) Kuris subjektas turėtų atlyginti žalą konkrečioje situacijoje dėl vaikų sužalojimo – V. Vardėnas ar krano savininkas UAB „Remontas Tau“?
e) Ar tenkintinas V. Vardėno priešieškinis? Jei taip, kokia apimtimi? Jei ne – kodėl?
f) Kaip turėtų atrodyti teismo sprendimo rezoliucinė dalis? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

9. V. Vardenis vėlų vakarą rajoniniu keliu važiavo namo. Įpusėjus kelią, staiga jam ant mašinos užvirto medis ir V. Vardenis, nesuvaldęs automobilio, nuvažiavo į griovį. Automobilis buvo nepataisomai sugadintas, o užsiliepsnojus automobilio varikliui stipriai apdegė keliolika saugomos rūšies medžių. V. Vardenis kreipėsi į kompetentingas institucijas, reikalaudamas, kad valstybė atlygintų jam padarytą žalą, kurią jis patyrė dėl neprižiūrimų medžių. V. Vardeniui buvo atsakyta, kad konkrečiame rajone tą vakarą vyko specifiniai geologiniai procesai, kurie galėjo išjudinti medžių šaknis, todėl medžio užvirtimas laikytinas nenugalimos jėgos aplinkybe. Kelio ruožas, kuriame įvyko nelaimė, visada buvo saugus, tarnybos dirbo tinkamai, o panašių procesų toje vietoje nebuvo užfiksuota 70 metų, todėl atsakingos institucijos net negalėjo tikėtis tokio įvykio. Atlikta galimybių studija su gamtosaugos specialistais prieš metus taip pat įrodo, jog konkretaus rajono vietovė pripažinta „nesaugotina specialiomis priemonėmis“. Vienas iš institucijų atstovų pareiškė, kad pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, ar V. Vardenis vairavo blaivus, ar neviršijo leistino greičio, nes gal būtent jam tenka tokio įvykio nutikimo rizika. Savo ruožtu VĮ „Kaišiadorių miškų urėdija“ V. Vardeniui pareiškė ieškinį dėl nuostolių, patirtų užsiliepsnojus V. Vardenio automobilio varikliui ir dėl to apdegus keliolikai saugomos rūšies medžių, atlyginimo.

a) Kaip manote, ar V. Vardenis turi teisę reikalauti, kad būtų atlyginta patira žala (aptarkite visas būtinas civilinės atsakomybės sąlygas)?
b) Kokios reikšmės, sprendžiant šį ginčą, gali turėti / turėtų institucijos atstovo minimos aplinkybės, jei jos pasitvirtintų?
c) Kokios įtakos vertinant, ar buvo nenugalimos jėgos aplinkybė, turi / gali turėti vienos iš šalių kaltė?

d) Paaiškinkite, ar pagrįstas VĮ „Kaišiadorių miškų urėdija“ ieškinys (ar yra visos civilinės atsakomybės sąlygos).
e) Pateikite kompetentingų institucijų atsakymo V. Vardeniui ir teismo sprendimo pagal VĮ „Kaišiadorių miškų urėdija“ ieškinį projektus.

10. T. Varduvis, gyvenantis daugiabučio namo pirmajame aukšte, vėlai vakare grįždamas iš darbo, pastebėjo, jog į išvykusių į užsienį kaimynų butą bando įsibrauti nepažįstamas asmuo. Nieko nelaukdamas, tačiau bijodamas nukentėti pats, T. Varduvis prisėlino ir savo nešiojamuoju kompiuteriu trenkė nepažįstamajam per galvą. Šiam sukniubus ant žemės, T. Varduvis iškvietė greitąją medicinos pagalbą – medikai konstatavo sunkų smegenų sutrenkimą. T. Varduvio atžvilgiu pradėtas ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, nenustačius veiksmuose nusikalstamos veikos sudėties, tačiau nukentėjęs asmuo, atsigavęs po traumos, kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti turtinę žalą (gydymosi išlaidas) bei neturtinę žalą – 50 000 Lt. Jis pažymėjo, kad iš tiesų norėjo įsibrauti į butą, tačiau savo ketinimų neįgyvendino, nieko neapvogė, todėl buvo sužalotas nepagrįstai – užtenka ir to, kad net nespėjęs pasveikti buvo nuteistas. T. Varduvis paaiškino, kad veikė būtinojo reikalingumo sąlygomis, be to, siekė išvengti po būtinojo reikalingumo galinčios susiklostyti būtinosios ginties situacijos. Tai, kad buvo būtinojo reikalingumo situacija, patvirtinta nukentėjusiojo prisipažinimas ketinus apvogti kaimynų butą, o galėjusią susiklostyti būtinosios ginties situaciją – tai, kad praeityje įsibrovėlis buvo teistas už žmogžudystę. T. Varduvio vertinimu, ketinantis įsibrauti į svetimus namus asmuo, be kita ko, iš anksto prisiima ir galimą žalos jam padarymo riziką, todėl žala tokiam asmeniui neatlygintina.

a) Paaiškinkite, kuo būtinasis reikalingumas skiriasi nuo būtinosios ginties.
b) Kaip manote, ar T. Varduvio veiksmus galima kvalifikuoti kaip būtinąjį reikalingumą ar kaip būtinąją gintį?
c) Kaip vertinate T. Varduvio argumentą, kad jis, veikdamas būtinojo reikalingumo sąlygomis, pasirinko tokią gynybos priemonę, jog išvengtų galinčios vėliau susiklostyti būtinosios ginties situacijos?

d) Paaiškinkite, ar teismas iš T. Varduvio priteis žalą, ar atmes ieškinį, remdamasis tuo, kad nukentėjusysis buvo prisiėmęs riziką dėl galimo žalos jam padarymo. Atsakymą pagrįskite.

11. Dėl pareikšto *actio Pauliana* ieškinio V. Pavardenis sustabdė savo dar likusius mokėjimus pagal Sutarties 5.1.2. punktą, tačiau paaiškėjo, kad UAB „XYZ“ jau nuo 2013 m. sausio 1 d. V. Pavardeniui skaičiuoja Sutartyje aptarto dydžio delspinigius. V. Pavardenio manymu, tai neteisėta dėl šių priežasčių: a) tiek, kiek UAB „XYZ“ buvo sustabdžiusi statybos darbus dėl nepalankių meteorologinių sąlygų, V. Pavardenis taip pat turėjo teisę stabdyti savo mokėjimus, todėl Sutarties 5.1.2. punkte numatytas terminas buvo nukeltas tiek, kiek truko prastos meteorologinės sąlygos; b) apie netesybų skaičiavimą UAB „XYZ“ V. Pavardenį privalėjo įspėti, nes slapta skaičiuoti netesybas yra nesąžininga, neteisinga ir neprotinga; c) Sutartyje nustatytas delspinigių dydis yra abiem šalims vienodas, nors viena šalis yra vartotojas, kita – verslininkas; d) V. Pavardenis neatliko jokių neteisėtų veiksmų – pati UAB „XYZ“ elgėsi neteisėtai, sustabdžiusi darbus dėl 5 cm sniego sluoksnio, taip pat neinformavusi apie kitus kreditorius, kurie gali pareikšti *actio Pauliana*. V. Pavardenis paprašė paaiškinti, kuo pasireiškė jo neteisėti veiksmai ir kokią žalą jis padarė bendrovei. V. Pavardenio įsitikinimu, dėl nuolatinių kliūčių statybos procesui jam UAB „XYZ“ turėtų atlyginti neturtinę žalą vien už patirtus jo ir jo šeimos narių dvasinius sukrėtimus bei keletą apsilankymų teisme.

a) Išnagrinėkite, kaip V. Pavardenio a)–d) punktuose aptarti klausimai reglamentuoti Sutartyje.
b) Kaip manote, ar pagal nurodytas aplinkybes ir a)–d) punktuose aptartus argumentus UAB „XYZ“ turėjo teisę skaičiuoti netesybas V. Pavardeniui nuo 2013 m. sausio 1 d.?
c) Kokias civilinės atsakomybės sąlygas turėtų pagrįsti UAB „XYZ“, reikalaudama sumokėti netesybas?
d) Ar atsižvelgiant į pateiktą situaciją abi šalys gali būti laikomos pažeidusiomis prievolę? Kodėl?
e) Kokie yra neturtinės žalos nustatymo ir jos apskaičiavimo kriterijai?
f) Ar šiuo konkrečiu atveju V. Pavardenis galėtų reikalauti atlyginti neturtinę žalą? Kodėl?

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Cirtautienė, S. *Neturtinės žalos atlyginimas kaip civilinių teisių gynimo būdas*. Vilnius: Justitia, 2008.
3. Cirtautienė, S. Neturtinės žalos atlyginimas kaip neturtinių vertybių gynimo būdas. *Jurisprudencija.* 2005, 71 (63).
4. European Group on Tort Law; European Centre of Tort and Insurance Law. *Principles of European Tort Law*: *text and commentary*. Springer: Wien; New York, 2005.
5. Kausteklytė-Tunkevičienė, S. Draudimo išmokos ir žalos atlyginimo panašumai ir skirtumai: ar draudimo išmoka laikytina žalos atlyginimu? *Socialinių mokslų studijos.* 2010, 4 (8).
6. Kontautas, T. Civilinės atsakomybės draudimas: nukentėjusiojo asmens teisė į draudimo išmoką. *Teisė.* 2003, 49.
7. Kontautas, T. Civilinės atsakomybės draudimas: draudiko teisė išreikalauti sumokėtą sumą iš draudėjo. *Teisės žinios*. 2005, 2-3.
8. Kontienė, G. Palūkanos civiliniuose santykiuose. *Juristas.* 2006, 7-8.
9. Lakis, V.; Spėčiūtė, A. Turtinės žalos nustatymas. *Teisės problemos.* 2000, 1.
10. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
11. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2003.
12. Mikelėnas, V.; Mikelėnienė, D. Neturtinės žalos kompensavimas. *Justitia*. 1998, 2 (13).
13. Mikelėnas, V.; Mikelėnienė, D. Neturtinės žalos kompensavimas. *Justitia*. 1998, 3 (14).
14. Mizaras, V. Neturtinės žalos atlyginimas už autorių ir atlikėjų teisių pažeidimą. *Teisė.* 2003, 47.
15. Norkūnas, A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. *Jurisprudencija.* 2002, 28 (20).
16. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
17. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.

18. Rudzinskas, A. Neturtinės žalos atlyginimo klausimai naujame Civiliniame kodekse. *Jurisprudencija.* 2002, 28 (20).
19. Selelionytė-Drukteinienė, S. Deliktinės ir sutartinės civilinės atsakomybės konkurencija. *Justitia.* 2008, 1 (67).
20. Van Dam, C. *European Tort Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
21. Volodko, R. Neturtinės žalos identifikavimo ir įrodinėjimo problemos. *Justitia*. 2008, 2 (68).
22. Volodko, R. Subjekto, turinčio teisę į neturtinės žalos atlyginimą, nustatymo problematika bei jo asmeninių savybių įtaka neturtinės žalos atlyginimo dydžiui remiantis Lietuvos teismų praktika. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 73-1742.
4. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2003, Nr. 123-5571.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-640/2003 (*dėl civilinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės santykio*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-378/2009 (*dėl civilinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimo; žalos mažinimo kriterijų).*
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-496/2008 (*dėl civilinės atsakomybės funkcijos; santykio su kitomis kompensavimo sistemomis; regreso teisės apimties*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-531/2002 (*dėl civilinės atsakomybės draudimo sampratos, reikšmės ir santykio su civiline atsakomybe*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-466/2004 (*dėl žalos atlyginimo, kai vienas iš už žalą atsakingų asmenų yra apsidraudęs savo civilinę atsakomybę*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2004 (*dėl neturtinės žalos atlyginimo, esant civilinės atsakomybės draudimui*).

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-959/2002 (*dėl teisėtais veiksmais (paimant turtą visuomenės poreikiams) padarytos žalos atlyginimo*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-518/2006 (*dėl civilinės atsakomybės ir restitucijos, kaip pažeistų teisių gynimo būdų, santykio*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2010 (*dėl restitucijos ir žalos atlyginimo instituto santykio; visiško žalos atlyginimo principo*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2009 (*dėl netesybų ir nuostolių santykio; neturtinės žalos atlyginimo sutartiniuose santykiuose*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2005 (*dėl dalinės atsakomybės taikymo*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2006 (*dėl dalinės atsakomybės už kelių asmenų padarytą žalą*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-682/2001 (*dėl solidariosios atsakomybės taikymo*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-620/2004 (*dėl subsidiariosios atsakomybės pagrindų ir sąlygų*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010 (*dėl civilinės atsakomybės sąlygų vertinimo, atsižvelgiant į aplinkybes, nustatytas įsiteisėjusiu nuosprendžiu baudžiamojoje byloje; priežastinio ryšio nustatymo etapų; neturtinės žalos dydžio; civilinės atsakomybės draudiko procesinės padėties*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010 (*dėl neteisėtų veiksmų ir priežastinio ryšio*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-331/2008 (*dėl baudžiamojo persekiojimo inicijavimo kaip neteisėtų veiksmų*).
18. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2004* (*dėl kaltės aiškinimo, kilus profesinei civilinei atsakomybei*).
19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*dėl materialinės ir moralinės žalos sampratos pagal Konstituciją; prievolės atlyginti žalą kreditorių; teisės reikalauti atlyginti žalą perleidimo*).

20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2012 (*dėl tiesioginių ir netiesioginių nuostolių, kaip atlygintinos turtinės žalos formos*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1037/2001 (*dėl žalos, kuri padaroma sunaikinus ar sugadinus asmens turtą, atlyginimo ir nuostolių dydžio nustatymo*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2009 (*dėl žalos, kuri padaroma sunaikinus ar sugadinus asmens turtą, atlyginimo*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-625/2006 (*dėl turto sugadinimo ir sunaikinimo; priežastinio ryšio nustatymo*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2008 (*dėl negautų pajamų sampratos, apskaičiavimo ir įrodinėjimo pareigos; nenugalimos jėgos, kaip civilinę atsakomybę šalinančios aplinkybės*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-439/2009 (*dėl negautų pajamų sampratos ir taisyklių, nustatant jų dydį*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1054/2003 (*dėl skolininko gautos naudos kaip žalos*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2004 (*dėl skolininko gautos naudos kaip žalos, negautų pajamų ir teismo teisės nustatyti tikslų nuostolių dydį*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-479/2002 (*dėl išlaidų, kaip nuostolių, požymių*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-456/2008 (*dėl žalos apskaičiavimo, kai ji padaroma sudėtingiems savo pobūdžiu objektams*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-426/2011 (*dėl turtinės žalos įvertinimo pinigais taisyklių pagal CK 6.249 straipsnio 5 dalį*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-281/2012 (*dėl turtinės žalos atlyginimo ir neturtinės žalos dydžio*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2007 (*dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2012 (*dėl nukentėjusio asmens didelio neatsargumo, kaip aplinkybės, šalinančios skolininko civilinę atsakomybę; negautų pajamų apskaičia-*

vimo; būsimų išlaidų priteisimo; neturtinės žalos dydžio; nukentėjusiojo asmens kaltės kaip vieno iš neturtinės žalos nustatymo kriterijų).

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-449/2004 (*dėl neturtinės žalos, atsiradusios dėl pakenkimo turtinėms vertybėms, atlyginimo*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-255/2005 (*dėl neturtinės žalos sampratos ir nustatymo kriterijų; trečiųjų asmenų teisės į neturtinės žalos atlyginimą*).
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169/2006 (*dėl neturtinės žalos atlyginimo juridiniam asmeniui*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-405/2007 (*dėl neturtinės žalos atlyginimo esant statybos teisiniams santykiams; kitų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumų*).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2009 (*dėl neturtinės žalos dydžio*).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103/2009 (*dėl neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijų gyvybės atėmimo ne gydymo įstaigoje atvejais*).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-70/2011 (*dėl trečiųjų asmenų teisės į neturtinės žalos, atsiradusios dėl genocido nusikaltimų, atlyginimą*).
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2008 (*dėl neturtinės žalos dydžio pažeidus teisę į privatų gyvenimą*).
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009 (*dėl neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijų; neturtinės žalos atlyginimo pažeidus teisę į atvaizdą*).
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213/2012 (*dėl neturtinės žalos atlyginimo esant darbo teisiniams santykiams*).
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2008 (*dėl visiško žalos atlyginimo principo išimties taikymo*).
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-446/2007 (*dėl žalos ir priežastinio ryšio, kaip civilinės atsakomybės sąlygų, ryšio*).
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-345/2007 (*dėl priežastinio ryšio nustatymo etapų; dalinės ir solidariosios atsakomybės taikymo, atsižvelgiant į priežastinio ryšio ypatumus*).

47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-534/2005 (*dėl nenugalimos jėgos, kaip aplinkybės šalinančios civilinę atsakomybę, taikymo*).
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012 (*dėl nenugalimos jėgos aplinkybių konstatavimo prielaidų; ekonominės krizės kaip nenugalimos jėgos fakto*).
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-391/2006 (*dėl trečiojo asmens veiksmų kaip aplinkybės, šalinančios civilinę atsakomybę*).

6 TEMA.

Bendrieji deliktinės atsakomybės klausimai

Deliktinės atsakomybės samprata, požymiai ir specifika. Deliktinės atsakomybės nacionalinis ir tarptautinis teisinis reguliavimas. Sutartinės ir deliktinės atsakomybės panašumai ir skirtumai. Sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencija, jos sprendimo taisyklės. Sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencija profesinės atsakomybės atvejais.

Deliktinės atsakomybės subjektai. Kreditorius, jo teisių perėjimo pagrindai ir tvarka. Skolininkas kaip žalą padaręs ar už ją atsakingas asmuo. Regreso teisė į žalą padariusį asmenį. Atsakomybė už kelių asmenų bendrai padarytą žalą. Žalos padarymo bendrai požymiai.

Bendrieji ir specialieji deliktinės atsakomybės pagrindai (sąlygos). Neteisėtų veiksmų ir kaltės ypatumai susiklosčius deliktiniams santykiams. Generalinio delikto samprata ir reikšmė. Žalos rūšys esant deliktinei atsakomybei. Grynai ekonominio pobūdžio žala kaip specifinė turtinės žalos rūšis. Neturtinės žalos, atsiradusios dėl nesutartinių prievolių, atlyginimo ypatumai. Žalos atlyginimo būdas ir dydis. Atsižvelgimas į nukentėjusiojo asmens kaltę ir padariusio žalą asmens turtinę padėtį, sprendžiant dėl pareigos atlyginti žalą apimties. Priežastinio ryšio nustatymo ypatumai esant deliktinei atsakomybei.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. *Dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės santykio, kai sutartis pripažįstama negaliojančia*

„Civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė (CK 6.245 straipsnis). Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kuri atsiran-

da dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų, o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (CK 6.245 straipsnio 3 dalis). Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais (CK 6.245 straipsnio 4 dalis). Sutartinės civilinės atsakomybės taikymo atvejais teisės pažeidimas dažniausiai reiškiasi sutarties pažeidimu. Tuo tarpu kai sutartis pripažįstama negaliojančia, tai, priklausomai nuo aplinkybių, šalių elgesio ir kt., gali atsirasti deliktiniai santykiai ir deliktinė civilinė atsakomybė."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-119/2005.

2. Dėl deliktinės atsakomybės sąlygų

„Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos padarymo neįvykdžius įstatymuose nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai draudžia atlikti, arba pažeidus bendro pobūdžio pareigas elgtis atidžiai ir rūpestingai (CK 6.245 straipsnio 4 dalis, 6.246 straipsnis). Prievolė atlyginti turtinę ir (ar) neturtinę žalą atsakovui kyla konstatavus, kad yra visos deliktinės atsakomybės sąlygos, būtinos tokiai prievolei atsirasti, t. y.: 1) jis neįvykdė įstatymuose nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atliko veiksmus, kuriuos įstatymai draudžia atlikti, arba pažeidė bendro pobūdžio pareigas elgtis atidžiai ir rūpestingai, 2) yra padaryta turtinė ir (ar) neturtinė žala; 3) yra priežastinis ryšys tarp neteisėtos veikos ir kilusių neigiamų padarinių – žalos; 4) žalą padaręs asmuo yra kaltas (išskyrus įstatymuose nustatytas išimtis). <…>. Viena iš privalomų ir šiai bylai aktualių deliktinės atsakomybės sąlygų yra žalą padariusio asmens veikos ar neveikimo neteisėtumas, išskyrus atvejus, jei įstatymas nustato pareigą atlyginti žalą, padarytą teisėtais veiksmais, todėl šios deliktinės civilinės atsakomybės taikymo sąlygos paneigimas tais atvejais, kai prievolė atsakovui atlyginti padarytą žalą kyla tik nustačius visas civilinės atsakomybės sąlygas, yra pakankamas teisinis pagrindas pripažinti, kad reikalavimai atlyginti turtinę ir neturtinę žalą ne-

gali būti tenkinami, nes veikos teisėtumas savaime paneigia tokio pobūdžio turtinės prievolės egzistavimą.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-351/2008.

3. Dėl solidariosios atsakomybės taikymo, susiklosčius deliktiniams teisiniams santykiams

„Paprastai solidarioji atsakomybė deliktiniuose santykiuose taikoma tada, kai yra bent viena iš šių sąlygų: 1) asmenis sieja bendri veiksmai pasekmių atžvilgiu; 2) kai asmenis sieja bendri veiksmai neteisėtų veiksmų atžvilgiu, t. y. šiuo atveju solidarioji atsakomybė galima, net jei neteisėtai veikęs asmuo tiesiogiai nepadaro žalos, bet žino apie tiesiogiai žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumą; 3) kai asmenys, nors tiesiogiai ir nepadaro žalos, bet prisideda prie jos kurstymo, inicijavimo ar provokacijos, t. y. kai iš esmės juos sieja bendra kaltė, nesvarbu, tai padaryta tyčia ar dėl neatsargumo; 4) kai asmenų nesieja bendri neteisėti veiksmai ir jie vienas apie kitą nežino, bet padaro žalos, ir neįmanoma nustatyti, kiek vienas ar kitas prisidėjo prie tos žalos atsiradimo, arba žala atsirado tik dėl jų abiejų veiksmų; 5) kai pareiga atlyginti žalą atsiranda skirtingu pagrindu (pvz., sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindais); 6) kai žalą padaro asmuo, o kitas asmuo yra atsakingas už šio asmens veiksmus.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008.

4. Dėl neteisėtų veiksmų ir kaltės pagal generalinio delikto doktriną

„Neteisėtų veiksmų įrodinėjimo pareiga tenka nukentėjusiajam, t. y. ieškovui, kuris privalo įrodyti, kad jo teisės buvo pažeistos. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad pagal generalinio delikto, įtvirtinto CK 6.263 straipsnio 1 dalyje, doktriną kaltė ir neteisėti veiksmai yra neišskiriami, todėl galima teigti, jog kaltės prezumpcija apima ir neteisėtų veiksmų prezumpciją, nes bendros pareigos elgtis sąžiningai ir rūpestingai pažeidimas suponuoja neteisėtumą.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-422/2006.

5. *Dėl neteisėtų veiksmų įrodinėjimo generalinio delikto ar griežtos atsakomybės atvejais*

„Teismai, vadovaudamiesi valstybės civiline atsakomybe be kaltės, rėmėsi generalinio delikto doktrina ir sutapatino valstybės kaltę su neteisėtais veiksmais, t. y. konstatavo, kad, esant žalos faktui ir valstybės prievolei ją atlyginti nepaisant kaltės, nenustačius nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybių bei nukentėjusiojo tyčios ar didelio neatsargumo, nukentėjusysis neturi įrodinėti valstybės neteisėtų veiksmų. Toks argumentavimas pripažintinas klaidingu. <...>. Net ir tuo atveju, jeigu būtų taikoma atsakomybė be kaltės, asmuo, siekiantis įgyvendinti teisę į žalos atlyginimą, privalo įrodyti tris likusias būtinąsias civilinės atsakomybės sąlygas, t. y. nepakanka įrodyti tik žalą, kad atsirastų skolininko pareiga atlyginti kitos šalies patirtus nuostolius."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2012.

6. *Dėl priežastinio ryšio ypatumų, susiklosčius deliktiniams teisiniams santykiams*

„Nustatant priežastinį ryšį, reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Taip pat svarbi yra atsakomybės prigimtis ir įprasta gyvenimiška rizika <>. Nustatant priežastinį ryšį, turi būti įvertinta deliktinės atsakomybės apimtis, kurią sudaro pirmiau nurodytos ir kitos konkrečioje situacijoje reikšmingos aplinkybės."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-388/2008.

7. *Dėl žalą padariusio asmens sunkios turtinės padėties reikšmės, sprendžiant civilinės atsakomybės dydžio klausimą*

„Kadangi CK 6.282 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisės norma yra išimtis iš bendrosios taisyklės, įtvirtintos CK 6.281 straipsnio 1 dalyje, tai ji gali

būti taikoma tik išimtiniais atvejais. Žalą padariusio asmens sunkios turtinės padėties sąvoka yra vertinamoji, todėl teismui apie tai paliekama spręsti pagal nustatytas faktines bylos aplinkybes. Be to, pagal CK 1.5 straipsnio 3 dalį, sprendžiant teismo diskrecijai priskirtus klausimus, taigi ir taikant CK 6.282 straipsnio 3 dalį, būtina vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais. Analizuodama CK 6.282 straipsnio 3 dalies prasmę ir turinį, teisėjų kolegija pažymi, kad CK 6.282 straipsnio 3 dalis negali būti taikoma, jeigu žalą padariusiam asmeniui būtų sudaryta galimybė nevykdyti savo deliktinės prievolės, nors tokios prievolės įvykdymas yra įmanomas. Dėl to ši teisės norma negali būti taikoma tada, kai atsakingas už padarytą žalą asmuo neįrodo, kad objektyviai jam nėra galimybių atlyginti padarytą žalą. Sprendžiant apie tokios galimybės turėjimą ar neturėjimą, teismui būtina išsiaiškinti, ar aplinkybės, dėl kurių daroma išvada apie žalą padariusio asmens sunkią padėtį, yra pastovaus ir ilgalaikio pobūdžio. Tai reiškia, kad turi būti įvertinama ne tik žalą padariusio asmens turtinė padėtis, egzistuojanti bylos nagrinėjimo metu, bet ir šio asmens sveikatos būklę, šeiminę ir socialinę padėtį apibūdinančios bei kitos reikšmingos aplinkybės, kurios gali daryti įtaką jo turtinei padėčiai tiek bylos nagrinėjimo metu, tiek ateityje. <...>. CK 6.282 straipsnio 3 dalyje, taip pat šios CK normos komentare nėra numatyta, kiek laiko turi trukti sunki žalą padariusio asmens padėtis, tačiau tai nevaržo konkrečią teisinę situaciją nagrinėjančio teismo kompetencijos bei prerogatyvos tinkamai išaiškinti ir taikyti ginčo santykiui CK 6.282 straipsnio 3 dalyje numatytą galimybę sumažinti žalos atlyginimą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2005.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kokie Europos Sąjungos teisės aktai ir kokiu mastu yra įgyvendinti Lietuvos deliktų teisėje?
2. Kokios tarptautinės sutartys laikomos Lietuvos deliktų teisės šaltiniais? Ar jose reglamentuojami deliktinės atsakomybės atvejai yra siejami su Civiliniame kodekse nustatytomis bendrosiomis deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygomis?

3. Kokį interesą – lūkesčių ar tikrumo – gina deliktų teisė? Koks šio intereso turinys?
4. Kokia tvarka deliktų teisės ginamos vertybės gali būti išdėstomos hierarchinėje šių vertybių skalėje? Kaip skiriasi deliktų teisės teikiamos apsaugos apimtis, atsižvelgiant į tai, kokią vietą šioje skalėje užima konkreti vertybė?
5. Ar galima teigti, kad deliktų teisei būdinga baudinė funkcija? Jeigu taip, kaip ji pasireiškia ir koks jos santykis su prevencine ir kompensacine funkcijomis?
6. Ar skiriasi ieškinio senaties terminų trukmė, taikant sutartinę ir deliktinę atsakomybę?
7. Ar kaltė ir neteisėti veiksmai yra vienodai suprantami ir taikant sutartinę, ir deliktinę atsakomybę? Koks šių civilinės atsakomybės sąlygų turinys?
8. Kokiais atvejais gali kilti sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencija? Ar Lietuvos civilinėje teisėje ji yra pripažįstama? Jeigu taip, kokios Civilinio kodekso nuostatos tai nustato? Jeigu ne, kodėl?
9. Kokia *cumul* ir *non-cumul* taisyklių samprata ir teisinė reikšmė civilinės atsakomybės konkurencijos kontekste?
10. Kokia yra profesinės civilinės atsakomybės prigimtis ir kokiais jos sąlygų nustatymo ypatumais pasižymi ši atsakomybės rūšis?
11. Kaip sprendžiama sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencija profesinės atsakomybės atvejais?
12. Kokios civilinės atsakomybės rūšies taisyklės yra taikytinos ginčui dėl antstolio veiksmais padarytos žalos atlyginimo spręsti?
13. Kuriai civilinės atsakomybės rūšiai priskirtina sveikatos priežiūros įstaigos atsakomybė už joje dirbančių gydytojų kaltais veiksmais teikiant sveikatos priežiūros paslaugas pacientams padarytą žalą: sutartinei ar deliktinei?
14. Ar mokėjimo už sveikatos priežiūros paslaugas būdas (ar iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšų, ar asmeniškai paties paciento) turi įtakos sprendžiant civilinės atsakomybės taikymo klausimą?

15. Ar vandens pramogų parke besileisdamas vandens kalneliais žalos patyręs asmuo turi teisę reikalauti ją atlyginti remdamasis sutartinės, ar deliktinės atsakomybės taisyklėmis?
16. Kurios rūšies civilinė atsakomybė (sutartinė ar deliktinė) turėtų būti taikoma sutartį pripažinus negaliojančia? Ar sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindas turi įtakos taikytinai civilinės atsakomybės rūšiai?
17. Ar netesybų ir / ar palūkanų sumokėjimas gali būti traktuojamas kaip deliktinės atsakomybės forma?
18. Ar deliktinė atsakomybė gali būti ribojama šalių susitarimu? Kodėl?
19. Kam ir kokia apimtimi deliktų teisėje gali būti taikoma regreso teisė? Ar susiklosčius deliktiniams teisiniams santykiams galima subrogacija? Jei taip, kaip ji atribojama nuo regreso teisės? Jei ne, kodėl?
20. Kokios deliktinės atsakomybės taisyklės yra taikomos už kelių asmenų bendrai padarytą žalą? Pagal kokius kriterijus gali būti apibrėžiamas „žalos padarymas bendrai“?
21. Kokio pobūdžio deliktinė atsakomybė (dalinė ar solidari) taikytina, jeigu vieno asmens veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito veiksmai tik netiesiogiai turėjo įtakos žalai atsirasti?
22. Pagal kokios atsakomybės (dalinės ar solidariosios) taisykles yra grindžiami bendrai žalos padariusių asmenų tarpusavio reikalavimai?
23. Kaip suprantamas generalinis deliktas? Ar Civilinis kodeksas ir / ar kiti teisės aktai jį numato?
24. Ar, remiantis generalinio delikto doktrina, kaltė gali būti sutapatinama su neteisėtais veiksmais? Jei taip, kokios tokio deliktinės atsakomybės sąlygų tapatinimo teisinės pasekmės? Jei ne, tai kodėl?
25. Ar griežtos deliktinės atsakomybės atvejais gali pasitaikyti situacijų, kai žalos padarymo faktas bus vienintelė atsakomybės atsiradimo sąlyga?

26. Ar skirtingų deliktų atvejais gali būti taikomi skirtingi *bonus pater familias* elgesio standartai? Ar jie turi kokios nors reikšmės taikant objektyviąją deliktinę atsakomybę?
27. Ar netiesioginės deliktinės atsakomybės atvejais kaltė nustatoma pagal žalą padariusio, ar pagal už žalą atsakingo asmens elgesį? Kokie priežastinio ryšio nustatymo ypatumai būdingi tokiais atvejais? Pateikite pavyzdžių, remdamiesi konkrečiais deliktais.
28. Ar nuostolių numatymo taisyklė, įtvirtinta Civilinio kodekso 6.258 straipsnio 4 dalyje, gali būti taikoma ir deliktų teisėje?
29. Ar pagal Civilinį kodeksą gali būti atlyginama grynai ekonominio pobūdžio žala? Jeigu taip, kokiomis konkrečiomis jo nuostatomis tokiu atveju reikėtų remtis?
30. Kokios grynai ekonominio pobūdžio žalos rūšys išskiriamos teisės doktrinoje? Kokios jų atlyginimo galimybės pagal Civilinį kodeksą?
31. Kokios priežastinio ryšio teorijos taikomos deliktų teisėje? Kurios iš jų yra pripažįstamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje?
32. Ar atskirų deliktų atvejais gali būti taikomos skirtingos priežastinio ryšio teorijos?
33. Kaip suprantama prarastos galimybės doktrina ir kokia jos praktinė reikšmė? Ar Lietuvos teisėje ji yra pripažįstama?
34. Ar taikant deliktinę atsakomybę netiesioginis priežastinis ryšys pripažįstamas tinkama civilinės atsakomybės sąlyga?
35. Kaip suprantamas neaiškus priežastinis ryšys (angl. *uncertain partial causation*) ir neaiškus priežastinis ryšys, susijęs su nukentėjusiuoju (angl. *uncertain causes within the victim's sphere*)? Kuo skiriasi įvardytos priežastinio ryšio rūšys?
36. Kaip nustatomas priežastinis ryšys, kai žalos padaroma bendrais kelių asmenų veiksmais? Ar tokiais atvejais turi būti remiamasi priežastinio ryšio nustatymo stadijomis?
37. Kaip suprantama „kiaušinio lukšto" arba „trapios kaukolės" doktrina (angl. *eggshell skull rule or thin-skull rule*) ir kokia jos reikšmė nustatant atlygintinos žalos dydį deliktų teisėje?

38. Kokiais atvejais žalos dydis gali arba privalo būti nustatomas pagal žalos apskaičiavimo metodikas? Kokiais principais turi būti remiamasi, taikant šias metodikas?
39. Ar skolininkas gali pasirinkti žalos atlyginimo būdą? Ar byla nagrinėjant teisme skolininkas turi teisę reikalauti, kad kreditoriaus pasirinktas žalos atlyginimo būdas būtų pakeistas kitu? Ar tokia teisė išlieka priėmus teismo sprendimą, t. y. ar skolininkas gali atlyginti žalą kitu, nei nustatė teismas, būdu?
40. Ar rizikos prisiėmimas gali būti traktuojamas kaip didelis nukentėjusiojo neatsargumas Civilinio kodekso 6.282 straipsnio 1 dalies prasme?

⇒ *Užduotys*

1. G. Vardutis ir P. Pavardenis sudarė sutartį, pagal kurią G. Vardutis P. Pavardeniui pardavė pastatą, esantį Palangoje, Bazilijonų g. 235. P. Pavardenis pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo metu dėl susiklosčiusių sunkių aplinkybių pastato neapžiūrėjo, o po dvejų metų, nuvykęs apžiūrėti įsigyto objekto, suprato, kad pastatas seniai nugriautas, o jo vietoje įrengtas Turizmo informacijos centras. Susinervinęs P. Pavardenis nedelsdamas kreipėsi į G. Vardutį, reikalaudamas pasiaiškinti, kodėl buvo parduotas neegzistuojantis objektas, nors sutartyje konstatuota, kad parduodamas objektas neturi trūkumų. G. Vardutis paaiškino, kad ir pats to nežinojo, nes jam pastatas buvo nereikalingas ir būtent dėl to taip pigiai buvo parduotas. P. Pavardenis pareiškė ieškinį teisme ir prašė pripažinti sutartį negaliojančia nuo jos sudarymo momento, taikyti restituciją ir priteisti sutartyje numatytą 1 000 Lt baudą už netinkamą sutartinės prievolės įvykdymą. P. Pavardenis rėmėsi sutarties nuostata, kad sutarties pripažinimas negaliojančia neturi įtakos nuostatoms, numatančioms šalių civilinės atsakomybės sąlygas. G. Vardutis paaiškino, kad jei sutartis negalioja, tai negalioja ir nuostata, kuri numato, kad „sutarties pripažinimas negaliojančia neturi įtakos nuostatoms, numatančioms šalių civilinės atsakomybės sąlygas“; be to, jis buvo sąžiningas pardavėjas, o P. Pavardenis – nesąžiningas įgijėjas, nes pirko nekilnojamąjį daiktą jo net neapžiūrėjęs ir savo nuosavybės neįregistravo VĮ Registrų centre. G. Vardutis dar patyrė ir žalos, nes

turėjo mokėti Nekilnojamojo turto mokestį. Dėl šių argumentų netesybos nepriteistinos, o iš grąžintinos sumos išskaičiavus visus sumokėtus mokesčius likutį galėtų grąžinti.

a) Remdamiesi teismų praktikoje suformuotomis taisyklėmis, paaiškinkite, ar šioje situacijoje, pripažinus sutartį negaliojančia, būtų taikoma sutartinė, ar deliktinė atsakomybė?
b) Ar situacijoje pateikta ir šalių sutartyje įtvirtinta nuostata dėl sutarties šalių civilinės atsakomybės būtų taikoma ir tuo atveju, jei sutartis būtų pripažinta negaliojančia, o nukentėjusioji šalis savo reikalavimą grįstų deliktų teisės normomis?
c) Kaip manote, ar P. Pavardenis G. Vardučiui turėtų atlyginti sumokėtus mokesčius dėl to, kad neįsiregistravo turto nuosavybės teise VĮ Registrų centre?
d) Ar situacija ir atsakymas į c) punkto klausimą keistųsi, jei pastatas realiai egzistuotų?
e) Kokiais teisinės gynybos būdais dar galėtų pasinaudoti P. Pavardenis?
f) Kokį sprendimą priims teismas?

2. Kelmėje gyvenantis P. Vardaitis Nekilnojamojo turto registro išduotoje pažymoje apie jam priklausantį nekilnojamąjį turtą pastebėjo, kad į jo turimo turto sąrašą įtrauktas butas, esantis Kupiškio miesto centre ir kainuojantis 100 000 Lt. Per daug nesiaiškindamas, kaip šis butas atsirado jo turto sąraše, vietos laikraštyje paskelbė, jog butą maino į prabangų automobilį. Po trijų dienų P. Vardaitis savo vardu VĮ Regitra nuosavybės teise įsiregistravo gerą automobilį, tačiau butą įgiję asmuo turėjo daug skolų, todėl netrukus dėl aptariamo buto buvo paskelbtos varžytynės. Tai sužinojęs, P. Vardaitis kreipėsi į antstolę ir, paaiškinęs padėtį, susitarė, kad butą įsigys P. Vardaičio sutuoktinė V. Vardaitienė. Nuo sandorio sudarymo praėjus maždaug dvejiems metams, L. Vardžiuvienė pastebėjo, kad Kupiškio miesto centre esantis butas yra dingęs iš jai priklausančių nekilnojamojo turto objektų sąrašo. Nebūdama savininkė ir negalėdama gauti duomenų iš VĮ Registrų centro apie jai priklausantį butą, ji kreipėsi į teismą dėl dokumentų išreikalavimo. Šiuos išreikalavus buvo nustatyta, kad butą nepažįstamas

asmuo P. Vardaitis išmainė, o trečiajam asmeniui atitekusį turtą antstolė iš varžytynių pardavė naujajai savininkei V. Vardaitienei.

L. Vardžiuvienė, turimais duomenimis, teismui solidariais atsakovais nurodė P. Vardaitį ir V. Vardaitienę, o trečiuoju asmeniu – antstolę. Teismo prašė pardavimo iš varžytynių aktą bei mainų sandorį pripažinti negaliojančiais, taikyti restituciją ir priteisti 5 proc. metinių procesinių palūkanų, apskaičiuotų nuo buto vertės, nuo teisių į butą praradimo dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo. Teismas parengiamojo posėdžio metu pasiūlė apsvarstyti galimybę solidariąja bendraskole nurodyti ir antstolę, tačiau L. Vardžiuvienė paaiškino, kad antstolė jokios žalos jai nepadarė.

a) Paaiškinkite, kokiais atvejais pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką skolininkams gali kilti solidarioji atsakomybė.
b) Įvertinę a) punkte aptartus atvejus, paaiškinkite, ar L. Vardžiuvienės nurodytiems atsakovams gali būti taikoma solidarioji atsakomybė.
c) Nurodykite L. Vardžiuvienės kreipimosi į teismą teisinį pagrindą (įvardykite konkrečias Civilinio kodekso nuostatas).
d) Įvertinkite teismo pasiūlymą dėl antstolės procesinio teisinio statuso pakeitimo ir paaiškinkite, ar tam yra teisinis pagrindas.
e) Kaip manote, koks procesinis statusas šioje situacijoje turėtų tekti VĮ Registrų centrui?
f) Koks likimas laukia P. Vardaičio vardu registruoto automobilio?
g) Ar tenkintinas L. Vardžiuvienės reikalavimas dėl procesinių palūkanų, apskaičiuotų nuo buto vertės, nuo teisių į butą praradimo dienos priteisimo? Kodėl?
h) Kaip manote, kokį sprendimą turėtų priimti teismas? Atsakymą išsamiai pagrįskite teisės normomis bei teismų praktika.

3. Šiaulių rajone, Povų kaime, šalia geležinkelio bėgių užsidegė žolė. Nors pašaliniai žmonės gaisrą pastebėjo ir ugniagesius iškvietė praėjus vos 40 minučių nuo gaisro pradžios, į gaisro vietą gelbėtojai atvyko po maždaug 1 val. 40 min. Dėl gesinamo gaisro kelionės tęsti nebegalėjo ir turėjo sustoti keleivinis traukinys, kurio didžioji dalis keleivių pavėlavo į darbą, o dalis nenorėjusių pavėluoti turėjo skubiai į užmiestį kviesti taksi ir sumo-

kėti nemažą sumą pinigų. V. Vardenis, kuris dieną prieš tai be pateisinamos priežasties neatvyko į darbą, už pakartotinę pravaikštą buvo atleistas iš darbo dėl šiurkštaus darbo drausmės pažeidimo ir prarado vienintelį savo pajamų šaltinį., Suvokdamas, kad jo veiksmuose nėra kaltės, V. Vardenis apskundė darbdavio sprendimą atleisti jį iš darbo ir pareiškė ieškinį dėl nuostolių atlyginimo valstybei, kuri neužtikrina operatyvaus ugniagesių gelbėtojų darbo bei AB „Gelžuva“, kuri eksploatuoja geležinkelio infrastruktūrą bei didesnio pavojaus šaltinį – traukinį.

a) Paaiškinkite, ar V. Vardenis turi teisę reikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo valstybei ir AB „Gelžuva“.
b) Atsakę į pirmąjį klausimą teigiamai, paaiškinkite, ar šių subjektų atsakomybė būtų solidari, ar dalinė. Neigiamą atsakymą argumentuokite.
c) Nustatę atsakovą (-us), aptarkite, ar yra visos būtinosios civilinės atsakomybės sąlygos dėl V. Vardeniui sukeltos žalos (aptarkite kiekvieną sąlygą atskirai).
d) Kokios rūšies nuostolius atlyginti reikalauja V. Vardenis? Kaip nustatomas V. Vardenio prašomų nuostolių dydis?
e) Kokių ypatumų šiuo atveju turi priežastinis ryšys? Aptarkite, kaip jis būtų nustatomas konkrečioje situacijoje.
f) Kokį sprendimą priims teismas? Atsakymą pagrįskite.

4. V. Vardinė, darbo metu tragiškai žuvus jos vyrui, vyro darbdaviui UAB „Genijus“ pateikė ieškinį, kuriuo prašė priteisti 5 200 Lt laidojimo ir kitų išlaidų iš UAB „Genijus“: 2 500 Lt, sumokėtų už gedulingus pietus, 350 Lt – gydytojui už gerą ligonio priežiūrą, 200 Lt (4x50 Lt) –med. seserims, kad šios tinkamai prižiūrėtų ligonį, 240 Lt – už vitaminus, 300 Lt, – už šv. Mišias, 300 Lt – duobkasiams (duobę kasė kaimynas su sūnumi, todėl sąskaita nepateikiama), 300 Lt – per laidotuves giedojusioms moterims, 600 Lt – už karsto vežimą ir kt. UAB „Genijus“ atsikirto šiais argumentais: 1) Lietuvoje gydymas nemokamas, dėl to 550 Lt suma gydytojui ir med. seserims sumokėti ne tik nepagrįstai, bet ir neteisėtai, nes tai yra nusikalstama veika, numatyta Baudžiamajame kodekse, o iš neteisėtų veiksmų negali atsirasti teisėtų pasekmių; 2) Bažnyčiai derėtų aukoti pagal išgales, todėl auka nepagrįstai didelė, o tokios didelės aukos niekas nereikalavo; 3) duob-

kasiai įgijo neteisėtų pajamų ir nemokėjo mokesčių, nes neišrašė sąskaitos, dėl to iš 300 Lt būtina išskaičiuoti 15 proc. gyventojų pajamų mokesčio (GPM); 4) byloje nėra duomenų, kokie vitaminai buvo pirkti ir kas juos išgėrė; jei UAB „Genijus“ sumokėtų už vitaminus, likusieji turėtų būti perduoti įmonei, kitaip V. Vardienė būtų laikoma nepagrįstai parturtėjusia; 5) V. Vardienės vyras jau tris dienas buvo atleistas iš darbo, o nelaimės metu tik taisė darbo broką, dėl to žala padaryta ne darbo metu. Šiuo atveju UAB „Genijus“ netinkamas atsakovas, nes žuvusysis teisėtai galėjo neiti į darbą, o ateidamas į darbą ir dirbdamas nelegaliai prisiėmė visą neigiamų pasekmių riziką. UAB „Genijus“ jo nekontroliavo, nurodymų duoti jau neturėjo teisės, tad vien žūtis UAB „Genijus“ teritorijoje nėra pagrindas iš šios įmonės priteisti nurodytas išlaidas.

a) Kokiu teisiniu pagrindu remdamasi, V. Vardienė prašo priteisti laidojimo išlaidų atlyginimą.
b) Paaiškinkite, ar pagal Civilinio kodekso nuostatas mirusio asmens darbdavys yra tinkamas atsakovas byloje dėl laidojimo išlaidų atlyginimo.
c) Paaiškinkite, kokias išlaidas apima laidojimo išlaidų samprata.
d) Kaip manote, ar visos V. Vardienės prašomos priteisti pinigų sumos traktuotinos kaip laidojimo išlaidos? Atsakymą pagrįskite.
e) Ar sprendimui byloje dėl laidojimo išlaidų atlyginimo priimti turi įtakos žuvusio asmens atleidimo iš darbo prieš nelaimingą atsitikimą faktas?
f) Ar tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad darbuotojo ir darbdavio sutartis buvo nutraukta, V. Vardienei atsirastų teisinis pagrindas išlaidų atlyginimo reikalauti iš faktiškai žalą sukėlusio asmens (pvz., kito darbuotojo)?
g) Aptarkite UAB „Genijus“ atsikirtimų į pareikštą ieškinį pagrįstumą.
h) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas?

5. 2003 m. rugsėjo 27 d. P. Pavardytė V. Vardenio paprašė ją pavežėti iš Prienų į Kauną. V. Vardeniui dėl šlapios kelio dangos nesuvaldžius automobilio ir atsitrenkus į medį, P. Pavardytė buvo sunkiai sužalota: subjaurotas veidas, pažeistos balso stygos, lūžo du kaklo slanksteliai, po traumos sutriko koordinacija, neužsimerkia kairė akis. 2004 m. Kauno miesto

apylinkės teismas P. Pavardytei iš V. Vardenio priteisė 70 000 Lt neturtinės žalos, taip pat 2 620 Lt turtinės, iš kurios vairuotojo civilinę atsakomybę apdraudusi AB „Draudimas“ atlygino 2 620 Lt turtinės ir 27 000 Lt neturtinės žalos. 2010 m. spalio 7 d. į teismą kreipėsi „Sodra“ ir nurodė, kad ji patyrė žalos dėl to, kad nukentėjusiajai P. Pavardytei nuolat mokamos netekto darbingumo išmokos. „Sodra“ paaiškino, kad tik 2009 m. įsigaliojo naujos vidaus tvarkos taisyklės, kurios įpareigojo darbuotojus išsiaiškinti, kas kaltas dėl darbingumo netekusių asmenų suluošinimo, todėl apie tai, kad išmokėtas išmokas turėtų atlyginti V. Vardenis, „Sodrai“ tapo aišku tik 2009 m. kovo 4 d. Dėl šios priežasties „Sodra“ prašė žalos atlyginimą – iš viso 25 752 Lt 26 ct – priteisti už trejus metus – nuo 2007 m. spalio 8 d. iki 2010 m. spalio 7 d., ir nurodė, jog po trejų metų vėl kreipsis į teismą ir sieks prisiteisti žalos atlyginimą už kitus trejus metus. Atsakovas V. Vardenis savo prievolę atlyginti žalą neigė šiais argumentais: 1) regresas yra nauja prievolė, todėl reikia įrodyti visas civilinės atsakomybės sąlygas, o tai, kad nuosprendžiu jis pripažintas kaltu dėl eismo įvykio, nereiškia, kad atliko neteisėtus veiksmus „Sodros“ atžvilgiu; 2) įvykio metu ir nukentėjusioji, ir kaltininkas buvo drausti, dėl to neaišku, kam skirtos nukentėjusiosios mokėtos įmokos; 3) remiantis Civilinio kodekso 6.288 str. 3 d., žala gali būti atlyginama tik nuo kreipimosi į teismą dienos, nes į V. Vardenį niekas nesikreipė; 4) pagal Civilinio kodekso 6.290 str. 1 d. socialinio draudimo išmokos įskaitomos į atlygintinos žalos dydį, todėl V. Vardeniui atlyginus žalą ir P. Pavardytei, ir „Sodrai“ nepagrįstai būtų pritaikyta dviguba civilinė atsakomybė.

a) Paaiškinkite, ar „Sodros“ mokamos netekto darbingumo išmokos P. Pavardytei gali būti laikomos „Sodros“ patirta žala Civilinio kodekso nuostatų prasme?
b) Aptarkite kiekvieno V. Vardenio atsiliepimo į pareikštą ieškinį argumento pagrįstumą.
c) Kokios trukmės ieškinio senaties terminas numatytas šioje situacijoje aptariamai V. Vardenio prievolei?
d) Nuo kurio momento prasidėjo c) punkte įvardyto ieškinio senaties termino eiga?
e) Ar pagrįstas „Sodros“ argumentas, kad žala šiuo atveju gali būti priteisiama už trejus metus – nuo 2007 m. spalio 8 d. iki 2010 m. spalio 7 d.?

f) Kaip vertinate V. Vardenio argumentą, kad pagal Civilinio kodekso 6.290 str. 1 d. socialinio draudimo išmokos įskaitomos į atlygintinos žalos dydį, todėl, atlyginus žalą ir P. Pavardytei, ir padengus išmokas „Sodrai“, jam būtų pritaikyta dviguba civilinė atsakomybė?
g) Kaip manote, kokį sprendimą ir kokiais argumentais remdamasis priims teismas?

6. K. Vardonis kreipėsi į savivaldybę, prašydamas jam skirti kompensaciją už šildymą ir karštą vandenį, tačiau prašymas pasimetė, o iš K. Vardonio AB „Šilumos energija“ naudai buvo priteista visa skola ir delspinigiai. Gavusi teismo sprendimą, AB „Šilumos energija“ nedelsdama kreipėsi į antstolius. Priteista suma kartu su kitomis K. Vardonio skolomis tapo pakankama skelbti K. Vardonio gyvenamojo būsto varžytynes. K. Vardonis, inicijavęs atskirą teismo procesą, iš savivaldybės prisiteisė delspinigius ir tą mokesčio už šilumą bei karštą vandenį dalį, kuri jam būtų buvusi kompensuota, jei prašymas nebūtų pasimetęs. Savivaldybei sprendimą apskundus, bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme metu K. Vardonio butas buvo parduotas iš varžytynių. Apeliacinės instancijos teismas sprendimą paliko nepakeistą, todėl savivaldybė priteistą sumą K. Vardoniui grąžino, tačiau to nuosavybei atgauti neužteko. K. Vardonis dar kartą kreipėsi į teismą dėl savivaldybės neteisėtų veiksmų ir prašė priteisti prarasto turto dydžio nuostolių atlyginimą.

a) Paaiškinkite, kokiu teisiniu pagrindu K. Vardonis kreipėsi į teismą pirmąjį kartą.
b) Ar teisinis pagrindas, kuriuo remdamasis K. Vardonis kreipėsi į teismą antrąjį kartą, yra tapatus pirmajam, ar ne?
c) Įvardykite, kokios rūšies nuostolių atlyginimo K. Vardonis reikalavo pirmąjį, o kokios – antrąjį kartą.
d) Ar kreipimasis į teismą arba teismo sprendimo apskundimas, kai apeliacinis skundas netenkinamas, gali būti laikomi neteisėtais veiksmais civilinės atsakomybės prasme?
e) Kokio dydžio nuostolių atlyginimas K. Vardoniui galėtų būti priteistas iš savivaldybės?
f) Ar savivaldybė, atlyginusi padarytą žalą, įgis regreso teisę į konkrečius darbuotojus? Kodėl?

g) Ar, teismui tenkinus antrąjį K. Vardonio ieškinį, K. Vardoniui būtų sudarytos sąlygos nuosavybės teisėms į butą atgauti?
h) Kokių papildomų teisinės gynybos priemonių patartumėte imtis ieškovui? Atsakymą pagrįskite.

7. V. Vardenis, įlaipinimo į lėktuvą skrydžiui Berlynas–Briuselis metu per anksti pakilus lėktuvo takeliui, nukrito ir buvo sunkiai sužalotas. V. Vardeniui atsidūrus ligoninėje, į Berlyno priemiesčio sveikatos priežiūros įstaigą iš Rokiškio buvo priversti pakaitomis skraidyti abu jo tėvai. Dėl šių skrydžių tėvai patyrė 6 800 Lt išlaidų, įskaitant V. Vardenio pargabenimą, ir negavo 15 000 Lt pajamų, o V. Vardenis negavo 9 000 Lt pajamų. V. Vardenio tėvai kreipėsi į Vokietijos oro skrydžių bendrovę, reikalaudami atlyginti žalą geruoju. Jie nurodė, kad priešingu atveju kreipsis į teismą ir iš viso prašys priteisti 30 800 Lt sumą. Vokietijos oro skrydžių bendrovė atsakė, kad tėvų prašomą priteisti sumą sudaro bent dvi skirtingos žalos kategorijos, kurios, nors tarpusavyje ir susijusios, tačiau Vokietijos civilinėje teisėje aiškinamos skirtingai ir joms negali būti taikomos tapačios atlyginimo taisyklės. V. Vardenio tėvai kreipėsi į autoritetingą advokatą, prašydami paaiškinti atsiliepime išdėstytas aplinkybes.

a) Paaiškinkite, apie kokias patirtos žalos rūšis kalbama pateiktoje situacijoje.
b) Koks šių žalos kategorijų tarpusavio santykis?
c) Kokie yra šių žalos rūšių požymiai bei ypatumai ir kokias sąlygas turėtų nustatyti teismas, tenkindamas ieškinį?
d) Kaip Lietuvoje aiškinamos aptariamos žalos rūšys – ar joms taikomos skirtingos atlyginimo taisyklės?
e) Paaiškinkite, ar pagal Lietuvos civilinės teisės normas V. Vardenio tėvams jų reikalaujama suma būtų priteisiama. Atsakymą pagrįskite.

8. Skuodo rajono vienkiemyje gyvenantis V. Vardėnas jau kurį laiką prastai jautėsi ir dėl to susiruošė surašyti testamentą. Nuvykęs į arčiausiai esantį notaro biurą, nebuvo priimtas, nes iš anksto nebuvo užsirašęs. Užsiregistravęs ir atvykęs po savaitės, V. Vardėnas ant durų rado užrašą, kad „biuras dėl techninių kliūčių nedirba“. Kadangi nei notaro telefono numerio, nei interneto ryšio senolis neturėjo, po kelių dienų jis dar kartą nuvyko

pas notarą ir paaiškino, kad jam dėl vis prastėjančios savijautos būtina kuo skubiau surašyti testamentą. Notaras pasiūlė atvykti iš anksto užsiregistravus ir pažadėjo, atvykus nustatytu laiku, priimti. Praėjusį kartą, pasak notaro, atsirado tam tikrų nenumatytų aplinkybių. Nespėjęs pasiekti namų, senolis mirė, o du mirusiojo vaikai notarui pareiškė ieškinį dėl nepagrįstai ilgai užtrukusio velionio V. Vardėno priėmimo surašyti testamentą ir dėl to patirtos žalos. Ieškinyje dėl žalos atlyginimo ieškovai nurodė, kad velionis savo sodybą su žemės sklypu bei kitą nekilnojamąjį turtą, taip pat brangią žemės ūkio techniką ketino palikti tik jiems, nes kiti du įpėdiniai girtauja, yra asocialūs asmenys, dėl to turtas būtų nedelsiant iššvaistytas. Kadangi neigiamai vertinami įpėdiniai nesutinka atsisakyti jiems priklausančios palikimo dalies ir ketina ją parduoti, dėl šių priežasčių žlunga ieškovų planai plėtoti kaimo turizmo sodybą būtent konkrečiame vienkiemyje. Ieškovai teismui pateikė verslo planą, iš kurio matyti, kad ir senolis, ir ieškovai jau trejus metus rengėsi įgyvendinti šį projektą.

a) Įvardykite, kokio pobūdžio žalos atlyginimo reikalauja V. Vardėno įpėdiniai.
b) Nurodykite teisinį pagrindą, kuriuo remdamiesi V. Vardėno įpėdiniai reiškia ieškinį.
c) Aptarkite, ar konkrečiu atveju notarui galėtų kilti civilinė atsakomybė (išnagrinėkite visas būtinąsias civilinės atsakomybės sąlygas).
d) Kokiais teisinės gynybos būdais dar galėtų pasinaudoti ieškovai?
e) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas?

9. V. Vardenis, *Radisson Blu Hotel Lietuva* viešbutyje su klasės draugais švęsdamas mokyklos išleistuves, gerokai padaugino alkoholio ir nutarė pasilinksminti: Konstitucijos prospekte, tarp „Magnolijos“ prekybos centro ir „Interbank“, AB būstinės, 2 val. ryto keletą kartų iš lėto kirto šešias eismo juostas, stebėdamas, kaip greitai į jo veiksmus reaguoja automobilių vairuotojai. Sustojus automobiliui, jis vairuotojams nusilenkdavo ir grįždavo atgal. Vienas vairuotojas automobilio sustabdyti nespėjo ir V. Vardenį patrenkė – jam buvo nustatytas daugybinis kūno sužalojimas, kraujo išsiliejimas į smegenis, lūžo kairė koja, dešinioji ranka, stipriai nubrozdintos alkūnės, išniro kairės rankos riešas. Policijai pradėjus tyrimą, buvo nustatyta, kad V. Vardenis apibūdinams teigiamai, tą vakarą su klasės draugais

ir auklėtoja šventė 12 klasių pabaigtuves. Auklėtojai apie 1:30 val. nakties absolventus palikus švęsti vienus, V. Vardenis draugams pareiškė, kad yra apsidraudęs savo sveikatą ir gyvybę, todėl nebijo rizikuoti įvairiose situacijose, nes taip galima ir pasilinksminti, ir pinigų užsidirbti. Automobilio, kuriuo partrenktas nukentėjusysis, vairuotojas buvo blaivus, galiojančių nuobaudų neturėjo, vertinamas teigiamai. V. Vardeniui pareiškus ieškinį teisme dėl 620 Lt turtinės žalos atlyginimo ir 35 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo, automobilio vairuotojas pareiškė, kad dėl eismo įvykio kaltas pats nukentėjusysis, nes apgirtęs lakstė gatvės viduriu, ėjo kelio juostas skiriančia išilgine juosta ir tiesiog pats palindo po ratais. Vairuotojas prašė jį atleisti nuo civilinės atsakomybės ir ypač atsižvelgti į tai, kad jis uždirba minimalią algą, turi keturis nepilnamečius vaikus, neįgalią sutuoktinę ir slaugomą motiną; jo kaltės dėl eismo įvykio nenustatyta. V. Vardenis įsitikinęs, kad neturtinė žala privalo būti atlyginta, nes jis sužalotas labai svarbią – mokyklos pabaigtuvių šventės – dieną.

a) Ar V. Vardenio veiksmus galima kvalifikuoti kaip nukentėjusio asmens rizikos dėl žalos padarymo prisiėmimą?
b) Kaip manote, ar V. Vardenio veiksmus galima kvalifikuoti kaip didelį nukentėjusiojo neatsargumą arba kaip nukentėjusiojo tyčią?
c) Ar teismas šioje situacijoje privalėtų atsižvelgti į turtinę atsakovo padėtį?
d) Ar, turimais duomenimis, atsakovas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės? Kodėl?
e) Pagal kokius kriterijus nustatomas neturtinės žalos dydis?
f) Ar šioje situacijoje V. Vardenis, atsižvelgiant į tai, kad jis buvo sužalotas labai svarbią – mokyklos pabaigtuvių šventės – dieną, turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą?
g) Kaip manote, ar V. Vardenio draudikui sužinojus apie šiuos nukentėjusiojo veiksmus tarp V. Vardenio ir jo draudiko gali susiklostyti savarankiški civilinės atsakomybės teisiniai santykiai?
h) Pateikite galimo teismo sprendimo rezoliucinės dalies projektą.

10. UAB „X bus“ autobuso vairuotojas, veždamas ispanų kilmės turistus iš Lietuvos į Estiją, naktį sustojęs prie Latvijos ir Estijos sienos pailsėti, neužrakino autobuso salono. Į autobusą įsibrovę kaukėti rusakalbiai vyriš-

kiai keleiviams papurškė dujų, pagrobė keletą rankinių su užsienio turistų asmens dokumentais, išdaužė autobuso stiklą ir pradūrė padangą. Teismas, išnagrinėjęs žalos atlyginimo bylą, iš UAB „X bus“ iš viso priteisė 400 000 Lt turtinės ir neturtinės žalos, kurią UAB „X bus“ turėtų atlyginti solidariai su nusikalstamą veiką įvykdžiusiais asmenimis. UAB „X bus“ apeliacinės instancijos teismui pateikė apeliacinį skundą, kuriuo prašė įvertinti jai tenkančią finansinę naštą ir sumažinti priteistos žalos dydį, nes: a) nusikalstamą veiką padarę asmenys nenustatyti, taigi UAB „X bus“ negalės regreso tvarka išsireikalauti žalos atlyginimo dalies; b) teismas nesiaiškino, kiek UAB „X bus“ vairuotojas prisidėjo prie žalos padarymo, nes priežastinis ryšys tarp nusikalstamą veiką įvykdžiusių asmenų ir vairuotojo veiksmų bei žalos netapatus; c) teismas neįvertino, kad UAB „X bus“ dėl minėto įvykio pasekmių – negautų pajamų – materialinė padėtis sunki, vairuotojo tyčia nenustatyta, o priteista suma sudaro net 80 proc. įmonės metinės apyvartos. UAB „X bus“ vertinimu, teismas turėtų sumažinti atlygintinos žalos dydį pagal Civilinio kodekso 6.282 str. 3 d.

a) Paaiškinkite, kokios rūšies deliktinė atsakomybė aptariama pateiktoje situacijoje ir kokiose teisės normose įtvirtinta ši atsakomybės rūšis.
b) Kokie yra a) punkte įvardytos deliktinės atsakomybės rūšies priežastinio ryšio nustatymo ypatumai?
c) Kuris subjektas – UAB „X bus“ ar UAB „X bus“ vairuotojas – turėtų atlyginti keleiviams padarytą žalą?
d) Ar pagrįstas teismo argumentas, kad žalą UAB „X bus“ turėtų atlyginti solidariai su nusikalstamą veiką įvykdžiusiais asmenimis? Kodėl?
e) Aptarkite, kiek reikšmingas, mažinant priteistos žalos dydį, yra UAB „X bus“ a) punkte pateiktas argumentas.
f) Aptarkite, kiek reikšmingas, mažinant priteistos žalos dydį, yra UAB „X bus“ b) punkte pateiktas argumentas.
g) Ar pateiktoje situacijoje atlygintinos žalos dydis gali būti mažinamas remiantis Civilinio kodekso 6.282 str. 3 d.?
h) Kaip manote, kokią nutartį priims apeliacinės instancijos teismas? Atsakymą pagrįskite.

11. 2013 m. balandžio 1 d. V. Pavardenis buvo informuotas, kad Butas baigiamas pastatyti, tačiau dėl to, kad V. Pavardenis laiku nesumokėjo visos Sutarties 5.1.2. punkte numatytos sumos, nebuvo pakankamai stipriai pritvirtintas stogas, kurį kilusi audra nuplėšė ir užmetė ant statybos techninę priežiūrą vykdančios UAB „Paranga“ sunkvežimio suknežindama jo kėbulą. Dėl šios priežasties konstatuotina, jog V. Pavardenis nebuvo toks rūpestingas ir apdairus, koks atitinkamomis sąlygomis turėjo būti, ir už padarytą žalą privalo atsakyti solidariai kartu su rangovu – stogą tvirtinusia UAB „Rangovežis“. UAB „Rangovežis“ rašytiniuose paaiškinimuose nurodė, kad ji jokiu būdu neatsakinga už trečiųjų asmenų veiksmus – už UAB „Paranga“ netinkamą statybos techninės priežiūros vykdymą, nes sunkvežimis suknežintas dėl jos pačios kaltės, ir už V. Pavardenį, kuris nesuvokia, jog, nemokėdamas pinigų, kenkia sau ir aplinkiniams, nes užtęsia baigiamuosius statybų darbus. UAB „Rangovežis“ teigimu, pati UAB „XYZ“ turėjo imtis aktyvių veiksmų ir reikalauti, kad V. Pavardenis nedelsdamas sumokėtų sutartą sumą, bei įspėti UAB „Rangovežis“, jog trūksta keliasdešimties tūkstančių litų ir dėl to būtina stabdyti darbus. Dėl to ir UAB „XYZ“, ir V. Pavardenis už sunkvežimio sugadinimą turi atsakyti solidariai.

a) Paaiškinkite, ar kyla V. Pavardenio, UAB „Rangovežis“ bei UAB XYZ civilinė atsakomybė? Jei taip, kokios rūšies ir kokiu pagrindu?
b) Ar pagrįsti UAB „Rangovežis“ argumentai dėl to, kad jai civilinė atsakomybė netaikytina? Kodėl?
c) Ar galima teigti, kad dėl padarytos žalos kalta pati UAB „Paranga“?
d) Ar UAB „XYZ“ reikalavimas V. Pavardeniui sumokėti skolą laikytinas civilinės atsakomybės taikymu?
e) Konstatuokite, kas, kam ir kokia apimtimi atsako dėl atsiradusios žalos.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Baranauskas, E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai. *Jurisprudencija*. 2003, 37 (29).

3. Cirtautienė, S. Juridinio asmens teisės į neturtinės žalos atlyginimą vystymosi tendencijos Europos deliktų teisės unifikavimo kontekste. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.
4. Deakin, S.; Johnston, A.; Markesinis, B. (eds.). *Markesinis and Deakin's Tort Law*. Oxford: Clarendon Press, 2008.
5. European Group on Tort Law; European Centre of Tort and Insurance Law. *Principles of European Tort Law*: *text and commentary*. Springer: Wien; New York, 2005.
6. Juškevičius, J.; Rudzinskas, A. Sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymas, teikiant sveikatos priežiūros paslaugas Lietuvoje ir Italijoje. *Jurisprudencija*. 2008, 12 (114).
7. Koziol, H.; Steininger, B. C. (eds.). *European Tort Law*. Viena; New York: Springer, 2001-2010.
8. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
9. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
10. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
11. Mizaras, V. Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.
12. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
13. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
14. Rudzinskas, A. Neturtinės žalos, atsiradusios dėl nesutartinių prievolių, atlyginimo klausimai. *Jurisprudencija*. 2003, 37 (29).
15. Selelionytė-Drukteinienė, S. Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė? *Jurisprudencija*. 2010, 3 (121).
16. Selelionytė-Drukteinienė, S. Deliktinės ir sutartinės civilinės atsakomybės konkurencija. *Justitia.* 2008, 1 (67).
17. Selelionytė-Drukteinienė, S. Grynai ekonominio pobūdžio žala kaip specifinė žalos kategorija Lietuvos Respublikos deliktų teisėje. *Jurisprudencija*. 2009, 4 (118).
18. Van Dam, C. *European Tort Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006.

Teisės aktai:

1. 1992 metų tarptautinė konvencija dėl civilinės atsakomybės už taršos nafta padarytą žalą. *Valstybės žinios.* 2000, Nr. 43-1224.
2. 1992 metų tarptautinė konvencija dėl tarptautinio taršos nafta padarytos žalos kompensavimo fondo įkūrimo. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 43-1225.
3. Vienos konvencija dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą. *Valstybės žinios.* 1993, Nr. 72-1345.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.
6. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas *Valstybės žinios.* 2003, Nr. 123-5571.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2005 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo, kai žala padaroma dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-119/2005 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės konkurencijos sandorį pripažinus negaliojančiu; nukentėjusiojo ir žalą padariusio asmens mišrios kaltės teisinių padarinių deliktinės civilinės atsakomybės atveju*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-823/2003 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo; nukentėjusiojo didelio neatsargumo padėjusio žalai atsirasti ar jai padidėti*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109/2003 (*dėl sutartinės atsakomybės transformavimosi į deliktinę*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1156/2002 (*dėl civilinės atsakomybės ikisutartiniuose teisiniuose santykiuose kvalifikavimo*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-446/2011 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo už žalą, atsiradusią lankytojui naudojantis vandens kalneliu*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-467/2011 (*dėl civilinės atsakomybės už trukdymą naudotis bendrosios nuosavybės teise priklausančiu turtu prigimties ir sąlygų*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2012 (*dėl civilinės atsakomybės taikymo teritorinių ligonių kasų ir sveikatos priežiūros įstaigų tarpusavio santykiams*).

9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398/1999 (*dėl profesinės civilinės atsakomybės sampratos ir sąlygų*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010 (*dėl sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės, kylančios iš asmens sveikatos priežiūros santykių, ypatumų*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-489/2012 (*dėl gydytojų civilinės profesinės atsakomybės sąlygų*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2012 (*dėl antstolio civilinės atsakomybės prigimties ir sąlygų*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-465/2002 (*dėl notaro civilinės atsakomybės sąlygų*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-506/2012 (*dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės prigimties ir sąlygų*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-59/2008 (*dėl atsakomybės už kelių asmenų veiksmais bendrai padarytą žalą; dalinės ir solidariosios atsakomybės susiklosčius deliktiniams santykiams; priežastinio ryšio ypatumų*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-992/2001 (*dėl dalinės ir solidariosios atsakomybės, susiklosčius deliktiniams teisiniams santykiams,atsižvelgiant į žalą padariusių asmenų subjektiškumą, nustatymo*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-21/2012 (*dėl solidariosios atsakomybės už turtinę žalą*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-331/2008 (*dėl deliktinės atsakomybės sąlygų*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-341/2012 (*dėl atskirų deliktinės atsakomybės sąlygų ypatumų*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-351/2011 (*dėl deliktinės atsakomybės taikymo sąlygų; ieškinio senaties termino nustatymo ypatumų, taikant deliktinę atsakomybę*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2012 (*dėl bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimo, kaip pagrindo deliktinei atsakomybei už žalą, atsiradusią taikant laikinąsias apsaugos priemones*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-422/2006 (*dėl neteisėtų veiksmų ir kaltės pagal generalinio delikto doktriną*).

23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-518/2006 (*dėl neteisėtų veiksmų ir kaltės pagal generalinio delikto doktriną; priežastinio ryšio nustatymo*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2012 (*dėl neteisėtų veiksmų įrodinėjimo generalinio delikto ar griežtos atsakomybės atvejais*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-539/2012 (*dėl valstybės civilinės atsakomybės pagal generalinio delikto taisyklę sąlygų*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-239/2009 (*dėl neatsargumo, kaip kaltės formos, ir neteisėtų veiksmų pagal CK 6.263, sukėlusių deliktinę atsakomybę*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010 (*dėl priežastinio ryšio teorijų deliktų teisėje*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-388/2008 (*dėl priežastinio ryšio nustatymo ypatumų, taikant deliktinę atsakomybę; dalinės ir solidariosios atsakomybės; atlygintino žalos dydžio mažinimo*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-554/2007 (*dėl priežastinio ryšio nustatymo etapų*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-539/2006 (*dėl priežastinio ryšio, kaip deliktinės atsakomybės sąlygos; neturtinės žalos atlyginimo nusikaltimo atveju*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2005 (*dėl netiesioginio priežastinio ryšio*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2005 (*dėl atsižvelgimo į žalą padariusio asmens sunkią turtinę padėtį, sumažinant atlygintinos žalos dydį*).

7 TEMA.

Atskiri deliktinės atsakomybės atvejai

Bendrieji ir specialieji deliktinės atsakomybės atvejai.

Deliktinės atsakomybės atsiradimas remiantis generaliniu deliktu.

Samdančio darbuotojus asmens atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės. Atsakomybė už kitų asmenų padarytą žalą, vykdant nurodymus arba pagal pavedimą.

Statinių savininko (valdytojo) atsakomybė.

Atsakomybė už gyvūnų padarytą žalą.

Atsakomybė už didesnio pavojaus šaltinių padarytą žalą.

Civilinė atsakomybė už nepilnamečių, neveiksnių, ribotai veiksnių asmenų ir asmenų, negalinčių suprasti savo veiksmų reikšmės, padarytą žalą.

Civilinė atsakomybė už žalą, padarytą dėl būtinumo: žalos padarymas dėl būtinosios ginties, savigynos ir būtinojo reikalingumo.

Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro, teisėjo ir teismo neteisėtų veiksmų. Valstybių narių atsakomybė dėl privatiems asmenims padarytos žalos pažeidus Europos Sąjungos teisę.

Žalos atlyginimas sveikatos sužalojimo atveju. Atsakomybė dėl gyvybės atėmimu sukeltos žalos. Neturtinės žalos atlyginimo ypatumai sužalojus sveikatą arba atėmus gyvybę. Žalos dėl sveikatos sužalojimo atlyginimo dydžio pakeitimas. Žalos atlyginimo mokėjimas. Įpareigoto atlyginti su fizinio asmens sveikatos sužalojimu ar gyvybės atėmimu susijusią žalą fizinio

asmens mirties ar juridinio asmens pasibaigimo teisinės pasekmės. Sveikatos priežiūros įstaigų atsakomybė, kylanti iš asmens sveikatos priežiūros santykių. Žalos, padarytos sužalojus sveikatą ar atėmus gyvybę darbe, kompensavimas. Socialinio draudimo išmokų, mokamų sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atvejais, ypatumai. Laidojimo išlaidų atlyginimas.

Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų.

Dėl klaidinančios reklamos atsiradusios žalos atlyginimas.

Atsakomybė už žalą aplinkai.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. *Dėl darbdavio atsakomybės už darbuotojo kaltais veiksmais padarytą žalą*

„Vienas iš netiesioginės civilinės atsakomybės atvejų, reglamentuojamų teisės aktuose, yra samdančio darbuotojus asmens civilinė atsakomybė už jo darbuotojų kaltais veiksmais padarytą žalą. Samdančiam darbuotojus asmeniui, kaip ir kiekvienam civilinių teisinių santykių dalyviui, galioja bendrojo pobūdžio pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai (CK 6.263 straipsnio 1 dalis). Toks asmuo privalo ne tik pats laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, stengtis nepadaryti kitiems civilinių teisinių santykių dalyviams žalos, bet ir turi kontroliuoti savo darbuotojų elgesį. Samdantis darbuotojus asmuo yra atsakingas už tai, kad jo darbuotojai, atlikdami darbo pareigas, laikytųsi teisės aktų reikalavimų, nepažeistų bendrojo pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai ir tokiu būdu nepadarytų kitiems žalos. <..>. Taikant samdančio darbuotojus asmens civilinę atsakomybę už darbuotojo veiksmais padarytą žalą, be bendrųjų civilinės atsakomybės sąlygų (neteisėtų veiksmų, kaltės, žalos bei priežastinio ryšio tarp neteisėtų veiksmų ir žalos), reikia nustatyti ir papildomas sąlygas: turi egzistuoti darbdavio ir darbuotojo darbo ar civilinė sutartis, kurios pagrindu veikiama atitinkamo asmens nurodymu ir jam kontroliuojant, taip pat žala turi būti padaryta einant darbo (tarnybines) pareigas (CK 6.264 straipsnio 1, 2

dalys). Be to, samdančio darbuotojus atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės, atveju priežastinis ryšys yra dvejopo pobūdžio – jis turi būti nustatytas tarp darbuotojo veiksmų ir žalos, taip pat tarp samdančio darbuotojus asmens ir žalos padariusio asmens veiksmų."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114/2011.

2. Dėl statinių savininko (valdytojo) atsakomybės sąlygų

„CK 6.266 straipsnyje įtvirtintu objektyviosios civilinės atsakomybės atveju nustatytinos ne keturios deliktinės civilinės atsakomybės sąlygos, o trys: 1) įstatyme nurodyto objekto, kuris sugriuvo ar turėjo kitokių trūkumų, valdymo faktas; 2) žalos asmeniui padarymas; 3) įstatyme nurodyto objekto sugriuvimo ar kitokių trūkumų ir padarytos žalos priežastinis ryšys. Kaltė šiuo atveju yra formaliai pašalinta iš civilinės atsakomybės sąlygų. Veiksmų neteisėtumas nesiejamas su daikto valdytojo veikimu ar neveikimu ir jo rūpestingumo klausimas nekeliamas, užtenka objektyvaus daikto su trūkumais valdymo fakto. Teismas, nustatęs civilinės atsakomybės be kaltės sąlygas, turėtų patikrinti, ar byloje nėra CK 6.270 straipsnio 1 dalyje nustatytų atsakovo civilinę atsakomybę šalinančių aplinkybių. Atsakomybę šalinančių aplinkybių įrodinėjimo pareiga tenka atsakovui (CK 6.266 straipsnio 1 dalis)."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2009.

3. Dėl valstybės atsakomybės už laukinių žvėrių padarytą žalą

„Atsakomybės už gyvūnų padarytą žalą bendrasis reglamentavimas pateiktas CK 6.267 straipsnyje. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad laukinių žvėrių padaryta žala atlyginama įstatymų nustatyta tvarka. Tokia įstatymo nuostata reiškia, kad laukinio žvėries padaryta žala pagal įstatymą turi būti atlyginama. <...>. Pagal įstatymo analogiją ginčo santykiams taikytina CK 6.267 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta, kad laukinių gyvūnų padarytą žalą privalo atlyginti jų savininkas (valdytojas). Tačiau, atsižvelgiant į CK 1.8 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą draudimą taikyti pagal analogiją specia-

liąsias teisės normas, t. y. bendrųjų taisyklių išimtis nustatančias normas, CK 6.267 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas atsakomybės už naminių gyvūnų arba asmens žinioje esančių laukinių gyvūnų padarytą žalą teisinis reglamentavimas (šios atsakomybės ypatybė yra ta, kad už nurodytų gyvūnų padarytą žalą savininkas (valdytojas) atsako be kaltės), sprendžiant dėl laukinio žvėries padarytos žalos atlyginimo, netaikoma šios teisės normos specialioji nuostata dėl atsakomybės be kaltės. Taigi CK 6.267 straipsnio 1 dalyje nustatyta atsakomybė už gyvūnų padarytą žalą nagrinėjamos bylos *ad hoc* atveju taikytina nustatant visas CK 6.246–6.249 straipsniuose įtvirtintas būtinąsias civilinei atsakomybei kilti sąlygas."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-338/2011.

4. Dėl didesnio pavojaus šaltinio sampratos ir civilinės atsakomybės už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą sąlygų

„Didesnio pavojaus šaltiniu laikoma asmens vykdoma veikla, kuri kelia aplinkiniams didesnį, nei įprasta, pavojų. Tokia veikla gali būti pavojinga dėl joje naudojamo objekto (daiktų, medžiagų, įrenginių, mechanizmų ir kt.) arba dėl to, kad asmuo vykdomų procesų negali visiškai kontroliuoti (transporto veikla, tam tikros rūšies gamyba, tam tikrų pramoginių paslaugų teikimas ir kt.). Sprendžiant dėl tam tikros veiklos, kaip keliančios didesnį pavojų aplinkiniams, pobūdžio, atsižvelgiama į du pagrindinius kriterijus: 1) itin didelę žalos atsiradimo riziką; 2) negalėjimą jos pašalinti atsargumo priemonėmis.

Civilinei atsakomybei už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą taikyti nustatytinos šios civilinės atsakomybės sąlygos: žala (nuostoliai), neteisėti veiksmai – žalos padarymo didesnį pavojų aplinkiniams keliančiu veiksniu faktas, priežastinis ryšys – tarp žalos (nuostolių) ir didesnį pavojų aplinkiniams keliančio veiksnio. <...>. Jeigu asmens veikla arba joje naudojami objektai kelia didesnę žalos atsiradimo riziką, tačiau asmuo, ją suvokdamas, veikia ir savo veiklos neatsisako, tai jis prisiima atsakomybę už galimą šios rizikos materializavimąsi – žalos atsiradimą, net ir tada, kai ji padaryta atsitiktinai. Dėl to tokiais atvejais atsakomybė atsiranda už žalos padarymo faktą, nesiejant jo su teisinių pareigų pažeidimu ir didesnio

pavojaus šaltinio valdytojo kalte; neturi reikšmės, buvo pažeisti saugumo reikalavimai ar ne.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2012.

5. *Dėl atsakomybės už savo veiksmų reikšmės suprasti negalinčio fizinio asmens padarytą žalą*

„CK 6.268 straipsnio 4 dalyje nurodytų asmenų atsakomybės už žalą pagrindas yra jų pačių kaltė. Įstatymo nuostata šiuo atveju yra ta, kad kartu su psichikos liga sergančiu asmeniu gyvenantys jo artimieji turi būti rūpestingi. Pripažinus psichiškai nesveiką asmenį neveiksniu, pareiga atlyginti jo padarytą žalą tenka globėjui ar prižiūrinčiai institucijai, o nepasirūpinus, kad toks asmuo būtų pripažintas neveiksniu, atsirastų galimybė išvengti galimo žalos atlyginimo. Dėl to įstatymo normoje nurodytų asmenų nesirūpinimas, kad psichikos ligonis būtų pripažintas neveiksniu, gali būti pagrindas įpareigoti juos atlyginti psichikos ligonio padarytą žalą. Pagal CK 6.268 straipsnio 4 dalies normos dispoziciją teismas gali priimti tokį sprendimą, nustatęs, kad šie asmenys dar iki žalos padarymo žinojo ir suvokė asmens psichikos būklę, tačiau nesiėmė priemonių, kad jis būtų pripažintas neveiksniu.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-49/2005.

6. *Dėl valstybės civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl neteisėtų ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro ir teismo veiksmų baudžiamojo proceso srityje, sąlygų*

„Valstybės pareiga atlyginti žalą, padarytą teisėsaugos institucijų pareigūnų veiksmais (neveikimu) baudžiamojo proceso srityje, įtvirtinta CK 6.272 straipsnio 1 dalyje. Tai yra specialus civilinės deliktinės atsakomybės atvejis, kai valstybės civilinė atsakomybė kyla nepaisant ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuratūros pareigūnų ir teismo kaltės. Tai reiškia, kad civilinės atsakomybės teisiniam santykiui atsirasti pakanka trijų sąlygų: neteisėtų pareigūnų veiksmų (neteisėto neveikimo), šiais veiksmais (neveikimu) padarytos žalos fakto ir priežastinio neteisėtų veiksmų (neveikimo)

bei atsiradusios žalos ryšio. <...>. Valstybės civilinė atsakomybė už žalą, grindžiamą neteisėtais teisėsaugos institucijų pareigūnų veiksmais (neveikimu) baudžiamojo proceso metu, yra civilinės teisės institutas. Tai lemia, kad, sprendžiant dėl valstybės civilinės atsakomybės, nurodytų pareigūnų veiksmų teisėtumo vertinimas netapatus tų pačių veiksmų vertinimui pagal baudžiamojo proceso teisę. <...>. Teismas, sprendžiantis dėl valstybės civilinės atsakomybės, gali prieiti prie priešingos išvados dėl tam tikrų procesinių veiksmų teisėtumo, negu padarytoji baudžiamajame procese."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-375/2011.

7. Dėl neturtinės žalos atlyginimo sužalojus sveikatą

„Neturtinės žalos dydžio nustatymui ir teisingam atlyginimui yra svarbu, į kokias vertybes buvo kėsintasi ir kokiu būdu jos buvo pažeistos. Civilinėje atsakomybėje galioja principas, kad kuo aiškesnė ir svarbesnė yra vertybė, tuo stipriau ji ginama. Asmens sveikata yra viena iš svarbiausių, nesunkiai pažeidžiamų, ne visada atkuriamų ar neįmanomų atkurti vertybių, todėl turi būti itin saugoma. Priteisiant neturtinę žalą tai gali būti padaroma nustatant teisingą neturtinės žalos dydį, atsižvelgiant vien į šią pažeistą vertybę. Pagal CK 6.250 straipsnio 2 dalį vienas iš neturtinės žalos dydžio parinkimo kriterijų yra pasekmės. Jeigu jos susijusios su asmens sveikatos dideliais pakenkimais, rimtų sužalojimų asmeniui sukėlimu, kentėjimais nuo fizinio skausmo žalojimo metu, yra lydimos nerimo dėl sveikatos ateityje, jeigu jos susiję su ateities intervencijomis ar kitokiu poveikiu žmogaus kūnui dėl pasekmių šalinimo (operacijomis, specialiomis procedūromis ir kt.), tai yra esminis neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus. Pagal CK 6.250 straipsnio 2 dalį dar vienas iš neturtinės žalos dydžio parinkimo kriterijų yra neturtinę žalą padariusio asmens kaltė. Jeigu ji pasireiškia didžiausio pavojaus visuomenei forma – darant tyčinį smurtinį nusikaltimą prieš asmenį, sukeliant jam daugybę sužalojimų, priverčiant žmogų išgyventi dideles fizines ir dvasines kančias žalojimo metu, neturtinę žalą padariusio asmens tokiu būdu pasireiškusi kaltė sudaro prielaidas neturtinės žalos dydį nustatyti didesnį. Jeigu neturtinė žala padaryta dėl asmens sveikatos, kaip vienos iš labiausiai teisės ginamos vertybės, suža-

lojimo, o kaltė dėl sveikatos sužalojimo išreikšta tyčiniais smurtiniais brutaliais veiksmais, tai šie neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijai yra esminiai ir nelaikytini lygiaverčiais su kitais, tokiais kaip kartu padarytos turtinės žalos dydis ir jos atlyginimo aplinkybės, žalą padariusio asmens turtinė padėtis ar kiti (CK 6.250 straipsnio 2 dalis). “

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2006.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kokiais atvejais galima remtis generalinio delikto teorija kaip atsakomybės atsiradimo pagrindu? Ar ji gali būti taikoma kartu su Civiliniame kodekse reglamentuojamais konkrečiais deliktais?
2. Ar samdančius darbuotojus asmens atsakomybė pagal Civilinio kodekso 6.264 straipsnį yra griežta? Kaip teisiškai turi būti vertinama šiame straipsnyje įtvirtina nuostata dėl darbuotojų kaltės, kaip aplinkybės, pagal kurią atsako darbuotojus samdantis asmuo?
3. Kokiomis prezumpcijomis remiamasi, taikant darbuotojus samdančio asmens deliktinę atsakomybę už šių padarytą žalą?
4. Kokios Civilinio kodekso nuostatos turėtų būti taikomos, kai žalos padaro didesnį pavojaus šaltinį valdantis darbuotojas?
5. Ar darbdavio nemokumo atveju gali būti reikalaujama, kad žalą atlygintų pats darbuotojas?
6. Ar Civilinio kodekso 6.265 straipsnio 1 dalis gali būti taikoma, jeigu vienas asmuo, atlikdamas kito asmens vardu teisinę reikšmę turinčius veiksmus, tačiau neturėdamas tam jokių įgaliojimų, padaro žalos tretiesiems asmenims? Jeigu ne, kokiomis taisyklėmis turi būti remiamasi atlyginant šią žalą?
7. Ar galima remtis Civilinio kodekso 6.265 straipsniu, jeigu vienas juridinis asmuo, veikdamas kito asmens (fizinio ar juridinio) interesais, padaro žalos? Jeigu ne, kokios Civilinio kodekso normos tuomet taikytinos?

8. Kaip statinio savininkui (valdytojui) ir žalą reikalaujančiam atlyginti asmeniui yra paskirstoma aplinkybių, numatytų Civilinio kodekso 6.266 straipsnio 1 dalyje ir 6.270 straipsnio 1 dalyje, įrodinėjimo pareiga?
9. Ar kelyje esantys akmenys, tam tikrų gabaritų daiktai ir kiti objektai, dėl kurių įvyksta eismo įvykis, gali būti laikomi kelio trūkumais Civilinio kodekso 6.266 straipsnio 1 dalies prasme? Ar tai galėtų būti vertinama kaip kelio nepriežiūros pasekmė ir dėl to taikomos bendrosios deliktinės atsakomybės taisyklės?
10. Ar dėl nepalankių gamtinių atmosferos sąlygų (šlapdribos, sniego, neigiamos oro temperatūros, stipraus vėjo ir pan.) kelių priežiūrą, kilus grėsmei dėl saugumo juose, vykdantys subjektai atsako pagal Civilinio kodekso 6.266 straipsnį? Ar tokios oro sąlygos gali būti laikomos nenugalima jėga? Kodėl?
11. Ar tuo atveju, kai žalos padaryta vienam iš bendraturčių dėl pastato, kuris yra bendroji dalinė pastato savininkų (valdytojų) nuosavybė, defekto, taikytinos Civilinio kodekso 6.266 straipsnio nuostatos? Kaip keistųsi vertinimas, jeigu nukentėjusysis nebūtų bendraturtis? Ar tokiais atvejais galėtų atsakyti daugiabučių namų savininkų bendrija?
12. Kokiomis teisės normomis remiantis turi būti atlyginama žala, atsiradusi apgadinus transporto priemonę statybvietės teritorijoje? Kas yra laikomas nebaigto statyti statinio savininku (valdytoju)?
13. Ar nuomininkas gali būti laikomas statinio savininku (valdytoju) Civilinio kodekso 6.266 straipsnio prasme?
14. Ar atsakomybė už gyvūnų padarytą žalą yra objektyvioji?
15. Ar Civilinio kodekso 6.266 straipsnio 1 dalyje numatytas deliktas gali būti taikomas už į kelią išbėgusių laukinių gyvūnų padarytą žalą?
16. Ar gyvūnai laikytini didesnio pavojaus šaltiniais ir už jų padarytą žalą gali būti atlyginama pagal Civilinio kodekso 6.270 straipsnyje įtvirtintas taisykles?
17. Kokie teisės aktai reglamentuoja atsakomybę už laukinių žvėrių padarytą žalą? Ar už bet kokių laukinių žvėrių padarytą žalą kyla

deliktinė atsakomybė? Ar laukinių žvėrių išbėgimas į kelią gali būti laikomas *force majeure* aplinkybe?

18. Ar už laukinio gyvūno eismo įvykio metu padarytą žalą atsakingas asmuo gali remtis Civilinio kodekso 6.253 straipsnio 5 dalimi, jeigu žalos atlyginimo reikalauja draudimo bendrovė, užsiimanti rizikų draudimo veikla ir pagal draudimo sutartį prisiėmusi laukinių gyvūnų turtui padarytų nuostolių atlyginimo riziką?
19. Kokiomis teisės normomis turėtų remtis asmuo, kuris patyrė žalos, besileisdamas vandens kalneliais pramogų parke: dėl statinių savininko (valdytojo) atsakomybės pagal Civilinio kodekso 6.266 straipsnį ar dėl atsakomybės už didesnio pavojaus šaltinių padarytą žalą pagal Civilinio kodekso 6.270 straipsnį?
20. Kokie yra didesnio pavojaus šaltinio valdymo požymiai? Ar asmuo gali būti laikomas didesnio pavojaus šaltinio valdytoju, jeigu jis šį šaltinį valdo faktiškai, tačiau tam neturi teisinio pagrindo ir atvirkščiai?
21. Kaip suprantamas nukentėjusiojo asmens didelis neatsargumas – kaip aplinkybė, šalinanti didesnio pavojaus šaltinio valdytojo civilinę atsakomybę? Ar jis yra preziumuojamas?
22. Kaip ir kieno kaltė turi būti nustatoma delikto dėl nepilnamečių asmenų padarytos žalos atveju? Kaip tuomet apibūdinamas priežastinis ryšys?
23. Jeigu žalos padaroma kelių asmenų, iš kurių vienas yra nepilnametis nuo 14 iki 18 metų, veiksmais, kokia apimtimi turėtų atsakyti Civilinio kodekso 6.276 straipsnio 2 dalyje išvardyti subjektai: pagal solidariosios ar pagal dalinės atsakomybės taisykles?
24. Kuo skiriasi civilinė atsakomybė už neveiksnių, ribotai veiksnių ir asmenų, negalinčių suprasti savo veiksmų reikšmės, padarytą žalą?
25. Kokie deliktiniai teisiniai santykiai ir tarp kokių subjektų gali atsirasti būtinosios ginties, savigynos ir būtinojo reikalingumo situacijose? Ar šiais atvejais skiriasi atsakomybės sąlygos?
26. Ar žalos, padarytos dėl būtinojo reikalingumo, atlyginimas yra netiesioginės deliktinės atsakomybės rūšis?

27. Kaip suprantama ir skirstoma viešoji civilinė atsakomybė?
28. Jeigu žalos privačiam asmeniui sukelia valstybė ar savivaldybė, kokio pobūdžio teisiniai santykiai, susiję su tokios žalos atlyginimu, susiklosto: civiliniai ar administraciniai? Kokios kompetencijos teismai sprendžia šiuos ginčus?
29. Koks yra Žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo bei Civilinio kodekso nuostatų dėl viešosios deliktinės atsakomybės santykis?
30. Ar Lietuvoje yra atsisakyta imuniteto byloms, susijusioms su žalos, atsiradusios dėl įstatymų leidžiamosios valdžios institucijos neteisėtų veiksmų, atlyginimo klausimais?
31. Kokiais konkrečiais atvejais viešoji atsakomybė yra grindžiama kalte? Kaip kaltė yra atribojama nuo kitos atsakomybės atsiradimo sąlygos – neteisėtų veiksmų (neteisėtumo)?
32. Ar asmuo, pripažintas nukentėjusiuoju baudžiamojoje byloje, gali reikšti reikalavimą valstybei dėl žalos atlyginimo, jeigu, jo nuomone, nebuvo tinkamai atliktas ikiteisminis tyrimas ir dėl to patirta žalos? Jeigu taip, koks galėtų būti teisinis tokio reikalavimo pagrindas?
33. Kokios yra valstybės ir savivaldybės civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl psichikos sveikatos priežiūros reglamentavimo ir organizavimo trūkumų, sąlygos? Ar šio delikto pagrindu gali būti reiškiamas reikalavimas atlyginti neturtinę žalą?
34. Ar Civilinio kodekso 6.272 straipsnio 1 dalyje išvardytų procesinių veiksmų neteisėtumas turi būti nustatytas baudžiamoje byloje tam, kad būtų galima pareikšti reikalavimą dėl žalos atlyginimo civiline tvarka?
35. Kokios aplinkybės turėtų būti vertinamos, siekiant konstatuoti neteisėtus valstybės institucijų veiksmus baudžiamojo proceso trukmės atžvilgiu? Kokie yra neturtinės žalos, atsiradusios dėl nepagrįstai ilgai užtrukusio baudžiamojo proceso, atlyginimo kriterijai? Kokio dydžio piniginės kompensacijos yra priteisiamos

nagrinėjant tokios kategorijos bylas Lietuvos Aukščiausiajame Teisme?

36. Kokios reikšmės turi nukentėjusiojo savęs apkalbėjimo faktas sprendžiant dėl atskirų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų?
37. Kokios yra valstybių narių atsakomybės dėl privatiems asmenims padarytos žalos pažeidus Europos Sąjungos teisę sąlygos? Koks šios atsakomybės santykis su Europos Sąjungos deliktine atsakomybe? Kokie teismai (nacionaliniai ar Europos Sąjungos) sprendžia šiuos ginčus?
38. Kokiais atvejais atsakomybė už žalą, padarytą sveikatos sužalojimu ar gyvybės atėmimu, turi būti atlyginama ne pagal Civilinio kodekso nuostatas, o taikant specialius įstatymus (Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas ir kt.)?
39. Kas sudaro žalos, padarytos sutrikdžius nepilnamečio iki 14 metų sveikatą, turinį? Ar atlygintinos žalos apimtis skiriasi, jeigu yra sutrikdoma nepilnamečio, kuriam jau yra sukakę 14 metų, sveikata?
40. Kas yra atsakomybės už žalą, padarytą teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, subjektas: sveikatos priežiūros įstaiga ar jos darbuotojai (gydytojai ir kt.)?
41. Kokios civilinės atsakomybės sąlygos turi būti įrodomos, reiškiant ieškinį dėl padarytos žalos teikiant sveikatos priežiūros paslaugas atlyginimo? Su kokiu subjektu turi būti siejamos šios sąlygos: su sveikatos priežiūros įstaiga ar jos darbuotojais?
42. Kaip suprantamas neteisėtumas kaip gydytojo profesinės atsakomybės sąlyga? Pagal kokius kriterijus jis nustatomas? Ar profesinės etikos nuostatų pažeidimas gali reikšti gydytojo veiksmų neteisėtumą?
43. Kaip apskaičiuojamos negautos pajamos sveikatos sužalojimo atveju? Ar dėl padarytos žalos negautų pajamų atlyginimo suma yra tapati negautam darbo užmokesčiui? Ar į negautas pajamas turi būti įskaičiuoti gyventojų pajamų ir socialinio draudimo mokesčiai?

44. Ar asmens, kuriam buvo suteiktos nekvalifikuotos sveikatos priežiūros paslaugos, artimieji turi teisę reikalauti jiems asmeniškai padarytos neturtinės žalos atlyginimo?
45. Ar atvejis, kai socialinio draudimo įstaiga išmoka nukentėjusiam asmeniui draudimo išmokas, laikytinas regresu arba subrogacija? Kokios praktinės reikšmės turi tinkamas šių teisinių santykių kvalifikavimas?
46. Ar teisiniai santykiai, susiklostantys socialinio draudimo įstaigai pareiškus reikalavimą žalos padariusio asmens draudikui, kyla delikto pagrindu, ar iš draudimo sutarties?
47. Kokius laidojimo išlaidų atlyginimo principus ir taisykles yra suformavęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas?
48. Koks yra Civilinio kodekso Šeštosios knygos III dalies XXII skyriaus ketvirtojo skirsnio „*Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų*“ santykis su IV dalies XXIII skyriaus ketvirtojo skirsniu„*Vartojimo pirkimo–pardavimo sutarčių ypatumai*“? Ar šių skirsnių normos gali būti taikomos kartu su Vartotojų teisių apsaugos įstatymu?
49. Kokie yra atsakomybės dėl žalos, atsiradusios dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, subjektai? Ar galima solidari jų atsakomybė (jei taip, kokių subjektų ir kokiais konkrečiais atvejais)?
50. Ar asmuo turi teisę į žalos atlyginimą dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, kai jo su gamintoju nesieja jokie sutartiniai santykiai?
51. Kaip paskirstoma įrodinėjimo našta delikto dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų atveju? Ar tuo atveju, kai skiriasi už žalos atsiradimą atsakingi asmenys (pvz., gamintojas, importuotojas, produktą realizavęs asmuo ir kt.), taikomos analogiškos taisyklės?
52. Ar atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, yra griežta? Ar ji priskirtina prie absoliučios atsakomybės atvejų?
53. Ar atsakomybės dėl žalos, atsiradusios dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, subjektai gali būti atleidžiami nuo jos re-

miantis bendraisiais atleidimo pagrindais, numatytais Civilinio kodekso 6.253 straipsnyje?

54. Ar gali būti atlyginama dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų atsiradusi neturtinė žala, jeigu tiesioginės žalos asmens sveikatai ar gyvybei nėra padaroma?
55. Koks yra delikto, kai žalos padaroma dėl klaidinančios reklamos, ir atsakomybės, atsirandančios dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, santykis? Kokios teisės normos turi būti taikomos, jeigu netinkama produkto kokybė yra nulemta klaidinančios jo reklamos?
56. Kaip suprantama žala, atsirandanti dėl klaidinančios reklamos? Ar šio delikto atveju gali būti atlyginama neturtinė žala?
57. Kokia yra subjektų, atsakingų už klaidinančia reklama padarytos žalos atsiradimą, atsakomybės apimtis: solidarioji ar dalinė?
58. Kaip atsakomybę už žalą aplinkai galima atriboti nuo atsakomybės už realią žalos grėsmę? Kaip abiem šiais atvejais yra apskaičiuojamas žalos dydis?
59. Kokios civilinės atsakomybės sąlygos turi būti nustatytos dėl žalos aplinkai atlyginimo?

⇒ *Užduotys*

1. A. Vardys kreipėsi į teismą ir nurodė, kad prabangioje užeigoje, kurioje šventė savo geriausio draugo vestuves, buvo sumuštas šios užeigos apsaugos darbuotojų S. Pavarduvio ir P. Pavardės. A. Vardys paaiškino, kad geriausias draugas paprašė palinksminti svečius, tačiau jo veiksmus netinkamai įvertino valytoja, kuri ir iškvietė apsaugos darbuotojus. Šie A. Vardžiui užlaužė rankas, nutempė į tamsų kambarėlį ir keletą kartų sudavė į galvą. Dėl to tolesnės vakaro eigos A. Vardys neprisimena. A. Vardys nurodė, kad dėl šių priežasčių jis patyrė ne tik turtinės (nuo smūgių sudužo akiniai), bet ir neturtinės žalos. Atsiliepime S. Pavarduvis ir P. Pavardė nurodė, kad nukentėjusysis buvo neblaivus, nesuvokdamas savo veiksmų, ėmė nusirenginėti prieš mažamečius vaikus ir nėščią moterį bei, norėdamas pasirodyti prieš draugus, sudaužė šviestuvą. Būtent valyti grindų at-

ėjusi valytoja iškvietė apsauginius. Atsakovai paaiškino, kad jie privalo tramdyti nedrausmingus asmenis, o tokias jų pareigas nustato UAB „Apsauga“ vadovo patvirtintos jų pareigybių instrukcijos. Šią bendrovę samdo UAB „Klubas“, kuriai priklauso prabangi užeiga, todėl jie negalėjo nevykdyti teisėto UAB „Klubas“ darbuotojos (valytojos) reikalavimo. Ar jie ką nors pažeidė, reikėtų vertinti atsižvelgiant į UAB „Klubas“ ir UAB „Apsauga“ sudarytą Apsaugos ir tvarkos palaikymo paslaugų teikimo sutartį. Bet kokiu atveju veikta UAB „Klubas“ interesais, todėl už žalą atsakinga UAB „Klubas“ valytoja, liepusi „sutvarkyti incidentą“.

a) Ar galima teigti, kad apsaugos darbuotojai veikė UAB „Klubas“ nurodymu ir jo kontroliuojami?
b) Ar UAB „Klubas“ galėtų atsakyti už samdomos UAB „Apsauga“ darbuotojų veiksmus pagal Civilinio kodekso 6.264 str. nuostatas?
c) Ar turi teisinės reikšmės, kuris subjektas – UAB „Klubas“ direktorius, administratorė ar valytoja – būtų paprašęs užtikrinti tvarką UAB „Klubas“ patalpoje? Kodėl?
d) Ar apsaugos darbuotojų civilinės atsakomybės klausimas turėtų būti sprendžiamas pagal Apsaugos ir tvarkos palaikymo paslaugų teikimo sutarties nuostatas?
e) Paaiškinkite, kuris subjektas ir kokia apimtimi yra atsakingas už ieškovui atsiradusią žalą. Atsakymą išsamiai pagrįskite.

2. Po Lietuvos nacionaliniame dramos teatre vykusios spektaklio „Balerina“ premjeros, lankytojams bandant atsiimti rūbinėje paliktus paltus, paaiškėjo, kad dalies paltų rūbinėje nėra ir kad juos aptarnauja visai kitas asmuo. Rūbininkas paaiškino, kad atvykęs pakeisti ankstesniojo rūbininko šio darbo vietoje nerado, todėl jis negali tiksliai pasakyti, kas priėmė paltus iš žmonių. Nepatenkintiems lankytojams nedelsiant kreipusis į Lietuvos nacionalinio dramos teatro administraciją, buvo paaiškinta, kad jei paltus nugvelbė ne teatro darbuotojas, už padarytą žalą solidariai atsakingas paltus nugvelbęs asmuo ir apsaugos darbuotojas, nes šio pareiga ir yra stebėti, ar pašaliniai asmenys nepatenka į teatro vidų ir nekelia čia chaoso. Drabužius praradę teatro lankytojai kreipėsi į teismą ir prašė priteisti kiekvieno iš jų patirtą žalą iš Lietuvos nacionalinio dramos teatro.

a) Paaiškinkite, kas atsakingas už teatro lankytojų patirtus nuostolius.

b) Kaip manote, ar atsakymas į a) klausimą būtų kitoks, jei būtų nustatyta, kad: a) paltai buvo priimti rūbininko, tačiau vėliau palikti be priežiūros; b) paltai buvo priimti teatre nedirbusio pašalinio asmens?
c) Pateikite teisinį a) ir b) situacijų variantų vertinimą, įvardykite a) ir b) atvejais atsakingus už žalą subjektus bei nurodykite teisinį nuostolių atlyginimo pagrindą.

3. V. Vardeniui daugiabučiame name nuosavybės teise priklausė butas, esantis Aguonų g. 3-3, o P. Vardėnui – keturi butai: Aguonų g. 3-1, 3-2, 3-5 ir 3-18. Trūkus vamzdžiams viename iš pastarųjų butų, buvo užlietas V. Vardeniui priklausantis butas. V. Vardenis, remdamasis Civilinio kodekso 6.266 str., pareiškė ieškinį P. Vardėnui, kuriame nurodė, kad dėl P. Vardėno bute trūkusių vamzdžių jis patyrė 45 000 Lt turtinę žalą: sušlapo ir nebepataisomai suniokoti minkšti svetainės bei miegamojo baldai, virtuvėje atsilupo dažai bei atšoko parketas, patirta ir smulkesnių nuostolių. P. Vardėnas atsiliepime paaiškino, kad pats V. Vardenis, nors ir yra DNSB „Aguonėlė“ narys, visiškai nekaupė mokesčių remontui, dėl to bendrija neturėjo pakankamai lėšų vamzdžiams remontuoti ir jų neremontavo, nors buvo akivaizdu, kad vieną dieną gali įvykti nelaimė. P. Vardėno nuomone, visi bendrijos nariai dėl šio įvykio turėtų prisiimti bendrą atsakomybę – ir tie, kurie mokėjo mokesčius, ir tie, kurie nemokėjo, turi proporcingai jų buto plotui atlyginti nuostolius, išskaičiavus V. Vardenio dalį ir atėmus tą pinigų sumą, kurios bendrijai jis nesumokėjo, nors privalėjo tai padaryti. Dėl to P. Vardėnas paprašė į bylą įtraukti visus Aguonų g. 3 namo butų savininkus, nes šios bylos išsprendimas turės tiesioginės įtakos jų teisėms ir pareigoms.

a) Paaiškinkite, ar ieškovas pasirinko tinkamą ieškinio pagrindą ir nurodė tinkamą atsakovą.
b) Įvertinkite, kiek pagrįstas P. Vardėno siekis į bylą įtraukti visus bendrijos narius.
c) Kaip manote, ar galima teigti, kad V. Vardenis, nemokėjęs mokesčių Bendrijai, gali būti laikomas prisidėjusiu prie nuostolių atsiradimo ar jų padidėjimo? Kodėl?

d) Paaiškinkite, ar Bendrija šioje byloje taip pat galėtų būti patraukta atsakove. Kodėl?
e) Pateikite teisinę išvadą V. Vardeniui, nurodydami, kaip jis turėtų suformuoti ieškinio dalyką ir pagrindą, kad jo naudai būtų priteistas nuostolių atlyginimas.

4. P. Pavardėnas, pavakare vedžiodamas šunį, užkliuvo už paruoštų kloti šaligatvio plytelių ir veidu krito ant senųjų, dar nepakeistų, bet jau išrinktų plytelių krūvos. P. Pavardėnas nusibrozdijo bei susimušė veidą, jam plyšo kelnės bei pirštinės, sudužo laikrodis, jis patyrė išgąstį bei stresą. Jau kitą rytą P. Pavardėnas kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę, prašydamas jam atlyginti bent jau turtinę žalą – 670 Lt laikrodžio vertės, 50 Lt, t. y. pusę, kelnių vertės, 20 Lt pirštinių vertės, nes jos tapo nebetinkamos nešioti bei 35 Lt pusiau trūkusio šuns pavadėlio vertės. Savivaldybės Teisės skyriaus atstovai paaiškino, kad sudėtos ir paruoštos kloti plytelės nėra kelio trūkumai Civilinio kodekso 6.266 str. prasme, todėl galima daryti išvadą, kad savivaldybės atsakomybės už tokius atvejus, kai asmuo patiria žalos ne dėl kelio trūkumų, o dėl savo neapdairumo, Civilinis kodeksas nenumato. P. Pavardėnas, truputį pamąstęs, paaiškino, kad paruoštos kloti plytelės nėra kelio trūkumai, tačiau tai, kad šaligatvis ištrupėjęs jau gerus penkerius metus, yra savivaldybės kaltė ir jei ji anksčiau būtų jį sutvarkiusi, tai dabar nebūtų reikėję atvežti ir taip nepatogiai išdėlioti didelio kiekio plytelių. Todėl yra priežastinis ryšys tarp šaligatvio, kaip kelio, trūkumų, šių trūkumų nepašalinimo nepagrįstai ilgą laiką ir tokio kiekio plytelių atvežimo. P. Pavardėnas pridūrė, kad net jei kelio trūkumų nebuvo tiek daug, sutrupėjusias plyteles išrinkus, šaligatvis, kaip kelias, įgijo itin didelių trūkumų – jame liko tik trečdalis plytelių, o tai jau laikytina trūkumais Civilinio kodekso 6.266 str. prasme.

a) Paaiškinkite, ar Civilinio kodekso 6.266 str. yra tinkamas pagrindas P. Pavardėnui reikalauti atlyginti patirtus nuostolius.
b) Kaip manote, ar tas faktas, kad P. Pavardėnas užkliuvo už paruoštų kloti šaligatvio plytelių ir veidu krito ant senųjų plytelių krūvos, neeliminuoja atsakingo subjekto atsakomybės pagal Civilinio kodekso 6.266 str.?
c) Kiek pagrįstas savivaldybės Teisės skyriaus atstovų teiginys, kad savivaldybės atsakomybės už tokius atvejus, kai asmuo patiria žalos

ne dėl kelio trūkumų, o dėl savo neapdairumo, Civilinis kodeksas nenumato? Ką šiuo teiginiu norėta įrodyti?

d) Paaiškinkite, kokį sprendimą ir kokiais motyvais priims teismas. Atsakymą pagrįskite.

5. 2012 m. rugsėjo 12 d. ant greitkelio Vilnius–Kaunas viaduko automobilio „Opel Omega“ vairuotojas partrenkė šunį, dėl to buvo priverstas sustoti, išlipti iš automobilio ir įsitikinti, ar gyvūnui nereikia būtinosios pagalbos. Tuo metu iš paskos važiuojančio automobilio „Audi A4“ vairuotojas nespėjo sustabdyti ir, bandydamas išvengti susidūrimo, pasuko į dešinę, kad įsiterptų tarp vidurinėje kelio juostoje stovinčios „Opel Omega“ ir šonine eismo juosta važiuojančio sunkvežimio, gabenančio traktorių dalis į Kazachstaną. Susidūrimo išvengti nepavyko – „Audi A4“ vairuotojas kliudė sunkvežimį ir rėžėsi į šalikelėje stovėjusį „Land Cruiser“, kuris, užsiliepsnojęs ir nukritęs nuo viaduko, visiškai sutrikdė eismą kelyje po viaduku. Eismas ant viaduko dėl pabirusių į Kazachstaną vežamų traktorių dalių taip pat buvo visiškai sustabdytas, iškviestos specialiosios tarnybos. Visų automobilių vairuotojai patyrė žalos, dėl to kaip solidarieji kreditoriai pareiškė ieškinį „Opel Omega“ vairuotojui bei jo civilinės atsakomybės draudikui AB „Draudimas“ solidariai. Ieškinį pareiškė ir traktorių dalių laiku nesulaukusi Kazachstano bendrovė. Tyrimo metu nustatyta, kad „Audi A4“ 2012 m. kovo 12 d. buvo pasibaigęs techninės apžiūros galiojimo terminas.

a) Įvertinkite, ar pagrįsti „Audi A4“, sunkvežimio bei „Land Cruiser“ vairuotojų reikalavimai priteisti jiems, kaip solidariems kreditoriams, žalą solidariai iš „Opel Omega“ savininko bei jo draudiko. Įvertinkite kiekvieno kreditoriaus reikalavimą.
b) Kokios reikšmės, sprendžiant ieškinio pagrįstumo klausimą, turi / gali turėti nustatytas faktas, jog „Audi A4“ buvo eksploatuojama be techninės apžiūros talono?
c) Ar nukentėjusieji asmenys turi teisę pasirinkti, ar ieškinį reikšti „Opel Omega“, ar „Audi A4“ vairuotojui, ar abiems? Kodėl?
d) Ar, reiškiant ieškinį automobilio vairuotojui(-ams), privaloma į bylą įtraukti draudiką, ar jis trauktinas pasirinktinai?
e) Koks draudimo bendrovės teisinis statusas šioje civilinėje byloje?

f) Aptarkite force majeure sąlygas ir paaiškinkite, ar šuns išbėgimas į kelią gali būti laikomas force majeure aplinkybe.
g) Kaip manote, ar pagrįstas Kazachstano bendrovės ieškinys ir kokiu teisiniu pagrindu jis grindžiamas?
h) Ar stovintis „Land Cruiser“ yra laikomas didesnio pavojaus šaltiniu?
i) Galutinai surikiuokite, kas, kam ir kokiu teisiniu pagrindu gali reikšti reikalavimus, kad jie visi būtų tenkintini.

6. Žemės ūkio bendrovė (toliau – ŽŪB) „Agre+“ kreipėsi į teismą ir nurodė, kad nuo 2005 m. jai priklausančiuose žemės plotuose augino burokėlius, bulves bei morkas, o daržoves trąšė iš Prancūzijos importuojamomis sertifikuotomis trąšomis. 2007 m. vienai įmonės darbuotojai ant rankų atsirado įvairių nenustatytos kilmės bėrimų, o 2009 m. jų atsirado dar dviems moterims, nuolat dirbusioms su tomis trąšomis. Trąšos naudotos iki pat 2012 m. Medikams patvirtinus, kad visi bėrimai yra galimai susiję su neigiamu trąšų sudedamųjų dalių poveikiu, bendrovė pasamdė ekspertus ir šie nustatė, kad „žmogaus organizmui nuolat tiesiogiai ar netiesiogiai sąveikaujant su šiomis trąšomis, įskaitant ir šiomis trąšomis tręštos produkcijos naudojimą, ypač labiau pažeidžiamiems asmenims, gali atsirasti bėrimų ar net stiprių vidaus organų pakenkimų“. Gavusi tokią išvadą, ŽŪB „Agre+“ nedelsdama iš prekyviečių atšaukė dar neparduotą produkciją ir, patraukusi byloje atsakovais visas keturias jai žinomas šiomis trąšomis prekiavusias įmones (UAB „Vėtra“, UAB „Norkinė“, UAB „Kaimietis“ ir UAB „Trąšovita“), pareiškė ieškinį dėl 568 596 Lt 88 ct negautų pajamų atlyginimo. Visos trys ŽŪB „Agre+“ darbuotojos šioms įmonėms taip pat pareiškė ieškinius dėl sveikatos sutrikdymo.

a) Paaiškinkite, ar UAB „Vėtra“, UAB „Norkinė“, UAB „Kaimietis“ ir UAB „Trąšovita“ kyla civilinė atsakomybė.
b) Jei į atsakymas į a) klausimą teigiamas, nurodykite, kokios rūšies ir kokia apimtimi, taip pat aptarkite visas civilinės atsakomybės sąlygas; jei manote, kad civilinė atsakomybė nekyla, paaiškinkite, kodėl.
c) Ar šioje situacijoje gali susiklostyti civilinės atsakomybės teisiniai santykiai tarp nukentėjusių moterų bei kurio nors subjekto? Įvardykite, kurio.

d) Aptarkite Jūsų nustatytos civilinės atsakomybės rūšies sąlygas konkretaus c) punkte įvardyto subjekto (-ų) atžvilgiu bei nurodykite teisinį pagrindą.
e) Ar šioje situacijoje kuris nors subjektas gali būti laikomas patyrusiu grynai ekonominio pobūdžio žalos? Kodėl? Atsakymą pagrįskite.

7. 15 metų Rokas R. ir 13 metų Andrius G., įkalbinti T. Vardėno, sutiko iš vaistinės pagrobti 10 dėžučių psichotropinių vaistų bei 3 buteliukus atskirai neparduodamo medicininio spirito. 15 metų Rokas R., apsimesdamas, kad yra sužeistas, užkalbino vaistininkę, o Andrius G., būdamas mažo ūgio, nepastebėtas per šonines duris įslinko į vidines vaistinės patalpas ir iš T. Vardėno nurodyto (pagal nuotraukas) stalčiaus į kuprinę susibėrė 11 dėžučių psichotropinių, 4 dėžutes švelnesnio pobūdžio raminamųjų vaistų, 4 buteliukus spirito bei keletą pakuočių vitaminų „Wellman“. Paaugliai sučiupti nebuvo, tačiau vėliau T. Vardėnui paprašius analogiškos paslaugos iš 14 metų Tomo T., bet šiam vaistinės vidinėje patalpoje užkliuvus už prabangios, 3 000 Lt kainuojančios vazos ir įkliuvus vaistinės darbuotojams, Tomas T. per apklausą išdavė anksčiau vaistinę apvogusius asmenis. Vaistinę valdanti UAB „Vaistavita“ kreipėsi į teismą ir iš visų atsakingų asmenų prašė priteisti padarytą žalą. Teismo prašė nustatyti, kurie konkrečiai asmenys ir kiek atsakingi už vaistinės patirtą žalą. Byloje nustatyta, jog Tomas T. incidento metu dar neturėjo būti pamokoje, nes įvykis užfiksuotas 7 val. 58 min. ryte, o Rokas R. nusižengė, jo tėvą dėl piktnaudžiavimo alkoholiu netikėtai priverstinai hospitalizavus dviems paroms.

a) Nustatykite, kuriems asmenims kyla civilinė atsakomybė.
b) Aptarkite, ar civilinė atsakomybė gali kilti ir kurio (-ių) nors iš nepilnamečių tėvams.
c) Paaiškinkite, kokia atsakomybė kyla a) ir b) punktuose įvardytiems subjektams – solidarioji, ar dalinė civilinė.
d) Aptarkite, ar visi nurodyti asmenys atsako už visus vaistinės patirtus nuostolius.
e) Kokios reikšmės mokymo įstaigos civilinei atsakomybei kilti turi nusikalstamos veikos įvykdymo laikas – 7 val. 58 min.? Ar mokymo įstaiga atsako kartu su c) punkte nurodytais subjektais?

f) Ar Roko R. tėvas galėtų būti traukiamas civilinėn atsakomybėn? Kodėl? Atsakymą pagrįskite.

8. V. Vardenis, nesustojęs prie ženklo, įspėjančio apie artėjantį traukinį, bandė spėti kirsti geležinkelio bėgius, tačiau nesuspėjo ir automobilis, nublokštas traukinio, išgriovė netoli geležinkelio stovėjusio namo sieną. Nuo smūgio išdužo langai, o šeimininkų neteisėtai sumontuotas šildymo katilas sprogo ir sukėlė gaisrą, kuris. visiškai suniokojo jų sodybą. Sodyboje laikyti koviniai šunys, pajutę grėsmę, mirtinai sukandžiojo automobilio vairuotoją. Tyrimo metu nustatyta, kad traukinį vairavęs mašinistas buvo neblaivus ir pažeidė geležinkelių transporto taisykles, tačiau automobilio vairuotojas viršijo leistiną greitį ir nepaisė įspėjamojo signalo. Vėliau nustatyta, kad V. Vardenis prie pervažos nesustojo dėl to, kad jį, išėjusį iš banko, visą kelią nuo Vilniaus miesto centro iki Lentvario vijosi automobilis tamsintais stiklais, iš kurio kaukėti vyriškiai šaudė į V. Vardenio automobilio padangas, o per raciją buvo reikalaujama atiduoti iš banko pasiimtus pinigus, priešingu atveju buvo grasinama sunkiais padariniais sveikatai bei gyvybei. Sodybos savininkai pareiškė ieškinį AB „Gelžuva“, kurios darbuotojas buvo neblaivus, taip pat AB „Trailer“, besinuomojančiai geležinkelio atkarpą, kurioje įvyko nelaimė, ir automobilio vairuotojo įpėdiniams. Mirtinai sukandžioto automobilio vairuotojo įpėdiniai palikimo nepriėmė ir pareiškė savarankišką ieškinį dėl maitintojo gyvybės atėmimu padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo sodybos savininkams, AB „Gelžuva“ ir AB „Trailer“ solidariai. Atsiliepime į ieškovų ieškinį įpėdiniai nurodė, kad automobilio vairuotojas veikė būtinosios ginties sąlygomis, nes jo, kaip šeimos maitintojo, gyvybei grėsė pavojus, taip pat kilo realus pavojus netekti visų savo santaupų. Sodybos savininkai už žalą atsakingi patys, nes neteisėtai eksploatavo didesnio pavojaus šaltinį – šildymo katilą ir be leidimo laikė kovinius šunis, kurie taip pat laikomi didesnio pavojaus šaltiniu Civilinio kodekso 6.270 str. prasme.

a) Paaiškinkite, kurie subjektai atsakingi už sodybos šeimininkams padarytą žalą.
b) Nurodykite a) punkte įvardytų subjektų civilinės atsakomybės teisinį pagrindą.

c) Paaiškinkite, ar pagrįstas sodybos savininkų ieškinys visiems trims atsakovams. Kodėl?
d) Aptarkite, ar mirusiojo įpėdiniai turi teisę reikšti ieškinį dėl maitintojo gyvybės atėmimu padarytos žalos atlyginimo.
e) Kaip manote, ar pagrįstas įpėdinių reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo?
f) Kaip manote, ar mirusiojo vairuotojo įpėdiniai pasirinko tinkamus atsakovus? Kodėl?
g) Ar galima teigti, kad koviniai šunys laikomi didesnio pavojaus šaltiniu? Kodėl?
h) Ar teisingas teiginys, kad koviniai šunys veikė būtinojo reikalingumo arba būtinosios ginties sąlygomis? Atsakymą pagrįskite.
i) Kokios teisinės reikšmės šioje byloje turi argumentas, kad automobilio vairuotojas veikė būtinosios ginties sąlygomis?
j) Aptarkite, kokios teisinės reikšmės šioje situacijoje galėtų turėti mašinisto neblaivumo ir eismo taisyklių pažeidimo faktas.
k) Ar šioje situacijoje kuris nors nukentėjęs subjektas (-ai) patyrė grynai ekonominio pobūdžio žalos?
l) Atsakę į visus pateiktus klausimus, konstatuokite, kas, kam ir kokios apimties žalą turėtų atlyginti.

9. V. Vardaitis kreipėsi į teismą ir nurodė, kad 1990 m. jam buvo paskirtas žemės sklypas asmeniniam ūkiui steigti. 1991 m. kovo 26 d. pagal tuo metu galiojusius įstatymus V. Vardaitis kreipėsi į kompetentingas institucijas, siekdamas privatizuoti žemės sklypą; 1992 m. gruodžio 18 d. tai pačiai įstaigai pateikė pakartotinį prašymą; dar kartą tokį prašymą rašė 1993 m. liepos 7 d. Į šiuos prašymus nebuvo atsakyta, todėl asmeniniam ūkiui paskirtą žemės sklypą V. Vardaitis ir toliau nuomojosi iš valstybės. 2001 m. V. Vardaičiui paklausus, kada pagaliau jam bus leista išsipirkti žemės sklypą, Nacionalinės žemės tarnybos teritorinio skyriaus vadovas paaiškino, kad visi terminai yra praleisti ir šiuo metu šį sklypą išsipirkti įstatymai draudžia, nes jis yra regioniniame parke; šiame parke galima tik atkurti nuosavybės teises. Vis dėlto 2006 m. buvo paskelbta, kad asmenys gali teikti prašymus įsigyti žemės šioje teritorijoje ir jiems bus suformuoti bei parduoti žemės sklypai. V. Vardaičiui atlikus numatytus veiksmus ir

suprojektavus žemės sklypą, galutiniame etape 2008 m. paaiškėjo, kad sklypas suprojektuotas neteisėtai, nes sklypai yra regioniniame parke. V. Vardaitis kreipėsi į teismą. Nacionalinės žemės tarnybos teritorinio skyriaus atstovai teisme paaiškino, kad: a) dėl 1991 m., 1992 m. ir 1993 m. prašymų nėra priimta jokių aktų, kuriuos būtų galima skųsti Civilinio kodekso 6.271 str. prasme; b) kadangi V. Vardaitis sprendimo neskundė įstaigos vadovui, jis negali kreiptis į teismą, bandydamas pateisinti termino apskųsti sprendimą įstaigos vadovui praleidimą; c) kiekvienas asmuo yra įpareigotas savo teises ginti laiku, tad praleisti visi ieškinio senaties terminai, o teismas, esant akivaizdžiam ieškinio senaties termino praleidimo faktui, negalėjo priimti ieškinio ir pradėti bylą nagrinėti; d) V. Vardaitis skundžia 2008 m. sprendimą išbraukti jį iš pirkėjų sąrašo, tačiau jis neskundžia aktų, kuriais užkirstas kelias privatizuoti turtą. Jis turėtų skųsti Lietuvos Respublikos Seimo veiksmus ar neveikimą, kad ši institucija ne laiku priėmė įstatymą, kuriuo uždrausta privatizuoti regioniniuose parkuose esančius žemės sklypus.

a) Kaip manote, kuris subjektas turėtų būti atsakingas dėl susiklosčiusios padėties?
b) Kokius veiksmus ar neveikimą skundžia V. Vardaitis?
c) Paaiškinkite, ar b) punkte įvardyti veiksmai ar neveikimas gali būti aiškinami kaip aktai Civilinio kodekso 6.271 str. prasme.
d) Kaip manote, ar, nustačius faktinį pagrindą, būtų galima kreiptis į teismą dėl netinkamų Lietuvos Respublikos Seimo veiksmų pagal Civilinio kodekso 6.271 str.?
e) Kokius nuostolius atlyginti reikalauja V. Vardaitis?
f) Kaip manote, kokia bus teismo sprendimo rezoliucinė dalis? Suformuluokite ją.

10. Ieškovas VšĮ „Remiame sportą“ pareiškė ieškinį UAB „Medvilnės pluoštas“ ir nurodė, kad 2008 m. iš UAB „Pigu“ įsigijo UAB „Medvilnės pluoštas“ gaminių: termosų, puodelių, sportinių marškinėlių, sportbačių ir kitų sportininkams reikalingų prekių. Nors UAB „Pigu“ ir VšĮ „Remiame sportą“ sudarytoje sutartyje buvo nurodyta, kad „prekės kokybiškos, pagamintos iš saugių medžiagų, patikrintos užsienio laboratorijose ir nekelia pavojaus sveikatai“, dalis plastikinių puodelių nuo karšto vandens visiškai išsilydė ir dviems krepšinio specialistams apdegino rankas. Dėl to jie 2 sa-

vaites negalėjo dirbti visa jėga, o termosus Valstybinė ne maisto produktų inspekcija dėl juose esančių pavojingų medžiagų apskritai uždraudė naudoti. Ieškinį UAB „Medvilnės pluoštas“ savarankiškai pateikė ir du sportininkai – jie asmeniškai buvo įsigiję termosų, pavienių puodelių, plastikinių indų komplektą ir panašios produkcijos. Teismas šias bylas sujungė. Abu ieškovai nurodė, kad savo ieškinį grindžia Civilinio kodekso 6.292 str.

a) Aptarkite, kam pagal pateiktus duomenis kyla civilinė atsakomybė dėl netinkamos kokybės produkcijos.
b) Kuris subjektas turėtų atsakyti dėl krepšinio specialistų nesunkaus sveikatos sužalojimo ir dėl to negautų pajamų?
c) Įvertinkite, ar ieškovai nurodė tinkamą ieškinio pagrindą.
d) Paaiškinkite, ar VšĮ „Remiame sportą“ galėtų reikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo ir UAB „Pigu“.
e) Kaip manote, ar teismas, priimdamas sprendimą dėl abiejų ieškovų pareikštų ieškinių, galėtų remtis tapačiais motyvais ir argumentais? Atsakymą pagrįskite.

11. Jau 2013 m. balandžio 27 d. V. Pavardenis gavo pranešimą, kad su Sutarties 7.2.7. punkto nustatyta tvarka pasirinktu rangovu gali atvykti į Butą ir pradėti apdailos darbus. V. Pavardeniui tvirtinant radiatorių, nuo lango atplyšusi palangė krisdama numušė ketvirtame aukšte pritvirtintą palangę ir užkrito ant pro šalį ėjusios sutuoktinių poros. Sužaloti sutuoktiniai nedelsdami kreipėsi į teismą ir nurodė, kad buvo sužaloti dėl nekokybiškų UAB „Rangovežis“ statybos darbų; į bylą buvo įtrauktas ir UAB „XYZ“. Ši bendrovė nurodė, kad pagal jos ir V. Pavardenio 2012 m. lapkričio 22 d. sutartį už tretiesiems asmenims padarytą žalą yra atsakingas pats V. Pavardenis, dėl kurio veiksmų ne tik buvo sužalota pora, bet ir pažeista Sutartis, nes V. Pavardenis neturėjo teisės pats atlikti apdailos darbų. V. Pavardenis teisme paaiškino, kad jis yra kvalifikuotas ir atestuotas statybos darbų specialistas, laisvai samdomas darbuotojas, turintis net savo brigadą; šiuo atveju jos neprireikė, nes visus darbus galėjo atlikti ir pats. Jo manymu, Sutarties nuostata nepagrįstai apriboja V. Pavardenio ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, o jis, būdamas specialistas, gali atsakingai pareikšti, kad montuojant radiatorius palangė negali nukristi, nebent buvo visiškai neatsakingai pritvirtinta ar uždėta laikinai, kaip bandomasis mo-

delis, nors atliekant vidaus apdailos darbus to būti neturėtų. V. Pavardenio įsitikinimu, visų pirma keltina rangovo ir statytojo atsakomybė, kurie neužtikrino statybos aikštelės saugumo ir įleido pašalinius asmenis, taip pat įvertintina, kiek šis sužalojimas buvo sutuoktinių neapdairaus ir neatsakingo elgesio padarinys. UAB „XYZ“ teismui pateikė Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos išvadą, kurioje konstatuota, kad visi darbai objekte atlikti tinkamai, o remiantis Sutarties 8.7 punktu inspekcijos išvada dėl darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų yra galutinė ir privaloma abiem šalims, tarp jų ir V. Pavardeniui.

a) Remdamiesi deliktinės teisės žiniomis bei konkrečiomis Sutarties nuostatomis, aptarkite, kas atsakingas už sutuoktinių sužalojimą.
b) Ar galima teigti, kad sutuoktiniai nukentėjo dėl savo pačių neatsargumo?
c) Kaip manote, ar, remiantis Sutarties nuostatomis, UAB „Rangovežis“ bei UAB „XYZ“ už šiuo incidentu sukeltą žalą neatsako?
d) Kokį sprendimą ir kurių subjektų atžvilgiu priims teismas? Atsakymą grįskite Sutarties nuostatų analize, teisės normomis bei teismų praktika.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Abramavičius, A.; Mikelėnas, V. *Autotransporto priemonių valdytojų teisinė atsakomybė*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
2. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
3. Balčiūtė, S. Ar darbuotojo pareigybinės instrukcijos apibrėžia darbdavio atsakomybės tretiesiems asmenims už darbuotojo veiksmus ribas? *International Journal of Baltic Law*. 2005, 2 (4).
4. Cirtautienė, S. Trečiųjų asmenų teisės į neturtinės žalos atlyginimą sužalojus sveikatą arba atėmus gyvybę. *Jurisprudencija.* 2007, 2 (92).
5. Cirtautienė, S. Neturtinės žalos atlyginimo tretiesiems asmenims galimybės sveikatos sužalojimo ir gyvybės atėmimo atveju. *Justitia*. 2006, 2 (60).
6. Cirtautienė, S. Neturtinės žalos atlyginimo tretiesiems asmenims galimybės sveikatos sužalojimo ir gyvybės atėmimo atveju. *Justitia*. 2006, 3 (61).

7. Deakin, S.; Johnston, A.; Markesinis, B. (eds.). *Markesinis and Deakin's Tort Law*. Oxford: Clarendon Press, 2008.
8. Drakšas, R.; Valutytė, R. Valstybės atsakomybės pagal privataus asmens ieškinį principo samprata ir įgyvendinimo sąlygos. *Justitia*. 2007, 2 (64).
9. European Group on Tort Law; European Centre of Tort and Insurance Law. *Principles of European Tort Law*: *text and commentary*. Springer: Wien; New York, 2005.
10. Fairgrieve, D. *State Liability in Tort. Oxford*: Oxford University Press, 2003.
11. Gailiūnienė, U. Atsakomybė už valdžios institucijų padarytą žalą aplinkos srityje. *Teisė*. 2009, 72.
12. Koch, B. A.; Koziol, H. (eds.). *Unification of Tort Law: Strict Liability*. The Hague; London; New York: Kluwer Law International, 2002.
13. Koziol, H.; Steininger, B. C. (eds.). *European Tort Law*. Viena; New York: Springer, 2001–2010.
14. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
15. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
16. Mikelėnas, V. „Kailiukų bylos" pamokos: keli klausimai perskaičius Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą byloje Jucys v. Lietuva. *Justitia*. 2008, 2 (68).
17. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
18. Mizaras, V. Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.
19. Norkūnas, A. Vartotojų teisių dėl nekokybiškais produktais padarytos žalos gynimo pokyčiai Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. *Jurisprudencija*. 2006, 2 (80).
20. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
21. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
22. Rudzinskas, A. Nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimas: lyginamieji aspektai. *Justitia*. 2001, 3 (33).
23. Samuilytė, A. Valstybės atsakomybė: išbandymas Europos bendrijos teise. *Justitia*. 2006, 4 (62).
24. Selelionytė, S. Neteisėtumas kaip valstybės deliktinės atsakomybės sąlyga. *Jurisprudencija.* 2006, 1 (79).

25. Selelionytė, S. Valstybė kaip civilinės deliktinės atsakomybės subjektas. *Jurisprudencija*. 2004, 59 (51).
26. Selelionytė-Drukteinienė, S. Valstybės veiksmų neteisėtumas kaip pagrindas atlyginti žalą. *Justitia*. 2008, 2 (68).
27. Spier, J. (eds.). *Unification of Tort Law: Liability for Damages Caused by Others*. The Hague; London; New York: Kluwer Law International, 2003.
28. Ulozas, M.; Novikovienė, L. Gamintojo civilinė atsakomybė už netinkamos kokybės produktais padarytą žalą: taikymo sąlygos bei atleidimo nuo jos kai kurie probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos*. 2012, 4 (2).
29. Vaitkevičiūtė, A. Europos Bendrijos deliktinės atsakomybės taikymo ypatumai ir santykis su valstybių narių atsakomybe dėl privatiems asmenims padarytos žalos. *Jurisprudencija*. 2008, 4 (106).
30. Van Dam, C. *European Tort Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
31. Volodko, R. Neturtinės žalos dydžio nustatymo sveikatos sužalojimo bylose ypatumai remiantis Lietuvos teismų praktika. *Teisė*. 2007, 63.
32. Žvaigždinienė, I. *Materialinė atsakomybė už žalą aplinkai*. Vilnius: Justitia, 2008.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.
4. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 5-75.
5. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 73-1742.
6. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 81-4218.
7. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 65-2634
8. Lietuvos Respublikos miškų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 35-1161.
9. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 114-5114.
10. Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 145-6425.
11. Lietuvos Respublikos potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 46-1116.
12. Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 64-2324.

13. Lietuvos Respublikos reklamos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 64-1937.
14. Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 137-5387.
15. Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 61-2340.
16. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 12-488.
17. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1945.
18. Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 67-1656.
19. Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 127-4532.
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 220 „Dėl atstovavimo valstybei Lietuvos Respublikos teismų nagrinėjamose bylose dėl žalos atlyginimo. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 30-943.
21. Tarybos 1984 m. rugsėjo 10 d. direktyva 84/450/EEB dėl valstybių narių įstatymų, kitų teisės aktų ir administracinių nuostatų dėl klaidinančios reklamos suderinimo. [1984] OL, L250.
22. Tarybos 1985 m. liepos 25 d. direktyva 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų, kitų teisės aktų ir administracinių nuostatų dėl atsakomybės už netinkamos kokybės gaminius. [1985] OL, L210.
23. Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. spalio 6 d. direktyva 97/55/EB, keičianti direktyvą 84/450/EEB dėl klaidinančios reklamos, į jos reguliavimo sritį įtraukiant ir lyginamąją reklamą. [1997] OL, L290.
24. Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. gegužės 10 d. direktyva 1999/34/EB dėl direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų, kitų teisės aktų ir administracinių nuostatų dėl atsakomybės už netinkamos kokybės produktus pakeitimo. [1999] OL, L141.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-640/2003 (*dėl samdančio darbuotojus asmens atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės; darbdavio ir darbuotojo kaltės aiškinimo*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2005 (*dėl samdančio darbuotojus asmens atsakomybės už*

žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės; tiesioginės darbuotojo atsakomybės galimumo).

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-205/2005 (*dėl darbuotojo, dirbančio civilinės sutarties pagrindu*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2010 (*dėl CK 6.264 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos darbuotojo sampratos*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114/2011 (*dėl darbdavio atsakomybės už darbuotojo kaltais veiksmais padarytą žalą sampratos ir sąlygų; darbuotojo veikimo pagal darbdavio nurodymus ir jam kontroliuojant aiškinimo; neturtinės žalos atlyginimo*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-79/2008 (*dėl CK 6.264 straipsnyje ir 6.270 straipsnyje įtvirtintų deliktų santykio*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-381/2012 (*dėl statinio savininko (valdytojo) atsakomybės sąlygų, įrodinėjimo pareigos paskirstymo ir nenugalimos jėgos aplinkybių aiškinimo*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2009 (*dėl statinio savininko (valdytojo) sampratos; kelio trūkumų sąvokos; statinio savininko (valdytojo) atsakomybės sąlygų ir atleidimo nuo atsakomybės pagrindų*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-554/2007 (*dėl statinio savininko (valdytojo) atsakomybės sąlygų*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-378/2009 (*dėl statinio savininko (valdytojo) atsakomybės sąlygų ir statinio savininko (valdytojo) sampratos, esant nuomos santykiams*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2010 (*dėl deliktinės atsakomybės už žalą, atsiradusią asmeniui pargriuvus ant dėl lijundros slidaus šaligatvio, kvalifikavimo ir šios atsakomybės sąlygų*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2011 (*dėl statinio savininko (valdytojo) civilinės atsakomybės ir dėl civilinės atsakomybės už atsiradusią žalą apgadinus transporto priemonę statybvietės teritorijoje*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-123/2009 (*dėl CK 6.266 straipsnio taikymo ir aiškinimo, kai žala yra nulemta pastato defekto bendrojoje dalinėje pastato savininkų (valdytojų) nuosavybėje; daugiabučio namo savininkų bendrijos atsakomybės CK 6.266 straipsnio pagrindu*).

14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215/2012 (*dėl CK 6.266 straipsnio taikymo atlyginant žalą, padarytą gaisru).*
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2012 (*dėl CK 6.266 straipsnio taikymo atlyginant žalą, padarytą gaisru; solidariosios atsakomybės*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1129/2003 (*dėl naminių gyvūnų padarytos žalos atlyginimo*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-138/2009 (*dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2009 (*dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo ir atsakomybę už šią žalą šalinančių aplinkybių*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-338/2011 (*dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo teisinio pagrindo iki 2010 m. liepos 10 d.; CK 6.253 straipsnio 5 dalies taikymo šios žalos atlyginimo kontekste*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371/2011 (*dėl precedentų konkurencijos sprendžiant dėl teisės normų, reglamentuojančių valstybės civilinę atsakomybę už laukinio gyvūno eismo įvykio metu padarytą žalą*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-133/2012 (*dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo; valstybės neteisėtų veiksmų kaip šios žalos atlyginimo sąlygos turinio*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-478/2012 (*dėl laukinių žvėrių padarytos žalos atlyginimo; valstybės neteisėtų veiksmų kaip šios žalos atlyginimo sąlygos turinio; nukentėjusiojo veiksmų teisinio vertinimo*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2000 m. birželio 27 d. nutarimas „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant civilines bylas dėl atlyginimo turtinės žalos, padarytos eismo įvykio metu“ ir apžvalga.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2009 (*dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo nustatymo; nukentėjusio asmens didelio neatsargumo; neturtinės žalos dydžio ir jos nustatymo kriterijų*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13/2012 (*dėl atsakomybės už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą sąlygų; didesnio pavojaus šaltinio sampratos; nukentėjusio asmens didelio neatsargumo; negautų pajamų apskaičiavimo sveikatos sužalojimo atveju; bū-*

simų gydymo išlaidų; neturtinės žalos dydžio; nukentėjusio asmens kaltės kaip vieno iš neturtinės žalos nustatymo kriterijų).

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2001 (*dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybės netaikymo pagrindų*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-446/2011 (*dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo atsakomybės ir dėl vandens parke naudojamų pramoginių įrenginių (vandens nusileidimo kalnelių) valdytojo deliktinės civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią lankytojui naudojantis vandens kalneliu, kvalifikavimo; priežastinio ryšio nustatymo ypatumų*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2010 (*dėl didesnio pavojaus šaltinio valdytojo ir asmens, neteisėtai užvaldžiusio didesnio pavojaus šaltinį, solidariosios atsakomybės; neturtinės žalos atlyginimo sveikatos sužalojimo atveju*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90/2008 (*dėl CK 6.270 straipsnio taikymo su Darbo kodekso normomis, reglamentuojančiomis materialinės atsakomybės sąlygas*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-402/2011 (*dėl atsakomybės už nepilnamečių iki keturiolikos metų amžiaus ir nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų amžiaus padarytą žalą*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-776/2002 (*dėl atsakomybės už nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų padarytą žalą; žalos atlyginimo nepilnamečio sveikatos sužalojimo atveju*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2009 (*dėl atsakomybės už nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų padarytą žalą; CK 6.276 straipsnio 2 dalyje išvardytų subjektų civilinės atsakomybės apimties*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-992/2001 (*dėl atsakomybės už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą, esant skolininkų daugetui*).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2006 (*dėl atsakomybės už kelių nepilnamečių bendrais veiksmais padarytą žalą; CK 6.276 straipsnio 3 dalies taikymo*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-49/2005 (*dėl atsakomybės už savo veiksmų reikšmės suprasti negalinčio fizinio asmens padarytą žalą ir CK 6.268 straipsnio 4 dalies taikymo*).

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-496/2007 (*dėl atsakomybės už savo veiksmų reikšmės suprasti negalinčio fizinio asmens padarytą žalą ir CK 6.268 straipsnio 2 dalies taikymo*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-136/2008 (*dėl CK 6.268 straipsnio 4 dalies taikymo ir civilinės atsakomybės už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą*).
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos žalos, padarytos neteisėtais kvotos, tardymo, prokuratūros ir teismo veiksmais, atlyginimo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 3 dalies ir 7 straipsnio (2001 m. kovo 13 d. redakcija) 7 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*dėl valstybės pareigos teisingai atlyginti materialinę ir (arba) moralinę žalą, padarytą neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais*).
39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[10]-332/2007 (*dėl reikalavimo, kad neteisėti valstybės valdžios aktai būtų panaikinti ar pripažinti negaliojančiais įstatymų nustatyta tvarka*).
40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[15]-547/2005 (*dėl viešosios civilinės atsakomybės už pensijų priemokos nesumokėjimą*).
41. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[6]-317/2007 (*dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtais aktais padarytos neturtinės žalos atlyginimo*).
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-152/2005 (*dėl CK 6.271 ir 6.272 straipsnių atribojimo; atlygintinos neturtinės žalos dydžio už pažeidimus vykdymo procese*).
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-375/2011 (*dėl žalos, padarytos teisėsaugos institucijų pareigūnų veiksmais (neveikimu) baudžiamojo proceso srityje, atlyginimo sąlygų; turtinės žalos, grindžiamos neteisėtais teisėsaugos institucijų pareigūnų veiksmais baudžiamojo proceso metu, atlyginimo; neturtinės žalos, atsiradusios dėl nepagrįstai ilgai užtrukusio baudžiamojo proceso, ir jos dydžio nustatymo kriterijų*).
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-5/2009 (*dėl valstybės civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl teisėsaugos institucijų pareigūnų neteisėtų veiksmų baudžiamojo proceso srityje; teisėsaugos institucijų pareigūnų veiksmų neteisėtumo kaip būtinosios valstybės civilinės atsakomybės sąlygos; turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo*).

45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-402/2009 (*dėl neteisėtų veiksmų pagal CK 6.272 straipsnio 1 dalį nustatymo*).
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-414/2012 (*dėl teisėsaugos institucijų veiksmų teisėtumo vertinimo CK 6.272 straipsnio 1 dalies kontekste*).
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-200/2010 (*dėl neteisėtų veiksmų, priežastinio ryšio ir žalos, kaip civilinės atsakomybės sąlygų, sprendžiant dėl teisės į žalos, atsiradusios dėl neteisėto procesinės prievartos priemonių pritaikymo, atlyginimą*).
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-313/2010 (*dėl nukentėjusio asmens teisės reikšti reikalavimą valstybei dėl žalos, atsiradusios pareigūnams netinkamai atlikus ikiteisminį tyrimą, atlyginimo*).
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-2/2012 (*dėl neturtinės žalos, atsiradusios dėl neteisėto nuteisimo, neteisėto suėmimo kardomosios priemonės taikymo tvarka, atlyginimo*).
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-184/2010 (*dėl valstybės ir savivaldybės civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl psichikos sveikatos priežiūros reglamentavimo ir organizavimo trūkumų*).
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2010 (*dėl viešosios civilinės atsakomybės žemės reformos procese*).
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-560/2010 (*dėl priteistinos neturtinės žalos dydžio ir jos nustatymo kriterijų gyvybės atėmimo atveju*).
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2006 (*dėl neturtinės žalos ir jos dydžio nustatymo kriterijų nusikaltimo padarymo atveju ar dėl sveikatos sužalojimo*).
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2012 (*dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo sveikatos sužalojimo atveju*).
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2010 (*dėl priteistinos neturtinės žalos dydžio ir jos nustatymo kriterijų sveikatos sužalojimo atveju; atsižvelgimo į teismų praktiką, nustatant neturtinės žalos dydį*).
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-131/2007 (*dėl priteistinos neturtinės žalos dydžio ir jos nustatymo kriterijų sveikatos sužalojimo atveju*).

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2010 (*dėl sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės, kylančios iš asmens sveikatos priežiūros santykių*).
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2011 (*dėl sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės už jose dirbančių gydytojų veiksmais padarytą žalą*).
59. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2004* (*dėl gydytojų ir sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės ypatumų*).
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-408/2009 (*dėl gydytojų civilinės profesinės atsakomybės sąlygų*).
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2009 (*dėl paciento sutuoktiniui padarytos neturtinės žalos teikiant sveikatos priežiūros paslaugas atlyginimo*).
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2006 (*dėl išlaikymo fakto nustatymo, atlyginant žalą fizinio asmens mirties atveju*).
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2007 (*dėl neturtinės žalos atlyginimo gyvybės atėmimo atveju; vienkartine laidojimo pašalpa atlyginamos žalos; socialinio draudimo įstaigos, išmokėjusios draudimo išmokas, teisės reikalauti žalos atlyginimo iš ją padariusio asmens*).
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-70/2011 (*dėl teisinių santykių, susiklostančių tarp socialinio draudimo įstaigos ir žalą padariusio asmens draudiko, kvalifikavimo; gydytojų profesinės atsakomybės ypatumų*).
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-368/2012 (*dėl subrogacijos, susiklosčius socialinio draudimo teisiniams santykiams*).
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 19 d. apžvalga „Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga II“ (*dėl atsakomybės už žalą, padarytą netinkamos kokybės produktais arba paslaugomis*).
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2005 (*dėl subjektų, kuriems taikomos CK Šeštosios knygos III dalies XXII skyriaus ketvirtojo skirsnio „Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų“ normos*).
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-256/2009 (*dėl vartotojų teisių gynimo būdų, kai žala atsiranda dėl netinkamos kokybės produktų*).

69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2005 (*dėl neturtinės žalos, atsiradusios dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, atlyginimo*).
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-456/2008 (*dėl atsakomybės už žalą aplinkai ir atsakomybės už realią žalos grėsmę*).
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-165/2010 (*dėl atsakomybės už žalą aplinkai subjekto, sąlygų ir atlygintinos žalos dydžio*).
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2012 (*dėl atsakomybės už aplinkai padarytą žalą pobūdžio ir jos vertinimo; CK 6.270 straipsnio taikymo galimumo atsakomybės už aplinkai padarytą žalą kontekste*).

8 TEMA.

Kito asmens reikalų tvarkymas. Nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas be pagrindo. Lošimas ir lažybos

Kitais pagrindais atsirandančių prievolių samprata ir rūšys. Šių prievolių santykis su sutartinėmis prievolėmis ir prievolėmis, kylančiomis dėl žalos padarymo.

Prievolės, atsirandančios dėl kito asmens reikalų tvarkymo, samprata ir sąlygos. Prievolės subjektai, jų teisės ir pareigos. Prievolės dalykas ir objektas. Kito asmens reikalų tvarkymo atribojimas nuo panašių institutų. Kito asmens reikalų tvarkymo rūšys: savanoriškas, tariamas, pavojaus atveju, prieš kito asmens valią. Kito asmens reikalų tvarkymo teisinės pasekmės.

Prievolės, atsirandančios dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo be pagrindo, samprata, taikymo sąlygos ir prielaidos. Nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo be pagrindo atribojimas. Prievolės subjektai, jų teisės ir pareigos. Prievolės dalykas ir objektas. Turtas, kurio negalima išreikalauti. Teisinės pasekmės, kylančios iš prievolės dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo. Nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto santykis su kitais civilinių teisių gynybos būdais (restitucija, vindikacija ir kt.).

Lošimo ir lažybų samprata. Prievolės, atsirandančios dėl lošimo ir lažybų. Loterijos ir kitų žaidimų, grindžiamų rizika ar atsitiktinumu, samprata ir santykis su lošimu ir lažybomis. Prievolės, atsirandančios dėl loterijos ir kitų žaidimų, grindžiamų rizika ar atsitiktinumu.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl sąlygų, būtinų kito asmens reikalų tvarkymui kvalifikuoti

„Kito asmens reikalų tvarkymui kvalifikuoti būtina konstatuoti visų šių sąlygų egzistavimą: 1) asmuo suvokia, kad tvarko ne savo, o kito asmens reikalus, t. y. kito asmens interesais atlieka faktinius ar teisinius veiksmus; 2) atlikti šiuos veiksmus nėra asmens teisinė pareiga, jie atliekami savanoriškai; 3) asmuo, kurio interesais atliekami veiksmai, nėra išreiškęs savo valios dėl jo reikalų tvarkymo ir tuo metu nėra galimybės sužinoti jo valios dėl atliekamų veiksmų. Nustačius, kad nėra bent vienos išvardytų sąlygų, nėra pagrindo susiklosčiusių teisinių santykių kvalifikuoti kaip kito asmens reikalų tvarkymo."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2011.

2. Dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo sampratos ir taikymo sąlygų

„Nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas – tai savarankiška prievolės rūšis. Šis turto išreikalavimo institutas taikomos tada, kai konstatuojami specialūs prievolės grąžinti turtą atsiradimo pagrindai: turtas gautas be teisinio pagrindo (CK 6.237 straipsnio 1 dalis), pagrindas, kuriuo įgytas turtas, išnyksta paskiau (CK 6.237 straipsnio 2 dalis), asmuo be teisinio pagrindo nesąžiningai praturtėja (CK 6.237 straipsnio 1 dalis). Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo institutas savo prigimtimi yra subsidiarus kitų civilinių teisių gynybos būdų atžvilgiu, t. y. pažeistos teisės ginamos šiuo būdu, kai jų negalima apginti kitais būdais; nepagrįsto praturtėjimo teisiniams santykiams atsirasti būtinos tokios sąlygos: 1) nėra įstatymo ar sandorio, iš kurių atsiranda prievolė; 2) kreditoriaus veiksmai, kuriais skolininkas gavo turtą, yra teisėti; 3) turto negalima išreikalauti kitais civilinių teisių gynybos būdais (taikant restituciją, vindikaciją); 4) kreditorius atliko veiksmus išimtinai savo interesais ir savo rizika. Jeigu asmuo praturtėja ar gauna turtą pagal

įstatymą ar sutartį, tokiems teisiniams santykiams nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo teisės normos netaikomos.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2011.

3. Dėl nepagrįsto praturtėjimo instituto sampratos ir prielaidų

„Nepagrįstas praturtėjimas (lot. *de in rem verso*; angl. *unjust enrichment*; vok. *Ungerechtfertigte Bereicherung*; pranc. *enrichissement sans cause*) reglamentuojamas CK 6.242 straipsnyje. Aiškindamas nurodytą teisės normą, kasacinis teismas yra nurodęs, kad nepagrįsto praturtėjimo institutas taikomas ne tik tais atvejais, kai asmuo nepagrįstai gauna turtą, bet ir tais atvejais, kai nepagrįstas praturtėjimas atsiranda nepagrįstai sutaupius. <...>. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, tenkinant ieškinį dėl nepagrįsto praturtėjimo (*actio de in rem verso*), turi būti nustatytos nepagrįsto praturtėjimo prielaidos. Pirma, turi būti nustatyta, ar atsakovas yra praturtėjęs dėl ieškovo veiksmų. Antra, turi būti nustatytas atsakovo praturtėjimą atitinkantis ieškovo turto sumažėjimas (atsakovas turi būti praturtėjęs ieškovo sąskaita). Nepagrįsto praturtėjimo priteisimas negalimas, kai dėl vieno asmens praturtėjimo niekas nepatiria nuostolių. Trečia, turi būti priežastinis ryšys tarp ieškovo turto sumažėjimo ir atsakovo praturtėjimo. Ketvirta, atsakovo praturtėjimui neturi būti teisinio pagrindo (įstatymo, sutarties ir kt.). Penkta, nepagrįstas praturtėjimas turi egzistuoti pareiškiant ieškinį. Šešta, šalis, kurios turtas sumažėjo, neturi būti prisiėmusi nuostolių atsiradimo rizikos. Septinta, ieškovas turi negalėti apginti savo pažeistos teisės kitais gynybos būdais, t. y. nepagrįsto praturtėjimo instituto negalima taikyti kaip priemonės, kuria būtų siekiama išvengti kitų CK normų taikymo.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2011.

4. Dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo ir sutarties nutraukimo santykio

„Nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas be pagrindo prievolių teisės sistemoje užima savarankišką vietą ir priskiriamas prie prievolių atsi-

radimo pagrindų (CK 1.136 straipsnio 2 dalies 5 punktas, 6.2 straipsnis). CK 6.237–6.242 straipsniuose įtvirtintomis taisyklėmis įgyvendinamas vienas pagrindinių civilinės teisės principų – niekas negali praturtėti svetimo nuostolio sąskaita be įstatyme ar sutartyje numatyto pagrindo. Kartu tai reiškia teisę išreikalauti iš kito asmens tai, ką šis nepagrįstai sutaupė ar kreditoriaus sąskaita gavo kitokios naudos. Šios nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo savybės daro jį panašų į civilinių teisių gynimo būdą. Dėl šios priežasties, teisinio reguliavimo sistemoje būdamas savarankišku prievolės atsiradimo pagrindu, nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas teisės doktrinoje ar teismų praktikoje dažnai nurodomas tiesiog kaip subsidiarus asmens teisių gynimo būdas. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad šiame kontekste subsidiarumas reiškia, kad nepagrįstas praturtėjimas ar turto gavimas taikomas tik tada, kai civilinių teisių negalima apginti kitais gynybos būdais arba jos apginamos ne visiškai. <…>. Sutarties nutraukimas yra vienas kreditoriaus teisių gynimo būdų, kuriuo gali pasinaudoti kreditorius kitai sutarties šaliai neįvykdžius ar netinkamai įvykdžius sutartį. Tai nėra skolininko teisių gynimo būdas tiesiogine šio žodžio reikšme, tačiau kartu tai nereiškia, kad nutraukiant sutartį nepaisoma skolininko interesų.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2012.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kaip galėtumėte paaiškinti terminą *obligationes quasi ex contractu*? Kokie šių prievolių turinio ypatumai? Kuo jos skiriasi nuo kitų prievolių rūšių?
2. Koks yra kito asmens reikalų tvarkymo santykis su atstovavimu, komerciniu atstovavimu, įgaliojimu, pavedimu?
3. Koks yra kito asmens reikalų tvarkymo ir deliktinės atsakomybės santykis?
4. Kokie yra prievolių dėl kito asmens reikalų tvarkymo ar nepagrįsto praturtėjimo atsiradimo pagrindai?

5. Kokiais atvejais gali būti tvarkomi kito asmens reikalai, šiam neišreiškus valios arba prieš jo valią? Nurodykite konkrečių faktinių pavyzdžių.
6. Pagal kokius kriterijus atribojami faktinio ir teisinio pobūdžio veiksmai, atliekami tvarkant kito asmens reikalus?
7. Ar skiriasi prievolės šalių teisių ir pareigų apimtis, esant skirtingoms kito asmens reikalų tvarkymo rūšims (savanoriškam, tariamam, pavojaus atveju, prieš kito asmens valią)?
8. Ar asmuo, pradėjęs tvarkyti kito asmens reikalus, gali šią veiklą nutraukti bet kuriuo metu?
9. Kokios teisinės reikšmės, esant prievolei dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, turi kaltės forma (tyčia, paprastas neatsargumas, didelis neatsargumas)?
10. Ar nepagrįsto praturtėjimo ir turto gavimo be pagrindo terminai yra tapatūs?
11. Kaip suprantamas nepagrįstas praturtėjimas siaurąja ir plačiąja prasme?
12. Kaip paskirstoma įrodinėjimo našta prievolės, kylančios dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, šalims?
13. Kaip kvalifikuojami teisiniai santykiai, kai asmuo turtą perduoda savanoriškai, suvokdamas, kad jis neturi jokios pareigos tai daryti?
14. Ar asmuo, įvykdęs prigimtinę prievolę, gali išreikalauti įvykdymo objektą kaip be pagrindo įgytą turtą?
15. Kaip suprantamas Civilinio kodekso 6.237 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas prievolės, kylančios dėl nepagrįsto praturtėjo ar turto gavimo, atsiradimo pagrindas? Koks jo santykis su Civilinio kodekso 6.242 straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
16. Ar skiriasi sąžiningo ir nesąžiningo įgijėjo teisinės padėties reglamentavimas?
17. Kaip suprantamas sąžiningumas subjektyviuoju ir objektyviuoju požiūriu prievolės dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo kontekste?

18. Kaip teismų praktikoje aiškinama nuostata, kad „kreditorių veiksmai, kuriais skolininkas gavo turtą ar jį pagerino, yra teisėti“, kaip viena iš sąlygų nepagrįsto praturtėjimo teisiniams santykiams atsirasti?
19. Ar visais atvejais negalima išreikalauti turto, kaip įgyto be teisinio pagrindo, jeigu jis perduotas pagal sutartį ar teisės aktus?
20. Kokie yra prievolės dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo įvykdymo būdai? Ar individualiais požymiais apibūdintas daiktas gali būti šios prievolės įvykdymo objektas?
21. Kokią funkciją atlieka palūkanos, numatytos CK 6.240 straipsnio 1 dalyje? Ar jų galima reikalauti kartu su kitomis palūkanų rūšimis?
22. Ar nepagrįstai praturtėjęs ar įgijęs turtą asmuo turi teisę į daikto pagerinimo išlaidų atlyginimą?
23. Kokie yra turto, kurį nepagrįstai įgijo bankrutuojanti bendrovė, išieškojimo ypatumai?
24. Kokių teisinių pasekmių gali kilti, jeigu sandorio, sudaryto kito asmens vardu ir interesais, šis asmuo nepatvirtina? Kaip tokiu atveju savo pažeistas teises galėtų apginti kita sandorio šalis?
25. Koks yra prievolės, kylančios dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, santykis su sandorių negaliojimo institutu?
26. Koks yra prievolės dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo ryšys su restitucijos ir vindikacijos institutais?
27. Kaip suprantama *non cumul* taisyklė prievolės, kylančios dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, kontekste?
28. Kaip savo pažeistas teises gali apginti daikto savininkas, jeigu asmuo įgijo teisę į svetimą daiktą prievolinių teisinių santykių pagrindu (pvz., nuomos), tačiau šiems santykiams pasibaigus daikto savininkui negrąžina?
29. Ar iš lošimo ir lažybų gali kilti tam tikrų prievolių? Kokioms prievolių klasifikacijoms jos gali būti priskiriamos?
30. Kokie reikalavimai, susiję su lošimu ir lažybomis, gali būti ginami teisme? Kodėl?
31. Kokio pobūdžio prievolės kyla iš Azartinių lošimų įstatymo ir Loterijų įstatymo?

32. Ar teisės aktuose nenumatytos loterijos ar kito žaidimo, grindžiamo rizika ar atsitiktinumu, organizavimas ir vedimas sukelia teisinių pasekmių?
33. Kuo skiriasi lažybos nuo totalizatoriaus? Koks jų santykis su azartiniais lošimais ir loterijomis?
34. Ar loterija yra laikoma azartiniu lošimu? O lažybos, numatytos Civilinio kodekso 6.243 straipsnyje?

⇒ *Užduotys*

1. Miesto centre susidūrus trims lengviesiems automobiliams ir sunkvežimiui, V. Vardienė, negalėdama nei pajudėti į priekį, nei išvažiuoti iš spūsties, vėluodama į teismo posėdį, neleistinoje vietoje paliko stovėti savo automobilį. Po priekinio lango stiklu ji paliko raštelį, kuriame nurodė telefono numerį ir paaiškino, kad vėliausiai iki 12 val. automobilį patrauks. 11 val. 45 min. V. Vardienei buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas, o policijos komisariato deleguotos UAB „X“ atstovai priverstinai nuvežė V. Vardienei priklausantį automobilį į saugojimo aikštelę. Atsižvelgiant į tai, kad dėl priverstinio automobilio nuvežimo UAB „X“ patyrė 380 00 Lt išlaidų, UAB „X“ kreipėsi į teismą dėl skolos iš V. Vardienės priteisimo pagal Civilinio kodekso 6.233 straipsnį. Ši įmonė taip pat pareiškė reikalavimą priteisti automobilio saugojimo išlaidas. V. Vardienė atsiliepime nurodė, kad jokių išlaidų ji atlyginti neprivalo dėl šių priežasčių: 1) automobilio palikimas neleistinoje vietoje buvo *force majeure* aplinkybių nulemtas veiksmas, nes ji, bejėgiškai įstrigusi spūstyje, negalėjo pajudėti nei pirmyn, nei atgal, o neatvykus į teismą be pateisinamos priežasties, jai galėjo būti paskirta iki 1 000 Lt bauda; 2) konkrečioje byloje teismas sprendė išlaikymo jos dukteriai priteisimo klausimą, o į posėdį pirmą kartą po ilgų slapstymųsi atvyko išlaikymą turintis teikti tėvas – V. Vardienė vadovavosi prioritetiniu vaiko teisių apsaugos ir gynimo principu; 3) dėl išvardytų aplinkybių automobilis neleistinoje vietoje buvo paliktas ne dėl jos kaltės, o dėl posėdį vilkinančio dukters tėvo ir objektyvių nenumatytų aplinkybių; 4) policijos pareigūnai galėjo jai paskambinti nurodytu telefonu, ji būtų atvykusi ir automobilį patraukusi – būtent tuo tikslu ir buvo paliktas telefono numeris; 5) šioje vietoje leidžiama sustoti turistiniams autobusams,

tad preziumuojama, jog automobilių statymas konkrečioje vietoje netrukdo įprastam eismui; 6) policijos pareigūnai patys galėjo saugoti automobilį komisariato kieme, kuris yra vos už 100 metrų; 7) be to, ne ji pristatė automobilį saugoti, o UAB „X“ jį pasiėmė patys, todėl už priverstinę paslaugą ji mokėti neketinanti. Maža to, administracine tvarka ji nubausta 250 Lt bauda, o papildomai reikalaujama 380 00 Lt suma sudaro daugiau nei 100 proc. baudos, todėl tokio dydžio išlaidos neprotingos ir neproporcingos.

a) Ar teisėti policijos pareigūnų veiksmai, surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą, jeigu buvo paliktas padėtį paaiškinantis raštelis?
b) Ar policijos pareigūnai turėjo teisę pavesti UAB „X“ priverstinai nuvežti neleistinoje vietoje stovintį automobilį?
c) Ar UAB „X“ veiksmai atitinka kito asmens reikalų tvarkymo požymius? Kodėl?
d) Ar UAB „X“ turi teisę reikalauti atlyginti jos patirtas išlaidas?
e) Įvertinkite kiekvieno V. Vardienės argumento pagrįstumą.
f) Atsižvelgdami į anksčiau pateiktus atsakymus, paaiškinkite, kokį sprendimą turėtų priimti teismas.

2. V. Pavardienė, gyvendama daugiabučio namo pirmajame aukšte esančiame bute, patyrė sunkią galvos traumą, tik po trijų mėnesių pabudo iš komos ir dar ilgai gydėsi ligoninėje. Jos sutuoktinis, abejotinos reputacijos V. Pavardys, visiškai nesirūpino nei po langais V. Pavardienės puoselėtu gėlių darželiu, nei augančia vyšnia, taip pat nemokėjo komunalinių mokesčių. Geraširdė kaimynė senjorė P. Vardutė ravėjo šį gėlių darželį, o nuskynusi vyšnias čia pat prie parduotuvės jas parduodavo, tačiau pinigus nutarė saugoti tol, kol iš ligoninės bus paleista V. Pavardienė. Po keturių mėnesių kaimynai pastebėjo skelbimą, kuriame AB „Energija“ nurodė, jog jei V. Pavardys nedelsdamas nesumokės už šilumos energiją, bendrovė kreipsis į antstolį ir šis, išieškodamas skolas, parduos V. ir V. Pavardžių butą iš varžytynių, o buvę savininkai atsidurs tiesiog gatvėje. Šis skelbimas labai sugraudino P. Vardutę, todėl ji už vyšnias gautus 120 00 Lt ir dar 200 Lt iš savo pensijos pasiūlė AB „Energija“, kartu paaiškindama, kad buto savininkė ligoninėje, js sveikata jau gerėja, o kai grįš, padengs visas skolas. AB „Energija“ geranoriškai sutiko palaukti. V. Pavardienės sveikata,

jai grįžus iš ligoninės ir pamačius skolų sumas, dar labiau pašlijo ir ji vėl atsidūrė ligoninėje. V. Pavardys, nutaręs, kad sutuoktinei nebeilgai liko gyventi, išsikraustė pas vaikaitę į Joniškio rajoną, o butą paliko likimo valiai. P. Vardutė nutarė bent jau atsiimti savo 200 00 Lt bei paprašyti 3 Lt 50 ct kompensacijos už 3 bilietėlius, kuriuos panaudojo važinėdama autobusu ir tvarkydama V. ir V. Pavardžių reikalus.

V. Pavardys paaiškino, kad jis tikrai nemokės 200 Lt už „jau prarastą butą“, o P. Vardutė, mokėdama tuos pinigus, „veikė savo rizika“. Be to, jis matęs, kad P. Vardutė pardavinėjo jo vyšnias – nors jam ir negaila, bet P. Vardutė ne nukentėjo, o nepagrįstai praturtėjo, nes vyšnių kaina šiemet buvo labai didelė. V. Pavardienei mirus ir testamentu visą savo turtą (tarp jų ir ½ dalį buto) palikus vaikaitei, P. Vardutė iš paveldėtojos paprašė atlyginti jai 200 Lt. Vaikaitė pasiūlė sumokėti 80 Lt, nes 120 Lt P. Vardutė esą jau buvo užsidirbusi neteisėtai pardavinėdama vyšnias. Be to, vaikaitė jokios naudos iš to negavo, nes paveldėjo tik dalį buto ir daug skolų, tad nieko neprivalo atlyginti.

a) Įvertinkite tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius. Kaip manote, ar P. Vardutės veiksmai kvalifikuotini kaip kito asmens reikalų tvarkymas?
b) Apsvarstykite a) punkte aptarto kvalifikavimo galimybę kiekvieno iš sutuoktinių, o vėliau – jų abiejų kartu atžvilgiu.
c) Ar situacijos teisinis vertinimas keistųsi, jei toks rūpinimasis V. Pavardienės finansiniais interesais būtų ne vienkartinis, o pasikartojantis jau kelintą kartą?
d) Paaiškinkite, ar P. Vardutė gali būti laikoma nepagrįstai praturtėjusia.
e) Ar atsakymas į d) klausimą keistųsi, jei už vyšnias gautus pinigus P. Vardutė tebeturėtų?
f) Kaip manote, ar asmuo, tvarkantis kito asmens reikalus, tuo pat metu gali būti laikomas nepagrįstai praturtėjusiu to asmens, kurio reikalus tvarko, sąskaita? Kodėl taip manote?
g) Paaiškinkite, kas, kam ir kiek šioje situacijoje turėtų sumokėti pinigų (aptarkite paveldėtojo prievolės atsiskaityti buvimą ar nebuvimą). Atsakymą pagrįskite.

3. I. Vardenis ir R. Pavardenis susitarė, kad pirmasis R. Pavardeniui duos 10 000 Lt, o už šiuos pinigus R. Pavardenis pasamdys geriausią Klaipėdos rajono advokatą, kuris, remdamasis savo ryšiais su prokurorais, galėtų laimėti bet kokią bylą, tarp jų – išteisinti ir I. Vardenį kontrabandos byloje. R. Pavardenis ilgokai derėjosi su keletu advokatų, tačiau nė vienas iškart, nesusipažinęs su byla, nepanoro apsiimti ginti kaltinamojo. R. Pavardenis, kol vyko derybos, nutarė paskolinti pinigus individualios įmonės „Unida" savininkei, kuri šią sumą ir 15 proc. metinių palūkanų įsipareigojo grąžinti po 45 kalendorinių dienų. Dar po dviejų savaičių R. Pavardeniui pavyko susitarti su advokatu V. Pelėda ir supažindinti jį su I. Vardeniu. I. Vardenis neslėpė nepasitenkinimo advokatu ir pareiškė netikįs, kad šis galėtų turėti naudingų ir įtakingų ryšių su teisėsaugininkais, todėl pareikalavo, kad R. Pavardenis grąžinti jam 10 000 Lt. R. Pavardenis paaiškino, kad pinigus yra perskolinęs tam laikui, kurį ieško advokato, o gauta suma bus jam simbolinis atlygis už paieškas. I. Vardenis įsiuto, išdėjo R. Pavardenį į šuns dienas ir pareiškė, jog R. Pavardenis ne tik nepadėjo jam, bet dar yra ir sukčius, besipelnantis iš vargšų. R. Pavardenis 10 000 Lt grąžino iš savo lėšų, tačiau I. Vardenis, supratęs, kad pats nesugalvojo kam nors paskolinti pinigų ir taip užsidirbti, pareikalavo iš R. Pavardenio 6 proc. metinių palūkanų už laiką, kurį R. Pavardenis lauks skolos, nes jei I. Vardenis nebūtų davęs jam 10 000 Lt, R. Pavardenis nebūtų turėjęs ką paskolinti, taigi ir nebūtų užsidirbęs palūkanų. Kitaip tariant, R. Pavardenis visiškai nepagrįstai praturtės net ir pažeidęs sutartį (netinkamai įvykdęs prievolę), nors, I. Vardenio manymu, už tokį netinkamą pavedimo vykdymą jam dar iš R. Pavardenio priklauso bauda.

a) Aptarkite sąlygas, kurioms esant galima konstatuoti teisinį nepagrįsto praturtėjimo santykį.
b) Atsižvelgdami į a) punkte nurodytas sąlygas, paaiškinkite, ar R. Pavardenis gali būti laikomas nepagrįstai praturtėjusiu I. Vardenio sąskaita. Kodėl taip manote?
c) Kaip manote, ar galima teigti, jog tarp I. Vardenio ir R. Pavardenio susiklostė kito asmens reikalų tvarkymo teisiniai santykiai? Kodėl?
d) Kaip manote, koks sprendimas tenkintų abi ginčo šalis?

4. Skurdžiai gyvenanti D. Vardžiuvienė, neturėdama nuosavos žemės, remdamasi žodiniu susitarimu su senyvo amžiaus kaimynu V. Pavardeniu, šiam asmeniui priklausančiame žemės sklype augino bulvių, morkų, svogūnų, česnakų ir kitų daržovių. Be to, kaimynui priklausančiame sklype buvo pasodinusi du agrastų krūmus ir vasarą sulaukdavo gero derliaus. V. Pavardeniui toks susitarimas buvo naudingas, nes iš užaugintų bulvių D. Vardžiuvienė maždaug kartą ar du per mėnesį jam iškepdavo kugelio, išvirdavo didžkukulių, o vasarą leisdavo suvalgyti ne daugiau kaip pusę krūmo agrastų vaisių. V. Pavardenis, kai būdavo gaminamas valgis, nupirkdavo tik mėsos, tačiau faktiškai į turgų ir parduotuvę eidavo kaimynė D. Vardžiuvienė. 2012 m. birželio 18 d. V. Pavardeniui mirus, iš Kaliningrado atvykę jo sūnūs pareiškė, kad D. Vardžiuvienė sklypu naudojasi be jokio teisinio pagrindo (VĮ Registrų centre neįregistruota jokios panaudos sutarties), tad nuo šiol turės mokėti nuomos mokestį – po 100 Lt kiekvieną mėnesį, kol auginamos daržovės, o žiemą mokėti neprivalės. D. Vardžiuvienei tai buvo itin dideli pinigai, dėl to ji nesutiko mokėti, nes tiesiog neturėjo iš ko. Sūnūs pareikalavo nedelsiant išsirauti visas pasodintas daržoves. D. Vardžiuvienė savo ruožtu kiek įmanoma ilgiau stengėsi jų neišsikasti. Kadangi V. Pavardenio sūnūs iš Kaliningrado dažnai važinėti neturėjo vizų, kitą kartą į tėvo namus atvyko 2012 m. rugsėjo 21 d. D. Vardžiuvienė tuo metu kaip tik dorojo derlių. Tai pamatę, įpėdiniai iškart pareikalavo sumokėti 400 Lt, kurių D. Vardžiuvienė neturėjo. Mainais už tai D. Vardžiuvienė pasiūlė jiems pasilikti du jos pasodintus agrastų krūmus, kurių vertė, kartu su kas sezoną užderančiais agrastais, turėtų būti panaši. Sūnų agrastų krūmai nedomino, o dėl 400 Lt priteisimo jie kreipėsi į Pasvalio rajono apylinkės teismą.

D. Vardžiuvienė kreipėsi į kitos savo kaimynės vaikaitę S. Pavardaitę, prašydama paaiškinti, ar tikrai nebegalioja jos ir V. Pavardenio susitarimas dėl neatlygintino naudojimosi žemės sklypu ir ar ji tikrai negalėjo tame sklype auginti daržovių.

a) Nustatykite, ar D. Vardžiuvienė žemės sklypu naudojosi esant teisiniam pagrindui, ar jo nesant.
b) Atsižvelgdami į a) punkte pateiktą atsakymą, paaiškinkite, ar teisinga V. Pavardenio sūnų pozicija.

c) Ar, atsakant į b) klausimą, kokios nors teisinės reikšmės gali turėti V. Pavardenio mirties faktas?
d) Kiek, Jūsų manymu, bylą nagrinėjant teisme, galėtų būti reikšminga aplinkybė, kad D. Vardžiuvienė siekė kiek įmanoma ilgiau išsaugoti auginamas daržoves, o vėliau pasiūlė sūnums pasilikti agrastų krūmus?
e) Kokiu teisiniu pagrindu V. Pavardenio sūnūs galėtų reikalauti (jei, Jūsų manymu, galėtų) priteisti jiems 400 Lt?
f) Ar ši suma galėtų būti laikoma V. Pavardenio įpėdinių negautomis pajamomis? Atsakymą pagrįskite.

5. Bankrutavusios UAB „Barono sapnas“ bankroto administratoriaus UAB „Bankrutuokime teisėtai“ įgaliotas asmuo A. Bankrutonis, ketindamas pardavinėti UAB „Barono sapnas“ turtą, gavo pranešimą iš teismo su UAB „Senovinis interjeras“ ieškiniu, kuriuo prašoma iš UAB „Barono sapnas“ išreikalauti nepagrįstai šiai įmonei pervestą 15 235 Lt sumą, sumokėtą avansu už UAB „Barono sapnas“ teikiamas interjero planavimo, baldų surinkimo, pervežimo iš Vilniaus į Klaipėdą ir atgal, keleivių transportavimo ir kitas paslaugas, kurios realiai niekada nebuvo suteiktos. UAB „Senovinis interjeras“ teismui pateikė įrodymų, kad bankroto administratorius jau ketina pardavinėti turtą, tačiau, ieškovo nuomone, 15 235 Lt suma negali būti skirstoma įmonės kreditoriams kartu su lėšomis, gautomis už turtą ar už suteiktas paslaugas, nes realiai UAB „Senovinis interjeras“ jokios paslaugos nebuvo suteiktos. Maža to, nuostolius dėl nesuteiktų paslaugų įrodo tai, kad UAB „Senovinis interjeras“ naudai buvo priteista 15 000 Lt negautų pajamų, kurių ji negavo dėl nesuteiktos paslaugos, o dėl šios sumos bendrovė yra pareiškusi kreditoriaus reikalavimą UAB „Barono sapnas“ bankroto byloje. UAB „Bankrutuokime teisėtai“ įgaliotas asmuo A. Bankrutonis atsiliepime nurodė, kad nesvarbu, kokiu teisiniu pagrindu įgytas turtas, jo negalima grąžinti vienam kreditoriui, o lėšos turi būti paskirstomos visiems kreditoriams, nes priešingu atveju būtų pažeistas *par conditio creditorum* principas. Tokį lėšų grąžinimą vienam kreditoriui kiti kreditoriai galėtų ginčyti teisme. Be to, UAB „Senovinis interjeras“ jau yra pareiškusi kreditoriaus reikalavimą dėl 15 000 Lt, o reikalaujamos 15 235 Lt sumos grąžinimas reikštų įskaitymą, kuris taip pat laikytinas prievolės vie-

nam kreditoriui įvykdymu ir nulemtų kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą. Vykstant teismo procesui, UAB „Bankrutuokime teisėtai“ kitas įgaliotas asmuo – D. Restruktonis – netyčia UAB „Barono sapnas“ vieninteliam reikalavimą pareiškusiam darbuotojui du kartus pervedė iš Garantinio fondo lėšų skirtą atlygį – po 2 569 Lt 78 ct. Darbuotojas lėšų grąžinti neketino, nes atlyginimas ir taip vėlavo kone 9 mėnesius, tad šią sumą aiškino kaip dalinį vidutinio darbo užmokesčio (netesybų Darbo kodekso prasme) kompensavimą. UAB „Bankrutuokime teisėtai“ šiam darbuotojui pareiškė ieškinį dėl nepagrįstai įgyto turto. Darbuotojas mano, kad teisinis pagrindas yra – vidutinis darbo užmokestis privalo būti mokamas už visą uždelstą atsiskaityti laiką – būtent taip nurodyta teismo sprendime.

a) Paaiškinkite, ar su bankrutavusios įmonės kreditoriais gali būti atsiskaitoma iš šios įmonės nepagrįstai įgyto turto.
b) Ar konkrečioje situacijoje UAB „Senovinis interjeras“ pervestos lėšos gali būti laikomos UAB „Barono sapnas“ teisiškai nepagrįstai įgytu turtu?
c) Kaip manote, ar bankrutavusi UAB „Barono sapnas“ turi teisę negrąžinti UAB „Senovinis interjeras“ sumokėto avanso, remdamasi bankroto administratoriaus argumentais?
d) Paaiškinkite, apie kokias nuostolių rūšis kalbama konkrečioje situacijoje ir kuo šios sumos skiriasi.
e) Kaip manote, ar darbuotojas turėtų grąžinti dvigubai sumokėtas iš Garantinio fondo skirtas lėšas? Atsakymą pagrįskite.

6. Žinomas Radviliškio rajono dirbinių iš molio meistras A. Vardenis, dalyvaudamas kasmetinėje tautodailininkų mugėje Alytuje, šio miesto kultūros centro darbuotojų paprašė pasaugoti jo žiedimo stakles, kol jas atsiims, po keturių dienų vykdamas į Druskininkuose rengiamą keramikos dirbinių parodą. Alytaus miesto kultūros centro darbuotojai sutiko, tik už paslaugą paprašė sumokėti po 8 Lt už dieną. Kadangi keramikui reikėjo grįžti į Radviliškio rajoną, o po keleto dienų vykti į Druskininkus ir vėl vežtis tas pačias stakles, suskaičiavęs, kad už pasaugą sumokės iki 32 Lt, jis su sandorio sąlygomis sutiko. Grįždamas į Radviliškį, A. Vardenis pateko į avariją ir 24 dienas buvo gydomas reanimacijoje, o dar 11 dienų – įprasto režimo palatoje. Grįžęs namo, A. Vardenis iškart susisiekė su Alytaus mies-

to kultūros centru ir paaiškino, kad po savaitės, kai tik sustiprės, atvyks atsiimti staklių. Alytaus miesto kultūros centro darbuotojai suskaičiavo, jog iki atsiėmimo staklės bus saugomos 42 dienas, taigi paslauga kainuos 336 Lt + PVM, o bendra suma iš viso sieks 406 Lt 56 ct. A. Vardenis nustebo ir pareiškė, kad tuomet jam pigiau nusipirkti naujas stakles, kurios per akciją Senukų prekybos centre kainuoja 399 Lt (su PVM), todėl jis staklių neatsiims. Alytaus miesto kultūros centras pareiškė, kad stakles sulaiko (Civilinio kodekso 4.229 str.), ir kreipėsi į teismą dėl 406 Lt 56 ct ir 8 Lt už kiekvieną toliau jų patalpose laikomų staklių saugojimo dieną. Atsiliepime A. Vardenis paaiškino, kad kultūros centro darbuotojai žinojo, jog jis stakles turėjo atsiimti artimiausiu metu, o savininkui nepasirodžius jie ir patys galėjo pradėti aiškintis neatsiėmimo priežastis. Šiuo atveju, sumokėjus visą sumą ieškovui, jis nepagrįstai praturtėtų dėl A. Vardenį ištikusios nelaimės abiem atvejais: ir jei ieškovui liktų staklės, ir jei iš A. Vardenio būtų priteista staklių vertę viršijanti suma.

a) Paaiškinkite, ar A. Vardenis turėtų atlyginti visas saugojimo išlaidas.
b) Kiek ginčui teisingai išspręsti gali būti reikšmingi A. Vardenio argumentai, kad Alytaus miesto kultūros centras turėjo pats pasidomėti, kodėl staklės neatsiimtos?
c) Kaip manote, ar tuo atveju, jei A. Vardenis neatsiimtų staklių, o įsigytų naujas ir senosios staklės liktų ieškovui, ieškovas galėtų būti laikomas nepagrįstai praturtėjusiu?
d) Ar teisus A. Vardenis, teigdamas, kad Alytaus miesto kultūros centras nepagrįstai praturtėtų abiem atvejais: ir jei ieškovui liktų staklės, ir jei iš A. Vardenio būtų priteista staklių vertę viršijanti suma?
e) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas? Atsakymą pagrįskite.

7. Į A. Vardėnės banko sąskaitą UAB „Baldai“ už kokybiškai atliktą sutarties vertimą į švedų kalbą pervedė 3500 00 Lt, per klaidą A. Vardėnę supainiodami su A. Vardėniene, nors jos tarpusavyje niekaip nebuvo susijusios. Tuo metu A. Vardėnė gyveno Didžiojoje Britanijoje, gana neblogai uždirbo, dėl to papildomų lėšų savo sąskaitoje net nepastebėjo. UAB „Baldai“ klaidos taip pat neužfiksavo, o apie galimą suklydimą suvokė tik po trijų mėnesių, kai į juos kreipėsi A. Vardėnienė, reikalaudama pagaliau atsiskaityti ir sumokėti 5 proc. metinių palūkanų už vėluojamą sumokėti

sumą. UAB „Baldai“ suskubo ieškoti asmens, į kurio sąskaitą pervedė pinigus, tačiau, užklausę atsakingų institucijų, gavo atsakymą, kad A. Vardėnė deklaravusi išvykimą į Didžiąją Britaniją, o jos tikslaus gyvenamosios vietos adreso Gyventojų registro tarnyba neturi. Tuomet UAB „Baldai“ pareiškė ieškinį teisme, sumokėjo 105 Lt žyminį mokestį, taip pat 400 Lt už antstolio paslaugas, ieškant A. Vardėnės užsienyje. A. Vardėnės dalyvavimas teismo posėdyje buvo pripažintas būtinu, dėl to ji, turėdama skubiai parskristi į Vilnių, dar išleido 484 00 Lt. A. Vardėnė, teisme supratusi padėtį, grąžino nepagrįstai įgytus pinigus, tačiau iš jų 484 Lt pasiliko sau kaip atlygį už lėktuvo bilietus. Ji bendrovei paaiškino, kad ši neturėtų pykti, mat A. Vardėnė neprašo padengti jos negautų pajamų dėl to, kad turėjo pasiimti tris nemokamų atostogų dienas vien tam, kad jos dalyvavimas teisme pripažintas būtinu dėl UAB „Baldai“ neapdairumo. UAB „Baldai“ savo ruožtu nurodė, kad A. Vardėnės neapdairumas jiems atsiėjo 505 Lt, dėl to iš A. Vardėnės jie ketina reikalauti ir šios sumos.

a) Kaip manote, kas turėtų atlyginti A. Vardėnės turėtas 484 Lt skrydžių į abi puses išlaidas?
b) Ar A. Vardėnė turi teisę išskaičiuoti atvykimo į Lietuvą ir grįžimo į Didžiąją Britaniją išlaidas iš nepagrįstai įgytos ir grąžintinos sumos, ar ji turėtų reikšti atskirą reikalavimą UAB „Baldai“?
c) Ar šioje situacijoje kokios nors įtakos gali turėti UAB „Baldai“ kaltės forma (paprastas neatsargumas, didelis neatsargumas, tyčia)?
d) Paaiškinkite, ar UAB „Baldai“, remdamasi šioje situacijoje įvardytais argumentais, iš A. Vardėnės turi teisę reikalauti grąžinti 105 Lt žyminio mokesčio, 400 Lt išlaidų antstoliui ir 484 Lt už A. Vardėnės skrydį į abi puses. Atsakymą pagrįskite.

8. J. Vardonis, UAB „Rududu plius“ priklausančios statybų aikštelės teritorijoje darbo metu vairuodamas UAB „Auto“ priklausantį visureigį, rėžėsi į statybų vagonėlį ir taip sukėlė 15 000 Lt žalos UAB „Rududu plius“. J. Vardonis buvo nuteistas, o bausmės vykdymas atidėtas vieneriems metams. Remdamiesi teismo nuosprendžiu, UAB „Rududu plius“ administracijos darbuotojai, susiradę J. Vardonį, prigrasino jo darbdaviui papasakosią nemažai pikantiškų dalykų apie jo asmeninio gyvenimo vingrybes, jei šis nedelsdamas neatlygins padarytos žalos. J. Vardonis, išsigandęs grasini-

mų, sumokėjo 15 000 Lt UAB „Rududu plius“. Po keleto dienų sužinojo, kad UAB „Rududu plius“ UAB „Auto“ pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo – jam įmonės teisininkai paaiškino, kad skolininkas žalos atlyginimo prievolėje yra UAB „Auto“, todėl J. Vardonis nieko neprivalėjo mokėti. J. Vardonis kreipėsi į UAB „Rududu plius“, reikalaudamas, kad jam grąžintų pinigus kaip įgytus be teisinio pagrindo, tačiau bendrovės direktorius paaiškino, kad pinigai sumokėti esant aiškiam teisiniam pagrindui – teismo nuosprendžiui bei akivaizdžiam padarytos žalos faktui. J. Vardonis parašė paaiškinimą teismui, kad jis yra atlyginęs visą žalą, todėl negalima nagrinėti ieškinio, pareikšto UAB „Rududu plius“. Teismo posėdžio metu buvo paaiškinta, kad pagrindinis šios prievolės skolininkas yra UAB „Auto“, todėl J. Vardonis neprivalėjo atlyginti žalos. J. Vardonis kreipėsi į teismą su atskiru ieškiniu, prašydamas priteisti iš UAB „Rududu plius“ nepagrįstai sumokėtą pinigų sumą.

a) Paaiškinkite, ar J. Vardonio sumokėta pinigų suma gali būti išreikalauta kaip įgyta nesant teisinio pagrindo. Kodėl taip manote?
b) Ar šioje situacijoje teismas turėtų tenkinti UAB „Rududu plius“ ieškinį ir priteisti iš UAB „Auto“ 15 000 Lt, ar ieškinį atmesti? Kodėl?
c) Kam ir kokio dydžio žalą priklausytų atlyginti, jei J. Vardonis šios žalos nebūtų atlyginęs? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

9. Marijampolės rajono Griežlių miestelio bendrabučio gyventojai I. ir A. Vardai, augindami tris mažamečius vaikus, aplaidžiai vykdė tėvų pareigas: nors valgyti paruošdavo, tačiau mokyklinių reikmenų vaikams nenupirkdavo, motyvuodami tuo, kad lėšų neužtenka net išgyventi, o prašydami pašalpos nenorintys atrodyti kaip asocialūs asmenys. Trys mažamečiai I. ir A. Vardų vaikai (šešerių, aštuonerių ir devynerių metų sūnūs) į mokyklą nešdavosi kaimynų jiems paskolintas braižybos, piešimo priemones, jie sportuodavo skolintais sportbačiais, daiktus nešiodavo kaimynystėje gyvenančios tėvo pusseserės nupirktomis kuprinėmis. Tokiomis sąlygomis augdami vaikai ne visada laikėsi moralės nuostatų, įsiveldavo į peštynes, per pertraukas žaisdavo kortomis, o vyresnysis, žaisdamas kortomis su profesinio rengimo centro pirmojo kurso studentais, sugebėjo pralošti jaunesniajam broliui tetos nupirktą kuprinę. Tai sužinojusi, teismui ieškinį pateikė kuprinę jaunėliui nupirkusi teta (tėvo pusseserė), remdamasi Civi-

linio kodekso 6.243 str. 3 d. ir argumentuodama tuo, kad abu asmenys – ir kuprinę kortomis pralošęs, ir faktiškai jos netekęs – yra nepilnamečiai, o ji reiškia ieškinį, remdamasi Civilinio kodekso 6.229 str., nes tikrieji tėvai vaikais visiškai nesirūpina. Nors Civilinio kodekso 6.243 str. 3 d. vartojama lėšų, o ne daiktų sąvoka, ieškovės manymu, ši sąvoka aiškintina plečiamai ir taip pat apima pralaimėjimo metu perduotą materialųjį turtą. Gavusi ieškinį, už profesinio rengimo centro studentus atsakinga profesinio rengimo įstaiga atsiliepime nurodė, kad pirmiausia sandoris, kilęs iš žaidimo kortomis, turi būti nugin̆čytas Civiliniame kodekse numatytais sandorių negaliojimo pagrindais, priešingu atveju negalima teigti, kad kuprinė perduota nesant teisinio pagrindo.

a) Paaiškinkite, ar pateiktoje situacijoje kaimynai ir teta gali būti traktuojami kaip tvarkantys kito asmens reikalus Civilinio kodekso 6.229 str. prasme.
b) Paaiškinkite, ar tarp žaidusių kortomis nepilnamečių susiklostė prievolė. Kodėl?
c) Kaip manote, ar teta laikytina tinkama ieškove, reiškiant ieškinį pagal Civilinio kodekso 6.243 str. 3 d.?
d) Įvertinkite, ar šioje situacijoje taikytina Civilinio kodekso 6.243 str. 3 d. nuostata dėl kuprinės išreikalavimo iš profesinio rengimo centro studento (-ų).
e) Kiek pagrįstas yra profesinio rengimo įstaigos teiginys, kad „pirmiausia sandoris, kilęs iš žaidimo kortomis, turi būti nugin̆čytas Civiliniame kodekse numatytais sandorių negaliojimo pagrindais, priešingu atveju negalima teigti, kad kuprinė perduota be teisinio pagrindo“? Ką šiuo teiginiu atsakovė siekia įrodyti?
f) Kaip manote, kokį sprendimą ir kokiais teisiniais argumentais remdamasis turėtų priimti teismas?

10. Nepilnametis V. Vardenis, pasinaudojęs vyresnio brolio asmens dokumentu, visą naktį lošė lošimo namuose „Kazino“ ir pralošė visus už 1 000 Lt įsigytus lošimo žetonus. Nepatenkintas V. Vardenis kreipėsi į lošimo namus, reikalaudamas grąžinti sumokėtą 1 000 Lt. Lošimo namams „Kazino“ atsisakius, jis pareiškė, kad paaiškėjus, jog V. Vardenis neturi reikiamo amžiaus, lošimo namams būtų skirta daug didesnė bauda, todėl pa-

siūlė susitarti geruoju ir pinigus grąžinti. Taip pat paaiškino, jog sandoris, pagal kurį kazino žetonai parduoti amžiaus reikalavimų neatitinkančiam asmeniui, yra niekinis *ab initio* ir jau dėl šios priežasties turi būti grąžinti. Taigi, esant negaliojančiam sandoriui ir dar pažeidus asmenų įleidimo tvarką, „Kazino“ nukentėtų daug labiau, negu grąžindami 1 000 Lt. „Kazino“ svarsto galimybę pinigus grąžinti ir pareikšti ieškinį tinkamai nakties metu V. Vardenio neprižiūrėjusiems tėvams.

a) Paaiškinkite, ar tarp V. Vardenio ir lošimo namų „Kazino“ susiklostė prievolė. Jei taip, kokia? Jei ne, kodėl?
b) Kaip manote, ar V. Vardenis turi teisę iš lošimo namų reikalauti grąžinti sumokėtą 1 000 Lt sumą? Atsakymą argumentuokite.
c) Kaip vertinate, ar pagrįsti V. Vardenio išdėstyti argumentai?
d) Aptarkite, kokiais teisių gynimo būdais galėtų naudotis lošimo namai „Kazino“.
e) Ar lošimo namai „Kazino“ galėtų reikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo tinkamai nakties metu V. Vardenio neprižiūrėjusiems tėvams? Kodėl? Atsakymą pagrįskite.

11. Kadangi UAB „XYZ“ nesutiko savo lėšomis pakeisti 2013 m. balandžio paskutiniosiomis dienomis įvykusio incidento metu nukritusios palangės, o V. Pavardenis jau buvo sumokėjęs visą Sutarties 5.1.1.–5.1.2. punktuose numatytą sumą, pirkėjas nutarė palangei sumontuoti turėtų išlaidų dydžio sumą išsireikalauti iš UAB „XYZ“. V. Pavardenis, pakonsultuotas savo kolegos, parengė ir UAB „XYZ“ nusiuntė raštą, kuriame nurodė, jog turtas kaip įgytas be teisinio pagrindo gali būti išreikalautas ir tuo atveju, jei pagrindas perduoti turtą iš pradžių buvo, tačiau vėliau išnyko. UAB „XYZ“ savo atsakyme nurodė, kad pinigai negali būti prilyginti be pagrindo įgytam turtui, nes Civilinio kodekso 6.237 str. kalbama apie turtą kaip materialų daiktą, o lėšos, pervestos į banko sąskaitą, neatitinka materialaus turto kriterijų ir Civilinio kodekso 6.237 str. nuostata, siekiant išreikalauti pinigines lėšas, negali būti taikoma. Be to, lėšų pervedimo metu palangė dar egzistavo, o sutarties nuostatos, kaip ir įstatymo normos, negali galioti atgal. UAB „XYZ“ taip pat pažymėjo, kad nepagrįstai praturtėjusiu gali būti laikomas nebent UAB „Rangovežis“, nes UAB „XYZ“ su juo visiškai atsiskaitė ir būtent jam tektų pareiga pašalinti statybos dar-

bų trūkumus. Kita vertus, galutine ir neskundžiama Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos išvada konstatuota, kad darbų trūkumų nebuvo, dėl to negali būti ir jokio nepagrįsto parturtėjimo.

a) Paaiškinkite, koks yra nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo be teisinio pagrindo santykis.
b) Apie kurią a) punkte įvardytą situaciją – nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo be teisinio pagrindo – kalbama konkrečioje situacijoje? Kodėl taip manote?
c) Ar teisi UAB „XYZ“, teigdama, kad Civilinio kodekso 6.237 str. nuostata negali būti taikoma, siekiant išreikalauti pinigines lėšas?
d) Kaip vertinate argumentą, kad lėšų pervedimo metu palangė dar egzistavo, o sutarties nuostatos, kaip ir įstatymo normos, negali galioti atgal?
e) Kokios įtakos nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo kontekste gali turėti (jei gali) taisyklė lex retro non agit?
f) Kaip vertinate argumentą, kad nepagrįstai praturtėjusiu gali būti laikomas nebent UAB „Rangovežis“, nes UAB „XYZ“ su juo visiškai atsiskaitė ir būtent jam tektų pareiga pašalinti statybos darbų trūkumus?
g) Kiek šioje situacijoje reikšmingas teiginys, kad galutine ir neskundžiama Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos išvada konstatuota, jog darbų trūkumų nebuvo, dėl to negali būti ir jokio nepagrįsto parturtėjimo?
h) Paaiškinkite, ar UAB „XYZ“ privalo grąžinti palangei sumontuoti turėtų išlaidų dydžio sumą, kaip įgytą nesant teisinio pagrindo. Atsakydami aptarkite kiekvieną nepagrįsto praturtėjimo arba turto, gauto nesant teisinio pagrindo, išreikalavimo privalomąją sąlygą.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Dambrauskaitė, D. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos. *Jurisprudencija*. 2003, 37 (29).

3. Gordley, J. *Foundations of Private Law: Property, Tort, Contract, Unjust Enrichment*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
4. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
5. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
6. Mikelėnas, V. Vindikacija ir jos taikymas. *Justitia*. 2005, 1 (55).
7. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
8. Von Bar, C.; Swann, S. *Unjustified enrichment*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 43-1495.
3. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.
4. Lietuvos Respublikos loterijų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 73-3341.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2011 (*dėl sąlygų, būtinų kito asmens reikalų tvarkymui kvalifikuoti*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45/2011 *(dėl kito asmens reikalų tvarkymo santykių kvalifikavimo; saugotojo teisės sulaikyti priverstiniam saugojimui perduotą automobilį iki jo savininkas visiškai atlygins saugojimo išlaidas*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2009 (*dėl kito asmens reikalų tvarkymo instituto taikymo išimties, numatytos CK 6.229 straipsnio 5 dalyje*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-384/2009 (*dėl CK 6.229 straipsnyje nustatyto prievolės atsiradimo pagrindo*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-196/2011 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo instituto sampratos ir prielaidų*).

6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo sampratos, taikymo sąlygų ir non cumul taisyklės taikymo*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90/2010 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto, kaip civilinių teisių gynimo būdo, taikymo sąlygų ir non cumul taisyklės taikymo*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2009 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto santykio su daiktiniais pažeistų teisių gynimo būdais*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2012 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo ir sutarties nutraukimo santykio; nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo instituto subsidiaraus taikymo*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-355/2009 (*dėl restitucijos ir nepagrįstai gauto turto išreikalavimo taisyklių taikymo*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2012 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo, sutarties nutraukimo ir restitucijos santykio*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2009 (*dėl turto, įgyto esant teisiniam pagrindui ir vėliau šiam pagrindui išnykus, grąžinimo*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2011 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo taikymo sąlygų ir asmens nesąžiningumo vertinimo*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-256/2011 (*dėl turto gavimo be pagrindo kaip vieno iš prievolių atsiradimo pagrindų galimumo*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-385/2010 (*dėl nepagrįsto praturtėjimo instituto sampratos ir paskirties nuosavybės teisių atkūrimo kontekste*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-34/2012 (*dėl prigimtinės prievolės įvykdymo objekto išreikalavimo kaip be pagrindo įgyto turto*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2010 (*dėl savanoriškai perduoto turto pagal CK 6.241 straipsnio 1 dalies 3 punktą*).

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/2012 (*dėl darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų aiškinimo pagal CK 6.241 straipsnio 1 dalies 4 punktą*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-308/2010 (*dėl CK 6.242 straipsnio 3 dalies taikymo*).
20. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-283/2008 (*dėl nepagrįstai įgyto turto išieškojimo iš bankrutuojančios įmonės*).

9 TEMA.

Sutarčių teisės ir sutarties samprata. Sutarčių rūšys. Sutartinių santykių šalys ir tretieji asmenys

Sutarčių teisės vieta civilinėje teisėje. Sutarčių teisės šaltiniai. Sutarčių teisės derinimas ir unifikavimas. Sutarčių teisės principai ir praktinė jų reikšmė. Sutarties laisvės principas. Sutarčių privalomumo principas. Sutarties uždarumo principas. Konsensualizmo principas. Silpnosios sutartinių santykių šalies gynimo principas. Sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos kriterijų reikšmė sutarčių teisėje.

Sutarties samprata ir reikšmė. Sutartinių prievolių ir kitų prievolių santykis. Sutarties galia. Sutarties forma. Sutarčių registracija viešame registre ir jos reikšmė.

Sutarčių klasifikavimo į rūšis kriterijai ir praktinė reikšmė. Dvišalės ir vienašalės sutartys, jų paskirtis. Atlygintinės ir neatlygintinės sutartys. Daikto išreikalavimo iš svetimo neteisėto valdymo sąlygos ir sąžiningo įgijėjo interesų apsauga, esant atlygintinėms bei neatlygintinėms sutartims. Konsensualinės ir realinės sutartys. Teisė reikalauti įvykdyti realinę sutartį. Abipusėmis derybomis ir prisijungiant sudaromos sutartys. Vienkartinio įvykdymo ir tęstinio vykdymo sutartys. Rizikos ir ekvivalentinės sutartys: skirtumai, reikšmė ir pavyzdžiai. Pagrindinės ir papildomos sutartys, jų tarpusavio sąveika. Komercinės ir vartojimo sutartys, jų atribojimo kriterijai. Viešosios sutartys, jų santykis su komercinėmis ir vartojimo sutartimis. Sutartys, sudaromos kontrahentų naudai ir trečiųjų asmenų naudai. Kitos sutarčių rūšys.

Sutarties šalys. Kreditorių ir skolininkų daugetas. Sutarties galia tretiesiems asmenims. Trečiųjų asmenų teisė reikalauti įvykdyti sutartį. Trečiųjų asmenų pasitelkimas vykdant sutartį.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl sutarties laisvės principo ir sutarties reikšmės

„Sutarties laisvės principas valstybės pripažįstamas ir ginamas tikslingai – jis suteikia reikšmę suderintiems šalių tarpusavio ketinimams. Šalių pasiektas susitarimas įformintas teisės aktų pripažįstama tvarka tampa teisiškai įpareigojančiu aktu ir reikšmingu visuomeninės savireguliacijos instrumentu. Šis aktas (susitarimas) nustato teises ir pareigas. Valstybė, siekdama ūkio našumo, įsipareigoja šias pareigas užtikrinti priverstinai, nustatydama teisinį reikalavimą laikytis sutarčių (*pacta sund servanda*), ir prireikus per teismą priverstinai įgyvendina. Sprendžiant ginčus, kylančius iš sutartinių santykių, nevalia ignoruoti sutarties šalių valios ir vadovautis vien įstatymo nuostatomis. Teismas, spręsdamas sutartinių ginčų klausimus, nuo sutarties sąlygų turinio gali (ir privalo) nukrypti ir vadovautis teisės normomis tik tada, kai šalių sutartis prieštarauja bendriesiems teisės principams (CK 1.5 straipsnis), viešajai tvarkai (CK 1.81 straipsnis) ar imperatyviosioms įstatymo nuostatoms (CK 6.157 straipsnis) <...>. Taigi sutarčių laisvės principas leidžia civilinių teisinių santykių dalyviams laisvai spręsti, ar sudaryti sutartį, savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas. Esant šalių sutartiniams santykiams šalių sutartis turi būti taikoma, kiek ji neprieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms, o įstatymo nuostatos taikomos tiems klausimams, dėl kurių šalys nesusitarė. Net jei sutarties sąlyga neatitinka tai sutarties rūšiai įstatymais nustatyto teisinio reglamentavimo, svarbu, kad ši sąlyga neprieštarautų imperatyviajai įstatymo normai (CK 6.156 straipsnis), nes sutarties laisvės ribos yra imperatyviosios teisės normos, kurių galiojimo ir taikymo sutarties šalys negali pakeisti ar panaikinti (CK 6.157 straipsnis).“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011.

2. Dėl dvišalės sutarties teisinės reikšmės ir šios sutarties įtakos tretiesiems asmenims

„Dvišalės sutarties teisinė reikšmė yra ta, jog civilines teises ir pareigas tokia sutartis sukuria ją sudariusioms šalims, tuo tarpu privatus dviejų

asmenų susitarimas negali turėti įtakos trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms, išskyrus išimtinius įstatymo nustatytus atvejus, kaip tą numato CK 6.190 str. Net ir tuo atveju, kai viena šalis, sudarydama sutartį pažadėjo, kad prievolę įvykdys ar kitokį veiksmą atliks trečiasis asmuo, tai šiam to nepadarius, pažadėjusi šalis privalo įvykdyti prievolę ar atlikti kitokį veiksmą ir atlyginti kitos šalies patirtus nuostolius (CK 6.190 str. 2 d.). Taigi, už tinkamą sutarties įvykdymą atsako sutartį sudariusi šalis visais atvejais – tiek kai ji pati nevykdo sutarties, tiek kai šito nepadaro trečiasis asmuo."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2004.

3. Dėl vartojimo sutarties požymių

„Vadovaujantis vartotojų apsaugos srityje priimtomis Europos Sąjungos ir nacionalinių teisės aktų normomis, sutartis turėtų būti kvalifikuojama kaip vartojimo, jei ji atitinka tam tikrus esminius požymius. Pirma, prekes ar paslaugas įsigyja fizinis asmuo. Antra, fizinis asmuo prekes ar paslaugas įsigyja ne dėl savo ūkinės-komercinės ar profesinės veiklos, o savo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Trečia, prekes ar paslaugas teikia verslininkas (fizinis ar juridinis asmuo, kuris veikia savo verslo (plačiąja prasme) tikslais). Toks teisinis reguliavimas suponuoja bylą nagrinėjančio teismo pareigą teisiškai kvalifikuojant sutartį nustatyti, koks asmuo, t. y. fizinis ar juridinis, yra galutinis prekių ar paslaugų vartotojas, taip pat prekių ar paslaugų įsigijimo tikslą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2009.

4. Dėl viešosios sutarties požymių

„Sutarčių teisėje išskiriama viešoji sutartis, kaip viena iš sutarčių rūšių, kai įstatymais ribojamas sutarčių laisvės principas. <...>. Šios sutarčių rūšies atsiradimą lėmė aplinkybė, kad Lietuvos ūkyje veikia ne viena natūrali monopolija ir valstybei tenka specialiai reglamentuoti tam tikras ūkio šakas, kuriose nėra pakankamos konkurencijos. Tai valstybė daro išleisdama teisės aktus, kuriuose įtvirtinamos specialios elgesio taisyklės, esminės

privalomos tokių sutarčių sąlygos. <...>. Pažymėtina, kad viešąja sutartimi laikytina tik tokia, kuri yra konkrečiai įstatyme įvardyta viešąja arba, nors taip įvardyta ir nėra, tačiau atitinka įstatyme įtvirtintus pagrindinius požymius: viešosios sutarties šalis – tiekėjas, pardavėjas, kuris verčiasi tam tikra veikla, šios veiklos produktą privalo parduoti, paslaugą teikti visiems, kurie į jį dėl šito kreipiasi (CK 6.161 straipsnio 2 dalis); paslauga ar prekės turi būti teikiamos vienodomis sąlygomis ir kainomis visiems tos pačios kategorijos vartotojams (CK 6.161 straipsnio 3, 4 dalys); įstatymų nustatytais atvejais viešosios sutartys gali būti sudaromos pagal abiem šalims privalomas standartines sąlygas, patvirtintas atitinkamos valstybės institucijos (CK 6.161 straipsnio 5 dalis); paslaugas teikiančio ar prekes parduodančio asmens veikla gali būti labiau kontroliuojama valstybės, pavyzdžiui, nustatant kainas, reikalaujant tam tikrų licencijų ir pan.; viešąsias paslaugas teikiančio subjekto pareiga sudaryti sutartį su visais, kurie į jį dėl to kreipiasi, lemia tai, jog verslo subjektai turi ribotas galimybes nutraukti tokias sutartis. Atsižvelgiant į tai, kad viešoji sutartis yra vieno iš pagrindinių civilinės teisės principų – sutarčių laisvės principo – išimtis, kvalifikuoti sutartį viešąja ir taikyti įstatymų nustatytus ribojimus teismai gali tais atvejais, kai nustatomi būtinų viešosios sutarties požymių kompleksas, o ne tik kai kurie jos elementai ar bruožai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90/2012.

5. Dėl konsignacijos sutarties sampratos

„CK konsignacijos sutarties sąvokos neapibrėžia, tačiau teisės doktrinoje ir verslo praktikoje pripažįstama, kad konsignacijos sutartimi pardavėjas (konsignantas) tiekia prekes tarpininkui (konsignatoriui), kuris jas parduoda savo vardu konsignanto sąskaita. Prekių, patiektų konsignatoriui, nuosavybės teisė išlieka konsignantui iki jų pardavimo pirkėjui momento. Tokių sutarčių būdingas bruožas yra tai, kad jos paprastai sudaromos plataus vartojimo prekėms realizuoti."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2008.

6. Dėl sutarties įtakos tretiesiems asmenims

„Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą sutartis susaisto tik jos šalis (CK 6.1 straipsnis, 6.154 straipsnio 1 dalis, 6.189 straipsnio 1 dalis), todėl išskyrus nedideles išimtis (sutartis trečiojo asmens naudai, asmenų pasikeitimas prievolėje) turi teisinės įtakos tik jos šalims. Tai – sutarties uždarumo principas, šiuo atveju reiškiantis, kad jei šalis įsipareigoja nereikšti pretenzijų, tai pareiškusi pretenzijas ji bus atsakinga tik prieš kitą sutarties šalį, bet ne trečiąjį asmenį (materialiosios teisės prasme).“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2010.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Atskleiskite sutarčių teisės vietą civilinės teisės sistemoje. Kokios Civilinio kodekso nuostatos yra reikšmingos sutarčių teisei?
2. Kokios sutarčių teisės, kaip civilinės teisės instituto, taikymo galimybės kitose teisės šakose?
3. Kokių *soft law* dokumentų ir konkrečiai kokių nuostatų atspindžių galima aptikti Lietuvos sutarčių teisėje? Kokios įtakos šie rekomendacinio pobūdžio teisės aktai turi formuojant Lietuvos teismų praktiką sutarčių teisės klausimais?
4. Kurie sutarčių teisės principai yra absoliutaus pobūdžio, o kurie gali turėti išlygų? Įvardykite jas.
5. Kokią reikšmę sutarčių teisėje turi geros valios (angl. *good faith*) principas? Koks jo praktinis pritaikomumas atskiruose sutarčių teisės institutuose? Ar šis principas pripažįstamas Lietuvos sutarčių teisėje? Koks šio principo santykis su piktnaudžiavimo teise išvengimo doktrina?
6. Kaip yra įgyvendinamas silpnosios sutartinių santykių šalies gynimo principas?
7. Kokios prezumpcijos būdingos sutarčių teisei ir kokia jų praktinė reikšmė?
8. Kaip gali būti suprantamas terminas „sutartis“? Kokia yra sutarties reikšmė, reguliuojant civilinius teisinius santykius?

9. Koks yra sutarties ir a) susitarimo; b) pažado; c) sandorio; d) prievolės santykis?
10. Kokie yra susitarimo, kaip būtino sutarties elemento, požymiai?
11. Kaip suprantami *consideration* ir *causa* kaip sutarčių elementai? Ar Lietuvos sutarčių teisėje juos reikalaujama nustatyti?
12. Ar sutartiniai civiliniai teisiniai santykiai gali būti nustatyti teismo sprendimu? Jei taip, kokiais atvejais ir kokiomis sąlygomis?
13. Koks yra sutarties santykis su PVM sąskaita faktūra ir ekspertizės aktu?
14. Ar sutarties šalis turi teisę išreikšti savo valią viešu skelbimu? Jei taip, kokiais atvejais?
15. Kuo skiriasi sutarčių registracija konstitutyvine ir deklaratyvine prasme? Kokių Civiliniame kodekse reglamentuojamų sutarčių rūšims numatytas konstitutyvinis registravimas?
16. Kokiuose Lietuvos Respublikoje veikiančiuose viešuosiuose registruose gali būti registruojamos sutartys? Kokia sutarčių registravimo šiuose registruose reikšmė?
17. Kas registruojama viešajame registre: dokumentas dėl sutarties ar (ir) sutarties pagrindu atsiradusi teisė?
18. Kokios reikšmės registruojant sutartis viešajame registre turi *prior tempore, potior iure* taisyklė?
19. Pagal kokius kriterijus sutartys gali būti skirstomas į rūšis? Kokios reikšmės turi sutarties priskyrimas vienai ar kitai sutarčių rūšiai?
20. Kuo vienašalės ir dvišalės sutartys skiriasi nuo vienašalių ir dvišalių sandorių? Koks yra vienašalės sutarties ir sandorio santykis?
21. Kokios sutartys yra laikomos sinalagmatinėmis? Pateikite tokių sutarčių pavyzdžių.
22. Kokios reikšmės vindikacijos ir *actio Pauliana* taikymo atvejais turi sutarties atlygintinumo ar neatlygintinumo faktas?
23. Koks konsensualizmo, kaip sutarčių teisės principo, ir sutarčių klasifikavimo į konsensualines ir realines santykis?
24. Pagal kokius kriterijus konsensualinės sutartys gali būti atskiriamos nuo realinių? Kokia tokios klasifikacijos reikšmė?

25. Ar tam tikros rūšies sutartis gali būti ir konsensualinė, ir realinė? Jei taip, pateikite konkrečių pavyzdžių.
26. Kokiais būdais yra ginamos šalies, sudariusios sutartį prisijungimo būdu, teisės?
27. Pagal kokius kriterijus rizikos sutartys yra atribojamos nuo ekvivalentinių sutarčių? Kuriai iš šių rūšių priskirtinos rangos ir atlygintinų paslaugų teikimo sutartys?
28. Ar sutartis gali būti kvalifikuojama kaip vartojimo, jeigu ji sudaroma dvigubo naudojimo – ir verslo, ir asmeninio – tikslu?
29. Ar bet koks prekių ar paslaugų vartotojas turi teisę į prioritetinį teisių gynimą?
30. Ar verslininkas gali būti vartojimo sutarties šalis? Ar vartojimo sutartį gali sudaryti juridinis asmuo, pavyzdžiui, profesinė sąjunga arba daugiabučio namo savininkų bendrija?
31. Kokios sutartys laikomos viešosiomis? Kaip šios sutartys atskiriamos nuo komercinių ir vartojimo sutarčių?
32. Koks yra viešųjų sutarčių santykis su viešojo pirkimo–pardavimo sutartimis (Civilinio kodekso 6.380 straipsnis)? Ar viešojo pirkimo–pardavimo sutartis yra viešoji sutartis?
33. Ar tarp abonento ir subabonento sudaryta sutartis gali būti laikoma viešąja?
34. Ar teisingas teiginys, kad viešoji sutartis, kurios viena šalis yra fizinis asmuo, yra ir vartojimo sutartis? Ar ta pati sutartis gali būti kvalifikuojama ir kaip vartojimo, ir kaip viešoji?
35. Kokia yra sutarties trečiojo asmens naudai samprata ir paskirtis? Ar šią sutartį galima vertinti kaip sutartį, kuri yra vykdoma tretiesiems asmenims?
36. Kokios sutartys yra vadinamos *uberrimae fidei* sutartimis? Ar pirkimo–pardavimo ir nuomos sutartys galėtų būti priskirtos šiai sutarčių rūšiai?
37. Kuo šalių autonomiškumo sutartys skiriasi nuo šalių sąryšingumo sutarčių?
38. Kokių teisinių pasekmių kyla nustačius mišriosios sutarties faktą? Ar šalys gali susitarti, kokios teisės normos bus taikomos tokiai sutarčiai?

39. Kokių sutarčių šalimis gali būti tik fiziniai, o kokių – tik juridiniai asmenys?
40. Kokie subjektai, esant sutartiniams santykiams, yra laikomi trečiaisiais asmenimis? Ar atstovas priskirtinas tretiesiems asmenims?
41. Kokiais atvejais tretieji asmenys gali reikalauti įvykdyti sutartį o kokiais – jie patys yra įpareigojami vykdyti sutartį?
42. Ar skolininkas, sutartinei prievolei įvykdyti pasitelkęs trečiuosius asmenis, atsako kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta dėl šių trečiųjų asmenų kaltės?

⇒ *Užduotys*

1. V. Vardytė ir P. Pavardenis susitarė, kad po paskutiniojo pavasario sesijos egzamino vyks pailsėti į Lietuvos pajūrį, o po savaitės poilsio važiuos į Taliną, iš kurio keltu kelsis į Helsinkį ar Stokholmą. P. Pavardenis taip pat pažadėjo savo lėšomis padengti kelto išlaidas (apie 200 eurų). V. Vardytė jau kovo mėnesį nusipirko prabangų maudymosi kostiumėlį ir pamažu ėmė pirkti kitus reikmenis būsimoms bent dvi savaites truksiančioms atostogoms. P. Pavardenis, pavasario sesijoje neišlaikęs dviejų pirmųjų egzaminų, prieš paskutinįjį egzaminą V. Vardytei pareiškė, kad jam šiuo metu rūpi ne atostogos, o kaip išlikti universitete, todėl į jokią kelionę nevyks. Įtūžusi V. Vardytė P. Pavardeniui nusiuntė el. laišką, kuriame išvardijo įsigytus daiktus, nurodė jų kainas ir savo asmeninės banko sąskaitos numerį, į kurią prašė pervesti daiktų kainas atitinkančias sumas, t. y. jos nuostolius. Taip pat pridėjo skenuotą sutartį ir paaiškino, kad iki jų pokalbio pagal *Work and Travel USA* programą dar praėjusį rudenį buvo suplanavusi vykti į JAV iškart po pavasario sesijos, tačiau dėl P. Pavardenio lengvabūdiško pažado sumokėti dalį kelionės išlaidų tokių planų atsisakė. Dėl šios priežasties ji prašo atlyginti jos negautą dviejų mėnesių atlyginimą atėmus išlaidas skrydžiui. P. Pavardenis, nelaikydamas šių prašymų rimtais, apskritai nereagavo į el. laišką. Maždaug po pusantro mėnesio trukusios tylos P. Pavardenis iš teismo gavo pranešimą, kad V. Vardytė pareiškė ieškinį dėl nuostolių atlyginimo ir neturtinės žalos už neįvykusią turistinę kelionę priteisimo.

a) Paaiškinkite, koks yra sutarties, susitarimo ir pažado santykis.
b) Kaip manote, ar šalys buvo sudariusios sutartį? Jei taip, nurodykite, kokios rūšies; jei ne – kodėl?
c) Įvardykite, kokio pobūdžio santykiai susiklostė tarp šalių.
d) Kaip manote, ar teismas tenkins V. Vardytės ieškinį?
e) Kaip V. Vardytei patartumėte ginti savo teises? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

2. R. Vardaitė kreipėsi į UAB „Pinigų pasaulis“, prašydama suteikti 71 000 Lt paskolą, tačiau įmonės vadovas paaiškino, kad paskola būtų suteikta tik tuomet, jei R. Vardaitė įkeistų savo gyvenamąjį būstą, o už jos prievolių tinkamą įvykdymą laiduotų jos draugas G. Vardėnas. Kadangi pinigų labai reikėjo, R. Vardaitė sutiko su visomis sąlygomis ir net neskaičiusi pasirašė hipotekos lakštą, o G. Vardėnas, pasitikėdamas R. Vardaite, pasirašė ir laidavimo sutartį. Paskolos negrąžinus, UAB „Pinigų pasaulis“ kreipėsi į notarą dėl vykdomojo įrašo išdavimo, tačiau notaras nurodė, kad ir paskolos sutartyje, ir hipotekos lakšte yra nemažai nesąžiningų sąlygų, kurios apibrėžtos Civilinio kodekso 6.188 str. Kreditorius notarui mandagiai paaiškino, kad notaras neatlieka teismo funkcijų, todėl neturi pareigos tikrinti sutarčių sąlygų sąžiningumo; be to, pati R. Vardaitė šių sąlygų teisme neginčijo, jų neatsisakė pagal Civilinio kodekso 6.228 str., vadinasi, jos jai priimtinos kaip atitinkančios jos valią. Notaras, siekdamas išvengti nemalonios padėties, nurodė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-272/2011, kurioje aiškiai konstatuota, kad anksčiau šią procedūrą atlikdavo hipotekos teisėjai. Jie turėjo pareigą tikrinti, ar sutarties sąlygos atitinka Civilinio kodekso 6.188 str. nuostatas. Kreditorius savo ruožtu teigė, kad notaras – ne hipotekos teisėjas, o panaikinus hipotekos teisėjų pareigybes jų funkcijų notaras automatiškai neperėmė ir notaras neturėtų gilintis į sutarčių turinį, tačiau tik formaliai vykdyti įstatymo nuostatas. Be to, net neaišku, kur pinigai išleisti – galbūt R. Vardaitė pinigus išleido savo verslui kurti arba padėjo į banką palūkanoms kaupti. Ji lakšte tikslių priežasčių nenurodė, o UAB „Pinigų pasaulis“ nesvarbu, kur klientai išleidžia savo lėšas – jiems svarbu, kad pinigai būtų grąžinti.

a) Ar hipotekos lakštas gali būti laikomas sutartimi ir ar hipotekos lakšte esančioms nuostatoms taikomos sutarčių aiškinimo taisyklės?
b) Pagal kokius kriterijus šioje situacijoje galima nustatyti, ar tarp šalių susiklostė teisiniai vartojimo santykiai, ar ne?
c) Ar laidavimo sutartis atitinka vartojimo sutarčiai keliamus reikalavimus ir ar laiduotojui – fiziniam asmeniui – taikoma vartotojų teisės normoms būdinga apsauga?
d) Kaip manote, ar notaras, nebelikus hipotekos teisėjų, turėtų tikrinti hipotekos lakšto ir / arba paskolos sutarties atitiktį Civilinio kodekso nuostatoms?
e) Paaiškinkite, kaip turėtų būti sprendžiama konkreti situacija.

3. J. Vardenis ir F. Pavardenis sudarė paskolos sutartį, kuria įformino faktiškai tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius: J. Vardenis keturiomis žodinėmis paskolos sutartimis iš F. Pavardenio buvo gavęs 19 360 Lt. Rašytinėje paskolos sutartyje šalys sulygo, kad „sutartis taikoma ir ankstesnėms žodinėms paskolos sutartims“, taip pat susitarė, kad be raštiško F. Pavardenio sutikimo J. Vardenis įsipareigoja nesiskolinti lėšų nei iš fizinių asmenų, nei iš bankų ar kitų kredito įstaigų. Maždaug po pusmečio F. Pavardenis sužinojo, kad J. Vardenio sutuoktinė G. Vardenė pasiėmė vartojimo kreditą ir įsigijo 2007 m. laidos automobilį „Peugeot“ bei kailinius. F. Pavardenis, žinodamas rinkos kainas, suvokė, kad automobilis nekainavo kelių šimtų litų, o sutuoktinė padidino bendrą šeimos skolą. Kitą rytą F. Pavardenis J. Vardenio jau laukė prie kabineto durų ir paprašė pasiaiškinti, kodėl jie su sutuoktine pažeidė šalių sudarytą sutartį. F. Pavardenis taip pat nurodė, kad kreipsis į teismą ir prašys iš J. Vardenio priteisti visą bendrą 27 050 Lt paskolos sumą ir sutartyje aptarto 12 proc. dydžio palūkanas. J. Vardenio įsitikinimu, sutarties nuostatos negali galioti atgal, todėl sutarties nuostata, kad „sutartis taikoma ir ankstesnėms žodinėms paskolos sutartims“, reiškia tik tai, kad neatlygintinis paskolos sutarčių pobūdis buvo pakeistas atlygintiniu, bet palūkanų dydis nustatytinas ne pagal vėliau sudarytą sutartį, o pagal Civilinio kodekso nuostatas. J. Vardenis paaiškino, kad yra išsilavinęs žmogus, puikiai išmanantis įstatymus, todėl 19 360 Lt būtų net nesiskolinęs, žinodamas, kad reikės grąžinti ne 5 proc., o net 12 proc. palūkanų. Maža to, jei jau įstatymai negalioja atgal, tai sutartis,

kuri turi analogišką – įstatymo – galią, irgi negali galioti atgal. Be to, G. Vardenė apie paskolos sutartį nežinojo, todėl jos pažeisti negalėjo, o dėl šio sandorio sudarymo iš dalies kaltas ir F. Pavardenis, nes suteikė ne visą paskolos sutartyje numatytą sumą, o tik jos dalį. J. Vardenis pareikalavo nedelsiant suteikti likusią paskolos sumos dalį.

a) Kokioms sutarčių klasifikacijoms priskirtina šalių sudaryta sutartis?
b) Ar tai, kad sutartis turi įstatymo galią, reiškia, jog ji gali būti suprantama ir aiškinama kaip įstatymas, tačiau skirtas tik dviem šalims?
c) Kaip manote, ar teisėtas šalių susitarimas, kad „sutartis taikoma ir ankstesnėms žodinėms paskolos sutartims“?
d) Kaip nustatyti, kokia forma taikytina konkrečiai sutarties rūšiai?
e) Ar užtenka c) punkte įvardyto susitarimo, kad būtų pašalintos įstatymų reikalaujamos sutarties formos nesilaikymo teisinės pasekmės?
f) Kaip manote, ar šalių susitarimas reiškia sąlygą dėl paskolos atlygintinumo, ar dėl 12 proc. dydžio palūkanų nustatymo? Kodėl?
g) Koks G. Vardenės statusas paskolos sutarties atžvilgiu? Ar ji gali būti laikoma pažeidusia paskolos sutartį?
h) Ar atsakymas į g) klausimą skirtųsi, jei būtų nustatyta, kad ji apie sutartį žinojo?
i) Ar F. Pavardenis privalo vykdyti J. Vardenio reikalavimą suteikti likusią paskolos sumos dalį pagal šalių sudarytą sutartį? Kodėl? Atsakymą pagrįskite.

4. J. Vardenis iš Baltarusijos piliečio Yurijaus Yakovichiaus akcijų pirkimo–pardavimo sutartimi įsigijo 51 proc. paprastųjų vardinių akcijų paketą, tačiau praėjus vos trims dienoms, kai buvo pasirašyta sutartis, J. Vardenis sužinojo apie neįvykdytus įmonės įsipareigojimus bankui bei lizingo bendrovei. J. Vardenis, remdamasis esminį sutarties pažeidimą reglamentuojančiomis nuostatomis, kreipėsi į teismą ir prašė akcijų pirkimo–pardavimo sutartį pripažinti negaliojančia, teisme atsakovu nurodydamas bendrovės vadovą Yurijų Yakovichių. Teismas nustatė terminą trūkumams pašalinti, nes bendrovės vadovas negali būti atsakovas teisme – juo turi būti pati bendrovė, o ne jos vadovas. Kadangi J. Vardenis akcijas pirko iš Yurijaus Yakovichiaus, o ne iš bendrovės, trūkumų nepašalino, bet

kreipėsi į teisininkus, prašydamas paaiškinti, kas yra tikroji sutarties šalis, jei akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje numatyta, kad akcijas parduoda bendrovės vadovas Yurijus Yakovichius. Yurijus Yakovichius, sužinojęs apie pareikštą ieškinį, J. Vardeniui paaiškino, kad lizingo sutartį buvo įregistravęs registre, todėl J. Vardenis apie ją turėjo žinoti, o kilus klausimų reikėjo pasiteirauti ir juos išsiaiškinti.

a) Paaiškinkite, kokia sutarties registravimo viešajame registre reikšmė (apskritai, taip pat šioje situacijoje).
b) Kokiame konkrečiame registre registruojamos lizingo sutartys?
c) Nurodykite, kas yra akcijų pirkimo–pardavimo sutarties šalis; atsakę į šį klausimą, aptarkite, kas ieškinyje turėtų būti nurodytas kaip atsakovas. Atsakymą pagrįskite.

5. V. Vardaitė kreipėsi į teismą ir prašė su AB „Malaga“ sudarytos elektros energijos vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas, pagal kurias jai nustatyti didesni tarifai už elektrą, negu yra nustačiusi AB „Lesto“ bei Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, pripažinti nesąžiningomis. Pasak jos, AB „Malaga“ neturi visuomeninio elektros energijos tiekėjo licencijos, elektrą perka iš visuomeninio tiekėjo ir perparduoda daugiabučių namų gyventojams, o tokia veikla yra neteisėta, nes įstatyme nenustatyta galimybė abonentui ir subabonentui sudaryti energijos perpardavimo sutartis. AB „Malaga“ pateikė atsiliepimą ir paaiškino, kad įstatyme nėra ir draudimo sudaryti tokias sutartis, o šiuo atveju ginčo šalys pačios nustatė elektros energijos kainą ir jos taikymo sąlygas. Atsakovė pažymėjo, kad V. Vardaitės, kaip vartotojos, sutartį sudariusios ne prisijungimo, o derybų būdu, teisės negali būti ginamos ignoruojant ir pažeidžiant kito asmens – AB „Malaga“ teisėtus interesus, nes AB „Malaga“ moka didesnę, nei buitiniams vartotojams nustatyta, elektros energijos kainą visuomeniniam tiekėjui, o šis jai netaiko tarifo lengvatų vien dėl to, kad ji elektros energiją perparduoda buitiniams vartotojams. AB „Malaga“ taip pat pažymėjo, jog V. Vardaitė turi teisę ir techninę galimybę gauti elektros energijos iš visuomeninio tiekėjo pagal nustatytas technines sąlygas ir prisijungimo taisykles bei taikant buitiniams vartotojams nustatytas kainas, sutartis sudaryta laisva valia, todėl nėra pagrindo sutarties sąlygą dėl didesnio mokėjimo tarifo pripažinti nesąžininga. Be to, AB „Malaga“ nėra juridinis asmuo, par-

duodantis elektros energiją visiems (Civilinio kodekso 6.161 str.), elektros energijos pardavimas nėra jos verslas, todėl sutartis nėra elektros energijos vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis (Civilinio kodekso 6.383 str. 4 d., 1.39 str. 1 d., 6.188 str.), ir dėl to nėra pagrindo V. Vardaitei taikyti vartotojams numatytą apsaugą.

a) Paaiškinkite, ar pateikiama sutartis gali būti kvalifikuojama kaip vartojimo.
b) Kaip manote, ar nurodyta sutartis priskirtina viešųjų sutarčių kategorijai?
c) Ar tuo pat metu sutartis gali būti priskiriama ir viešosioms, ir vartojimo sutartims? Kodėl?
d) Kaip manote, ar AB „Malaga“ turėjo teisę sudaryti aptariamą sutartį?
e) Ar tokiai sutarčiai taikomos analogiškos nuostatos toms, kurios būtų taikomos, jei sutartį V. Vardaitė būtų sudariusi su visuomeniniu tiekėju AB „Lesto“?
f) Kokį sprendimą turėtų priimti teismas? Atsakymą išsamiai pagrįskite.

6. UAB „Greitas“ ir advokatas sudarė interneto paslaugų teikimo sutartį, pagal kurią bendrovė įsipareigojo teikti interneto paslaugas, leisdama juo neribotai naudotis vakarais, savaitgaliais ir švenčių dienomis, o už naudojimąsi dieną taikytas papildomas apmokestinimo tarifas. Advokatas kreipėsi į teismą ir nurodė, kad internetu namie beveik visada naudojosi tik vakarais, savaitgaliais ir švenčių dienomis, tačiau UAB „Greitas“ net už keturis pirmadienius taikė darbo dienos tarifą, nors tuo metu darbo diena, remiantis Darbo kodekso nuostatomis, iš konkrečių pirmadienių buvo perkelta į kitą dieną. Dėl šių priežasčių advokatas prašė priteisti nepagrįstai sumokėtą užmokestį už interneto paslaugas ir panaikinti Ryšių reguliavimo tarnybos, nagrinėjusios ginčą ikiteismine tvarka, sprendimą. UAB „Greitas“ pateikė atsiliepimą ir paaiškino, kad savo nesutikimą su ieškiniu grindžia šiais argumentais: 1) advokatas – laisvai samdomas asmuo, jis nedirba pagal darbo sutartį, todėl, nė vienai iš šalių netaikant Darbo kodekso, šioje byloje darbo dienas perkelti pagal Darbo kodeksą neaktualu; 2) nors advokatas sutartį sudarė kaip fizinis asmuo, advokato namų adresu yra registruota kontora, o tai leidžia teigti, kad sutartis nekvalifikuotina kaip vartojimo; nustačius, kad sutartis nėra vartojimo, pagrindo taikyti mažesnį

tarifą nėra; 3) visuotinai žinoma aplinkybė, jog advokatai dirba ir savaitgaliais, ir švenčių dienomis, dėl to dienų skirstymas į darbo ir nedarbo neturi esminės reikšmės. Advokatas paaiškino, kad kontoros įregistravimas jo namų adresu nėra pakankamas pagrindas sutartį kvalifikuoti kaip komercinę; be to, advokato profesija nėra verslas, nes tai yra intelektinė veikla, siekiant užtikrinti teisingumą visuomenėje, o iš to didelių pinigų neuždirbsi. Kita vertus, internetu paprastai naudojasi jo sutuoktinė ir vaikai, interneto stotelė įrengta antrame namo aukšte, o advokato kontora – pirmame.

a) Nurodykite, kokie požymiai būdingi komercinėms sutartims ir kurių iš šių požymių neatitinka vartojimo sutartys.
b) Kokios teisinės reikšmės, kvalifikuojant situacijoje pateikiamą sutartį, gali turėti faktas, kad internetu dažniausiai naudojosi advokato sutuoktinė su vaikais?
c) Ar ši interneto paslaugų sutartis yra viešoji sutartis?
d) Ar aptariama sutartis gali būti laikoma sutartimi trečiojo asmens naudai?
e) Kaip konkrečioje situacijoje turėjo būti apskaičiuotas mokestis už fabuloje aptariamus keturis pirmadienius?
f) Kiek apskaičiuojant šį mokestį reikšmingi UAB „Greitas“ argumentai?

7. Vilniaus rajono savivaldybės administracija su P. Vardeniu sudarė socialinio būsto nuomos sutartį. P. Vardenio išnuomotos patalpos buvo daugiabučiame name, į kurį tinklais buvo tiekiama elektros energija, tačiau elektros energijos tiekėjas – AB „Elektra“ – su juo atsisakė sudaryti elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, nes P. Vardenis yra tik patalpų nuomininkas, o ne savininkas, be to, socialinio būsto nuomininkai paprastai laiku nemoka už suvartotą energiją. Dėl šių priežasčių AB „Elektra“ pareikalavo papildomai užtikrinti prievolės įvykdymą ir pasiūlė socialinio būsto nuomininkui bei savivaldybei sudaryti trišalę elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią savivaldybė būtų subsidiariai atsakinga bendrovei, jei nuomininkas laiku neatsiskaitytų už jam tiekiamą elektros energiją. Savivaldybė su šiuo reikalavimu nesutiko, nes ji elektra nesinaudoja, be to, savivaldybės administracija negali būti laikoma vartotoju ir sudaryti elektros energijos tiekimo į konkrečius butus sutarčių. AB

„Elektra“ paaiškino, kad tokiu atveju reikėtų svarstyti klausimą dėl alternatyvių elektros energijos šaltinių, nes ji, kaip pelno siekiantis verslo subjektas, neprivalo prisiimti neigiamų pasekmių rizikos, jei buto savininkas nepateikia pakankamo prievolės įvykdymo užtikrinimo, elektros energijos sutartį sudarant derybų, o ne prisijungimo būdu. AB „Elektra“ taip pat pažymėjo, kad, įsigaliojus naujajai Vyriausybės energetikos plėtros strategijai, ji nebėra vienintelė elektros energijos tiekėja.

a) Kurie subjektai būtų laikomi elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties šalimis, jei sutartis būtų sudaryta su Vilniaus rajono savivaldybės administracija, tačiau faktiškai elektros energija naudotųsi P. Vardenis? Koks P. Vardenio statusas būtų aptariamos sutarties atžvilgiu?
b) Nustatykite, kas privalėtų atsiskaityti už P. Vardenio suvartotą energiją.
c) Kvalifikuokite situacijoje įvardytas sutartis pagal sutarčių klasifikavimo kriterijus ir atsakykite, kokioms kategorijoms priskirtumėte dvišalę, o kurioms – siūlomą trišalę elektros energijos sutartį.
d) Kokia sudarymo tvarka būdinga c) punkte įvardytoms sutartims? Pagal kokius kriterijus ir kokiu tikslu jos skirstomos pagal sudarymo būdą?
e) Ar elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas atitinkamai su Vilniaus rajono savivaldybės administracija arba su P. Vardeniu eliminuotų kito subjekto, su kuriuo nesudaryta sutartis, atsakomybę už suvartotą elektros energiją?
f) Teisiškai įvertinkite AB „Elektra“ pasiūlymą Vilniaus rajono savivaldybės administracijai bei Vilniaus rajono savivaldybės administracijos atsikirtimus ir paaiškinkite, kas teisi – savivaldybė ar AB „Elektra“.

8. UAB „Auto“ kreipėsi į teismą ir iš UAB „Saugumas“ prašė priteisti 23 000 Lt už prarastą daiktą. Bendrovė nurodė, kad su UAB „Saugumas“ buvo sudariusi atlygintinę traktoriaus pasaugos mokamoje stovėjimo aikštelėje sutartį, pagal kurią atsakovas turėjo užtikrinti jam perduoto daikto pasaugą, tačiau traktorius, UAB „Auto“ inžinieriaus pristatytas atsakovui, netrukus buvo pavogtas. Dėl šios priežasties UAB „Saugumas“ turi atly-

ginti UAB „Auto“ patirtą žalą, atsiradusią dėl didelio neatsargumo, t. y. dėl netinkamai vykdytų atsakovo darbuotojų pareigų. UAB „Saugumas“ nurodė, kad sutarties su UAB „Auto“ nesudarė – sutartis sudaryta su fiziniu asmeniu V. Pavardėnu, kuris ir pristatė traktorių į automobilių stovėjimo aikštelę. V. Pavardėnas teisme paaiškino, kad jis atvyko į aikštelę ir, sumokėjęs 35 Lt, paliko traktorių keturioms dienoms. Jo teigimu, sutartį jis sudarė kaip UAB „Auto“ atstovas, nes iš dokumentų matyti, kas yra traktoriaus savininkas – tai patvirtina ir įrašas sutartyje, kad „traktorius yra UAB „Auto“ nuosavybė“. UAB „Saugumas“, be kita ko, nurodė, kad ji apskritai neteikia automobilių saugojimo paslaugų, o tik nuomoja vietą žemės ūkio technikai laikyti. Sargo budėjimo postas rodo tik tai, kad bendrovė rūpinasi aikštelėje esančios technikos saugumu, bet ši aplinkybė nenusako sutarties pobūdžio. Teisme kilo ginčas ir dėl to, ar sudaryta sutartis yra viešoji. UAB „Auto“ laikėsi nuomonės, kad šalių sudaryta sutartis yra viešoji, nes ant sargo budėjimo posto durų buvo iškabintos UAB „Saugumas“ veiklos taisyklės, kurios prieinamos kiekvienam besikreipiančiam asmeniui, ir tik pagal šias veiklos taisykles sudaromos sutartys su klientais. UAB „Saugumas“ manymu, tai jokiu būdu ne viešoji sutartis, nes jos veikla nesusijusi su gyvybiškai svarbių paslaugų teikimu (elektros ar šilumos energijos, dujų tiekimo ir pan.); taip pat svarbu įvertinti, kad taisyklėse buvo numatyta, jog apsaugos paslaugos neteikiamos.

a) Kvalifikuokite šalių sudarytą sutartį pagal visus jums žinomus sutarčių klasifikavimo kriterijus.
b) Kokios reikšmės, išreikalaujant traktorių iš svetimo neteisėto valdymo, gali turėti kuris nors a) punkte įvardytas kriterijus? Kodėl?
c) Paaiškinkite, kurie subjektai laikytini aptariamos pasaugos (ar kitos panašaus pobūdžio) sutarties šalimis ir atsakymą pagrįskite.
d) Kuo skiriasi apsauga nuo pasaugos?
e) Ar šalių sudaryta sutartis gali būti laikoma sutartimi trečiojo asmens naudai? Kodėl taip manote?
f) Ar nagrinėjama sutartis gali būti laikoma viešąja?
g) Ar sutarties pripažinimas viešąja galėtų turėti įtakos UAB „Saugumas“ atsakomybei?
h) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas?

9. V. Vardenis, tolimųjų reisų vairuotojas, dažnai vykdamas į tolimas keliones ir norėdamas apsaugoti šeimą nuo galimų neigiamų pasekmių, jam netikėtai susižalojus ar praradus gyvybę, savo gyvybę apdraudė AB „Draudimas“. Draudimo sutartyje buvo numatyta, kad V. Vardeniui susižalojus, atsižvelgdama į sveikatos sužalojimo laipsnį, draudimo bendrovė jo šeimos nariams – sutuoktinei ir dviems vaikams – įsipareigoja išmokėti nuo 1 000 Lt iki 100 000 Lt, o apdraustajam mirus – 250 000 Lt. Praėjus vos pusmečiui, kai buvo sudaryta draudimo sutartis, V. Vardenis su savo sutuoktine žuvo eismo įvykio metu. AB „Draudimas“ netrukus atsiuntė reikalavimą sumokėti praėjusio ir einamojo mėnesio draudimo įmokas. Žuvusiojo vaikams kreipusis dėl draudimo išmokos, buvo paaiškinta, kad sutartis negali sukurti teisių, nesukurdama pareigų, todėl AB „Draudimas“ atsisakė išmokėti draudimo išmoką, kol nebus sumokėtos dviejų mėnesių draudimo įmokos (po 505 Lt). Įpėdiniai, būdami įsitikinę, kad sutartis trečiųjų asmenų negali įpareigoti, o gali suteikti tik teisių, kreipėsi į teisininką konsultacijos. Įpėdinių nuomone, Civilinio kodekso 6.190 str. 1 d. numato, kad tretieji asmenys įgyja reikalavimo teisę, tačiau neįtvirtina trečiųjų asmenų pareigos vykdyti sutartis, kurių šalys jie nėra. Jie privalėtų vykdyti sutartį tik tuo atveju, jei priimtų žuvusių tėvų palikimą.

a) Įvertinkite aptariamą sutartį pagal įvairius sutarčių sudarymo kriterijus. Apie kokios rūšies sutartį kalbama šioje situacijoje?
b) Ar galimos situacijos, kai asmuo, turintis reikalavimo teisę pagal sutartį, kurios šalis jis nėra, įgyja ir tam tikrų pareigų? Kodėl?
c) Ar teisūs įpėdiniai, teigdami, kad pareigą vykdyti sutartį (sumokėti įmokas) jie turėtų tik tada, jei (kai) priimtų palikimą?
d) Paaiškinkite, kaip turėtų elgtis įpėdiniai, ir atsakymą pagrįskite.

10. 2000 m. kovo 8 d. 47 metų K. Vardenis ir 83 metų A. Pavardienė sudarė rentos sutartį, pagal kurią K. Vardenis įsipareigojo iki gyvos galvos išlaikyti A. Pavardienę, samdyti jai namų šeimininkę, kuri skalbtų, lygintų drabužius, tvarkytų namus, iš K. Pavardenio lėšų pirktų maistą, taip pat įsipareigojo teikti lėšų naujai senolės aprangai, patalynei, higienos priemonėms, kartą per metus suteikti nemokamą poilsį Baltijos pajūryje, prireikus remontuoti butą ir pan. Lietuvą užplūdus namų apšiltinimo (renovacijos) bangai ir atnaujinus daugiabutį, kuriame gyveno A. Pavardienė, K. Varde-

nis neturėjo kitos išeities, kaip tik mokėti bankui namo renovacijos mokestį ir palūkanas. 2013 m. pradžioje K. Vardenis suvokė, kad nuo sutarties sudarymo dienos praėjo daugiau nei dešimt metų, o jis jau gerokai permokėjęs už senolės jam perduotą butą Antakalnio mikrorajone ir žemės ūkio paskirties sklypą, kuris, atnaujinus rekreacinių apsaugos zonų ribas, buvo priskirtas saugotinoms teritorijoms, įgijo draustinio statusą ir tapo visiškai nelikvidus. K. Vardenis kreipėsi į senolę, prašydamas nutraukti rentos sutartį dėl esminės šalių nelygybės (Civilinio kodekso 6.228 str.) arba dėl to, kad viena iš šalių nepagrįstai praturtėjo, palyginti su tuo, ką būtų gavusi, jei butą būtų pardavusi, tačiau A. Pavardienė nė neketino nutraukti sutarties, remdamasi tuo, kad K. Vardeniui yra atidavusi visą savo turtą – butą bei ypač ramioje ir gražioje vietoje esantį žemės sklypą. A. Pavardienės namų šeimininkė taip pat pareikalavo nejuokauti ir toliau vykdyti sutartį.

a) Kokioms sutarčių klasifikavimo kategorijoms priskirtina šalių sudaryta rentos sutartis?
b) Kaip manote, ar tai, kad K. Vardenis jau gerokai permokėjo jam suteikto turto vertę, leidžia daryti išvadą apie esminę sutarties šalių nelygybę ar nelygiateisiškumą?
c) Ar A. Pavardienės namų šeimininkė, kuriai rentos sutartyje taip pat skirta savarankiškų nuostatų, turi teisę reikalauti vykdyti sutartį?
d) Kaip manote, ar A. Pavardienės namų šeimininkei šalių sudaryta sutartis taip pat privaloma vykdyti? Kodėl?
e) Ar K. Vardenis, remdamasis tuo, kad sutarties šalis yra tik A. Pavardienė, gali nesutikti suteikti nemokamų atostogų pajūryje ir A. Pavardienės pagalbininkei?
f) Ar galima teigti, kad viena arba abi šalys yra pasitelkusios trečiąjį asmenį sutarčiai vykdyti? Kodėl taip manote? Atsakymą pagrįskite.

11. V. Pavardenis ir S. Pavardenė, įvertinę, kad ginčas, kilęs dėl jų įsigyto Buto išreikalavimo *actio Pauliana* pagrindu, dar nesibaigęs, ir išnagrinėję UAB „XYZ“ veiksmus, įskaitant ir tai, kad bendrovė nesutiko atlyginti palangės keitimo išlaidų ir atsakomybę už patį incidentą priskyrė išimtinai V. Pavardeniui, ėmė svarstyti galimybę nutraukti 2012 m. lapkričio 22 d. sudarytą Sutartį, atsiimti sumokėtas lėšas bei įsigyti butą iš kito statytojo, kuris jų atžvilgiu elgtųsi sąžiningiau. V. Pavardenio įsitikinimu, minėta

Sutartis yra paprasčiausias susitarimas dėl pagrindinės sutarties sudarymo ateityje, o sutartimi ši preliminarioji sutartis negali būti laikoma, nes neturi esminio elemento – nesukuria jokių teisinių pasekmių, kurių siekė šalys: UAB „XYZ“ šia sutartimi neperdavė buto, o V. Pavardenis šio buto neįgijo. V. Pavardenio vertinimu, UAB „XYZ“ įsipareigojimai vertintini kaip bendrovės pažadas pastatyti butą ateityje, tačiau, kadangi verslas yra veikimas išimtinai savo rizika, tik nuo UAB „XYZ“ priklauso, ar daugiabutis namas, kuriame yra Butas, bus pripažintas tinkamu naudoti ir įregistruotas Nekilnojamojo turto registre, ar ne. Tai, kad ši Sutartis nėra sutartis tikrąja šio žodžio prasme, patvirtina ir Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos išplatintame lankstinuke pateikiama vartojimo sutarties samprata: tarnyba nurodo, kad vartojimo sutartimi laikoma sutartis, kuria fizinis asmuo įsigyja prekes ar paslaugas savo šeimos ar asmeniniams, nesusijusiems su verslu ar profesija, poreikiams tenkinti.

a) Aptarkite, koks yra susitarimo ir sutarties tarpusavio santykis. Apie kurį iš jų kalbama konkrečioje situacijoje?
b) Įvertinkite, ar UAB XYZ įsipareigojimai gali būti laikomi pažadu dėl to, kad V. Pavardenis iš esmės negali daryti jokios įtakos namo statybai užbaigti, pripažinti namą tinkamu naudoti ir jį įregistruoti Nekilnojamojo turto registre?
c) Kaip vertinate, ar nekilnojamasis daiktas gali būti laikomas preke ar paslauga, kaip tai pateikiama vartojimo sutarties sampratoje?
d) Ar nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartis gali būti laikoma vartojimo sutartimi?
e) Kaip manote, ar preliminarioji sutartis gali būti laikoma vartojimo sutartimi? Kodėl?
f) Remdamiesi Sutarties nuostatomis, įvertinkite, kokių teisinių pasekmių galėtų sukelti Sutarties nutraukimas. Ar šios teisinės pasekmės priklauso nuo Jūsų atsakymo į a) klausimą? Atsakymą pagrįskite.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.

2. Aviža, S., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
3. Bakanas, A., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 2 knyga. Asmenys.* Vilnius: Justitia, 2002.
4. Baranauskas, E., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
5. Baranauskas, E.; Zapolskis, P. Europos sutarčių teisės derinimas: Europos Komisijos iniciatyvos. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* In Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.
6. Beale, H., *et al. Cases, Materials and Text on Contract Law.* Oxford, Portland (Or.): Hart Publishing, 2010.
7. Borevičienė, E. Sutartis trečiojo asmens naudai. *Socialinių mokslų studijos*. 2012, 4 (4).
8. Didžiulis, L.; Navickaitė-Sakalauskienė, I. Vartojimo sutarčių kvalifikavimo problemos. *Justitia*. 2010, 2 (74).
9. Gordley, J. *Foundations of Private Law: Property, Tort, Contract, Unjust Enrichment*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
10. Hartkamp, A., *et al.* (eds.). *Towards a European Civil Code*. Nijmegen: Kluwer Law International, 2011.
11. Kadner Graziano, Th. *Comparative Contract Law. Cases, Materials and Exercises*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
12. Klimas, E.; Jurgaitis, V. Pareigos bendradarbiauti principo aiškinimas ir turinys šiuolaikinėje sutarčių teisėje. *Socialinių mokslų studijos.* 2011, 3 (1).
13. Kuncevičius, G. Sutarties instituto pritaikymas administracinėje teisėje: teorinės įžvalgos. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 4 (8).
14. *Majūtė*, V. *Sandorių teisinė registracija. Juristas*. 2005, 6.
15. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 1 knyga. Bendrosios nuostatos.* Vilnius: Justitia, 2001.
16. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
17. Mikelėnas, V. *Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2002.
18. Mikelėnas, V. Privatinės teisės vienodinimas Europos Sąjungoje: laimėjimai ir perspektyvos. *Justitia*. 2004, 6 (54).
19. Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.
20. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
21. *Principles of European Contract Law (PECL)*. <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_ on_european_contract_law/>.

22. *Principles of European Contract Law. Parts I and II* (*Combined and Revised*). Lando, O., *et al*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.
23. Stefan, V.; Kleinheisterkamp, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2009.
24. Tikniūtė, A.; Dambrauskaitė, A. Understanding Contract under the Law of Lithuania and Other European Countries. *Jurisprudencija*. 2011, 18 (4).
25. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010*. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/blackletter2010-english.pdf>.
26. Whincup, M. *Contract Law and Practice: The English System and Continental Comparisons*. The Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2001.
27. Žukas, T. UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principų ir Europos sutarčių teisės principų recepcija Lietuvoje: trečiasis recepcijos etapas ir Šveicarijos patirtis. In *Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos.* Mizaras, V. (eds.). Vilnius: Justitia, 2007.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 100-2261.
3. Lietuvos Respublikos sutarčių registro įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 139-7115.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 1158 „Dėl Sutarčių registro steigimo ir Sutarčių registro nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 74-3157.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011 (*dėl sutarties laisvės principo ir sutarties reikšmės*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-442/2011 (*dėl sutarties laisvės principo*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2009 (*dėl sutarties laisvės principo ribojimo; vartojimo sutarties požymių*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-367/2011 (*dėl sutarties privalomumo ir uždarumo principų aiškinimo ir taikymo*).

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-297/2012 (*dėl principo pacta sunt servanda ir papildomos vartotojams taikomos apsaugos*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2009 (*dėl sutarties ir PVM sąskaitos faktūros santykio*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2006 (*dėl sutarties formos reikalavimų*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2004 (*dėl sutarties įregistravimo teisinių pasekmių*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2004 (*dėl dvišalės sutarties teisinės reikšmės ir šios sutarties įtakos tretiesiems asmenims*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-913/2003 (*dėl rizikos sutarties sampratos ir teisinių pasekmių).*
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. apžvalga „Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga“ (*dėl vartojimo sutarties instituto specifikos ir vietos sutarčių teisėje; vartotojo kaip vartojimo sutarties šalies; verslininko kaip vartojimo sutarties šalies*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011 *(dėl vartojimo sutarties sampratos ir požymių).*
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2008 (*dėl vartojimo sutarties sampratos ir požymių; daugiabučio namo savininkų bendrijos teisinio statuso, kai elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis sudaryta su bendrija*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2008 *(dėl vartojimo sutarties sampratos ir požymių; daugiabučio namo savininkų bendrijos kaip vartojimo sutarties šalies).*
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-342/2009 (*dėl vartojimo sutarties sampratos ir požymių; profesinės sąjungos kaip vartojimo sutarties šalies*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-272/2011 (*dėl hipotekos teisėjo pareigos ex officio kvalifikuoti kreditavimo ir hipotekos sutartis kaip vartojimo ir vertinti jų nutraukimo tvarką nustatančias sąlygas sąžiningumo aspektu (CK 6.188 straipsnis*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1137/2002 (*dėl energijos pirkimo–pardavimo sutarties kvalifikavimo vartojimo ir viešąja sutartimi*).

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-141/2006 (*dėl vartojimo ir viešosios sutarties santykio*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-24/2009 (*dėl vartojimo ir viešosios sutarties santykio*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90/2012 (*dėl viešosios sutarties sampratos ir požymių*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541/2009 (*dėl vartojimo sutarties atskyrimo nuo komercinės; sutarties trečiojo asmens naudai*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2006 (*dėl sutarties trečiojo asmens naudai*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2008 (*dėl konsignacijos sutarties sampratos*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2008 (*dėl mišriosios sutarties sampratos ir teisinių pasekmių*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2006 (*dėl mišriosios sutarties sampratos ir taikytinos teisės*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2007 (*dėl nekonkuravimo sutarties sampratos*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2010 (*dėl sutarties įtakos tretiesiems asmenims*).

10 TEMA.

Sutarčių sudarymas. Ikisutartiniai santykiai

Sutarties sudarymo tvarka. Sutarties sudarymo sąlygos (elementai). *Caveat emptor* ir *uberrimae fidei* doktrinų reikšmė sudarant sutartis.

Ikisutartiniai santykiai, jų etapai. Šalių teisės ir pareigos ikisutartinių santykių etape. Preliminarioji sutartis: turinys, forma, teisinė galia. Preliminariosios ir pagrindinės sutarčių santykis. Teisė reikalauti pripažinti sutartį pagrindine. Ikisutartinė civilinė atsakomybė: samprata, sąlygos ir formos. Prarastos galimybės piniginės vertės nustatymo būdai.

Oferta. Ofertos galiojimas, atšaukimas, pabaiga. Viešoji oferta. Akceptas ir jo formos. Akceptavimo terminas. Pavėluotas akceptas. Akcepto atšaukimas. Akceptas su išlygomis.

Sutarties sudarymo momentas ir vieta. Sutarties sudarymas per atstovą. Sutarties sudarymas apsikeičiant standartinėmis sutarčių sąlygomis. Prisijungimo būdu sudaromų sutarčių ypatumai. Vartojimo ir viešųjų sutarčių sudarymo ypatumai.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl preliminariosios sutarties bruožų

„Pagal CK 6.165 straipsnyje įtvirtintą preliminariosios sutarties sampratą išskirtini tokie šios sutarties bruožai: pirma, aiškus šalių susitarimas ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį; antra, šalių sutarimas dėl būsimos pagrindinės sutarties dalyko ir esminių pagrindinės sutarties sąlygų aptarimas; trečia, terminas, per kurį turi būti sudaryta pagrindinė sutartis; ketvirta, šio susitarimo įforminimas rašytine forma.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2009.

2. Dėl pagal preliminariąją sutartį perduodamų pinigų

„Pagal preliminariąją sutartį perduodami pinigai gali būti: *pirma*, šalių sutartas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, kuriuo užtikrinamas baudos sumokėjimas, kai tokia bauda nustatyta už įsipareigojimo pagal preliminariąją sutartį neįvykdymą ir tokį įsipareigojimą pažeidžia pinigus perdavęs asmuo. Pavyzdžiui, sutartyje šalys nustato baudas už atsisakymą ar vengimą sudaryti pagrindinę sutartį ir nurodo, kad tokiu atveju perduoti pinigai liks pardavėjui kaip bauda; *antra*, atskaitos taškas nustatant baudos dydį, kai preliminariąją sutartį pažeidžia pinigus gavęs asmuo. Pavyzdžiui, šalys sutartyje nustato, kad pardavėjas tuo atveju, jeigu jis atsisakys ar vengs sudaryti pagrindinę sutartį, privalės grąžinti gautą sumą ir sumokėti tokio paties dydžio netesybas (baudą); *trečia*, šalių sutartas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, kuriuo užtikrinamas iš anksto šalių aptartų nuostolių (angl. *liquidated damages*) atlyginimas. Pavyzdžiui, šalys preliminariojoje sutartyje susitaria, kad pirkėjo perduodama suma, jam atsisakius ar vengiant sudaryti sutartį, liks pardavėjui kaip nuostolių kompensacija; *ketvirta*, atskaitos taškas apskaičiuojant nurodytus šalių sutartus nuostolius, kai preliminariąją sutartį pažeidžia pinigus gavęs asmuo. Pavyzdžiui, šalys nustato, kad pardavėjui atsisakius ar vengiant sudaryti pagrindinę sutartį, jis privalės sumokėti pirkėjui sumą, lygią dvigubai gautai sumai, ir ši suma šalių susitarimu laikoma pirkėjo nuostoliais."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006.

3. Dėl preliminariosios sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių ir teisės reikalauti įvykdyti preliminariąją sutartį natūra

„Pagal bendrąją taisyklę, jeigu šalis, sudariusi preliminariąją sutartį, nepagrįstai vengia ar atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, tai ji privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius (CK 6.165 straipsnio 4 dalis). Tiek teisės doktrinoje, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje vieningai pripažįstama, kad vienas iš esminių preliminariosios sutarties bruožų, skiriančių ją nuo pagrindinės sutarties, yra tas, kad preliminariosios sutarties, *nurodytos* CK 6.165 straipsnyje, negalima reikalauti įvykdyti natūra <…>. Preliminarioji sutartis vertinama kaip organizacinė sutartis, kuri priskirti-

na ikisutartinių santykių stadijai. Vienas iš pagrindinių kriterijų, įgalinančių atriboti preliminariąsias sutartis nuo pagrindinių, yra šalių valia, t. y. tais atvejais, kai šalys susitarimu siekia tik susitarti dėl pagrindinės sutarties sudarymo ateityje, neatsiranda pagrindo tokį susitarimą kvalifikuoti kaip pagrindinę sutartį ir reikalauti jį įvykdyti natūra, nes tai prieštarautų šalių valiai ir pažeistų sutarties laisvės principą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2008.

4. Dėl atlygintinos žalos preliminariosios sutarties neįvykdymo atveju

„Nekvestionuotina, kad preliminariosios sutarties nevykdymo atveju turi būti atlyginama tiesioginė žala (nuostoliai), t. y. derybų išlaidos (pvz., kelionės išlaidos, advokato honoraras, dokumentų parengimo išlaidos ir pan.), nebent šalys būtų susitarusios kitaip. <...>. Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija pažymi, kad ir ikisutartinių prievolių pažeidimo atveju galimos tokios faktinės ir teisinės situacijos, kai teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai reikalautų, kad nukentėjusiai sąžiningai ikisutartinių santykių šaliai būtų kompensuotos ne tik tiesioginėse derybose dėl sutarties sudarymo turėtos išlaidos, tačiau taip pat prarastos konkrečios galimybės piniginė vertė, kurios realumą ši šalis sugebėtų pagrįsti. <...>. Prarastos galimybės piniginė vertė galėtų būti nustatoma taikant CK 6.258 straipsnio 5 dalyje nurodytą kainų skirtumo principą. Pažymėtina, kad, taikant kainų skirtumo principą, kiekvienu individualiu atveju reikia įvertinti ir nukentėjusios šalies elgesį. Nustačius, kad ši šalis pati elgėsi nesąžiningai ir savo veiksmais prisidėjo prie nuostolių atsiradimo ar jų padidėjimo, kitos šalies atsakomybė dėl prarastos galimybės piniginės vertės atlyginimo, remiantis CK 6.259 straipsniu, gali būti sumažinta arba ji gali būti visiškai atleista nuo šios nuostolių dalies atlyginimo. <...>. Be to, kai nesąžininga ikisutartinių santykių šalis iš savo neteisėto elgesio gauna naudos, sąžininga šių santykių šalis galėtų reikalauti pripažinti šią naudą jos nuostoliais, nes faktiškai nesąžiningos šalies gauta nauda ir yra sąžiningos šalies patirti nuostoliai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006.

5. Dėl nukentėjusiojo asmens elgesio reikšmės nustatant prarastos galimybės piniginę vertę

„Taikant kainų skirtumo principą, kiekvienu individualiu atveju reikia įvertinti ir nukentėjusios šalies elgesį, t. y. ar ji buvo pakankamai atidi, rūpestinga, ar galėjo numatyti galimas pasekmes, kurios atsirastų, jei nebūtų sudaryta pagrindinė sutartis. Nustačius, kad ši šalis pati elgėsi nesąžiningai ir savo veiksmais prisidėjo prie nuostolių atsiradimo ar jų padidėjimo, kitos šalies atsakomybė dėl prarastos galimybės piniginės vertės atlyginimo, remiantis CK 6.259 straipsniu, gali būti sumažinta arba ji gali būti visiškai atleista nuo šios nuostolių dalies atlyginimo. Be to, dažnai nuostolius lemia ir objektyvūs, t. y. nepriklausantys nuo šalių valios, veiksniai – valstybėje vykstantys ekonominiai procesai (pvz., sparti ir ne visada prognozuojama kainų kaita, ypač nekilnojamojo turto rinkoje). Teisinės preliminariosios sutarties nevykdymo pasekmės (tarp jų ir prarastos galimybės piniginės vertės atlyginimas) visada priklauso nuo konkrečių individualios preliminariosios sutarties ypatumų, jos sudarymo aplinkybių, tikslų, objekto, dėl kurio tariamasi, specifikos, taip pat teisingumo, sąžiningumo, sąžiningos dalykinės praktikos ir protingumo kriterijų."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-483/2008.

6. Dėl ikisutartinės atsakomybės sampratos, prigimties ir sąlygų

„Esant ikisutartiniams santykiams, šalys neturi teisės reikalauti priverstinio sutarties sudarymo, jų derybose prisiimti įsipareigojimai kitai šaliai nesuteikia reikalavimo teisės, tačiau kartu jas sieja įstatyme įtvirtinta tarpusavio pareiga elgtis sąžiningai ir nepadaryti žalos kitai besiderančiai šaliai; pažeidusiai šią pareigą sutarties šaliai atsiranda prievolė atlyginti padarytus nuostolius (CK 6.163 straipsnio 1, 3 dalys). Tam, kad sudaryti sutartį atsisakiusiai šaliai būtų taikoma civilinė atsakomybė, turi būti konstatuoti CK 6.163 straipsnio 3 dalyje išvardyti pagrindai – kad šalis pradėjo derybas dėl sutarties sudarymo arba derėjosi nesąžiningai; laikoma, kad derybos pradedamos ar deramasi nesąžiningai, kai derybų šalis neturi tikslo sudaryti sutartį, taip pat atlieka kitus sąžiningumo kriterijų neatitinkančius veiksmus. Už įstatyme nustatytos pareigos derėtis sąžiningai nevykdymą ar

netinkamą vykdymą kylanti civilinė atsakomybė savo prigimtimi yra deliktinė (CK 6.245 straipsnio 4 dalis), jai atsirasti būtinas sąlygų visetas: žala, priežastinis ryšys, neteisėti veiksmai ir padariusio žalą asmens kaltė. Asmuo, reikalaujantis taikyti civilinę atsakomybę nesąžiningam derybų partneriui, turi įrodyti pirmųjų trijų sąlygų buvimą, tarp jų neteisėtus (nesąžiningus) veiksmus; skolininko kaltė preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis), tačiau taip pat turi būti nustatyta. Jeigu derybas šalis nutraukė dėl to, kad negali sudaryti sutarties dėl objektyvių, nuo jos valios nepriklausančių priežasčių, pagrindo jai taikyti civilinę atsakomybę nėra. Taikant ikisutartinę atsakomybę siekiama nukentėjusiąją šalį sugrąžinti į tokią padėtį, kurioje ji buvo iki teisių pažeidimo, t. y. kaip nuostoliai atlyginama tai, ką asmuo prarado dėl nesąžiningų derybų, o ne tai, ką jis būtų gavęs, jeigu pagrindinė sutartis būtų sudaryta."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2009.

7. Dėl sutarties sudarymo derybų būdu ypatumų

„Iš CK 6.154 ir 6.159 straipsniuose pateikto sutarties apibrėžimo darytina išvada, kad sutarties esmė – šalių susitarimas, t. y. šalių konsensusas, valios sutapimas. CK 6.162 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad sutartis sudaroma pateikiant pasiūlymą (oferta) ir priimant pasiūlymą (akceptas) arba kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais. Taigi galioja bendra taisyklė, kad šalių susitarimas pasiekiamas šalims apsikeičiant oferta ir akceptu. Tačiau tai nėra vienintelė sutarties sudarymą patvirtinanti procedūra, nes CK 6.162 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė šalių susitarimą pasiekti ir kitokiais veiksmais. Ši aplinkybė ypač reikšminga tais atvejais, kai šalys dėl sutarties sudarymo derasi. Vykstant deryboms, riba tarp ofertos ir akcepto dažnai išnyksta, nes šalys ne kartą apsikeičia savo pasiūlymais, juos operatyviai modifikuoja ir t. t. Šalių susitarimas tokiais atvejais pasiekiamas palaipsniui, žingsnis po žingsnio derantis ir ieškant konsensuso dėl atskirų sutarties sąlygų <...>. Todėl tokiais atvejais sprendžiant klausimą, ar sutartis buvo sudaryta, klasikinė ofertos–akcepto taisyklė nėra pakankama, nes sunku atriboti, kur buvo oferta, o kur – akceptas."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-38/2005.

8. Dėl ofertos santykio su CK 4.79 straipsnyje reglamentuojamu pranešimu

„CK 4.79 straipsnio normomis yra siekiama tikslo, kad tuo atveju, kai bendraturtis parduoda jam priklausančią dalį, kitas bendraturtis turi teisę ją įsigyti, taip padidindamas savo dalį bendrojoje nuosavybėje arba tapdamas vieninteliu turto savininku. Apie savo ketinimą parduoti bendraturtis privalo raštu pranešti kitam bendraturčiui (bendraturčiams). Toks pranešimas galėtų būti vertinamas kaip oferta, jei jis būtų aiškiai apibrėžtas – pranešime adresatas (bendraturtis) būtų nurodytas kaip pirkėjas, o ne išreikštas ketinimas parduoti dalį kitam asmeniui; iš pranešimo turinio būtų galima daryti išvadą, kad tai – oferta bendraturčiui. Pranešimas CK 4.79 straipsnio 2 dalies prasme reiškia tik informaciją bendraturčiui apie ketinimą parduoti trečiajam asmeniui. Taigi CK 4.79 straipsnio 2 dalyje nustatytą reikalavimą raštu pranešti apie ketinimą parduoti negalima sutapatinti su oferta, kuri yra konkretus pasiūlymas sudaryti sutartį konkrečiomis sąlygomis. <...>. Viena svarbiausių ofertos turinio savybių yra jos neatšaukiamumas. Ofertos panaikinimas, atšaukimas ar pabaiga yra galimas tik esant tam tikroms įstatymu nustatytoms sąlygoms. Jos atšaukimą riboja akceptanto veiksmai. Jeigu akceptantas ofertą priima (pareiškimu ar kitokiu elgesiu) ir akceptą gavo oferentas, nuo to momento kyla teisinės pasekmės (CK 6.173 straipsnis). Tuo tarpu pranešimas bendraturčiui apie ketinimą parduoti negali būti neatšaukiamas."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-133/2007.

9. Dėl viešųjų sutarčių sudarymo ypatumų

„CK 6.161 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad sudarydamas viešąsias sutartis juridinis asmuo neturi teisės kam nors suteikti privilegijų, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus. Viešai prekes parduodančiam juridiniam asmeniui yra draudžiama suteikti privilegijų atskiriems tos pačios kategorijos pirkėjams, taip diskriminuojant likusius. Skirtingos sutarties sąlygos yra galimos, jei jos grindžiamos ekonominiais kriterijais, pvz., dėl pirkėjų, perkančių iš esmės skirtingus tų pačių prekių kiekius, tačiau tos pačios kategorijos pirkėjams turi būti taikomos vienodos sąlygos."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2007.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Kokie yra sutarčių sudarymo būdai?
2. Kokios yra pagrindinės ir papildomos sutarčių sudarymo stadijos?
3. Kokiais atvejais šalis gali būti įpareigota sudaryti sutartį? Pateikite konkrečių pavyzdžių.
4. Kokia yra caveat emptor ir uberrimae fidei doktrinų samprata ir reikšmė sudarant sutartis?
5. Į kokius etapus gali būti skirstomi ikisutartiniai santykiai ir kokių teisinių pasekmių gali kilti kiekviename iš jų?
6. Kaip yra suprantama culpa in contrahendo doktrina? Ar ji įtvirtinta Civiliniame kodekse?
7. Kas sudaro sąžiningumo pareigos turinį, šalis siejant ikisutartiniams santykiams? Kokiomis formomis gali pasireikšti šios pareigos pažeidimas ir ar dėl kiekvieno iš šių pažeidimų kyla vienodi teisiniai padariniai?
8. Ar sąžiningumas ikisutartinių santykių metu yra preziumuojamas?
9. Kaip klasifikuojami dokumentai, pasirašomi ikisutartinių santykių etape? Kokias teisines pasekmes jie sukelia?
10. Ar galima teigti, kad sudarius preliminariąją sutartį tarp šalių baigiasi ikisutartiniai santykiai ir prasideda sutartiniai?
11. Kas yra preliminariosios sutarties dalykas ir objektas?
12. Pagal kokius kriterijus galima nustatyti, ar tarp šalių sudaryta preliminarioji, ar pagrindinė sutartis?
13. Ar kiekvienas įsipareigojimas sudaryti sutartį ateityje gali būti kvalifikuojamas kaip preliminarioji sutartis?
14. Ar, šalims susitarus sumokėti visą ar didžiąją pardavimo kainos dalį, yra pagrindas pripažinti, kad ikisutartiniai santykiai modifikavosi į sutartinius pirkimo–pardavimo santykius? Kokios įtakos, vertinant tarp šalių susiklosčiusių santykių pobūdį, gali turėti sutartos kainos sumokėjimo faktas?

15. Koks preliminariosios sutarties santykis su daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartimi (Civilinio kodekso 6.411 straipsnis)?
16. Kuo preliminarioji sutartis skiriasi nuo sutarčių su atidedamuoju terminu ar atidedamąja sąlyga?
17. 17. Ar preliminarioji sutartis gali būti laikoma vartojimo sutartimi? O viešąja?
18. 18. Ar pagal preliminariąją sutartį gali atsirasti mokėjimo–atsiskaitymo santykiai?
19. Kodėl rankpinigiais negali būti užtikrinama preliminarioji sutartis?
20. Ar avansas gali būti laikomas priemone, užtikrinančia preliminariosios sutarties įvykdymą? Kaip jis yra atribojamas nuo rankpinigių, kuriuos draudžiama perduoti pagal preliminariąją sutartį?
21. Kokiu teisiniu pagrindu galima reikalauti grąžinti pinigus, gautus pagal preliminariąją sutartį, jeigu preliminarioji sutartis neįgyvendinama ir pagrindinė sutartis nesudaroma?
22. Ar šalys gali sudaryti pagrindinę sutartį kitomis sąlygomis, nei numatytos preliminariojoje sutartyje?
23. Kokiais atvejais preliminarioji sutartis gali būti pripažįstama pagrindine? Ar preliminariosios sutarties pripažinimas pagrindine neprieštarauja sutarčių laisvės principui?
24. Kokios rūšies civilinė atsakomybė turėtų būti taikoma, kai žalos padaroma šalis siejant ikisutartiniams santykiams? Ar preliminariosios sutarties sudarymo faktas turi įtakos taikytinos atsakomybės rūšiai?
25. Ar ikisutartinė civilinė atsakomybė gali būti laikoma netiesioginės civilinės atsakomybės atveju?
26. Ar galima teigti, kad ikisutartinė civilinė atsakomybė yra griežta?
27. Ar, taikant ikisutartinę atsakomybę, gali būti remiamasi Civilinio kodekso 6.256 straipsnio 4 dalimi, nustatančia įmonės (verslininko) civilinės atsakomybės ypatumus?
28. Ar nuostolių numatymo taisykle, nustatyta Civilinio kodekso 6.258 straipsnio 4 dalyje, gali būti vadovaujamasi ir taikant ikisutartinę atsakomybę?

29. Ar pažeidus ikisutartinius santykius yra ginamas lūkesčių arba pozityvusis interesas (angl. expectation or postitive interest)?
30. Kas sudaro pasitikėjimo arba neigiamus nuostolius (angl. reliance or negative damages), pažeidus ikisutartinių santykių pareigas?
31. Kaip turi būti apskaičiuojama prarastos galimybės piniginė vertė, remiantis Civilinio kodekso nuostatomis ir soft law dokumentais: UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principais, Europos sutarčių teisės principais ir Bendros principų sistemos metmenimis (DCFR)?
32. Ar skolininko gauta nauda gali būti laikoma kreditoriaus prarasta galimybe ikisutartinės civilinės atsakomybės kontekste?
33. Ar neturtinė žala gali būti atlyginama pažeidus ikisutartinius santykius?
34. Ar palūkanų mokėjimas yra ikisutartinės atsakomybės forma? Jeigu taip, kokios rūšies palūkanų: mokėjimo, kompensacinių ar procesinių?
35. Kokie reikalavimai keliami siūlymui sudaryti sutartį, kad jis galėtų būti kvalifikuojamas kaip oferta? Kas atsitinka, jeigu pasiūlymas sudaryti sutartį neatitinka vieno iš šių reikalavimų?
36. Ar oferta yra sandoris? Kuo oferta skiriasi nuo siūlymo pradėti derybas?
37. Ar oferta gali būti laikomas viešas atlyginimo pažadėjimas (Civilinio kodekso 6.947 straipsnis)?
38. Koks yra viešosios ofertos ir viešosios sutarties santykis?
39. Kokie reikalavimai yra keliami akceptui? Ar akcepto ir ofertos formos turi sutapti?
40. Ar akceptas gali būti sąlyginis?
41. Ar akcininko siūlymas kitiems akcininkams pirkti jo akcijas pirmenybės teise ir kitų akcininkų sutikimas pirkti savaime reiškia atitinkamai ofertą ir akceptą? Koks yra sutarties sudarymo ir pirmenybės teisės pirkti akcijas santykis?
42. Kaip nustatomas sutarties sudarymo momentas? Kokios reikšmės, nustatant sutarties sudarymo momentą, turi sutarties registracija viešajame registre?

43. Ką reiškia qui fact per alium facit per se taisyklė sudarant sutartis per atstovą?
44. Ar neįgalioto asmens ar atstovo, viršijusio jam suteiktas teises, sudaryta sutartis yra galiojanti? Jei taip, kas turėtų būti laikomos tokios sutarties šalimis?
45. Kokie yra konkurso būdu ar vykdant teisės aktų reikalavimus sudaromų sutarčių ypatumai? Kaip nustatomas tokių sutarčių sudarymo momentas?
46. Ką reiškia formų kolizija (angl. battle of forms), jei sutrtis sudaroma apsikeičiant standartinėmis sąlygomis? Kaip yra suprantamos first-shot, last-shot ir knock-out taisyklės ir kuri iš jų yra įtvirtinta Civilinio kodekso 6.179 straipsnyje?
47. Kokių rūšių sutartys paprastai yra sudaromos prisijungimo būdu ir kokie šių sutarčių sudarymo ypatumai?
48. Kuo skiriasi vartojimo ir komercinių sutarčių sudarymo būdai ir pats sudarymo procesas?
49. Kokie yra viešųjų sutarčių sudarymo ypatumai lyginant su kitomis sutarčių rūšimis? Ar viešoji sutartis gali būti sudaroma konkliudentiniais veiksmais?

⇒ *Užduotys*

1. T. Vardonis ir G. Pavardytė susitarė, kad T. Vardonis G. Pavardytei parduos sodo sklypą, kai bus patvirtintas sodininkų bendrijos teritorijos detalusis planas ir šios bendrijos teritorijoje leista statyti didesnius namus nei susitarimo momentu. T. Vardonis patvirtino, kad kalbėjo su sodininkų bendrijos pirmininku, ir šis patikino, jog detalusis planas bus patvirtintas per artimiausius penkerius metus. Be to, apie detaliojo plano rengimo terminus buvo paskelbta rajono laikraštyje. 2006 m. kovo 1 d. šalys pasirašė susitarimą, pagal kurį G. Pavardytė sumokėjo pusę sodo sklypo kainos, o T. Vardonis įsipareigojo perduoti sklypą, kai tik planas bus patvirtintas, bet ne vėliau kaip per penkerius metus nuo sutarties pasirašymo dienos. 2011 m. rugsėjo 2 d. G. Pavardytė, sužinojusi, kad detalusis planas dar tik įpusėtas rengti, pareiškė, kad tiek ilgai nelauks ir sodo sklypas jai nereika-

lingas. G. Pavardytė pareikalavo atiduoti pinigus su 5 procentų metinėmis palūkanomis, skaičiuojant nuo 2006 m. kovo 1 d., taip pat atlyginti nuostolius – kainų skirtumą, už kurį ji būtų nusipirkusi kitą sklypą prieš penkerius metus, lyginant su dabartinėmis kainomis. T. Vardonis paaiškino, kad jis pagrįstai tikėjosi, jog laikraštyje paskelbta data yra tiksli ir jis gali tik grąžinti pinigus, bet nuostolių atlyginti neprivalo.

a) Kokia tvarka sudaryta aptariama sutartis?
b) Ar šalys buvo sudariusios preliminariąją, ar pagrindinę sutartį? Kodėl?
c) Kokios yra pateikiamos sutarties sudarymo stadijos?
d) Koks yra T. Vardonio ir G. Pavardytės sudarytos sutarties dalykas?
e) Kas yra šios sutarties objektas?
f) Ar T. Vardoniui taikytina culpa in contrahendo doktrina? Kodėl?
g) Ar G. Pavardytė gali reikalauti iš T. Vardonio palūkanų, jei šalys dėl jų nesusitarė?
h) Kas teisus šioje situacijoje – G. Pavardytė ar T. Vardonis? Pateikite teisinį situacijos vertinimą.

2. M. Vardienė kreipėsi į teismą ir nurodė, kad 2010 m. birželio 14 d. ji su M. Pavardene sudarė sutartį, kuria M. Pavardenė įsipareigojo parduoti jai pastatus ir žemės sklypą už 230 000 Lt, o pirkimo–pardavimo sutartį sutarė pasirašyti iki 2010 m. gruodžio 14 d. Šalys susitarė, kad M. Vardienė finansuoja pastatų vidinės apdailos ir sienų apšiltinimo darbus. Prieš pasirašydama sutartį, M. Vardienė M. Pavardenei sumokėjo 5 000 Lt avansą. 2010 m. gruodžio 21 d. M. Vardienė su M. Pavardene sudarė naują sutartį, kuria nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ir perdavimo–priėmimo akto pasirašymo terminą nustatė iki 2011 m. rugpjūčio 31 d. Sutartis pasirašyta notarų biure, sumokėtas 85 000 Lt avansas, įskaitant ir ankstesnius 5 000 Lt. 2010 m. gruodžio 17 d. M. Vardienė, pasinaudojusi M. Pavardenės siūlymu, su šeima apsigyveno namų valdoje, deklaravo šiuo adresu savo gyvenamąją vietą. M. Vardienė savo lėšomis atliko namo remonto darbus: nupirko naują dujinį katilą, apšiltino namo sienas, pakeitė senus nesandarius langus plastikiniais, rūpinosi turtu, jį apdraudė, mokėjo mokesčius. Galutinai įforminti pirkimo–pardavimo sandorio nepavyko, vykstant M. Pavardenės ginčams su buvusiu sutuoktiniu

T. Pavardeniu. 2011 m. rugpjūčio 29 d. M. Pavardenė pareiškė, kad turto neparduos, liepė M. Vardienei išsikraustyti, taip pat grąžino avansą, tačiau M. Vardienė jo nepriėmė. M. Vardienė 2011 m. rugpjūčio 31 d. likusią nekilnojamojo turto kainą pervedė į notaro depozitinę sąskaitą. Ji kreipėsi į teismą ir prašė patvirtinti pagrindinės (pirkimo–pardavimo) sutarties sudarymą, nes M. Vardienės ir M. Pavardenės sudarytai sutarčiai taikomos Civilinio kodekso 6.401 str. normos, pagal kurias nuosavybė įgyjama nuo visos kainos už turtą sumokėjimo momento. Taip pat teismo prašė ieškinį tenkinti ir įforminti sutartį pagal Civilinio kodekso 1.93 str. 4 d.

a) Paaiškinkite, kokiais atvejais preliminarioji sutartis gali būti pripažįstama pagrindine.
b) Aptarkite, ar galima teigti, kad šioje situacijoje buvo sudaryta pagrindinė sutartis.
c) Kokios teisinės reikšmės turi M. Vardienės kainos dalies sumokėjimas, namo apšiltinimo ir vidaus apdailos darbų finansavimas bei faktinis apsigyvenimas patalpoje?
d) Ar šalių sudaryta sutartis atitiko Civilinio kodekso 6.401 str. požymius?
e) Ar šioje situacijoje taikytina Civilinio kodekso 1.93 str. 4 d.?
f) Įvertinkite M. Vardienės prašymo tenkinimo galimybes. Atsakymą argumentuokite.

3. UAB „Ateities būstas“ buvo įsteigta įgyvendinti vienkartinį projektą: pastatyti trijų korpusų daugiabutį gyvenamąjį namą, o butus brangiai parduoti pirkėjams. UAB „Ateities būstas“ ir P. Pavardienė sudarė preliminariąją būsimojo buto pirkimo–pardavimo sutartį ir aptarė visas sąlygas, numatytas Civilinio kodekso 6.401 str. Ekonomikai smukus, bendrovei buvo iškelta bankroto byla ir pirkėjai rizikavo netekti savo būstų, už kuriuos dauguma buvo atsiskaitę. P. Pavardienė buvo sumokėjusi 85 proc. visos buto kainos, todėl ji, remdamasi sutartyje įrašyta nuostata, kad „pirkėjas nuosavybę į būsimą butą įgyja nuo visos kainos sumokėjimo“, kreipėsi į advokatą, kad šis padėtų surašyti ieškinį ir teismas įpareigotų UAB „Ateities būstas“ bankroto administratorių įforminti su ja nuosavybės teisės perėjimo aktą. Advokatas, susipažinęs su pateiktais duomenimis, P. Pavardienei paaiškino, kad, remiantis Civilinio kodekso 4.49 str., nuosavybės

teisės į būsimą nekilnojamąjį daiktą įgyti neįmanoma, kol jis neegzistuoja, dėl to tokia sutarties nuostata prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms ir negalioja. Esant tiesioginiam draudimui įgyti nuosavybės teisę į būsimą butą, pats Civilinio kodekso 6.401 str. taikymas kelia abejonių, nes, remiantis šiuo metu galiojančiomis teisės normomis, P. Pavardienė gali reikšti tik finansinį reikalavimą, o nuosavybės teisę įgytų tik kai administratoriaus vadovaujama bendrovė baigtų statyti daugiabutį. P. Pavardienei kreipusis į administratorių, šis paaiškino, kad jis tikrai nebaigs statybų, nes tai nepriskirta jo kompetencijai, o pradėtą statyti kompleksą parduos. Tačiau, administratoriaus nuomone, naujieji objekto savininkai tikrai neprivalės vykdyti P. Pavardienės ir UAB „Ateities būstas“ sudarytos sutarties, kuri, beje, pagal Įmonių bankroto įstatymą jau yra pasibaigusi.

a) Paaiškinkite, ar UAB „Ateities būstas“ ir P. Pavardienės sudaryta sutartis yra teisėta ir galiojanti. Kodėl?
b) Ar galima teigti, kad P. Pavardienė įgijo nuosavybės teisę į būstą, remiantis Civilinio kodekso 6.401 str., nuo didžiosios dalies kainos sumokėjimo momento?
c) Jei taip, ar ta aplinkybė, kad sumokėta ne visa, o tik 85 proc. kainos, lemia, kad P. Pavardienė būtų laikoma būsimojo buto bendraturte kartu su UAB „Ateities būstas“? Jei ne, paaiškinkite, kaip P. Pavardienė galėtų įgyti nuosavybės teisę.
d) Ar, sutartis bankrutuojančios UAB „Ateities būstas“ vardu sudarant administratoriui, galima teigti, kad sutartys sudaromos per atstovą? Kodėl?

4. 2012 m. kovo 30 d. UAB „Vėjarodis“ ir A. Vardienė sudarė preliminariąją trijų žemės sklypų pirkimo–pardavimo sutartį, kurioje buvo nustatyta, kad pagrindinė sklypų pirkimo–pardavimo sutartis bus sudaroma per 60 dienų po to, kai A. Vardienei bus atkurtos nuosavybės teisės į sklypus ir sklypai bus įregistruoti viešajame registre. UAB „Vėjarodis“, matydama, kad nuosavybės teisių atkūrimo procesas vyksta sklandžiai, sumokėjo sutartą sumą, iš viso 850 000 Lt. Kadangi 2013 m. kovo 30 d. A. Vardienei nuosavybės teisės dar nebuvo atkurtos, tačiau ji atsisakė grąžinti sumokėtą žemės sklypų kainą, UAB „Vėjarodis“ kreipėsi į teismą ir prašė iš A. Vardienės priteisti be pagrindo įgytas sumas, nes prievolė sudaryti pagrindinę

sutartį pasibaigė, o termino nei pratęsti, nei atnaujinti nėra galimybių (Civilinio kodekso 6.165 str. 5 d.). UAB „Vėjarodis“ papildomai pažymėjo, kad atsakovė A. Vardienė sutartimi garantavo, jog nuosavybės teisės bus atkurtos per vienerius metus, o galiojant asmens sąžiningumo prezumpcijai UAB „Vėjarodis“ neturėjo pagrindo ja netikėti. A. Vardienė atsiliepime paaiškino, kad tokios nenumatytos nuosavybės teisių atkūrimo proceso eigos ji nesitikėjo ir ji neturėtų atsakyti už trečiųjų asmenų veiksmus; ji neatsisako sudaryti pagrindinės sutarties ir sutinka pagrindinę sutartį sudaryti ateityje. Be to, dalis pinigų skirti dokumentų tvarkymo išlaidoms, nes pinigai pagal preliminariąją sutartį negali atlikti atsiskaitymo už perkamą turtą funkcijos.

a) Kokios rūšies prievolė (su atidedamuoju ar naikinamuoju terminu, sąlyginė ar pan.) sieja šalis?
b) Kokios rūšies civilinė atsakomybė (sutartinė, deliktinė ar kitokia) gali kilti už preliminariosios sutarties neįvykdymą?
c) Ar galima teigti, jog atsakymas į b) klausimą priklauso nuo to, dėl ko nutrūko šalių santykiai?
d) Paaiškinkite, ar baigėsi šalių prievolė sudaryti pagrindinę sutartį. Kodėl?
e) Kokias funkcijas gali atlikti pagal preliminariąją sutartį sumokėti pinigai? Kokias funkcijas jie atliko konkrečioje situacijoje?
f) Ar A. Vardienei galėtų kilti civilinė atsakomybė? Kodėl?
g) Paaiškinkite, kokį sprendimą priims teismas.

5. P. Pavardė ir J. Vardaitis, nuosavų gyvenamųjų namų kvartale turintys po namų valdos žemės sklypą, yra kaimynai. P. Pavardės sklypas gausiai apsodintas medžiais, todėl rudenį, lapams nukritus, jis paprašė J. Vardaičio, kad šis jam lapus sugrėbtų, o mainais pažadėjo jam atsilyginti. Jau kitą dieną J. Vardaitis lapus sugrėbė ir pareikalavo atlyginimo. P. Pavardė atsisakė jam mokėti, motyvuodamas tuo, kad jis mokėti neįsipareigojo, o dėl atlyginimo dydžio net nebuvo sutarta. J. Vardaičio manymu, šioje situacijoje oferta nebuvo atšaukta – priešingai, ji buvo akceptuota faktiniais J. Vardaičio veiksmais, faktinės aplinkybės liudija, kad P. Pavardė nebuvo praradęs intereso lapus sugrėbti, nebuvo pavedęs tai atlikti kitam asmeniui,

jam šie veiksmai reikalingi, dėl to J. Vardaitis privalo gauti atlygį. Be to, dėl atlyginimo dydžio galima susitarti ir suteikus paslaugas.

a) Aptarkite ofertai ir akceptui keliamus reikalavimus.
b) Įvertinkite J. Vardaičio motyvus ir atsakykite, ar tarp šalių susiklostė sutartiniai santykiai.
c) Paaiškinkite, kaip turėtų būti sprendžiama ginčo situacija. Atsakymą argumentuokite.

6. UAB „XEX“ ir UAB „Y“ pasirašė paskolos sutartį, pagal kurią UAB „XEX“ įsipareigojo suteikti UAB „Y“ 500 000 Lt paskolos sumą per 2 darbo dienas nuo sutarties pasirašymo dienos. Paskola suteikta nebuvo, o UAB „Y“ kreipusis į paskolos davėją UAB „XEX“ paaiškino, kad tai buvo tik ikisutartiniai santykiai, o pati paskolos sutartis negalioja, nes pinigai nebuvo perduoti. Kol neperduoti pinigai, paskolos sutartis išvis neegzistuoja. UAB „Y“, remdamasi Civilinio kodekso 6.181 str. 1 d., kreipėsi į teismą ir nurodė, kad Civilinio kodekso 6.181 str. 1 d. numatyta, jog, pasikeitus oferta ir akceptu, sutartis laikoma sudaryta. Bendrovė taip pat pažymėjo, kad sandorių negaliojimo pagrindų apskritai nenustatyta, todėl UAB „XEX“ nepagrįstai atsisako suteikti paskolos sumą, kuri UAB „Y“ yra gyvybiškai būtina. UAB „Y“ laikosi nuomonės, kad ji pateikė ofertą, kurią UAB „XEX“ akceptavo – sutiko duoti paskolą. UAB „XEX“ vertinimu, ofertą teikia tas, kas skolina pinigus, o akceptantas arba sutinka su palūkanų dydžiu, arba jam pinigai neskolinami. Kadangi UAB „XEX“ atsirado proga gauti didesnes palūkanas, kurių UAB „Y“ mokėti neišgali, tai ši atmetė ofertą dėl didesnių palūkanų. O remiantis sutartimi negalima reikalauti suteikti paskolą, nes pateikus naują ofertą ankstesni pasiūlymai netenka galios. Be to, preliminariosios sutarties negalima reikalauti įvykdyti natūra.

a) Kuo skiriasi nesudaryta sutartis nuo negaliojančios sutarties?
b) Paaiškinkite, kokie santykiai susiklostė tarp šalių ir įvertinkite, ar buvo sudaryta paskolos sutartis.
c) Ar galima teigti, kad, pateikus naują ofertą, visi ankstesni pasiūlymai netenka galios?
d) Ar šalių ginče kokios nors teisinės reikšmės turi (gali turėti) nustatymas, kuri iš šalių yra oferentas, o kuri – akceptantas?

e) Kaip teismas turėtų išspręsti ginčą šioje situacijoje? Atsakymą pagrįskite.

7. V. Vardenis per giminės susitikimą viešai paskelbė, jog padovanos savo 1 000 Lt vertės motociklą „Java“ tam, kuris sugebės jį pakelti. Šį motociklą pakėlė sportininkas Kazimieras. V. Vardenis garsiai pareiškė, kad dovanoja Kazimierui savo motociklą. Vyrai susitarė po dviejų dienų nuvažiuoti ir perregistruoti motociklą Kazimiero vardu. Kazimieras, būdamas geros širdies, V. Vardeniui už dovaną atsidėkodamas davė 150 Lt ir gero viskio butelį. Kitą dieną Kazimierą sulaikė policija ir motociklą atėmė. Buvo paaiškinta, kad policija gavo V. Vardenio pareiškimą, jog motociklą kažkas pavogė. Motociklą policija grąžino V. Vardeniui. Tai sužinojęs, Kazimieras pareikalavo, kad V. Vardenis tuoj pat atiduotų jam motociklą ir kartu vyktų jo perregistruoti Kazimiero vardu. V. Vardenis tai padaryti atsisakė, motyvuodamas, kad joks protingas žmogus tokiomis aplinkybėmis nebūtų patikėjęs, jog galima padovanoti vertingą daiktą, nieko už tai negaunant. Jis Kazimierui taip pat grąžino 150 Lt ir pasiūlė kartu išgerti dovanotą viskio butelį.

a) Įvertinkite, ar šalys sudarė motociklo pirkimo–pardavimo sutartį.
b) Ar V. Vardenis turėjo teisę atsisakyti perduoti motociklą?
c) Ar atsakymas į pirmąjį klausimą keistųsi, jei V. Vardenis Kazimierui motociklo nebūtų perdavęs?
d) Kaip savo pažeistas teises galėtų ginti sportininkas Kazimieras? Atsakymus pagrįskite.

8. Vilniaus miesto savivaldybė paskelbė, kad ieško rangovo, kuris galėtų pakeisti nekokybiškai išgrįstą Konstitucijos aikštės grindinį. Kartu su skelbimu Vilniaus miesto savivaldybė nurodė reikalavimus, keliamus būsimiems rangovams, ir informavo, kad iš paraiškos kriterijus atitikusių rangovų sutartis bus sudaryta su tuo rangovu, kuris pateiks priimtiniausius (kainos ir kokybės prasme) pasiūlymus. UAB „Klojimas“ 2011 m. gruodžio 18 d. pateikė pasiūlymą, o 2012 m. sausio 8 d. bendrovės vadovas el. paštu gavo pranešimą, kad iki 2012 m. sausio 10 d. yra laukiamas atvykti į Vilniaus miesto savivaldybę pasirašyti rangos sutarties, pagal kurią iki 2012 m. birželio 8 d. turi būti pakeistas visos aikštės grindinys. Darbų pra-

džia, kaip ir buvo numatyta pradiniame skelbime, – 2012 m. vasario 1 d. Taip pat savivaldybė paprašė nurodyti, kokie asmenys bus skiriami darbų vadovais, bei atsiųsti jų kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus. UAB „Klojimas“ ši žinia buvo netikėta, nes įprastai kitose savivaldybėse rangovai buvo kviečiami derėtis, kartu derinami darbų pradžios ir pabaigos terminai, o ne vienašališkai nutariama, kada sutartis bus pasirašoma. UAB „Klojimas“ manymu, konkurso rezultatų paskelbimas dar nereiškia, kad automatiškai, vien paskelbus rezultatus, su konkurso nugalėtoju sudaroma sutartis. Savivaldybės administracijos darbuotojai paaiškino, kad, nepasirašius šios rangos sutarties, jie kreipsis į teismą dėl prarastos galimybės piniginės vertės priteisimo, nes pasiūlymas buvo gautas 2011 m. gruodžio 18 d., todėl, įvertinusi pasiūlymą, savivaldybė suplanavo mažesnį biudžetą, su kuriuo joks rangovas už panašią kainą nesutiks pakeisti grindinio. Dėl to Vilniaus miesto savivaldybė negalės įgyvendinti gyventojų lūkesčių ir dar gali gauti skundų dėl aikštės dangos trūkumų, lemsiančių civilinę jos atsakomybę.

a) Paaiškinkite, ar Vilniaus miesto savivaldybės skelbimas gali būti laikomas oferta, o UAB „Klojimas“ pateiktas pasiūlymas – akceptu.
b) Ar galima teigti, kad UAB „Klojimas“ pasiūlymas laikomas oferta, o Vilniaus miesto savivaldybės kvietimas atvykti pasirašyti sutarties – akceptu?
c) Ar abi šalys tuo pat metu gali būti ir oferentu, ir akceptantu? Kodėl?
d) Kokie yra konkurso būdu sudaromų sutarčių ypatumai?
e) Kaip manote, ar buvo sudaryta sutartis? Atsakymą pagrįskite.

9. Prekybos internetu bendrovė UAB „Pirk pigiau“ J. Vardeniui atsiuntė prabangų dulkių siurblį. Šis labai nustebo, nes jokio siurblio nebuvo užsisakęs. Siuntinyje J. Vardenis rado laišką, kuriame buvo nurodyta, jog jam labai pasisekė – jis yra vienas iš penkių laimingųjų, kuriems UAB „Pirk pigiau“ savo dvidešimtmečio proga dulkių siurblius pardavė tik už šeštadalį rinkos kainos – 200 Lt, o pardavėjas apmokėjo ir siuntimo, ir pristatymo į namus išlaidas. Laiške, be kita to, buvo pažymėta, jog jei J. Vardenis per dvi savaites negrąžins siurblio, bus laikoma, jog jis prekę priėmė ir sutiko už ją mokėti. J. Vardenis, galvodamas, kad tai pokštas, siurblio negrąžino, tačiau juo ir nesinaudojo, laukdamas, kol pajuokavę asmenys pareikalaus

jį grąžinti. Po trijų savaičių J. Vardeniui paskambino UAB „Pirk pigiau“ vyr. buhalteris ir pareikalavo padengti 200 Lt skolą bei delspinigius, apie kuriuos buvo informuotas trumpąja SMS žinute penkioliktąją kalendorinę dieną. Buhalteris taip pat informavo, kad J. Vardenis ne kartą bendrovės interneto tinklapyje yra pildęs specialią formą, kurioje pažymėdavo jam reikalingų parametrų siurblio pirkimą kaip prioritetinį veiksmą, tačiau visuomet varnele pažymėdavo ir kitą punktą – kad dėl sunkios materialinės padėties tokio siurblio šiuo metu įsigyti negali ir artimiausiu metu negalės. Be to, J. Vardenis, prieš mėnesį telefonu kalbėdamasis su konsultantu, derėjosi būtent dėl šio siurblio kainos ir paaiškino, kad siurbliui pirkti, deja, galėtų skirti tik iki 200, Lt. UAB „Pirk pigiau“ yra autoritetinga bendrovė, kuri rūpinasi savo nuolatinių klientų interesais, jai svarbu tenkinti klientų poreikius, žinoti jų realias galimybes ir tuo pat metu – užtikrinti klientų gerovę. J. Vardenis paaiškino, kad dulkių siurblio jam nereikia, ir paprašė atvažiuoti jo pasiimti.

a) Paaiškinkite, ar J. Vardenio veiksmai, pildant specialią formą ir derantis telefonu, gali būti laikomi oferta arba sąlyginiu akceptu.
b) Kaip manote, ar tarp šalių buvo sudaryta sutartis?
c) Ar galima teigti, kad J. Vardenis, nepateikdamas atsakymo per dvi savaites nuo tada, kai gavo dulkių siurblį, gali būti laikomas konkliudentiniais veiksmais patvirtinęs sutarties sudarymo ir įvykdymo faktą?
d) Įvertinkite, ar J. Vardenis gali atsisakyti siurblio ir nemokėti UAB „Pirk pigiau“ prašomos sumos? Atsakymą pagrįskite.

10. UAB „Skanėstas“ kreipėsi į teismą, teigdama, kad laimėjo Pagėgių savivaldybės vykdytą maitinimo paskirties patalpų pardavimo aukcioną, tačiau kadangi Pagėgių savivaldybė vengia įforminti šių patalpų pirkimo-pardavimo sutartį, prašė pripažinti minėtą sutartį sudaryta bei galiojančia. Pagėgių savivaldybė atsiliepime paaiškino, kad aukciono sąlygose buvo numatyta, jog maitinimo paskirties patalpų plotas – 102 kv. m., o vieno kvadratinio metro kaina – 1 000 Lt, iš viso – 102 000 Lt. Prieš aukcioną atlikto turto vertinimo ataskaitoje konstatuota, kad tikrasis patalpų plotas yra 112 kv. m., todėl UAB „Skanėstas“ turėtų papildomai sumokėti 10 000 Lt, tačiau ši įmonė teigia aukcione dalyvavusi dėl 102 kv. m. kainos, todėl

neturėtų mokėti papildomai dėl savivaldybės neapdairumo. UAB „Skanėstas“ ieškinyje nurodė, kad bendrovė gal ir sutiktų sumokėti 10 000 Lt, tačiau ne iš karto, o po keturių mėnesių, kai įgis pajamų iš veiklos, nes ir 102 000 Lt jai – nemaža suma, be to, didesnės sumos mokėti ji neketino; taip pat ji nurodė, kad didesnės patalpos jos visai negąsdina. Pagėgių savivaldybės teigimu, paaiškėjus, jog patalpų plotas yra didesnis, ji ėmė svarstyti, ar apskritai parduoti šias patalpas, nes, suteikdama keturių mėnesių atidėjimo terminą, ji pažeistų Pagėgių savivaldybės tarybos sprendimą „Dėl galimybės išsimokėti už aukciono būdu įgytą turtą dalimis apribojimo“. Dėl šios priežasties savivaldybė suteiktų nelygiateisę padėtį kitiems subjektams, nes jau anksčiau, susiklosčius panašioms situacijoms, ji iš aukciono dalyvių reikalaudavo visos papildomos sumos.

a) Kuo skiriasi nesudaryta sutartis nuo negaliojančios sutarties? Ar galima tuo pat metu reikalauti pripažinti sutartį ir sudaryta, ir galiojančia?
b) Paaiškinkite, kokie yra sutarčių sudarymo aukciono būdu ypatumai.
c) Ar galima teigti, kad aukcioną laimėjusi šalis sutartį sudaro ne derybų, o prisijungimo būdu?
d) Ar galima teigti, kad tarp šalių susiklostė sutartiniai teisiniai santykiai? Kodėl?
e) Kaip manote, jei teismas nutartų pripažinti sutartį „sudaryta ir galiojančia“, kokiu teisiniu pagrindu jis galėtų remtis?
f) Ar kaina yra esminė nurodytos sutarties sąlyga?
g) Kokiomis sąlygomis teismas galėtų įforminti sutartį? Aptarkite patalpų plotą ir kainą.
h) Kaip manote, ar teismas tenkins, ar atmes ieškinį? Atsakymą pagrįskite.

11. V. Pavardeniui apie savo ketinimus nutraukti 2012 m. lapkričio 22 d. sudarytą Sutartį prasitarus kolegai, šis paaiškino, kad tokiu atveju V. Pavardeniui gali būti taikoma civilinė atsakomybė. Kita vertus, kolega nurodė, kad sutartinės civilinės atsakomybės tikslas – suteikti asmeniui tokią padėtį, kokia ji būtų buvusi tinkamai įvykdžius Sutartį, o deliktinės – grąžinti asmenį į tokią padėtį, kokia buvo iki padarant žalos. V. Pavardenis, remdamasis savo jau anksčiau apsvarstytomis mintimis, padarė išvadą, kad

jam civilinė atsakomybė negali būti taikoma: sutartinė – dėl to, kad suteikti kitai šaliai tokią padėtį, kokia būtų tinkamai įvykdžius Sutartį, reikštų tik sudaryti kitą sutartį, o vertimas sudaryti sutartį neatitinka turtinio civilinės atsakomybės pobūdžio ir civiline atsakomybe nelaikomas, be to, prieštarautų sutarčių laisvės principui; deliktinė – dėl to, kad žalos patyrė tik pats V. Pavardenis dėl papildomų išlaidų, sumontuojant naują palangę, nors tai ir nebuvo jo pareiga. Be to, visos Sutarties sąlygos, įskaitant ir reglamentuojančias civilinę atsakomybę, turėtų būti aiškinamos, remiantis *contra proferentem* taisykle, nes Sutartis sudaryta V. Pavardeniui akceptavus UAB „XYZ" iš anksto parengtas standartines Sutarties sąlygas, kurios yra vienodos visiems 59 butų pirkėjams, o pastarieji nustatant sutarčių sąlygas negalėjo turėti jokios įtakos.

a) Paaiškinkite, kokio pobūdžio civilinė atsakomybė – sutartinė ar deliktinė – taikytina pažeidus ikisutartinių santykių pareigas.
b) Ar civilinės atsakomybės pobūdis priklauso nuo to, ar ikisutartinių santykių etape pažeista pareiga, kilusi iki preliminariosios sutarties sudarymo, ar įtvirtinta tokioje sutartyje? Kodėl?
c) Ar galima teigti, kad, V. Pavardeniui ir UAB „XYZ sudarius Sutartį, šalių santykiai iš ikisutartinių virto sutartiniais? Kodėl?
d) Paaiškinkite, ar Sutartis sudaryta prisijungimo būdu.
e) Aptarkite, ar nuo Jūsų atsakymo į d) punkte pateikiamą klausimą priklauso Sutarties kvalifikavimo vartojimo sutartimi galimybė.
f) Aptarkite, ar nuo Jūsų atsakymo į d) punkte pateikiamą klausimą priklauso contra proferentem taisyklės taikymo galimybė. Kodėl taip manote?

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al*. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Ambrasienė, D.; Cirtautienė, S. Ikisutartinės atsakomybės kvalifikavimo problema: sutartinė, deliktinė ar sui generis. *Jurisprudencija*. 2008, 10 (112).
3. Ambrasienė, D.; Kryžiūtė, I. Atsakomybės už preliminariosios sutarties nevykdymą problemos. *Jurisprudencija*. 2012, 19 (2).

4. Gadeikis, M.; Bliuvaitė, S. Preliminarioji sutartis. *Justitia*. 2005, 3 (57).
5. Gadeikis, M.; Bliuvaitė, S. Preliminarioji sutartis. *Justitia*. 2005, 4 (58).
6. Ivanauskas, A. Prarastos galimybės piniginė vertė. *Justitia*. 2007, 1 (63).
7. Kadner Graziano, Th. *Comparative Contract Law. Cases, Materials and Exercises*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
8. Kiršienė, J.; Leonova, N. Qualification of pre-contractual liability and the value of lost opportunity as a form of losses. *Jurisprudencija*. 2009, 1 (115).
9. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
10. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
11. Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.
12. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
13. *Principles of European Contract Law (PECL)*. <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_ on_european_contract_law/>.
14. *Principles of European Contract Law. Parts I and II* (*Combined and Revised*). Lando, O., *et al.* The Hague: Kluwer Law International, 2000.
15. Stefan, V.; Kleinheisterkamp, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.
16. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010*. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/blackletter2010-english.pdf>.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-501/2006 (*dėl atvejų, kai šalis turi pareigą sudaryti sutartį*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-288/2010 (*dėl sutarties sudarymo procedūrų*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006 (*dėl sąžiningumo ikisutartinių santykių etape; preliminariosios sutarties sampratos ir elementų; preliminariosios sutarties atskyrimo nuo pagrindinės sutarties; ateityje numatytos sudaryti pagrindinės sutar-*

ties objekto; piniginių mokėjimų pagal preliminariąją sutartį; preliminariosios sutarties pažeidimo teisinių pasekmių; nuostolių, atlygintinų pagal CK 6.165 straipsnio 4 dalį, sampratos).

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-129/2011 (*dėl sąžiningumo ikisutartinių santykių stadijoje ir pinigų perdavimo pagal preliminarią sutartį*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2010 (*dėl ikisutartinių santykių kvalifikavimo; ikisutartinių santykių stadijoje pasirašomų dokumentų; iš ikisutartinių santykių kylančios civilinės atsakomybės*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2009 (*dėl preliminarios sutarties požymių; preliminariosios ir pagrindinės sutarčių atribojimo*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011 (*dėl preliminariosios ir pagrindinės sutarčių atribojimo kriterijų*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2008 (*dėl preliminarios sutarties santykio su pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartimi*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-136/2011 (*dėl preliminariosios sutarties sampratos ir požymių; preliminarios sutarties atribojimo nuo pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutarties*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-455/2008 (*dėl preliminarios sutarties ir būsimo gyvenamojo namo ar buto pirkimo–pardavimo sutarties santykio; pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdų santykio preliminariosios sutarties pažeidimo atveju*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-489/2009 (*dėl pagrindinės sutarties sudarymo termino; įsipareigojimų, kylančių sulygtu terminu neįvykdžius įsipareigojimo sudaryti pagrindinę sutartį*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220/2011 (*dėl pagrindinės sutarties sudarymo termino*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-435/2010 (*dėl šalių preliminariojoje sutartyje apibrėžto termino pagrindinei sutarčiai sudaryti ir šio termino pabaigos sukeliamų teisinių padarinių; preliminariosios sutarties vertinimo kaip vartojimo*).

14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-529/2012 (*dėl termino pagrindinei sutarčiai sudaryti nustatymo; nuostolių, atlygintinų pagal CK 6.165 straipsnio 4 dalį*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2010 (*dėl preliminariųjų ir pagrindinės sutarčių kai kurių nuostatų aiškinimo*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2009 (*dėl sutarties turinio sąlygų, leidžiančių kvalifikuoti konkrečią sutartį preliminariąja; prarastos galimybės piniginės vertės*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-608/2008 (*dėl preliminariosios sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių ir teisės reikalauti įvykdyti preliminariąją sutartį natūra*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2010 (*dėl preliminariosios sutarties neįgyvendinimo teisinių padarinių*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279/2010 (*dėl preliminariosios sutarties šalies nepagrįsto atsisakymo sudaryti pagrindinę sutartį teisinių padarinių*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-592/2007 (*dėl atsisakymo sudaryti pagrindinę sutartį teisinių padarinių*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2008 (*dėl preliminariosios sutarties kvalifikavimo pagrindine prielaidų*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2009 (*dėl preliminariąja sutartimi prisiimtų įsipareigojimų sąžiningo vykdymo; prarastos galimybės piniginės vertės apskaičiavimo būdų; nesąžiningos preliminariosios sutarties šalies gautos naudos pripažinimo kitos šalies nuostoliais*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-483/2008 (*dėl prarastos galimybės piniginės vertės ir nukentėjusiojo asmens elgesio reikšmės ją nustatant*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-530/2011 (*dėl kainų skirtum, kaip prarastos galimybės piniginės vertės nustatymo būdų*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007 (*dėl netesybų ir nuostolių santykio ikisutartinių santykių stadijoje; neturtinės žalos atlyginimo, šalis siejant ikisutartiniams santykiams*).

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122/2009 *(dėl preliminariojoje sutartyje nustatytų netesybų ir jų mažinimo kriterijų).*
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1156/2002 (*dėl civilinės atsakomybės rūšies, kai žalos padaroma ikisutartinių santykių metu*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-79/2005 (*dėl civilinės atsakomybės už preliminariosios sutarties pažeidimą sąlygų*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-325/2005 (*dėl civilinės atsakomybės už preliminariosios sutarties pažeidimą sąlygų*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2009 (*dėl ikisutartinės atsakomybės sampratos, prigimties, tikslų ir sąlygų; prarastos galimybės piniginės vertės*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2011 (*dėl sutarties sudarymo ypatumų; ofertos ir akcepto sampratos; alternatyvios ofertos; akcepto formų*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-38/2005 (*dėl sutarties sudarymo konkurso būdu; ofertos ir akcepto ypatumų vykstant deryboms; šalių pareigų ikisutartinių santykių metu; nuostolių atlyginimo, pažeidus ikisutartinių santykių pareigas*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2004 (*dėl priešpriešinės ofertos sampratos ir sutarties pripažinimo viešąja sutartimi; sutartinių santykių pradžios momento nustatymo teismo sprendimu*).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-133/2007 (*dėl ofertos santykio su CK 4.79 straipsnyje reglamentuojamu pranešimu; ofertos neatšaukiamumo*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2009 (*dėl sutarties sudarymo ir pirmenybės teisės pirkti akcijas institutų santykio; pranešimų apie akcijų pardavimą ir sutikimų pirkti pripažinimo atitinkamai oferta ir akceptu; ofertos turiniui keliamų reikalavimų).*
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2000 (*dėl sutarties sudarymo prisijungimo būdu ypatumų*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2008 (*dėl konkliudentiniais veiksmais sudarytų elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių*).

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-185/2009 (*dėl elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ypatumų, kai vartotojas yra socialinio būsto nuomininkas*).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2006 (*dėl viešųjų sutarčių sudarymo ypatumų*).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2007 (*dėl viešųjų sutarčių sudarymo ypatumų*).
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-224/2012 (*dėl aukciono būdu sudaromų sutarčių ypatumų*).

11 TEMA.

Sutarčių turinys ir aiškinimas

Sutarties turinys. Sutarties ir prievolės turinio santykis. Imperatyvių teisės normų įtaka sutarties turiniui.

Sutarties sąlygos. Sutarties sąlygų skirstymo į rūšis kriterijai ir praktinė reikšmė. Esminės, įprastinės ir atsitiktinės sąlygos. Aiškiai nurodytos ir numanomos sąlygos. Aptartos ir neaptartos sąlygos. Standartinės ir nestandartinės sąlygos, jų kolizija. Netikėtos (siurprizinės) sutarčių standartinės sąlygos. Sutarties kainą nustatanti sąlyga. Dalyko kokybę nustatanti sutarties sąlyga. Vartojimo ir viešųjų sutarčių sąlygų ypatumai. Nesąžiningos vartojimo sutarčių sąlygos. Atsakomybę panaikinanti ar ribojanti sąlyga. Sutartį vienijanti sąlyga. Sutartis, kurioje yra neaptartų sąlygų. Sutarties sąlygų pakeitimas.

Sutarties aiškinimo paskirtis. Objektyvusis ir subjektyvusis sutarties aiškinimo metodai. Pagrindinės sutarčių aiškinimo taisyklės. Sutarties aiškinimui reikšmingos aplinkybės: papročiai; šalių tarpusavio santykių praktika; derybos; sutarties sudarymo aplinkybės; šalių elgesys sudarius sutartį; sutarties esmė ir tikslas; sutarties sąlygų tarpusavio ryšys; įprastinės sąlygos. Sutarčių aiškinimas atsižvelgiant į sutarčių klasifikavimą pagal rūšis. Sutarties sąvokų aiškinimo taisyklės. Skirtingomis kalbomis surašytų sutarties tekstų neatitikimai ir jų šalinimo būdai. Sutarties spragų užpildymas. *Contra proferentem* ir individualiai suderintų sąlygų pranašumo taisyklės aiškinant sutartis.

1. Dėl antraeilių sutarties sąlygų nustatymo, šalinant sutarties spragas

„Teismas gali nustatyti antraeiles sutarties sąlygas, jei šalys dėl jų nesusitarė, bet jos reikalingos sutarčiai vykdyti, tačiau svarbu tai, kad sutarties spragų užpildymas nepažeistų teisės normų reikalavimų ir neiškreiptų šalių ketinimų, sudarytos sutarties esmės ir tikslų; teismas negali nustatyti tokių sutarties sąlygų, kurios prieštarautų faktiniam šalių susitarimui. Prieš sprendžiant dėl sutarties spragos užpildymo, turi būti nustatyta, ar prašomos nustatyti sutarties sąlygos nebuvimas iš tikrųjų yra jos spraga, t. y. ar ta sąlyga reikalinga sutarčiai vykdyti. Tai nustatoma aiškinant sutartį, vadovaujantis CK 6.193 straipsnyje įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139/2012.

2. Dėl standartinių sutarties sąlygų privalomumo

„Sudarant sutartį prisijungimo būdu, standartinės sutarties sąlygos yra privalomos kitai šaliai tik tuo atveju, jeigu standartines sutarties sąlygas parengusi šalis tinkamai jas atskleidė, t. y. sudarė galimybę kitai šaliai susipažinti su standartinėmis sutarties sąlygomis. Kad kitai šaliai buvo suteikta galimybė susipažinti su standartinėmis sutarties sąlygomis, pripažįstama tik tada, jeigu jos yra įtrauktos į rašytinės sutarties tekstą arba pateiktos kaip sutarties priedas atskirame dokumente sutarties pasirašymo metu."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2010.

3. Dėl siurprizinių sąlygų

„Sprendžiant, ar konkreti sutarties sąlyga gali būti pripažinta siurprizine, turi būti vertinama, ar 1) pagal sąlygos turinį, formuluotę ir išraiškos būdą sąlyga yra pakankamai aiški ir 2) ar ji šaliai buvo pakankamai atskleista. Ar sutarties sąlygos turinys ir formuluotė išdėstyti aiškiai, gali būti

sprendžiama pagal tai, ar esminės nuostatos yra išdėstytos suprantamai normalių gebėjimų asmeniui, ar daug nuostatų apima sąlyga, ar kiekviena iš jų detaliai aptarta. Gali turėti reikšmės tai, kiek situacijų yra aptariama konkrečioje sąlygoje, kuo viena aptariama situacija skiriasi nuo kitos, ar nurodomos kiekvienos situacijos pasekmės ir kt. Analizuojant išraiškos būdą gali turėti reikšmės tai, ar sąlygos nuostata tiesiogiai suformuluota ir išreikšta taisyklėse, ar ne (pavyzdžiui, ji spėjama ar išvestinė iš kitų sąlygų arba išvada apie jos turinį gali būti daroma tik po kelių sąlygų analizės), ar reikšmingos nuostatos pateikiamos nuosekliai vienoje taisyklių dalyje, ar keliose vietose ir dėl to apsunkina susipažinimą ir tinkamą turinio suvokimą, ar nuostata išreikšta valstybine kalba, ar tokiu pat šriftu kaip ir kitos taisyklių sąlygos ir kt.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-689/2006.

4. Dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse

„Esminis vartojimo sutarčių instituto ypatumas ir vartotojo teisių gynimo teisinis mechanizmas yra įstatyme įtvirtintas nesąžiningų sutarčių sąlygų draudimas ir tokių sąlygų neprivalomumas vartotojui. Sutartį pripažinus vartojimo sutartimi, jos sąlygos visais atvejais turi būti vertinamos pagal CK 6.188 straipsnyje nustatytus sąžiningumo kriterijus. Vartojimo sutarties sąlygos gali būti pripažįstamos nesąžiningomis paties vartotojo, vartotojų teises ginančių institucijų ar bylą nagrinėjančio teismo iniciatyva. Tais atvejais, kai ginčo šalių sudaryta sutartis kvalifikuojama kaip kylanti iš vartojimo teisinių santykių, bylą nagrinėjantis teismas sutarties sąlygas *ex officio* turi įvertinti pagal CK 6.188 straipsnyje įtvirtintus sąžiningumo kriterijus, nepriklausomai nuo to, kokius reikalavimus reiškia šalys. CK 6.188 straipsnio 2 dalyje įtvirtintame sąraše nurodytų vartojimo sutarčių sąlygų nesąžiningumas vartotojų atžvilgiu yra preziumuojamas. Pareiga paneigti šių sąlygų nesąžiningumo prezumpciją tenka verslininkui. Ginčo, kilusio iš vartojimo sutarties, specifika silpnesniosios šalies gynimo interesais lemia teismo pareigą būti aktyviam procese.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009.

5. Dėl sutarties sąlygų pakeitimo

„Sutarties laisvės principas leidžia šalims ne tik sudaryti sutartį, bet ir pakeisti jau sudarytoje sutartyje sulygtas sąlygas. Šalims nepavykus susitarti, sutartis gali būti pakeista teismo tvarka. CK 6.223 straipsnyje reglamentuojamos sutarties pakeitimo sąlygos ir tvarka. Nurodyto straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostata, kad sutartis gali būti pakeista sutarties ar įstatymo nustatytais atvejais, reiškia, kad įstatymas nenustato baigtinio sutarties pakeitimo atvejų sąrašo. Specialūs sutarties pakeitimo atvejai yra nustatyti kituose CK straipsniuose. Pagrindą sutarčiai pakeisti konstatuoja ginčą nagrinėjantis teismas, įvertinęs konkrečios bylos faktines aplinkybes. <...>. CK 6.223 straipsnio 3 dalyje yra nustatyta privaloma ikiteisminė ginčų dėl sutarties pakeitimo nagrinėjimo tvarka. Suinteresuota pakeisti sutartį šalis pirmiausia su siūlymu keisti sutartį turi kreiptis į kitą šalį. Tik šiai atsisakius keisti sutartį ar neatsakius į tokį siūlymą, suinteresuota šalis įgyja teisę kreiptis į teismą ir pateikti ieškinį dėl sutarties pakeitimo. <...>. CK 6.223 straipsnio 3 dalis garantuoja sutarties šalies teisę pirmiausia įvertinti priešingos šalies pateiktus siūlymus dėl keistinų sutarties nuostatų ir pateikti savo nuomonę, sutikimo bei nesutikimo argumentus. Ši nuostata gali būti įgyvendinta, kai šalims pavyksta susitarti, nepavykus susitarti, sutartis gali būti pakeista teismo tvarka.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006.

6. Dėl tikrųjų sutarties šalių ketinimų aiškinant sutartį

„Esant ginčui dėl sutarties galiojimo, rūšies, jos pakeitimo, vienos ar kitos sąlygos tikrosios prasmės, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties šalių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes. Kartu sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu. Įstatymo nereikalaujama, kad sutartį sudarantys asmenys vartotų tikslius teisinius terminus pavadindami sutartį ir nustatydami jos sąlygas, tačiau tada, kai iš sutartinių teisinių santykių kyla ginčas, tampa aktualus teisinio sutarties

kvalifikavimo klausimas <...>. Sutartinių teisinių santykių kvalifikavimui visų pirma būtina nustatyti tikrąjį sutarties turinį, t. y. sutartį išaiškinti. Tokiam ginčui išspręsti reikšmingas tikrųjų sutarties šalių ketinimų ir sutartimi siekiamo tikslo nustatymas. Sutarties sudarymo priežastis paprastai yra ją sudarančių asmenų poreikiai ir interesai, kurie formuoja vidinę sutarties dalyvių valią (ketinimus) ir nulemia jos teisinį tikslą bei pobūdį. Tik kvalifikavus šalių sutartinius santykius joms gali būti pritaikyta konkrečiose teisės normose įtvirtintų teisių apsauga ir gynyba."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2010.

7. Dėl sutarties aiškinimui reikšmingų aplinkybių ir sutarties tekste vartojamų sąvokų aiškinimo

„Sutarties aiškinimui reikšmingos aplinkybės, susijusios su konkrečios sutarties šalių elgesiu sudarant ir vykdant sutartį, jų santykių praktika; kartu įstatymas įpareigoja įvertinti ir visuomenėje nusistovėjusią analogiškų sutartinių santykių praktiką: jeigu sutarties šalių turėtų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys; aiškinant sutartį reikia atsižvelgti ir į įprastines sąlygas, nors jos sutartyje ir nenurodytos, priimtiniausią pagal sutarties prigimtį sąvokų reikšmę, papročius <...>. Tai, kad įstatyme neteikiamas prioritetas pažodiniam sutarties aiškinimui, nereiškia, kad gali būti ignoruojamas sutarties tekstas ir jos sąlygose vartojamų žodžių ar žodžių junginių bendrinė, visuomenėje nusistovėjusi reikšmė. Tikrasis sutarties (sutarties sąlygos) turinys gali nesutapti su pažodine teksto reikšme, jeigu pažodinį tekstą paneigia įstatyme (CK 6.193 straipsnis) įvardytos sutarties aiškinimui reikšmingos aplinkybės (sutarties sąlygų kontekstas, faktinis šalių elgesys, kt.). <...>. Teismo išvada dėl sutarties sąlygų tikrojo turinio visais atvejais turi būti motyvuota ir pagrįsta įstatyminių sutarties aiškinimo kriterijų taikymu. Visuotinai priimtų ir analogiškų šalims protingų asmenų vienodai suprantamų posakių (terminų) vartojimas sudarant sutartį yra viena priemonių, užtikrinančių teisinį tikrumą ir sutarties šalių teisėtų lūkesčių apsaugą. Siurprizinis, priešingas įprastinei prasmei sutarties tekste vartojamų posakių (sąvokų)

aiškinimas, nepagrįstas įstatyminėmis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, teismo sprendime yra negalimas.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-22/2009.

8. Dėl sutarčių aiškinimo principų

„Aiškinant sutartį, būtina remtis visais sutarčių aiškinimo principais, kurie padėtų kiek įmanoma tiksliau kvalifikuoti aiškinamą sutartį ir jos pagrindu susiklosčiusius teisinius santykius. UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principų 4.4 straipsnyje nurodyta, kad sutarties sąlygos turi būti aiškinamos ne izoliuotai, bet visos sutarties ar pareiškimų, kurie buvo padaryti, kontekste. Analogiška nuostata įtvirtinta ir Europos sutarčių teisės principų 5:105 straipsnyje. UNIDROIT principų 4.5 straipsnyje nurodyta, kad sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, jog neliktų neaiškinta nė viena sutarties sąlyga ir kiekvienai iš jų būtų suteikta kokia nors reikšmė. Taigi sutartį būtina aiškinti kaip vientisą dokumentą, o ne vertinti atskiras jos sąlygas.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Koks yra imperatyvių teisės normų, sutarčių laisvės bei *pacta sunt servanda* principų santykis?
2. Kokią reikšmę turi esminės sutarties sąlygos ir kaip jos gali būti skirstomos? Ar esminės sutarties sąlygos gali būti numanomos?
3. Ar kiekis yra esminė sutarties sąlyga?
4. Kokios įtakos sudarant sutartį turi įprastinės ir atsitiktinės sutarties sąlygos?
5. Ar įprastinės ir atsitiktinės sutarties sąlygos gali būti laikomos antraeilėmis? Kodėl?
6. Koks yra esminių ir aptartų sutarties sąlygų santykis?
7. Koks yra atsitiktinių, numanomų ir neaptartų sutarties sąlygų santykis?

8. Kokiais atvejais šalis, parengusi standartines sutarties sąlygas, negali jomis remtis?
9. Ar galioja prezumpcija, kad, sudarant sutartį prisijungimo būdu, standartines sutarties sąlygas parengusi šalis tinkamai jas atskleidė kitai šaliai?
10. Kokios reikšmės gali turėti standartinių sąlygų pobūdis, vertinant, ar šios sąlygos yra sudėtinė sutarties dalis?
11. Pateikite konkrečių netikėtų (siurprizinių) standartinių sutarties sąlygų pavyzdžių.
12. Ar kaina yra esminė sutarties sąlyga? Kaip nustatoma sutarties kaina, jeigu šalys dėl jos nesusitarė?
13. Kokie yra bendrieji kriterijai, leidžiantys nustatyti, kad tam tikra vartojimo sutarties sąlyga yra nesąžininga?
14. Kaip suprantamas „pilkasis“ ir „juodasis“ nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų sąrašas? Kuris iš jų yra įtvirtintas Civilinio kodekso 6.188 straipsnyje?
15. Ar, sprendžiant dėl vartojimo sutarčių sąlygų nesąžiningumo, turėtų būtų vertinamos individualios konkretaus vartotojo savybės (amžius, išsilavinimas, patirtis ir pan.)?
16. Kokių teisinių pasekmių sukelia vartojimo sutarties sąlygos pripažinimas nesąžininga?
17. Ar šalys gali susitarti dėl viešųjų sutarčių sąlygų?
18. Kaip suprantama sutartį vienijanti sąlyga (angl. *merger clause*)? Kokia šios sąlygos reikšmė aiškinant sutartį?
19. Kokiais atvejais sutarties sąlygos gali būti keičiamos? Kokia sąlygų pakeitimo tvarka taikoma kiekvienu iš šių atvejų? Ar skiriasi komercinių ir vartojimo sutarčių sąlygų keitimo tvarka?
20. Ar sutarties pakeitimas yra sandoris?
21. Kokie sutarčių aiškinimo metodai ir kokios taisyklės yra nustatytos Civiliniame kodekse ir suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje?
22. Ar ikisutartiniai dokumentai (derybų protokolai, sprendimai ir pan.) turi įtakos aiškinant sutartį?

23. Kokie yra preliminariosios sutarties aiškinimo ypatumai? Ar, aiškinant pagrindinę sutartį, gali būti remiamasi preliminariąja sutartimi?
24. Kokiais kriterijais turi būti remiamasi aiškinant numanomas sutarties sąlygas?
25. Kokios reikšmės, aiškinant sutartį, gali turėti / turi lingvistinė sutarties teksto analizė?
26. Koks lingvistinės sutarties teksto analizės ir tikrųjų šalių ketinimų vertinimo tarpusavio santykis?
27. Kaip suprantama ir kokios įtakos, aiškinant sutartis, turi *contra proferentem* taisyklė? Ar ši taisyklė taikytina aiškinant atsakomybę ribojančius ar šalinančius susitarimus?
28. Kokie yra per trumpą laiką sudarytų ir iš dalies susijusių (dėl dalyko, subjektų ir pan.) sutarčių aiškinimo ypatumai?
29. Kokie yra vartojimo sutarčių aiškinimo ypatumai?
30. Kokios teisinės reikšmės, aiškinant sutarties sąlygas dėl kainos, gali turėti / turi pagal sutartį išrašytoje PVM sąskaitoje faktūroje nurodyta kaina?
31. Kokios teisinės reikšmės, aiškinant sutartį, turi sutuoktinių statusas? Kodėl?
32. Kokiomis taisyklėmis remiantis turi būti aiškinama mišrioji sutartis?
33. Ar abonento ir subabonento sudaryta sutartis aiškintina pagal analogiškus kriterijus kaip ir abonento ir paslaugas teikiančių subjektų sudaryta sutartis?

⇒ *Užduotys*

1. UAB „Nekilnojamasis turtas“ ir UAB „Atgaiva“ sudarė preliminariąją administracinių patalpų, esančių Konarskio g., Vilniuje, pirkimo–pardavimo sutartį. Šalys susitarė, kad kaina bus aptarta ir mokama pagrindinėje sutartyje nustatyta tvarka, bet bus ne didesnė nei 200 000 Lt. Šalims sudarius pagrindinę sutartį ir joje nurodžius, jog administracinių patalpų kaina yra 200 000 Lt, UAB „Nekilnojamasis turtas“, kaip pardavėja, UAB

„Atgaiva“ išrašė PVM sąskaitą faktūrą, kurioje bendra nurodyta kaina padidėjo 21 proc. ir pasiekė 242 000 Lt. UAB „Atgaiva“ mokėti atsisakė ir pareiškė, kad nutraukia sutartį dėl esminio jos pažeidimo – vienašališko ir preliminariojoje, ir pagrindinėje sutartyje aptartos kainos pakeitimo (padidinimo), tačiau UAB „Nekilnojamasis turtas“ pateiškė ieškinį, kuriuo tokį nutraukimą ginčijo teisme. UAB „Atgaiva“ atsiliepime nurodė, kad ji nėra PVM mokėtoja, todėl tikrai neprivalo už UAB „Nekilnojamasis turtas“ mokėti PVM; pardavėja privalėjo iš anksto apskaičiuoti savo būsimą pelną, todėl galėjo nurodyti visą kainą su PVM. UAB „Atgaiva“ kaina turėjo esminės reikšmės ir tai buvo pabrėžta abiejose sutartyse, o esminės sutarties sąlygos pažeidimas visada reiškia ir esminį sutarties pažeidimą.

a) Koks yra sutarties ir PVM sąskaitos faktūros santykis?
b) Ar PVM nurodymas sąskaitoje faktūroje reiškia kainos pakeitimą (jos padidinimą)?
c) Ar galima teigti, kad kaina yra esminė sutarties sąlyga?
d) Ar esminės sąlygos pažeidimas visuomet reiškia ir esminį sutarties pažeidimą?
e) Kaip manote, ar UAB „Nekilnojamasis turtas“ UAB „Atgaiva“ privalėjo įspėti, kad bus taikomas PVM mokestis?
f) Kaip manote, ar galima teigti, kad šalys sutartyje nurodė kainą jau su PVM?
g) Paaiškinkite, kokį sprendimą šioje situacijoje turėtų priimti teismas. Atsakymą pagrįskite.

2. J. Pavardėnas kreipėsi į teismą, prašydamas iš D. Vardo priteisti 27 000 Lt nuostolių. J. Pavardėnas nurodė, kad pagal šalių 2009 m. liepos 21 d. sudarytos preliminariosios buto pirkimo–pardavimo sutarties 54 p. J. Pavardėnas turėjo teisę perleisti visas teises ir įsipareigojimus kitam asmeniui. Kadangi D. Vardas nedavė sutikimo teisėms perleisti, J. Pavardėnas turėjo sumokėti 27 000 Lt baudą asmeniui, su kuriuo jau buvo sudaręs preliminariąją sutartį dėl pirkėjo teisių ir pareigų perleidimo. Parengiamojo posėdžio metu teismas nustatė, kad preliminariojoje sutartyje iš tiesų buvo numatyta J. Pavardėno teisė perleisti teises ir pareigas, tačiau iš šalių paaiškinimų tapo akivaizdu, kad šalys šią sąlygą sutartyje paliko atsitiktinai, t. y. atskirai šios sąlygos neaptarė. J. Pavardėno manymu, D. Vardas,

turintis aukštąjį lituanistinį išsilavinimą, galėjo suprasti, kad J. Pavardėnui tokia teisė suteikta, ir ginčyti šią sąlygą, jei ji prieštaravo D. Vardo valiai. Kadangi sąlyga nebuvo ginčijama net tada, kai į jį kreipėsi J. Pavardėnas, o buvo atsisakyta duoti sutikimą teisėms perleisti, akivaizdu, kad D. Vardas ketino įtraukti į sutartį sąlygą dėl teisių perleidimo, o sutikimo nedavimas, neginčijant prašymo duoti sutikimą teisinio pagrindo, reiškia netinkamą sutarties vykdymą. D. Vardas mano, kad J. Pavardėnas, remdamasis Civilinio kodekso 6.62 str. 1 d. arba Civilinio kodekso 6.212 str., galėjo tiesiog atsisakyti vykdyti su trečiuoju asmeniu sudarytą sutartį.

a) Kokios rūšies sąlyga – esminė, įprastinė ar atsitiktinė – yra ginčo objektas?
b) Kaip manote, ar sutartyje palikta sąlyga saisto sutarties šalis?
c) Paaiškinkite, ar pateiktų aplinkybių kontekste pagrįstas J. Pavardėno prašymas duoti sutikimą perleisti teises.
d) Paaiškinkite, ar pateiktų aplinkybių kontekste pagrįstas J. Vardo atsisakymas duoti sutikimą perleisti teises.
e) Kokių veiksmų turėjo imtis šalys, siekdamos užkirsti kelią susiklosčiusiai padėčiai?
f) Kokį sprendimą ir kokiais argumentais remdamasis priims teismas? Atsakymą pagrįskite.

3. T. Vardenis savo sūnui nutarė padovanoti automobilį ir vienintelį savo gyvenamąjį būstą, jei sūnus nustos piktnaudžiauti alkoholiniais gėrimais ir narkotinėmis medžiagomis per artimiausias dvi savaites po sutarties pasirašymo. Sūnus iki pasirašydamas sutartį ir dar tris savaites ją pasirašęs alkoholio bei narkotinių medžiagų nevartojo, tačiau vėliau ėmė vis dažniau piktnaudžiauti svaigiaisiais gėrimais. T. Vardenis pareikalavo, kad sūnus nedelsdamas mestų savo žalingą įprotį ir nurodė, jog, sūnui toliau piktnaudžiaujant, jis teisme ginčys sandorį dėl numanomos sąlygos nesilaikymo. T. Vardenio manymu, sutartyje, be aiškios sąlygos mesti gerti per artimiausias dvi savaites, akivaizdi numanoma sąlyga, kad turtas dovanojamas tik jei sūnus niekada daugiau negers. Sūnus tėvui paaiškino, kad priklausomybė nuo alkoholio – tai ne pomėgis, o sunki liga, jis alkoholio vartojimo procesui įtakos daryti yra nepajėgus. Sūnus patikino, jog tikrai norėtų mesti gerti, tačiau ši aplinkybė nuo jo nepriklauso, jis alkoholio po-

reikio nekontroliuoja. O kadangi tai yra liga, tėvas turėtų suprasti sergantį sūnų.

a) Kaip suprantama numanoma sąlyga?
b) Kokius žinote numanomų sutarties sąlygų turinio ypatumus?
c) Ar teisus T. Vardenis, teigdamas, kad sutartyje yra akivaizdi numanoma sąlyga?
d) Ar T. Vardenis galėtų teisme nuginčyti dovanojimo sutartį dėl numanomos sąlygos nesilaikymo? Atsakymą pagrįskite.

4. P. Vardutis kreipėsi į teismą ir prašė iš AB „Elektra“ priteisti 27 999 Lt 69 ct. Jis nurodė, kad 2004 m. gruodžio 31 d. šalys sudarė Elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį. 2005 m. gruodžio 22 d. įsigaliojus Darbo kodekso pataisoms dėl darbo dienų, einančių po poilsio dienų, kurios sutampa su švenčių dienomis, perkėlimo, AB „Elektra“ ir toliau, skaičiuodama kainą už šiomis dienomis suvartotą elektros energiją, taikė darbo dienų tarifą. Ieškovas pažymėjo, kad šalims sutartyje nepateikus poilsio dienų sąvokos turi būti atsižvelgiama į Darbo kodekso nuostatas, nes šalims yra privalomi Darbo kodekso pakeitimai, pagal kuriuos poilsio dienomis yra laikomos artimiausios darbo dienos, einančios po švenčių dienų, nurodytų Darbo kodekso 161 str. P. Vardutis taip pat nurodė, kad elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis buvo parengta atsakovo (AB „Elektra“ pasiūlė tarifų dydžius), todėl, esant šiems Darbo kodekso pakeitimams, atsakovas turėjo kreiptis į ieškovą dėl sutarties peržiūrėjimo, bet, jam to nepadarius, ieškovas pagrįstai tikėjosi, kad atsiskaitant už poilsio dienomis suvartotą elektros energiją bus taikomas poilsio dienų tarifas. Dėl šių priežasčių P. Vardutis prašė teismo vadovautis, be kita ko, *contra proferentem* taisykle. AB „Elektra“ pateikė atsiliepimą į ieškinį, kuriame nurodė, jog Darbo kodeksas taikomas tik teisiniams darbo santykiams, o civiliniams teisiniams santykiams šis kodeksas netaikytinas ir turi būti vadovaujamasi įprasto kalendoriaus duomenimis.

a) Apie kokią sutarties sąlygą – esminę, įprastinę ar atsitiktinę – kalbama šioje situacijoje?
b) Kaip manote, ar pagrįsti AB „Elektra“ argumentai, kad „Darbo kodeksas taikomas tik darbo teisiniams santykiams, o civiliniams tei-

siniams santykiams šis kodeksas netaikytinas ir turi būti vadovaujamasi įprasto kalendoriaus duomenimis“?

c) Kokios reikšmės, aiškinant šalių ginčą, gali turėti šalių sudarytos sutarties pobūdis? Įvardykite jį.
d) Ar susiklosčius šiems teisiniams santykiams turėtų būti vadovaujamasi contra proferentem taisykle?
e) Ar atsakymas į d) klausimą keistųsi, jei elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis būtų sudaryta ne su P. Vardučiu, o su jo individualia įmone?
f) Kokį sprendimą turėtų priimti teismas? Atsakymą pagrįskite.

5. V. Vardenis, būdamas santuokoje su P. Vardene, kreipėsi į banką AB „Valiuta“ ir iš jo gavo 1 000 Lt kreditą savo verslui UAB „Žvaigždė“ plėtoti. Ištikus ekonomikos nuosmukiui, UAB „Žvaigždė“ nebegalėjo laiku grąžinti kredito, dėl to bankas V. Vardeniui ir UAB „Žvaigždė“ solidariai pareiškė ieškinį. Nagrinėjant bylą bankas pateikė patikslintą ieškinį ir papildoma atsakove nurodė V. Vardenio sutuoktinę P. Vardenę, kuri laidavo už tinkamą V. Vardenio prievolių įvykdymą. Bankas nurodė, kad turi duomenų, jog kreditas panaudotas būstui įsigyti, dėl to P. Vardenė taip pat laikytina atsakove, o UAB „Žvaigždė“, banko duomenimis, naudojosi tik nedidele paskolintų lėšų dalimi. Bankas mano, kad ir V. Vardenis su sutuoktine, ir UAB „Žvaigždė“ turi atsakyti bankui solidariai, nes banko nuostoliai susiję su visų jų bendra (jungtine) veikla, kurios pagrindinis tikslas buvo plėtoti naujas UAB „Žvaigždė“ veiklos kryptis.

a) Kokios teisinės reikšmės, aiškinant sutartį, gali turėti teisinis sutuoktinių statusas?
b) Ar galima teigti, kad jeigu kreditas panaudotas būstui įsigyti, atsakove laikytina ir V. Vardenio sutuoktinė P. Vardenė?
c) Ar teigiamas atsakymas į b) klausimą reikštų, kad sutuoktinė yra kredito sutarties šalis?
d) Jei atsakymas į b) ir c) klausimus būtų teigiamas, kokį teisinį statusą įgytų sutuoktinės pasirašyta laidavimo sutartis?
e) Kokios situacijos aplinkybės galėtų būti svarbios, nustatant tikruosius šalių ketinimus imant ir naudojant kreditą?

f) Ar pagal situacijoje pateiktas aplinkybes galima teigti, kad V. ir P. Vardeniai bei UAB „Žvaigždė“ turi atsakyti solidariai dėl to, kad kartu bandė plėtoti naujas UAB „Žvaigždė“ veiklos kryptis?

6. UAB „Skalbykla“ direktorius, aplaidžiai tvarkęs buhalterinę apskaitą, o Valstybinei mokesčių inspekcijai teikęs apgaulingus ataskaitų duomenis, FNTT pradėjus ikiteisminį tyrimą, buvo nušalintas nuo pareigų. Naujuoju UAB „Skalbykla“ direktoriumi buvo paskirtas V. Vardėnas. A. Pavardys, kartą per savaitę į skalbyklą atveždavęs skalbti jam priklausančioje kavinėje naudojamas staltieses, užuolaidas, krėslų apvalkalus, kiekvieną kartą juos visus gaudavo išskalbtus, išlygintus, sulankstytus, sukabintus ant pakabų ir patogiai sudėtus į specialią drabužių laikyklę, kurią kitą dieną grąžindavo skalbyklai. Kaip įprastai pristačius skalbti staltieses bei užuolaidas, A. Pavardžiui šios buvo grąžintos išskalbtos, o už lyginimą paprašyta susimokėti papildomai. Apie skalbinių sulankstymą bei sukabinimą ant įmonės pakabų naujasis direktorius net nenorėjo girdėti, nes sutartyje aiškiai parašyta, jog A. Pavardys abonentinį mokestį moka už „skalbimo paslaugas“, į kurias, logiškai mąstant, neįeina nei lyginimas, nei lankstymas, nei kitos paslaugos. A. Pavardžiui buvo paaiškinta, kad ankstesnis UAB „Skalbykla“ direktorius buvęs nesąžiningas, tad ir sutarties nuostatas aiškindavęs nesąžiningai, taip padarydamas įmonei žalos negautų pajamų pavidalu, o sąžiningas aiškinimas, remiantis *bonus pater familias* standartu, būtų žodžio „skalbimas“ aiškinimas pagal „Dabartinio lietuvių kalbos žodyno“ reikšmę. A. Pavardžio manymu, ankstesnis bendrovės direktorius tiesiog vadovavosi taisykle, kad kiekviena šalis turi įvykdyti ne tik tai, kas tiesiogiai aptarta sutartyje, bet ir „visa tai, ką lemia sutarties esmė“, o grąžinti neišlygintus ir nesulankstytus skalbinius gali tik savęs negerbianti skalbykla. A. Pavardys, pasikonsultavęs su savo įmonės teisininku, taip pat paaiškino, kad jo ir UAB „Skalbykla“ sutartis sudaryta prisijungimo būdu, dėl to jo atžvilgiu taikytina *contra proferentem* taisyklė.

a) Pagal kokius kriterijus ar faktines aplinkybes būtų galima objektyviai nustatyti „skalbimo“ sąvokos turinį?
b) Kaip manote, ar pagrįsta naujojo direktoriaus nuomonė, kad ankstesnis aiškinimas buvo nesąžiningas, nes dėl jo įmonė patyrė žalos negautų pajamų pavidalu?

c) Ar b) punkte įvardyta direktoriaus nuomonė galėtų reikšti jo siūlymą pakeisti sutarties sąlygas?
d) Kaip vertinate A. Pavardžio argumentą, kad jo ir UAB „Skalbykla“ sutartis sudaryta prisijungimo būdu, dėl to jam taikytina contra proferentem taisyklė?
e) Kaip manote, jei ginčas būtų sprendžiamas teisme, kokį sprendimą teismas turėtų priimti? Atsakymą pagrįskite.

7. V. Pavardis kreipėsi į teismą ir nurodė, kad P. Vardelienė, su kuria bendrai valdė Kauno senamiestyje esantį gyvenamąjį namą, siekdama išvengti išieškojimo iš jos turto dalies ir kartu – pareigos pasiūlyti V. Pavardžiui įsigyti ½ namo dalį pirmenybės teise, išmainė jai priklausančią ½ namo dalį į sodybą Raseinių rajone, kurią netrukus pardavė už nepagrįstai mažą kainą. Iš tikrųjų sodyba buvo parduota už daug didesnę kainą, o gauti pinigai buvo investuoti į P. Vardelienės sūnaus įmonės verslą. P. Vardelienės sūnus, greit uždirbęs pinigų, naujajai ½ namo dalies (buvusiai sodybos) savininkei paskolino 51 000 Lt, o mainais už tai pasiūlė įkeisti jam hipoteka ½ namo dalį. Kadangi paskolos gavėja skolos negrąžino, ½ namo dalis buvo parduota iš varžytynių P. Vardelienės sūnaus sutuoktinei, o pagal Civilinio kodekso 4.96 str. 4 d. iš varžytynių parduoto turto išreikalauti negalima. V. Pavardis prašė visas sutartis (mainų, pirkimo–pardavimo, paskolos, hipotekos) bei pardavimo iš varžytynių aktą pripažinti negaliojančiais ir perkelti jam pirkėjo teises bei pareigas. P. Vardelienė nurodė, kad negalima visų sutarčių aiškinti kartu, nes kiekviena turi savo dalyką, objektą, skiriasi šalys ir tikslas, todėl kiekviena sutartis turi būti aiškinama pagal tikruosius šalių ketinimus. Kadangi P. Vardelienė nebuvo kai kurių sutarčių šalis, neįmanoma, kad jos ir trečiųjų asmenų ketinimai sutaptų. Tai, kad sūnaus sutuoktinė įsigijo ½ namo dalį iš varžytynių, niekaip nesusiję, nes sūnaus sutuoktinės pažįstama nuolat jai siūlo įsigyti objektų už patrauklią kainą.

a) Kokie yra sutarčių aiškinimo ypatumai, aiškinant kelias per ganėtinai trumpą laiko tarpą sudarytas sutartis?
b) Kaip manote, ar galima teigti, kad visos situacijoje nurodytos sutartys turėtų būti aiškinamos pagal tikruosius dviejų konkrečios sutarties šalių ketinimus?

c) Ar visas nurodytas sutartis būtų įmanoma aiškinti pagal analogiškus kriterijus?
d) Kokios reikšmės, aiškinant sutartį, gali turėti giminystės ar svainystės faktas? Ar skirtingų giminaičių sudarytas sutartis galima vertinti kaip pradinės giminaičių sudarytos sutarties tąsą?
e) Paaiškinkite, pagal kokius kriterijus turėtų būti aiškinamas visų aptariamų sutarčių turinys ir konstatuokite, ar V. Pavardžio ieškinys galėtų būti tenkinamas, jei P. Vardelienė buvo tik dviejų sutarčių šalis.

8. D. Vardienė teismo prašė patvirtinti jos ir D. Pavardaitės sudarytą buto pirkimo–pardavimo sutartį. D. Vardienė nurodė, kad 2006 m. sausio 3 d. ji su D. Pavardaite susitarė, jog iš jos pirks butą už 90 000 Lt, o pinigai bus mokami dalimis. D. Vardienė už perkamą butą sumokėjo atsakovei 5 000 Lt avansą, vėliau už butą mokėjo dalimis po 500 Lt. 2008 m. spalio 1 d. šalys sudarė ginčo buto nuomos sutartį, pagal kurią D. Vardienė mokėjo D. Pavardaitei kas mėnesį po 300 Lt už buto nuomą. Kadangi faktiškai susiklosčiusius pirkimo–pardavimo santykius D. Pavardaitė atsisakė įforminti ir sudaryti notarinę ginčo buto pirkimo–pardavimo sutartį, D. Vardienei neliko kitos išeities, kaip tik prašyti patvirtinti sutartį teismo tvarka. D. Pavardaitė paaiškino, kad D. Vardienė netinkamai vykdė sutartį, nes mokėjo pernelyg mažas įmokas už butą, ir D. Pavardaitei tapo akivaizdu, kad sutartis niekada nebus įvykdyta (Civilinio kodekso 6.219 str.). Tai, kad D. Vardienė mokėjo už nuomą, yra D. Pavardaitės patirtų nuostolių dengimas palūkanų forma, nes nors D. Vardienei butas ir buvo perduotas naudotis bei valdyti, ji nieko daugiau, išskyrus mokesčius už butą ir nuomos mokestį, mokėti nesugebėjo. Prisiteisti skolos D. Pavardaitė negalėjo, nes advokatui neturėjo pinigų, todėl nutarė nevykdyti susitarimo ir paprasčiausiai buto pardavimo neįforminti notarine tvarka, kol D. Vardienė visiškai neatsiskaitys pagal šalių 2006 m. sausio 3 d. susitarimą, o visą laiką, kol nebus sumokėta kaina, laikyti, kad D. Vardienė butą nuomojasi. Anot atsakovės, D. Vardienė nuomotis sutinka, nes moka nuomos mokestį, todėl visiškai nesuprantama, kodėl kreipėsi į teismą. Ir D. Vardienė, ir D. Pavardaitė pripažino, kad dėl konkretaus notarinės sutarties sudarymo termino susitarusios nebuvo.

a) Koks sutarčių aiškinimo metodas taikytinas, kai sunku nustatyti tikruosius šalių ketinimus? Ar šis metodas taikytinas konkrečiai situacijai?
b) Kokios faktinės aplinkybės ar kiti duomenys padėtų aiškinantis tikrąją šalių valią?
c) Kokios įtakos aiškinant pirkimo–pardavimo bei nuomos sutarčių turinį gali turėti aplinkybė, kad šalys dėl konkretaus notarinės sutarties įforminimo termino susitarusios nebuvo?
d) Kaip manote, ar teismas, remdamasis turimais duomenimis, patvirtins šalių sudarytą pirkimo–pardavimo sutartį? Atsakymą pagrįskite.

9. UAB „Vasara“ ir UAB „Gamykla“ 2000 m. liepos 27 d. sudarė gamybinių patalpų nuomos sutartį. 2010 m. UAB „Vasara“ kreipėsi į teismą ir prašė pakeisti gamybinio cecho nuomos sutarties kainą, nes nuomos sutartis buvo sudaryta 2000 m. liepos 27 d., kai lito ir JAV dolerio santykis buvo 1:4. UAB „Vasara“ paaiškino, jog tuo metu bendrovė gamino darbo drabužius ir juos sėkmingai eksportuodavo į Lenkijos Respubliką. Į sutarties preambulę taip pat įtraukta nuostata, kad „sudarant sutartį, galioja lito ir JAV dolerio santykis 1:4“, tačiau toliau tekste šis santykis neaptartas, nėra jokių nuostatų, kurios būtų susijusios su anksčiau minėtu teiginiu. Ir UAB „Vasara“, ir UAB „Gamykla“ sutinka, kad nuostata dėl lito ir JAV dolerio santykio buvo įtraukta siekiant apibrėžti tuo metu buvusią ekonominę padėtį, tačiau šalys nuostatos tikslus aiškina skirtingai: UAB „Vasara“ įsitikinimu, nebūna atsitiktinai į sutartį įtrauktų sąlygų – nuostata apie lito ir JAV dolerio santykį įtraukta tam, kad pateisintų sutartyje nurodytą kainą, o UAB „Gamykla“ teigia, kad sutartį rengė teisininkai, todėl jie valiutų kursą galėjo nurodyti atsitiktinai. UAB „Vasara“ ieškinyje nurodė, jog, keičiantis lito ir JAV dolerio santykiui, UAB „Vasara“ ėmė gauti vis mažiau pajamų, dėl to kilo poreikis keisti sutarties kainą, tačiau UAB „Gamykla“ vis atsakydavo, kad šalys dėl kainos keitimo nėra susitarusios. UAB „Vasara“ taip pat paaiškino, jog gamybos cecho nuomos sutartis buvo sudaryta siekiant gaminti darbo drabužius, tačiau, Lietuvai ir Lenkijai įstojus į Europos Sąjungą ir nacionalines valiutas susiejus su euru, krito kaina, be to, daugeliui Lenkijos Respublikos piliečių išvykus į Didžiąją Britaniją, sumažėjo darbo drabužių paklausa. Tai UAB „Gamykla“ yra žinoma.

a) Paaiškinkite, ar preambulėje esančios sutarties nuostatos taip pat gali būti aiškinamos kaip esminės, įprastinės ar atsitiktinės. Kodėl?
b) Kaip manote, kokios aplinkybės padėtų atskleisti tikrąją nuostatos „sudarant sutartį, galioja lito ir JAV dolerio santykis 1:4“ paskirtį?
c) Aptarkite, ar pagal faktines bylos aplinkybes galima daryti išvadą, kad šalys, fiksuodamos valiutų kursą, susitarė ir dėl nuomos mokesčio perskaičiavimo, šiam kursui pakitus. Kurios aplinkybės patvirtina šį teiginį, o kurios – ne?
d) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas?

10. UAB „Statyba“ jai priklausančiame žemės sklype suprojektavo ir nutiesė dvi gatves. Bendrovė kreipėsi į savivaldybę, siūlydama šias gatves įsigyti, o žemę, esančią po gatvėmis, paimti visuomenės poreikiams, už ją teisingai atlyginant. Šalys sudarė pirkimo–pardavimo sutartį, kurioje numatė, kad savivaldybė gatves, kaip susisiekimo komunikacijas, įsigyja už 1 Lt, o „žeme po šiomis gatvėmis naudosis kaip savininkė“. Sudarius šią sutartį ir po rinkimų pasikeitus valdžiai, UAB „Statyba“ buvo paaiškinta, kad sutartyje nėra ir net negalėjo būti jokių nuostatų dėl privataus sklypo dalių paėmimo visuomenės poreikiams, nes žemė visuomenės poreikiams gali būti paimama tik išimtiniais atvejais pagal valstybės institucijų ar savivaldybės tarybų ar jų įgaliotų institucijų prašymą, o šios įstaigos neprivalo žemės paėmimo visuomenės poreikiams derinti su privačiais asmenimis. Savivaldybė taip pat nurodė, jog ji, įsigijusi gatves, automatiškai įgijo teisę jomis naudotis ir labai vertina UAB „Statyba“ geranorišką iniciatyvą už simbolinę 1 Lt kainą perleisti naujai išasfaltuotas gatves savivaldybės nuosavybėn. UAB „Statyba“ įsitikinimu, sutarties nuostata, numatanti, kad savivaldybė „žeme po šiomis gatvėmis naudosis kaip savininkė“, netiesiogiai ir išreiškia savivaldybės ketinimą paimti žemę visuomenės poreikiams, kaip ir buvo susitarta. UAB „Statyba“ svarsto galimybę savivaldybei reikšti ieškinį dėl įpareigojimo vykdyti sutartį arba dėl nepagrįsto praturtėjimo. Taip pat neatmeta galimybės prašyti sutartį pripažinti negaliojančia.

a) Kaip manote, ar sutarties nuostata, kad savivaldybė „žeme po šiomis gatvėmis naudosis kaip savininkė“, gali liudyti apie šalių derybas ar ketinimus paimti šią žemę visuomenės poreikiams?

b) Kaip vertinate galimybę taikyti UAB „Statyba“ pasirinktus teisinės gynybos būdus ?
c) Kaip ginti savo pažeistas teises patartumėte UAB „Statyba“? Atsakymą pagrįskite.

11. Tęsiantis teismo procesui dėl 2013 m. balandžio pabaigoje įvykusio incidento metu sutuoktiniams sukeltos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo, civilinę bylą nagrinėjantis teismas Šalių paprašė paaiškinti, kaip Sutartyje atsirado 7.2.7. punkto nuostata, kurioje įtvirtinta V. Pavardenio pareiga iš anksto pranešti UAB „XYZ“ apie rangovą, atliksiantį buto būtinosios apdailos įrengimo darbus, nes būtent atliekant šiuos apdailos darbus ir įvyko nelaimė. Teismui ši pozicija buvo reikšminga, siekiant nustatyti, ar ši sąlyga yra esminė, ar atsitiktinė, taip pat norint tiksliai išsiaiškinti Sutarties turinį. V. Pavardenis paaiškino, kad šiai sąlygai nesuteikė didesnės reikšmės, nes ne kartą ir tiesioginėse derybose, ir susirašinėjant el. paštu V. Pavardenis UAB „XYZ“ informavo, kad jam minėta sąlyga nėra svarbi, mat būtinus apdailos darbus atliks jis pats, ir nurodė savo leidimų vykdyti statybos darbus numerius ir kitus svarbius duomenis. Savo ruožtu UAB „XYZ“ nurodė, kad Sutarties 7.2.7. punkto nuostata yra esminė sąlyga, be kurios bendrovė apskritai nebūtų sudariusi Sutarties, ir būtent dėl to ši nuostata apie V. Pavardenio pareigą vykdyti apdailos darbus ne pačiam, o samdytis rangovą Sutartyje buvo palikta. Bendrovė taip pat pažymėjo, kad V. Pavardenis pats pasirašė Sutartį, kurios 10.14. punkte aiškiai konstatuota, jog visi šalių susirašinėjimai ar pareiškimai nuo Sutarties pasirašymo netenka galios. V. Pavardenis atkirto, kad bet kokiu atveju Sutartyje nėra įtvirtintos tiesioginės jo pareigos samdytis rangovą, o tik pranešti, kas būtent atliks darbus, t. y. svarbu, kad UAB „XYZ“ žinotų, kas atliks apdailos darbus.

a) Paaiškinkite, kuo skiriasi esminės ir atsitikinės sutarties sąlygos. Koks šių sąlygų santykis su įprastinėmis sutarties sąlygomis?
b) Kaip manote, ar tam tikrų sąlygų aiškinimas esminėmis ar atsitiktinėmis priklauso nuo Sutarties šalių valios? Kodėl?
c) Išnagrinėję Sutartį, paaiškinkite, kokios reikšmės, pripažįstant Sutarties 7.2.7 punkto nuostatą esmine ar atsitiktine, gali turėti kitos konkrečios Sutarties nuostatos. Įvardykite jas.

d) Įvertinkite šalių argumentus dėl Sutarties 7.2.7 punkto nuostatos aiškinimo ir aptarkite, kokiais konkrečiais sutarčių aiškinimo metodais bei taisyklėmis turėtų remtis teismas, aiškindamas aptariamą Sutarties nuostatą. Kodėl taip manote?
e) Paaiškinkite, kokio pobūdžio nuostata įtvirtinta Sutarties 10.14 punkte.
f) Ar Sutarties 10.14 punkte įtvirtinta nuostata reiškia, kad ankstesni šalių derybų dokumentai, protokolai, susirašinėjimai, pokalbiai ar kitoks bendravimas netenka galios ir jais negalima remtis aiškinant Sutartį? Atsakymą pagrįskite.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Bublienė, D. Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas. *Jurisprudencija*. 2007, 9 (99).
3. Bublienė, D. *Vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų kontrolė.* Vilnius: Registrų centras, 2009.
4. Kadner Graziano, Th. *Comparative Contract Law. Cases, Materials and Exercises*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
5. Lazauskaitė, R. Atsakomybę ribojančių ar pašalinančių susitarimų aiškinimo ir galiojimo probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos.* 2011, 3 (2).
6. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
7. Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.
8. Petroševičienė, O. Anglosaksų valstybių žodinių įrodymų taisyklės (angl. Parol Evidence Rule) taikymo problemos. *Justitia*. 2007, 4 (66).
9. Petroševičienė, O. Sutarčių aiškinimo metodai ir jų ribojimų problemos. *Justitia.* 2007, 3 (65).
10. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
11. *Principles of European Contract Law (PECL).* <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_ on_european_contract_law/>.
12. *Principles of European Contract Law. Parts I and II* (*Combined and Revised*). Lando, O., *et al*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.

13. Stefan, V.; Kleinheisterkamp, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.
14. Zaščiurinskaitė, R. Nesąžiningos sąlygos vartojimo sutartyse: teoriniai ir praktiniai aspektai. *Justitia*. 2004, 2 (50).
15. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010*. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/blackletter2010-english.pdf>.
16. Žukas, T. Sutarčių aiškinimas: verslo praktikai aktualūs aspektai. *Vadovo pasaulis*. 2005, 3.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 12-488.
3. Tarybos 1993 m. balandžio 5 d. direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais. [2000] OL, L095.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2009 (*dėl esminių sutarties sąlygų rūšių ir akcijų pirkimo–pardavimo sutarties esminių sąlygų)*.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299/2009 (*dėl kainos kaip esminės sutarties sąlygos ir antraeilių sutarties sąlygų*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-190/2012 (*dėl esminių sutarties sąlygų rūšių ir antraeilių sąlygų; esminių laidavimo sutarties sąlygų*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139/2012 (*dėl antraeilių sutarties sąlygų nustatymo, šalinant sutarties spragas; sutarties aiškinimo taisyklių*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010 (*dėl numanomų sutarties sąlygų ir jų aiškinimo*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2000 (*dėl standartinių sutarties sąlygų ir supažindinimo su jomis pareigos*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263/2009 (*dėl standartinių ir individualiai aptartų sutarties sąlygų ir jų aiškinimo ypatumų*).

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2010 (*dėl standartinių sutarties sąlygų privalomumo*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-689/2006 (*dėl standartinių sutarties sąlygų ir supažindinimo su jomis pareigos; standartinių sutarties sąlygų pripažinimo siurprizinėmis*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-214/2010 (*dėl sutarties kainos nustatymo*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-141/2006 (*dėl viešosios sutarties standartinių sąlygų ir vartojimo sutarties nesąžiningų sąlygų*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. apžvalga „Vartotojų teisių apsauga vartojimo sutartiniuose santykiuose: teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalga“ (*dėl vartotojų gynimo nuo nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2003 (*dėl nesąžiningų standartinių vartojimo sutarties sąlygų*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009 (*dėl nesąžiningų vartojimo sutarties sąlygų; delspinigių dydžio, kaip nesąžiningos vartojimo sutarties sąlygos; sutarčių aiškinimo*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011 (*dėl vartojimo sutarties nesąžiningų sąlygų; contra preferentem taisyklės aiškinant vartojimo sutartį*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-258/2012 (*dėl nesąžiningų vartojimo sutarties sąlygų įtakos vartotojo prievolėms pagal sutartį*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-444/2010 (*dėl elektros energijos sutarties sąlygų pripažinimo nesąžiningomis*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006 (*dėl sutarties sąlygų pakeitimo*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-441/2005 (*dėl sutarties pakeitimo tvarkos ir formos*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2009 (*dėl sutarties pakeitimo teismo sprendimu* (*CK 6.223 straipsnio 2 dalis*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-82/2009 (*dėl CK 6.183 straipsnio nuostatų aiškinimo ir taikymo*).

22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-262/2010 (*dėl poreikio aiškinti sutarčių sąlygas ir sutarčių aiškinimo taisyklių*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2010 (*dėl tikrųjų sutarties šalių ketinimų aiškinant sutartį*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (*dėl pagrindinių sutarčių aiškinimo taisyklių ir subjektyvaus sutarties aiškinimo metodo*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011 (*dėl sutarčių aiškinimo taisyklių*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2012 (*dėl sutarties aiškinimo metodų; lingvistinės sutarties teksto analizės ypatumų; contra preferentem taisyklės taikymo*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2012 (*dėl objektyviojo ir subjektyviojo sutarčių aiškinimo metodų derinimo*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-22/2009 (*dėl sutarties aiškinimui reikšmingų aplinkybių ir sutarties tekste vartojamų sąvokų aiškinimo*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139/2012 (*dėl sutarties aiškinimo taisyklių, nustatant jos spragas*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009 (*dėl sutarčių aiškinimo principų remiantis UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principais ir Europos sutarčių teisės principais*).
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-382/2012 (*dėl sutarčių aiškinimo taisyklių, sprendžiant su sutarčių vykdymu susijusius ginčus*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-229/2009 (*dėl sutuoktinių sudarytų sutarčių aiškinimo*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2008 (*dėl sutarties ir PVM sąskaitos faktūros santykio aiškinimo*).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2009 (*dėl sutarties ir PVM sąskaitos faktūros santykio aiškinimo*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220/2011 (*dėl preliminariosios sutarties aiškinimo ypatumų*).

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2009 (*dėl vartojimo sutarties aiškinimo ypatumų, contra preferentem taisyklės*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-288/2009 (*dėl sutarčių, sudarytų per trumpą laiką ir kurios yra iš dalies susijusios, aiškinimo ypatumų).*
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2008 (*dėl mišriosios sutarties aiškinimo ypatumų*).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-90/2012 (*dėl sutarties, sudarytos tarp abonento ir subabonento, aiškinimo; sutarties neapibrėžtam terminui aiškinimo*).

12 TEMA.

Sutarčių vykdymas. Teisinės sutarčių neįvykdymo pasekmės. Sutartinė civilinė atsakomybė

Sutarties vykdymo samprata. Sutarties vykdymo principai ir praktinė jų reikšmė. Tinkamo sutarties vykdymo principas. Ekonomiškumo vykdant sutartį principas. Sutarties šalių bendradarbiavimo (kooperavimosi) principas. Sąžiningumo kriterijaus taikymas vykdant sutartį. Sutarties vykdymo principų tarpusavio santykis.

Sutarties įvykdymo tvarka. Sutarties įvykdymo vieta. Sutarties įvykdymo terminas. Trečiųjų asmenų sutarties įvykdymas. Sutarties įvykdymas tretiesiems asmenims. Sutarties vykdymo sustabdymas. Valstybės institucijos leidimo reikšmė sutarties vykdymui ir jos galiojimui. Sutartinių įsipareigojimų vykdymas pasikeitus aplinkybėms: sutarties suvaržymo samprata, sąlygos ir teisinės pasekmės.

Sutarties neįvykdymo samprata ir teisinės pasekmės. Sutartį pažeidusios šalies teisė pašalinti įvykdymo trūkumus. Kreditoriaus teisių gynimo būdai skolininkui pažeidus sutartį: reikalavimas įvykdyti sutartinę prievolę natūra; susilaikymas nuo priešpriešinio vykdymo; papildomas terminas sutarčiai įvykdyti; kainos sumažinimas; sutarties nutraukimas.

Sutartinė civilinė atsakomybė kaip specialus kreditoriaus pažeistų teisių gynimo būdas. Sutartinės atsakomybės samprata ir ypatumai. Sutartinės atsakomybės pagrindai (sąlygos). Sutartinės atsakomybės formos ir jų tarpusavio santykis. Sutartinę atsakomybę naikinančios ar ribojančios sąlygos.

Kreditoriaus teisių gynimo būdų tarpusavio derinimas ir pakeitimas. Ieškinio senaties taikymo ypatumai.

1. Dėl sutarties vykdymo principų

„Prievolės turi būti vykdomos sąžiningai, pagal sutarties nurodymus, o vienas iš prievolių sąžiningo vykdymo principų yra prievolės šalių bendradarbiavimo principas (CK 6.38 straipsnis). CK 6.200 straipsnyje nustatyta, kad, vykdydamos sutartį, šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis. Pagal įstatymą pareigą bendradarbiauti turi tiek skolininkas, tiek kreditorius, jie turi padėti vienas kitam įgyvendinti savo teises ir vykdyti pareigas, kylančias iš sutarties, informuoti viena kitą apie atsiradusias sąlygas, susijusias su prievolės vykdymu. CK 6.156 straipsnyje įtvirtintas sutarties laisvės principas. Pagal šio straipsnio 1 dalį šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2008.

2. Dėl sutarties vykdymo pasikeitus aplinkybėms

„Sutartis, įpareigojanti atlikti veiksmus paeiliui ateityje, turi būti suprantama kaip sutartis, turinti sąlygą, jog sutarties vykdymo aplinkybės išliks tos pačios. Ši sutarčių teisės maksima, kilusi iš Romėnų teisės, reikšminga ir šiuolaikinėje sutarčių teisėje, nes sudaro prielaidas numatyti sutarčių pakeitimo pagrindus ir tvarką ar atsisakymą nuo sutarties, jeigu neliko ekonominio ar kitokio intereso pasikeitus aplinkybėms išsaugoti sutartinius santykius <...>. CK 6.204 straipsnio nuostatomis visų pirma siekiama išsaugoti sutartinius santykius, t. y. kai sutarties šalis nebegali vykdyti prisiimtų įsipareigojimų pirminėmis sutarties sąlygomis dėl aplinkybių, atsiradusių ne dėl jos kaltės, ir kita sutarties šalis atsisako sutartį pakeisti, tai gali padaryti teismas ir sutartiniai santykiai tęsis toliau. Jeigu sutarties išsaugojimas nebegalimas, teismas turi teisę nuspręsti, kokia tvarka ir sąlygomis sutartis bus nutraukta. Tokiu atveju teismas nesaistomas šalių sutarties nuostatų, reglamentuojančių sutarties nutraukimą. <...>. Esminis šio instituto reguliavimo principas įtvirtintas CK 6.204 straipsnio 1 ir 3 dalyse, būtent sutarties vykdymo pasunkėjimas neatleidžia sutarties šalies

nuo pareigos vykdyti sutartį ir nesuteikia savaime teisės sustabdyti įsipareigojimų vykdymo. <...>. Sutarties privalomumo principas reiškia, kad šalis, negalinti tinkamai vykdyti sutarties dėl vykdymo suvaržymo esant pasikeitusiomis aplinkybėmis, turi nedelsti ir spręsti sutarties pakeitimo klausimą kuo greičiau, kad būtų atkurta sutartinių prievolių pusiausvyra. Prašymas kitai šaliai keisti sutartį turi būti pareikštas tuoj pat po sutarties įvykdymo suvaržymo. <...>."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012

3. Dėl netinkamo sutartinių įsipareigojimų vykdymo teisinių pasekmių

„Sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai (CK 6.189 straipsnio 1 dalis). Kiekvienas asmuo, vykdydamas sutartį, turi elgtis teisėtai, t. y. tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievoles (CK 6.256 straipsnio 1 dalis). Netinkamas sutartinių prievolių vykdymas yra teisinis pagrindas sutartinei atsakomybei kilti – neteisėtai veikianti šalis privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas. Įmonei (verslininkui) nustatomos dar griežtesnės atsakomybės sąlygos – toks sutartinių santykių subjektas atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolė neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta dėl *force majeure* aplinkybių (CK 6.212 straipsnio 1 dalis), jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita (CK 6.256 straipsnio 2, 4 dalys)."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-421/2007.

4. Dėl sutartinės atsakomybės ir novacijos santykio

„Novacijos padarinys tas, kad ji pabaigia šalių prievolę ir ją pakeičia nauja prievole (CK 6.141 straipsnio 1 dalis). <...>. Pagal CK 6.143 straipsnio 3 dalį papildomos (šalutinės) teisės, atsirandančios iš pradinės prievolės, novacijos atveju pasibaigia, išskyrus atvejus, kai šalys susitaria šias teises išsaugoti. Teisėjų kolegija pažymi, kad nors sutartinė civilinė atsakomybė pagal prigimtį gali būti laikoma papildoma prievole, ji, atsižvelgiant

į konstitucinį žalos atlyginimo imperatyvą (Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalis), kartu su kitomis šalutinėmis prievolėmis automatiškai nepasibaigia vien dėl to, kad baigėsi pagrindinė sutartinė prievolė. Kadangi pagrindinės prievolės novacija neapima sutartinės civilinės atsakomybės, tai ši išlieka tol, kol nėra tinkamai įvykdoma arba nepasibaigia kitais prievolių pabaigos pagrindais (CK 6.123–144 straipsniai). Tai reiškia, kad šalys, susitardamos dėl pagrindinės prievolės novacijos ir norėdamos, kad ji apimtų ir iš šios prievolės kilusią sutartinę civilinę atsakomybę, dėl civilinės atsakomybės pabaigos turi susitarti atskirai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-441/2012.

5. Dėl negautų pajamų sampratos ir apskaičiavimo

„Netiesioginiai nuostoliai (negautos pajamos), esantys sutartinės atsakomybės taikymo viena iš priemonių, atlyginami tik atsižvelgiant į jų buvimo realumą. Bylos šalis, reikšdama reikalavimą dėl susijusių su parduodamu daiktu negautų pajamų priteisimo, turi būti tikra, jog ji patyrė faktinių nuostolių, pasireiškiančių negautomis pajamomis, dėl sutarties kontrahento veiksmų pasekmių. Šiuo atžvilgiu teisiškai reikšmingos sutartinės atsakomybės taikymo galimumui visos nustatytinos bendrosios civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, padaryti nuostoliai, šių sąlygų priežastinis ryšys, taip pat žalą padariusiojo bei atsakingo asmens kaltė (CK 6.246 str.–6.249 str.). <...>. Negautos pajamos parduodamo turto atžvilgiu yra dvejopo pobūdžio: negauta parduodamos prekės kaina kontrahentui neįvykdžius pirkimo–pardavimo sutarties bei parduodamo turto vertės praradimas, kuomet prekė vėliau kitam pirkėjui parduodama už mažesnę kainą (CK 6.258 str. 5 d.). <...>. Pagrindinis kriterijus, apsprendžiantis, esant parduodamo daikto vertės praradimui, netiesioginių nuostolių (negautų pajamų) dydį. Jeigu, nesant jokių ypatingų aplinkybių, dėl kurių galėjo objektyviai sumažėti parduodamo daikto vertė ir nepraėjus pakankamai ilgam laiko tarpui nuo pirmosios pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, kuomet pirkėjas neįvykdo sutarties, daikto pardavėjas antrą kartą sudaro pirkimo–pardavimo sutartį už žymiai mažesnę kainą, tokiu atveju pardavėjas turi teisę reikalauti iš prievolės neįvykdžiusio pirmojo pirkėjo kainų skirtumo kompensavimo, bet tik tuomet, jei įrodytų, jog parduo-

damas daiktą antrajam pirkėjui pardavėjas buvo iš tiesų suinteresuotas ir įdėjo maksimalias pastangas tam, kad tas daiktas antrajam pirkėjui būtų parduotas kuo aukštesne kaina. Tokioje situacijoje neabejotinai būtų taikytina CK 6.258 str. 5 d., pagal kurią priteistinas pirminės ir ją pakeitusios pirkimo–pardavimo sutarčių kainų skirtumas. Kitokioje situacijoje pardavėjas negalėtų reikalauti kainų skirtumo, sudarančio žymią daikto vertės dalį, arba net dvigubos daikto vertės naudos iš pirminio pirkėjo, nes toks pirminio pirkėjo faktinis nubaudimas prieštarautų sutartinės atsakomybės kompensacinei paskirčiai."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1177/2003.

6. Dėl sutartinių netesybų ir nuostolių santykio

„Sutartyje nustatydamos netesybų dydį, šalys gali susitarti dėl nuostolių ir netesybų (išskyrus įstatymines netesybas) santykio bei tokiu būdu konkretizuoti sutartinės civilinės atsakomybės ir prievolės įvykdymo užtikrinimo ypatumus. Šie sutartinių netesybų ypatumai neleidžia jų mažinti iki kreditoriaus įrodytų nuostolių dydžio, nes tokiu būdu būtų paneigtas sutarčių laisvės principas, kurį netesybų ir nuostolių santykyje riboja CK 6.73 straipsnio 1 dalies nuostata dėl netesybų įskaitymo į nuostolius bei CK 6.73 straipsnio 2 dalies nuostatos. Teismų praktikoje CK 6.73 straipsnio 1 dalies normoje įtvirtintas netesybų ir nuostolių santykis aiškinamas kaip neleidžiantis šalims nustatyti baudinių netesybų <...>. Netesybų įskaitymo esmė ta, jog kreditoriui reikalaujant netesybų ir nuostolių bei pagrindus savo reikalavimą, jam priteisiama didesnioji priklausanti suma, kuri apima mažesniąją. Tais atvejais, kai nuostolių suma didesnė nei sutartimi nustatytos netesybos, pagal CK 6.73 straipsnio 1 dalį priteisiamas nuostolių atlyginimas, apimantis įskaitomą netesybų sumą. Kai reikalaujama sutartinių netesybų suma viršija priteistinus nuostolius, teismas priteisiamas sumas nustato tokia tvarka: į priteistiną nuostolių sumą įskaito ją atitinkančią sutartinių netesybų sumą (CK 6.73 straipsnio 1 dalis); sprendžia klausimą dėl likusių sutartinių netesybų dydžio mažinimo (CK 6.73 straipsnio 2 dalis) ir nustato galutinę priteisiamą netesybų sumą. Taigi CK 6.73 straipsnio 1 dalyje ir 6.258 straipsnyje įtvirtintas netesybų įskaitymo į nuostolius princi-

pas nesudaro teisinio pagrindo sumažinti sutartines netesybas iki įrodytų nuostolių dydžio.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007.

7. Dėl nenugalimos jėgos aplinkybių (force majeure) įtakos sutartinių prievolių vykdymui ir force majeure konstatavimo prielaidų

„Nenugalimos jėgos atveju šalies atleidimas nuo atsakomybės už sutarties nevykdymą reiškia, kad sutartinių prievolių nevykdymas yra pateisinamas ir negali sutartį pažeidusiai šaliai sukelti įprastinių sutarties nevykdymo padarinių, nustatytų CK 6.205–6.216 straipsniuose, jam negali būti taikoma sutartinė civilinė atsakomybė (CK šeštosios knygos XXII skyrius), atitinkamai apribojama kreditoriaus (nukentėjusiosios sutarties šalies) teisė į sutarties nevykdymu pažeistų teisių gynimą. <...>. *Force majeure* efektas sutartinių prievolių nevykdymo padariniams neabsoliutus: CK 6.212 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta *force majeure* efekto išimtis – šio straipsnio nuostatos neatima iš kitos šalies teisės nutraukti sutartį arba sustabdyti jos įvykdymą, arba reikalauti sumokėti palūkanas. <...>. Tam, jog pagal CK 6.212 straipsnį būtų pripažintos egzistuojant *force majeure* aplinkybės, būtina šių sąlygų visuma (kumuliatyvios sąlygos): 1) aplinkybių nebuvo sudarant sutartį ir jų atsiradimo nebuvo galima protingai numatyti; 2) dėl susidariusių aplinkybių sutarties objektyviai negalima įvykdyti; 3) šalis, neįvykdžiusi sutarties, tų aplinkybių negalėjo kontroliuoti ar negalėjo užkirsti joms kelio; 4) šalis nebuvo prisiėmusi tų aplinkybių ar jų padarinių atsiradimo rizikos.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012

8. Dėl pažeistų teisių gynimo būdų santykio

Kreditoriaus teisės esant sutartiniams santykiams gali būti ginamos įvairiais bendrosiose ir specialiosiose sutarčių teisės normose numatytais kreditoriaus teisių gynimo būdais. Pavyzdžiui, <...> reikalauti įvykdyti sutartį natūra (CK 6.213 straipsnis), sustabdyti priešpriešinį vykdymą (CK 6.207 straipsnis), reikalauti nuostolių, palūkanų ar netesybų atlyginimo

(CK 6.256 straipsnis; 6.261 straipsnis), nutraukti sutartį (CK 6.217 straipsnis), įskaitant ir sutarties nutraukimą nustačius papildomą terminą sutarčiai įvykdyti (CK 6.209 straipsnis). Priklausomai nuo sutarties pažeidimo kreditorius gali rinktis vieną ar kelis teisių gynimo būdus, jeigu bendrą taikymą leidžia pasirinktų gynimo būdų prigimtis. Tačiau kiekvienas iš jų yra savarankiškas, todėl, priklausomai nuo to, kokį savo teisių gynimo būdą pasirinko kreditorius, byloje nustatytinos aplinkybės gali visiškai ar iš dalies skirtis."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010

► *Kontroliniai klausimai*

1. Koks sutarčių teisės principų ir sutarčių vykdymo principų santykis?
2. Kas sudaro pareigos bendradarbiauti principo turinį? Koks šio principo ir šalių autonomijos bei pacta sunt servanda principų santykis? Ar sutarties šalis turėtų atsisakyti savo interesų, siekdama įgyvendinti bendradarbiavimo pareigą?
3. Kuo skiriasi šalių autonomiškumo ir šalių sąryšingumo sutarčių vykdymo principai?
4. Kokiais atvejais negalėjimas gauti valstybės institucijos leidimo pagal Civilinio kodekso 6.202 straipsnį turi įtakos ne tik sutarties vykdymui, bet ir galiojimui?
5. Kokie yra bankrutuojančios įmonės sutarčių vykdymo ypatumai? Kokios teisinės reikšmės sutarčių galiojimui ir vykdymui turi bankroto bylos vienai iš sutarties šalių iškėlimo faktas?
6. Koks yra sutarties vykdymo ir rebus sic stantibus principo santykis? Kaip šis principas yra aiškinamas soft law dokumentuose?
7. Kokie yra sutarčių vykdymo pasikeitus aplinkybėms būdai?
8. Koks yra pasunkėjusio sutarties vykdymo ir sutarčių vykdymo neįmanomumo dėl iš esmės pasikeitusių aplinkybių santykis?
9. Kokiomis aplinkybėmis gali būti konstatuojama, jog sutarties vykdymas suvaržytas iš esmės?

10. Ar mažiau nei 50 proc. padidėjusios sąnaudos gali reikšti sutarties vykdymo suvaržymą pagal Civilinio kodekso 6.204 straipsnį? Kokiais atvejais sutartinių prievolių pasikeitimas neturėtų būti išreikštas skaitine išraiška?
11. Ar nukentėjusioji šalis gali kreiptis tiesiogiai į teismą dėl sutarties sąlygų keitimo, remdamasi Civilinio kodekso 6.204 straipsniu?
12. Pagal kokius kriterijus nustatoma, kad šalys nesusitarė dėl sutarties sąlygų keitimo per protingą terminą (Civilinio kodekso 6.204 straipsnio 3 dalis)?
13. Ar galima keisti šalių sutartinių įsipareigojimų vykdymą, remiantis Civilinio kodekso 6.204 straipsniu, kai vienai iš šalių iškeliama bankroto byla?
14. Kaip turi būti sprendžiamas sutarties pakeitimo (Civilinio kodekso 6.204 straipsnis) ir jos nutraukimo (Civilinio kodekso 6.217 straipsnis) konkurencijos klausimas?
15. Koks yra sutartinių įsipareigojimų vykdymo pasikeitus aplinkybėms santykis su force majeure institutu?
16. Koks sutarties pažeidimo ir sutarties neįvykdymo santykis? Ar sutarties neįvykdymas visais atvejais gali būti laikomas sutarties pažeidimu ir atvirkščiai?
17. Kaip turi būti vertinama kitos šalies veiksmų įtaka sutarties neįvykdymui?
18. Kokiais atvejais kreditorius turi teisę taikyti sutarties sustabdymą kaip pažeistų teisių gynimo būdą? Kokia forma turi būti pranešama, kad sutarties vykdymas stabdomas?
19. Kokie yra reikalavimo sumažinti kainą ypatumai? Koks šio ir kitų kreditoriaus teisių gynimo būdų santykis?
20. Ar sutarties vykdymo sustabdymas pagal Civilinio kodekso 6.207 straipsnį gali būti taikomas vienašalėms sutartims?
21. Ar, pažeidus sutartį, kreditorius turi teisę, ar pareigą nustatyti papildomą sutarties įvykdymo terminą?
22. Ar visais atvejais sutartinių įsipareigojimų nevykdymas ar netinkamas vykdymas yra pagrindas kilti sutartinei atsakomybei? Ar sutarties pažeidimas gali būti deliktinės atsakomybės pagrindas?

23. Ar galima teigti, kad sutartinės civilinės atsakomybės teisiniai santykiai neatsirado, jeigu šalis geranoriškai atlygino nuostolius arba sumokėjo netesybas?
24. Ar kilus sutartinei atsakomybei yra ginamas tikrumo interesas (angl. reliance interest)?
25. Ar, pažeidus sutartį, kuri prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms, viešajai tvarkai ar gerai moralei, gali kilti sutartinė atsakomybė?
26. Kaip suprantamos „sutarčių grandinės“ ir kokie galimi šalių tarpusavio santykių sprendimo variantai, esant šių sutarčių pažeidimams?
27. Kaip, remiantis Civiliniu kodeksu ir Lietuvos teismų suformuota praktika, turėtų būti sprendžiama tokia situacija: A sudaro sutartį su B; B sudaro „subsutartį“ su C; C pažeidžia su B sudarytą sutartį, dėl to nukenčia ir A interesai; ar A gali reikšti ieškinį C? Jei taip, kokios civilinės atsakomybės (sutartinės ar deliktinės) taisyklės turėtų būti taikomos šiuo atveju?
28. Kaip suprantama garantinio pobūdžio atsakomybė?
29. Ar, kilus sutartinei atsakomybei, gali būti preziumuojami neteisėti skolininko veiksmai?
30. Ar, nevykdant sutartinių įsipareigojimų, sutartinė atsakomybė kyla be kaltės, ar tik nustačius visas bendrąsias civilinės atsakomybės sąlygas?
31. Ar sutartį pažeidusio asmens teisinis statusas (pvz., verslininkas, viešasis juridinis asmuo ir kt.) turi įtakos nustatant atskiras civilinės atsakomybės sąlygas?
32. Ar prievolių skirstymas į prievoles užtikrinti tam tikrą atidumo, rūpestingumo laipsnį bei prievoles pasiekti tam tikrą rezultatą turi reikšmės, nustatant sutartinės atsakomybės sąlygas?
33. Koks yra Civilinio kodekso 6.200 straipsnio 4 dalies ir 6.256 straipsnio 4 dalies santykis? Ar galima teigti, kad prievolę užtikrinti tam tikrą atidumo, rūpestingumo laipsnį pažeidęs verslininkas atsako tik už kaltais veiksmais sukeltą žalą?
34. Kuo sutartinėje atsakomybėje skiriasi žalos ir nuostolių sąvokos?

35. Ar atlyginama neturtinė žala, padaryta pažeidus iš sutarties kylančias pareigas? Jei taip, kokios jos atlyginimo sąlygos turi būti nustatytos?
36. Ar, kilus sutartinei atsakomybei, gali būti atlyginama grynai ekonominio pobūdžio žala (angl. pure economic loss)?
37. Atskleiskite nuostolių santykį su netesybomis ir atskirų rūšių palūkanomis. Ar gali / turi būti mažinamos netesybos ir (ar) palūkanos iki įrodytų nuostolių dydžio?
38. Kokios rūšies – mokėjimo, kompensacinės ar procesinės – palūkanos yra įtvirtintos Civilinio kodekso 6.261 straipsnyje? Kokios yra jų taikymo sąlygos? Kuo šios palūkanos skiriasi nuo kitų palūkanų rūšių?
39. Ar Civilinio kodekso 6.261 straipsnyje numatyto dydžio palūkanos gali būti mokamos remiantis Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymu? Ar teismas ex officio turėtų remtis šiuo įstatymu, kai yra pareiškiamas reikalavimas dėl kompensacinių ir / ar procesinių palūkanų priteisimo?
40. Ar gali būti skaičiuojamos palūkanos, įmonei iškėlus bankroto bylą? Jei taip, tai kokios rūšies?
41. Ar, antstoliui vykdymo procese iš skolininko išieškojus netesybas ir jas paskirsčius kreditoriams, laikoma, kad netesybos jau sumokėtos ir dėl to nemažintinos?
42. Kokios priežastinio ryšio nustatymo taisyklės yra taikomos sutartinėje atsakomybėje?
43. Ar visais atvejais priežastinis ryšys yra būtina sutartinės atsakomybės atsiradimo sąlyga?
44. Ar reikalavimas atlyginti papildomas išlaidas yra tapatus reikalavimui atlyginti nuostolius?
45. Koks reikalavimo atlyginti papildomas išlaidas ir prievolės įvykdymo natūra santykis?
46. Kaip suprantami sutartinę atsakomybę šalinantys arba ribojantys susitarimai? Kokiais atvejais jie gali būti sudaromi?

47. Ar šalys gali susitarti dėl atleidimo nuo jau kilusios sutartinės atsakomybės?
48. Kokiais pagrindais sutartinę atsakomybę šalinantys arba ją ribojantys susitarimai gali būti pripažinti negaliojančiais?
49. Kaip nenugalima jėga (force majeure) gali būti atribojama nuo valstybės veiksmų ir trečiojo asmens veiksmų kaip atleidimo nuo sutartinės atsakomybės pagrindų?
50. Koks yra frustration ir force majeure doktrinų santykis?
51. Ar šalys, sudarydamos sutartį, gali nustatyti baigtinį sąrašą atvejų, kuriuos laikys nenugalimos jėgos (force majeure) aplinkybėmis?
52. Kokie kiti pažeistų kreditoriaus teisių gynimo būdai gali būti taikomi kartu su sutartine atsakomybe?
53. Kokie ieškinio senaties terminai yra taikomi sutartinės atsakomybės ir kitų pažeistų kreditoriaus teisių gynimo būdų atvejais? Ar, suėjus ieškinio senaties terminui, išlieka galimybė taikyti šiuos būdus?

⇒ *Užduotys*

1. UAB „Baltų dantų klinika“ kreipėsi į teismą su ieškiniu ir prašė iš atsakovo – Kretingos rajono savivaldybės – priteisti susikaupusią 43 000 Lt skolą už suteiktas paslaugas. UAB „Baltų dantų klinika“ nurodė, kad sudaryta sutartimi ji įsipareigojo teikti dantų protezavimo paslaugas socialiai remtiniems asmenims, o Kretingos rajono savivaldybė – sumokėti už šias paslaugas iš savo biudžeto lėšų. Nors UAB „Baltų dantų klinika“ suteikė paslaugų už 60 000 Lt, tačiau Kretingos rajono savivaldybė sumokėjo tik 17 000 Lt. UAB „Baltų dantų klinika“ paaiškino, kad Kretingos rajono savivaldybės administracijai visuomet per kurjerį įteikdavo sąskaitas, o ši neginčydavo jų dydžio, nereiškė kitokio pobūdžio pretenzijų ir šias sąskaitas visuomet įtraukdavo į buhalterinę apskaitą, t. y. pripažino savo prievolę atsiskaityti pagal pateiktas PVM sąskaitas faktūras. Be to, pastaruosius metus UAB „Baltų dantų klinika“ prie PVM sąskaitų faktūrų teikdavo ataskaitas, kuriose užfiksuoti sutartyje numatytos paslaugos kainos viršijimai, o jų priėmimas reiškė ne tik sutikimą su kaina, bet ir akceptą dėl suteikiamų

paslaugų kiekio (Civilinio kodekso 6.173 str. 1 d.). Savo ruožtu Kretingos rajono savivaldybė paaiškino, kad, jos įsitikinimu, tai, kas tiesiogiai neaptarta sutartyje, jos nesaisto, nes sutartyje aiškiai aptarta kaina ir ją viršyti be kitos šalies sutikimo draudžiama.

a) Įvertinkite, ar abiejų šalių veiksmai atitiko tinkamo sutarties vykdymo principų turinį.
b) Kaip manote, ar kuri nors iš šalių pažeidė sutartį, ar buvo susitarta dėl didesnio paslaugų kiekio ir apmokėjimo už jas?
c) Pateikite teismo sprendimo rezoliucinės dalies projektą.

2. 2010 m. kovo 2 d. UAB „Vaikinas“ ir UAB „Du“ sudarė gamybinių patalpų nuomos sutartį, kurioje numatė, kad dėl to, jog UAB „Vaikinas“ iš UAB „Du“ nuomojasi šias gamybines patalpas penkeriems metams, UAB „Vaikinas“ suteikiama pirmųjų 2,5 metų nuomos mokesčio 50 proc. dydžio nuolaida. Sutartyje numatyta, kad sutartis vienašališkai, nesikreipiant į teismą, gali būti nutraukta bet kurios šalies, įspėjus kitą šalį apie tokį savo ketinimą prieš 6 mėnesius. 2012 m. kovo 2 d. UAB „Vaikinas“ nusiuntė pranešimą UAB „Du“, kad nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. nutraukia gamybinių patalpų nuomos sutartį, nes rado kitas gamybines patalpas, kurių nuomos kaina pusę sutarties laiko bus netgi šiek tiek mažesnė, nei mokama dabar. UAB „Du“ pareiškė, kad tokie UAB „Vaikinas“ veiksmai prieštarauja gerai moralei (Civilinio kodekso 1.81 str.) ir iškart atsiuntė PVM sąskaitą faktūrą, kurioje buvo nurodyta sutartyje aptarta baudos suma – 3 500 Lt. Taip pat UAB „Du“ teismui pateikė ieškinį, kuriame nurodė, jog ji norėjo tęsti nuomos sutartį, o UAB „Vaikinas“, neatsižvelgdama į tai, kad sutartis sudaryta penkeriems metams ir kad būtent dėl šio termino trukmės pirmuosius 2,5 metų buvo nustatytas toks mažas nuomos mokestis, nutraukė sutartį nesant jokio teisėto pagrindo. Dėl šios priežasties UAB „Du“ prašė priteisti mažiausiai 6 mėn. negautas pajamas, nes gamybinių patalpų išnuomoti ir ypač už tokią kainą, kokia buvo sutarta su UAB „Vaikinas“, dabar neįmanoma. Tai, kad UAB „Vaikinas“ negalėjo nutraukti sutarties, nė karto nesumokėjęs didesnės įmokos, patvirtina šiuo atveju pažeistas principas, kad šalys turi vykdyti ne tik tai, kas tiesiogiai sutartyje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė (Civilinio kodekso 6.189 str. 1 d.).

a) Įvertinkite UAB „Vaikinas“ veiksmus atitikties geros moralės kriterijui ir sutarties tinkamo vykdymo aspektais.
b) Paaiškinkite, ar UAB „Vaikinas“ gali būti laikoma pažeidusia sutartį. Kodėl?
c) Įvertinkite šalių veiksmus, remdamiesi tinkamo sutarties vykdymo principų turiniu.
d) Kaip vertintinas UAB „Du“ elgesys, kai ji, gavusi pranešimą apie planuojamą sutarties nutraukimą, nedelsdama nusiuntė PVM sąskaitą faktūrą su joje nurodyta bauda?
e) Ar tenkintinas UAB „Du“ ieškinys, kuriuo ji prašo priteisti mažiausiai 6 mėn. negautas pajamas? Atsakymą pagrįskite.

3. Šalys sudarė preliminariąją buto pirkimo–pardavimo sutartį, kurioje nurodė, kad P. Vardenis V. Pavardeniui perduoda 20 000 Lt, o likusius 85 000 Lt sumokės, kai bus pasirašoma pagrindinė sutartis. V. Pavardenis, kuris koordinavo Europos Sąjungos savanoriško Afrikos regiono gyventojų švietimo projektą, prieš metams išvykdamas į Zimbabvę, savo dukteriai išdavė įgaliojimą, kuriame, be kita ko, nurodė, kad dukteriai suteikiama ir teisė, ir pareiga vykdyti visas V. Pavardenio sudarytas sutartis ir kitas prievoles. Duktė, veikdama pagal įgaliojimą, P. Vardeniui paaiškino, kad įgaliojimas jai suteikia teisę laikyti save buto savininke, o butas jai reikalingas gyventi, todėl šio ji neparduos. Tuomet P. Vardenis pareikalavo grąžinti V. Pavardeniui sumokėtus 20 000 Lt. Duktė atsakė, kad prie sutarties nėra pridėto jokio pakvitavimo, liudijančio pinigų gavimo faktą, o nesant įrodymų, kad pinigai buvo perduoti, ši negali grąžinti neperduotų pinigų. Duktė taip pat paaiškino, kad nesant pakvitavimo, liudijančio pinigų perdavimo faktą, patį pinigų perdavimo faktą turi įrodyti kreditorius ir taip pagrįsti savo reikalavimo teisę.

a) Paaiškinkite, kokias teises įgyja įgaliotinis, įgaliotojui išdavus įgaliojimą.
b) Ar teisi V. Pavardenio duktė, kad ji, tapusi įgaliotine, įgijo visas teises, be išvardytų – ir elgtis kaip parduodamo turto savininkė bei laisvai spręsti dėl sudaromo sandorio rūšies, sąlygų bei nesudaromo sandorio teisinių pasekmių?

c) Kam kiltų teisinės pasekmės, dukteriai atsisakius sudaryti pagrindinę sutartį?
d) Paaiškinkite, kokia yra pakvitavimo teisinė reikšmė bei paskirtis, taip pat kokias funkcijas atlieka pakvitavimas.
e) Kokių pasekmių šioje situacijoje sukeltų pakvitavimo, kaip atskiro rašytinio dokumento, nebuvimas?
f) Ar teisi duktė, teigdama, kad nesant pakvitavimo, pinigų perdavimo fakto įrodinėjimo našta tenka pinigus grąžinti reikalaujančiam asmeniui – kreditoriui? Pateikite išsamų ir argumentuotą konkrečios situacijos teisinį vertinimą.

4. V. Pavardenis ir D. Vardys sudarė gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį – V. Pavardenis D. Vardžiui išnuomojo vieno kambario butą. Šalys sutarė, jog mėnesio nuomos mokestis – 400 Lt, o už komunalines paslaugas bus mokama kiekvieną mėnesį papildomai, bet ne mažiau kaip 150 Lt. D. Vardys kas mėnesį sumokėdavo už komunalines paslaugas ir papildomai – 50–100 Lt. D. Vardys vis žadėdavo skolos likutį padengti kitą mėnesį, kol galiausiai susikaupė 1 600 Lt skola. V. Pavardenis D. Vardžio pareikalavo per tris darbo dienas sumokėti visą skolą arba per šį terminą išsikelti iš nuomojamų patalpų. D. Vardžio manymu, reikalauti tokios pinigų sumos per tris darbo dienas neteisinga, neprotinga ir nesąžininga, nes tai vidutinės dirbančio žmogaus viso mėnesio pajamos, o dalis žmonių tokią sumą uždirba tik per du darbo mėnesius. V. Pavardenis termino pratęsti nesutiko, todėl D. Vardys kreipėsi į teismą, prašydamas šį terminą pratęsti iki 30 dienų. V. Pavardenis atsiliepime nurodė, kad D. Vardys jam ir taip privalo mokėti 5 proc. dydžio palūkanas už visą uždelstą nuomos mokesčio mokėjimo terminą, tačiau kadangi šalys nesitarė dėl tokio pobūdžio nuomininko kreditavimo, tai šios palūkanos nepadengs V. Pavardenio negautų pajamų ir dėl to V. Pavardenis svarsto galimybę pareikšti priešieškinį dėl D. Vardžio iškeldinimo.

a) Kokiu kreditoriaus teisių gynimo būdu, taikomu skolininkui pažeidus sutartį, nutarė pasinaudoti V. Pavardenis? Įvardykite jį.
b) Paaiškinkite, ar pranešimas apie sutarties nutraukimą gali būti aiškinamas kaip civilinės atsakomybės skolininkui taikymas.

c) Kaip manote, ar V. Pavardenio nustatytas papildomas 3 darbo dienų terminas gali būti pratęstas per teismą?
d) Ar, suėjus šiam terminui, V. Pavardenis gali laikyti, jog sutartis yra nutraukta?
e) Ar teisus V. Pavardenis, teigdamas, kad D. Vardys už visą uždelstą nuomos mokesčio mokėjimo terminą jam privalo mokėti 5 proc. dydžio palūkanas?
f) Argumentuotai paaiškinkite, kurio asmens reikalavimą tenkins (tenkintų) teismas.

5. UAB „Pardavimų liūnas“ su UAB „Restartas“ sudaryta sutartimi įsipareigojo teikti UAB „Restartas“ transporto priemonių pardavimo internetu paslaugas, taip pat tarpininkauti parduodant UAB „Restartas“ siūlomus pirkti automobilius. Šalių sutarties 2.3. punkte buvo numatyta, kad UAB „Pardavimų liūnas“ skelbimą apie parduodamą automobilį įdeda ir aktyvius reklamos sklaidos veiksmus pradeda tik gavusi užstatą – 1/10 parduodamo automobilio kainos – į sutartyje nurodytą sąskaitą, tačiau, nepaisant šios nuostatos, skelbimas UAB „Pardavimų liūnas“ tinklapyje pasirodydavo iškart, vos tik UAB „Restartas“ jį perduodavo pirmosios įmonės vadybos skyriui. Sutarties 5.1. punkte šalys sulygo, kad, prekę internetu rezervavus užsakovui, UAB „Pardavimų liūnas“ UAB „Restartas“ išrašo PVM sąskaitą faktūrą, kurioje numato komisinio mokesčio dydį – 5 proc. parduodamo automobilio kainos. UAB „Pardavimų liūnas“ siunčiamose sąskaitose faktūrose buvo nurodoma, jog per penkias dienas neapmokėjus UAB „Pardavimų liūnas“ išrašytos PVM sąskaitos faktūros, UAB „Restartas“ už prievolių nesilaikymą privalo sumokėti 10 proc. dydžio baudą nuo užsakyme nurodytos transporto priemonės kainos. UAB „Restartas“ teigimu, jie su UAB „Pardavimų liūnas“ dėl tokios sąlygos nesitarė ir apskritai UAB „Pardavimų liūnas“, neatlikdama jokių aktyvių veiksmų, nori užsidirbti nesąžiningu būdu.

a) Kaip tinkamo sutarties vykdymo kontekste turėtų būti vertinamas UAB „Pardavimų liūnas“ elgesys, kai ji įdėdavo skelbimus, nesulaukusi UAB „Restartas“ užstato?
b) Ar galima teigti, kad UAB „Pardavimų liūnas“ pažeidė prievolę ir taip prisidėjo prie nuostolių atsiradimo ar jų padidėjimo?

c) Kaip manote, ar UAB „Pardavimų liūnas“ įgijo teisę reikalauti UAB „Restartas“ civilinės atsakomybės netesybų forma?
d) Kaip manote, koks teismo sprendimas būtų priimtas, ginčui persikėlus į teismą?

6. UAB „Baldūnas“ ir UAB „Varputis“ sudarė subrangos sutartį, pagal kurią UAB „Baldūnas“, kaip subrangovas, vykdė dažymo darbus rangovo UAB „Varputis“ remontuojamose patalpose. Sutartyje buvo numatyta, kad rangovas su subrangovu turi atsiskaityti ne anksčiau, negu su rangovu atsiskaito užsakovas, bet ne vėliau kaip per 10 dienų nuo užsakovo atsiskaitymo su rangovu. Kadangi užsakovas – valstybės įmonė – lėšų nebuvo pervedusi net ir praėjus vieneriems metams, kai buvo atlikti darbai, UAB „Baldūnas“ kreipėsi į teismą ir iš rangovo prašė priteisti skolą už atliktus darbus, remdamasi tuo, kad subrangovas negali prisiimti rangovo kontrahentų nemokumo rizikos. Savo ruožtu UAB „Varputis“ atsiliepime paaiškino, kad skolos priteisti nėra būtinybės, nes ji nevengia atsiskaityti, o tiesiog laikosi sutarties sąlygų. Rangovas taip pat nurodė, kad valstybės įmonė vis tiek anksčiau ar vėliau atsiskaitys, nes tokios įmonės bankrotas valstybei nenaudingas ir dėl to subrangovui nėra pagrindo nerimauti. Be to, subrangovas, kaip verslininkas, galėjo nepasirašyti sutarties su jo netenkinančia sąlyga. UAB „Baldūnas“ dublike nurodė, kad, pasirašydama sutartį, negalėjo numatyti tokio ilgo neatsiskaitymo termino, be to, pasirašant sutartį jos padėtis buvo gera, ji turėjo daug užsakymų, o šiuo metu iš esmės pasikeitė aplinkybės (Civilinio kodekso 6.204 str.) ir ji tokios prabangos – laukti atsiskaitymo ilgiau nei vienerius metus – sau negali leisti. Negavus atsiskaitymo iš rangovo per artimiausius du mėnesius, UAB „Baldūnas“ bus priversta bankrutuoti, todėl, remdamasi Civilinio kodekso 6.204 str., teismo prašė pakeisti sutarties sąlygą, nurodant, kad „rangovas su subrangovu atsiskaito ne vėliau kaip per vienerius metus nuo sutarties sudarymo“, ir priteisti skolą, delspinigius bei palūkanas pagal Civilinio kodekso 6.261 str.

a) Įvertinkite, ar yra pagrindas keisti sutarties sąlygą pagal Civilinio kodekso 6.204 str. Atsakymą pagrįskite.
b) Paaiškinkite, ar rangovas gali būti laikomas pažeidusiu sutartinę prievolę ir ar jam gali būti taikoma civilinė atsakomybė. Kodėl?

c) Ar atsakymas į b) klausimą priklauso nuo atsakymo į a) klausimą? Kodėl?
d) Koks reikalavimo pakeisti sutarties sąlygą ir reikalavimo taikyti civilinę atsakomybę santykis?
e) Nustatykite, ar reikalavimas priteisti skolą, delspinigius ir palūkanas kvalifikuotinas kaip reikalavimas dėl civilinės atsakomybės atsakovui taikymo.
f) Kokį sprendimą priims teismas? Pateikite teismo sprendimo rezoliucinės dalies projektą.

7. UAB „Norūna“ ir UAB „Aliejus“ sudarė komercinių patalpų nuomos sutartį, kurioje numatė, jog sutartis gali būti nutraukta vienašališkai, nesikreipiant į teismą, tik dėl vienos iš šalių kaltės, kuri pasireiškia netinkamu patalpų eksploatavimu bei priežiūra arba nuomos mokesčio nemokėjimu ne trumpiau kaip 3 mėnesius. UAB „Norūna“, remdamasi sutarties 5.2 punktu, informavo UAB „Aliejus“, kad nutraukia sutartį nuo 2013 m. vasario 20 d., nes UAB „Aliejus“ neužtikrino švarios ir tvarkingos išnuomotų patalpų bei kiemo aplinkos – kieme visur mėtosi medžių nuolaužos, iš perkrautų konteinerių krenta šiukšlės, viliojančios valkataujančius šunis, taip pat vidury kiemo nežinia iš kur atsirado automobilio nuolaužų bei padangų, o tai kenkia UAB „Norūna“ įvaizdžiui. UAB „Aliejus“ paaiškino, jog praėjusią savaitę praūžė itin didelis uraganas. Jis išlaužė medžius, išvartė konteinerius, netgi išdaužė langų stiklus,taigi UAB „Aliejus“ tikrai nėra kalta dėl netvarkos, nes ji nebūtų išvengusi uragano net ir ėmusis visų pagrįstų priemonių. UAB „Norūna“ paaiškino, kad verslininko civilinė atsakomybė kyla be kaltės (Civilinio kodekso 6.256 str. 4 d.), dėl to sutarties nuostata, numatanti, kad sutartis vienašališkai gali būti nutraukta tik dėl vienos iš šalių kaltės, prieštarauja šiai įstatymo nuostatai ir šalių neįpareigoja. Kadangi verslininkas atsako be kaltės, jis privalo prisiimti atsakomybę už nesutvarkytą aplinką, kuri laikytina esmine sutarties sąlyga.

a) Paaiškinkite, ar UAB „Norūna“ pareiškimas dėl sutarties nutraukimo reiškia, kad UAB „Aliejus“ taikoma civilinė atsakomybė“.
b) Įvertinkite, kaip šalys įgyvendino kiekvieną iš sutarties vykdymo principų, įtvirtintų Civilinio kodekso 6.200 straipsnyje.

c) Aptarkite UAB „Norūna“ argumentus, kuriuos ši bendrovė pateikia dėl šalių sudarytos sutarties nuostatų galiojimo, ir įvertinkite šių teiginių pagrįstumą.

8. 2006 m. sausio 20 d. V. Vardelis ir UAB „X“ sudarė paskolos sutartį, pagal kurią V. Vardelis suteikė UAB „X“ 20 000 JAV dolerių paskolą. Už suteiktą paskolą UAB „X“ įsipareigojo kas mėnesį mokėti 1 proc. mėnesines palūkanas. Sutartyje numatytas paskolos grąžinimo terminas – 2007 m. sausio 20 d. Šalys susitarė, jog, paskolos gavėjui laiku nevykdant sutartyje numatytų mokėjimų, skaičiuojami 0,1 proc. delspinigiai už kiekvieną pradelstą dieną. Kadangi UAB „X“ per nustatytą terminą paskolos negrąžino, be to, sumokėjo tik dviejų pirmųjų paskolos mėnesių palūkanas, V. Vardelis 2012 m. vasario 20 d. kreipėsi į teismą, reikalaudamas priteisti: 1) 20 000 JAV dolerių skolos; 2) sutartyje numatytas 12 proc. metines palūkanas nuo visos paskolos už laikotarpį nuo 2006 m. kovo 21 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; 3) 0,1 proc. dydžio delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną nuo visos paskolos už laikotarpį nuo 2007 m. sausio 20 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; 4) 0,1 proc. delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną nuo nesumokėtų palūkanų už laikotarpį nuo 2006 m. kovo 21 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; 5) 5 proc. dydžio metinių palūkanų nuo visos paskolos sumos už laikotarpį nuo 2007 m. sausio 20 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir nuo nesumokėtų palūkanų už laikotarpį nuo 2006 m. kovo 21 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo pagal Civilinio kodekso 6.261 str. ir 6.874 str.; 6) 9,32 proc. dydžio metinių palūkanų nuo visos paskolos sumos už laikotarpį nuo 2007 m. sausio 20 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir nuo nesumokėtų palūkanų už laikotarpį nuo 2006 m. kovo 21 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo pagal Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymą; 7) 6 proc. dydžio procesinių palūkanų nuo visų anksčiau nurodytų reikalavimų už laikotarpį nuo bylos iškėlimo iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

a) Apie kokias sutartinės civilinės atsakomybės formas kalbama šioje situacijoje?
b) Kokias civilinės atsakomybės sąlygas, norėdamas reikalauti civilinės atsakomybės a) punkte įvardyta forma (-omis), turėtų įrodyti V. Vardelis?

c) Kokie yra UAB „X“ civilinės atsakomybės ypatumai?
d) Paaiškinkite, ar palūkanos gali būti laikomos civilinės atsakomybės forma.
e) Kaip manote, ar reikalavimas priteisti sutartyje numatyto 1 proc. dydžio palūkanas gali būti aiškinamas kaip reikalavimas taikyti skolininkui civilinę atsakomybę palūkanų forma?

9. Greitųjų kreditų bendrovė „Bingo Litas“ internetu V. Vardaičiui išdavė 1 500 Lt kreditą, kuriam skaičiuojamos 65 proc. metinės palūkanos, o po keturių dienų V. Vardaitis iš tos pačios bendrovės papildomai pasiskolino 500 Lt. Po dviejų mėnesių V. Vardaitis atvyko į UAB „Bingo Litas“ ir paaiškino, kad jam reikia dar 10 000 Lt, todėl šalys pasirašė paskolos sutartį, pagal kurią 1 000 Lt suma suteikta iškart, o likusioji turėjo būti suteikta, V. Vardaičiui pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartimi UAB „Bingo Litas“ pardavus savo automobilį. Minėto įsipareigojimo V. Vardaitis įvykdyti negalėjo, nes dėl už viršytą leistiną greitį nesumokėtos baudos antstolė V. Vardelė automobilį, turėjusį būti sutarties objektu, areštavo. Vis dėlto po ilgų derybų UAB „Bingo Litas“, įvertinusi kontrahento mokumo istoriją, pajamas bei turimą turtą, pasvėrusi riziką bei galimą naudą, išmokėjo klientui likusius 9 000 Lt, šiam pažadėjus, kad baudą netrukus sumokės ir, automobiliui panaikinus areštą, jį parduos bendrovei. Po dviejų mėnesių V. Vardaitis, padengęs skolas, išvyko į užsienį, taip ir nepardavęs bendrovei automobilio. Grįžęs iš užsienio, V. Vardaitis patikino, jog buvo išvykęs ieškoti verslo partnerių ir paprašė dar 1 000 eurų paskolos. Bendrovė paskolą išdavė, ant sutarties papildomai pasirašius V. Vardaičio sutuoktinei G. Vardaitienei. Kadangi V. Vardaitis įsipareigojimų beveik nevykdė, UAB „Bingo Litas“ V. Vardaitį padavė į teismą ir prašė priteisti 15 000 Lt negrąžinto kredito, 5 600 Lt palūkanų bei 356 Lt 23 ct delspinigių. V. Vardaitis, pasisamdęs brangiai kainuojantį advokatą, atsiliepime nurodė, jog pati bendrovė prisidėjo prie nuostolių padidėjimo, nes: a) jam išdavė naujas kredito sumas, dar negrąžinus senųjų; b) paskolą išdavė net ir V. Vardaičiui neįvykdžius įsipareigojimo parduoti automobilį pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartimi; c) bendrovė sutarčių nenutraukė, nors turėjo jas nutraukti dar prieš išduodama papildomus kreditus; d) tai, kad sutartyse numatytos itin didelės (65–90 proc. dydžio) metinės palū-

kanos, rodo, jog bendrovė realiai suvokė grėsmę, jog V. Vardaitis kredito negrąžins, ir prisiėmė suteiktų lėšų negrąžinimo riziką, mainais už ją gaudama dideles palūkanų sumas.

a) Paaiškinkite, ar reikalavimas priteisti skolą, palūkanas ir delspinigius laikytinas reikalavimu taikyti atsakovui civilinę atsakomybę.
b) Ar teismas šiuo atveju turėtų teisę mažinti 65–90 proc. dydžio metines palūkanas?
c) Ar bendrovė gali būti laikoma prisidėjusia prie nuostolių padidėjimo?
d) Ar kreditoriaus kaltė arba rizikos prisiėmimas yra pagrindas skolininką atleisti nuo civilinės atsakomybės?
e) Pateikite greitųjų kreditų bendrovės teikiamo dubliko, kuriuo atsakoma į V. Vardaičio argumentus, projektą.
f) Kaip manote, kokį galutinį sprendimą dėl skolos dydžio šioje byloje turėtų priimti teismas?

10. UAB „Raganius“, užsiimanti vėjo jėgainių gamyba ir prekyba, su UAB „Malūna“ sudarė sutartį, kuria įsipareigojo šiai bendrovei priklausančią žemės sklypo dalį užstatyti pačios UAB „Raganius“ pagal specialų užsakymą pagamintomis vėjo jėgainėmis. UAB „Malūna“ savo ruožtu sudarė preliminariąją elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį su Baltarusijos elektros energijos tiekimo įmone, pagal kurią UAB „Malūna“ įsipareigojo, sudarius pagrindinę sutartį, periodiškai tiekti tam tikrą elektros energijos kiekį, o Baltarusijos elektros energijos tiekimo įmonė – už suteiktą elektros energiją atsiskaityti. 2008 m. Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į Vyriausybės rekomendacijas priimti specialų teisės aktą, įpareigojantį Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančius vėjo jėgainių gamintojus tokias jėgaines bei elektros energiją parduoti greta šių gamintojų įsikūrusiems Lietuvos Respublikos ūkio subjektams, išleido įstatymą, kuriuo nustatė tam tikras kvotas subjektams, parduodantiems labai galingas vėjo jėgaines juridiniams asmenims, kurių daugiau nei 50 proc. akcijų priklauso užsienio subjektams. Dėl šios priežasties UAB „Raganius“ neteko teisės parduoti tiek vėjo jėgainių, kiek buvo įsipareigojusi UAB „Malūna“. UAB „Raganius“ informavo, kad susidarė neįprastos, ekstraordinarios aplinkybės, dėl kurių neįmanoma vykdyti sutarties, ir dėl to bendrovė suspenduoja savo prievolių vykdymą šešiems mėnesiams. UAB „Malūna“

iškart pareiškė, kad nutraukia sutartį, prašo 50 000 Lt baudos pagal sutartį bei 20 000 Lt baudos, numatytos jos ir Baltarusijos bendrovės sudarytoje preliminariojoje sutartyje. UAB „Raganius“ informavo, kad jai negali būti taikoma civilinė atsakomybė, nes net Lietuvos Respublikos Seimas negalėjo numatyti, kad Vyriausybė pateiks tokį pasiūlymą, juo labiau UAB „Raganius“ negalėjo numatyti, kad Seimas priims tokį teisės aktą, todėl UAB „Raganius“ atveju taikytina nuostolių numatymo doktrina, kuri reiškia, jog asmuo atsako tik už tas pasekmes, kurias galėjo numatyti.

a) Paaiškinkite, ar nurodyta aplinkybė – Lietuvos Respublikos Seimo priimtas įstatymas – gali būti traktuojama kaip force majeure.
b) Ar force majeure aplinkybės yra pagrindas šiomis aplinkybėmis veikiančiai šaliai stabdyti savo sutartinių prievolių vykdymą?
c) Ar, vienai šaliai veikiant force majeure aplinkybėmis, kita šalis turi teisę nutraukti sutartį ir reikalauti netesybų?
d) Koks yra minimos nuostolių numatymo doktrinos turinys?
e) Kaip manote, kokį sprendimą, kilus ginčui, priimtų teismas?

11. 2013 m. birželio 12 d. V. Pavardenis suvokė, kad UAB „XYZ“ pažeidė Sutarties 6.2.11 punkte įtvirtintą pareigą – t. y. ne vėliau kaip per 2013 m. I ketvirtį priduoti daugiabutį Lietuvos Respublikos statybos įstatymo ir kitų norminių aktų nustatyta tvarka sudarytai komisijai, kad jis būtų pripažintas tinkamu naudoti. 2013 m. birželio 12 d. jau buvo įpusėjęs antrasis 2013 m. ketvirtis, dėl to V. Pavardenis, remdamasis Sutarties nuostatomis, kreipėsi į UAB „XYZ“, reikalaudamas jam atlyginti nuostolius, nes jis dabartinį gyvenamąjį būstą ketino nuomotis tik iki 2013 m. balandžio 15 d., mat namas turėjo būti pripažintas tinkamu naudoti iki 2013 m. kovo 31 d. (I ketvirčio pabaigos). Dėl neteisėtų UAB „XYZ“ veiksmų jis jau du mėnesius viršija suplanuotą šeimos biudžetą ir nuomai bei komunaliniams mokesčiams per du papildomus nuomos mėnesius yra išleidęs 1 200 Lt, neįskaitant patiriamo streso netekti buto dėl bendrovei pareikštų ieškinių. UAB „XYZ“ pateikė atsakymą, kuriame nurodė, jog Šalys nesusitarė dėl civilinės atsakomybės kitai šaliai taikymo, šiai praleidus terminus, nes UAB „XYZ“ nei delspinigiai, nei bauda nėra nustatyti. V. Pavardeniui pareiškus, kad, nesant nustatytų delspinigių, visuomet galima prašyti palūkanų už uždelstą atsiskaityti laiką, UAB „XYZ“ nurodė, kad palūkanos – tai piniginių

prievolių požymis, o šiuo atveju termino praleidimas negali būti traktuojamas kaip piniginė prievolė. Dėl to V. Pavardenis pareiškė, kad už termino praleidimą jis neskaičiuos delspinigių ir nereikalaus baudos, tačiau neatlyginus jam 1 200 Lt turėtų išlaidų per 5 dienas nuo šio prašymo pateikimo, jis skaičiuos 8,28 proc. metinių palūkanų pagal Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymą. UAB „XYZ“ nurodė, kad šis įstatymas taikomas tik tarp verslininkų ir tik dėl procesinių palūkanų, o V. Pavardenis paaiškino, kad būtent dėl to, jog jis yra samdomas statybos darbų vykdytojas ir turi savo brigadą, t. y. yra verslininkas, ir prašo palūkanų pagal specialų įstatymą. Galiausiai UAB „XYZ“ pareiškė, kad pats V. Pavardenis netinkamai vykdė Sutartį, nes Sutarties 7.2.7 punkte įvardytus darbus atliko pats, o ne samdė rangovus, kaip buvo sutarta. Kadangi Sutartį netinkamai vykdė abi Sutarties šalys, dėl to nė vienos iš šalių atsakomybė nekyla.

a) Paaiškinkite, ar sutartinė civilinė atsakomybė gali kilti tik sutartyje numatytais atvejais.
b) Kaip manote, ar reikalavimas sumokėti įstatyme numatytas palūkanas traktuotinas kaip reikalavimas skolininkui atlyginti nuostolius sutartinės civilinės atsakomybės pagrindu?
c) Kokiais teisinės gynybos būdais dar gali naudotis V. Pavardenis, jeigu jo teisė pažeidžiama termino praleidimu?
d) Kokios yra būtinosios Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo sąlygos? Įvardykite jas.
e) Atsižvelgdami į d) punkte aptartas sąlygas, paaiškinkite, ar pateiktoje situacijoje yra galimybė šalims skaičiuoti palūkanas remiantis specialiu įstatymu.
f) Ar galima teigti, kad Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatyme numatyti tik procesinių palūkanų dydžiai? Kodėl?
g) Ar galima teigti, kad, atsižvelgiant į Sutarties nuostatas, Sutartį netinkamai vykdė abi Sutarties šalys?
h) Nesvarbu, kaip atsakėte į g) punkto klausimą, paaiškinkite, ar visais atvejais, kai sutartį netinkamai vykdo abi šalys, galima teigti, kad dėl konkretaus sutarties pažeidimo yra kaltos abi šalys.
i) Kaip, Jūsų nuomone, turėtų būti išspręstas ginčas šioje situacijoje?

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Ambrasienė, D.; Cirtautienė, S. Specialūs kreditoriaus interesų gynimo būdai sutartiniuose santykiuose. *Jurisprudencija.* 2003, 37 (29).
3. Baranauskas, E., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
4. Baranauskas, E.; Zapolskis, P. The Effect of Change in Circumstances on the Performance of Contract. *Jurisprudencija*. 2009, 4 (118).
5. Girsberger, D.; Zapolskis, P. Fundamental Alteration of the Contractual Equilibrium under Hardship Exemption. *Jurisprudencija*. 2012, 19 (1).
6. Kadner Graziano, Th. *Comparative Contract Law. Cases, Materials and Exercises*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
7. Klimas, E.; Jurgaitis, V. Pareigos bendradarbiauti principo aiškinimas ir turinys šiuolaikinėje sutarčių teisėje. *Socialinių mokslų studijos.* 2011, 3 (1).
8. Kontienė, G. Palūkanos civiliniuose santykiuose. *Juristas.* 2006, 7–8.
9. Lazauskaitė, R. Atsakomybę ribojančių ar pašalinančių susitarimų aiškinimo ir galiojimo probleminiai aspektai. *Socialinių mokslų studijos.* 2011, 3 (2).
10. Lazauskaitė, R. Susitarimų dėl sutartinės atsakomybės ribojimo teisinė prigimtis. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 1 (5).
11. Mikelėnas, V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
12. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
13. Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.
14. Norkūnas, A.; Selelionytė-Drukteinienė, S. *Civilinės atsakomybės praktikumas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
15. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
16. *Principles of European Contract Law (PECL).* <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_ on_european_contract_law/>.
17. *Principles of European Contract Law. Parts I and II* (*Combined and Revised*). Lando, O., *et al*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.
18. Selelionytė-Drukteinienė, S. Sutartinė atsakomybė: grįsta kalte ar be kaltės? *Jurisprudencija*. 2011, 18 (14).

19. Selelionytė-Drukteinienė, S. Deliktinės ir sutartinės civilinės atsakomybės konkurencija. *Justitia*. 2008, 1 (67).
20. Stefan, V.; Kleinheisterkamp, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.
21. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010*. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/blackletter2010-english.pdf>.
22. Vanhara, D. Nenugalimos jėgos (*force majeure*) teisinė prigimtis, jos santykis su kitomis atleidimo nuo civilinės atsakomybės aplinkybėmis. *Juristas*. 2010, 6.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 31-1010.
3. Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 123-5571.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 29 d. direktyva 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose. [1998] OL, L200.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. vasario 16 d. direktyva 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius. [2011] OL, L48.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2008 (*dėl sutarties vykdymo principų*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2011 (*dėl sutarties vykdymo principų; sutarties pakeitimo atvejų; sutarties neįvykdymo teisinių pasekmių*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-558/2008 (*dėl bendradarbiavimo pareigos vykdant sutartį ir sutarties įvykdymo vietos*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012 (*dėl sutartinių įsipareigojimu vykdymo; sutarties vykdymo pasikeitus aplinkybėms (rebus sic stantibus* taisyklės*); nukentėjusios šalies teisių įgyvendinimo tvarkos esant esminiam sutarties vykdymo suvaržymui*).

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2012 (*dėl sutarties vykdymo principų; valstybės institucijos leidimo reikšmės sutarties vykdymui ir jos galiojimui*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-9/2008 (*dėl sutarties, kuriai reikalingas valstybės institucijos leidimas, sudarymo ir vykdymo ypatumų; bendradarbiavimo principo turinio*).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2011 (*dėl sutarties vykdymo ir CK 6.204 straipsnio taikymo galimumo, kai vienai iš sutarties šalių iškeliama bankroto byla*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-387/2011 (*dėl CK 6.204 straipsnio nuostatų, reglamentuojančių sutarties pakeitimą, kai iš esmės pasikeičia sutartinių prievolių pusiausvyra*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2007 (*dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo pasikeitus aplinkybėms*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006 (*dėl aplinkybių, kurioms esant nustatoma, ar sutarties vykdymas yra sunkesnis*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011 (*dėl CK 6.204 straipsnio taikymo sąlygų*).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2012 (*dėl sutarties nutraukimo arba jos sąlygų pakeitimo CK 6.204 straipsnio pagrindu sąlygų*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2012 (*dėl dviejų skirtingų teisinės gynybos būdų – sutarties sąlygų pakeitimo, pasikeitus sutartinių įsipareigojimų vykdymo aplinkybėms (CK 6.204 straipsnis) ir sutarties nutraukimo (CK 6.217 straipsnis) – konkurencijos ir jų taikymo*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524/2004 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo, esant „sutarčių grandinei“, kai žala padaroma teikiant turizmo paslaugas*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-458/2005 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo, esant „sutarčių grandinei“, kai žala padaroma dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2006 (*dėl sutartinės ir deliktinės atsakomybės taikymo, esant „sutarčių grandinei“; neteisėto sutarties nutraukimo*).

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-421/2007 (*dėl netinkamo sutartinių prievolių vykdymo teisinių pasekmių; verslininko griežtos atsakomybės*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-239/2011 (*dėl verslininko sutartinės civilinės atsakomybės ypatumų*).
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96/2011 (*dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo sąlygų ir pareigos bendradarbiauti pažeidimo reikšmės, sprendžiant dėl šios atsakomybės taikymo*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-624/2008 (*dėl sutartinės civilinės atsakomybės sąlygų ir negautų pajamų sampratos*).
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-459/2010 (*dėl sutartinės civilinės atsakomybės sąlygų; negautų pajamų sampratos; priežastinio ryšio nustatymo ypatumų*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-441/2012 (*dėl sutartinės atsakomybės ir novacijos santykio*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1177/2003 (*dėl negautų pajamų sampratos ir apskaičiavimo*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124/2011 (*dėl negautų pajamų, konstatavus sutarties pažeidimo faktą; priešpriešinių vienarūšių reikalavimų įskaitymo, kaip prievolės (sutarties) pasibaigimo pagrindo*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007 (*dėl sutartinių netesybų ir nuostolių santykio; netesybų mažinimo kriterijų*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-81/2011 (*dėl palūkanų, kurių mokėjimo pagrindas atsirado po bankroto bylos iškėlimo, mokėjimo*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-373/2006 (*dėl sąlygų reikalauti palūkanų pagal CK 6.210 straipsnį už pažeidimus vykdymo procese*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-268/2012 (*dėl nenugalimos jėgos aplinkybių (force majeure) įtakos sutartinių prievolių vykdymui ir force majeure konstatavimo prielaidų*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010 (*dėl kreditoriaus pažeistų teisių gynimo būdų ir jų santykio; teisės reikalauti atlyginti papildomas išlaidas ir nuostolių atlyginimo santykio*).

13 TEMA.

Sutarčių pabaiga

Sutarčių pabaigos samprata ir pagrindai.

Sutarties nutraukimo samprata. *Favor contractus* principas. Bendrieji ir specialieji sutarties nutraukimo pagrindai. Esminio sutarties pažeidimo, kaip pagrindo nutraukti sutartį, samprata ir nustatymo kriterijai. Sutarties nutraukimo būdai: sutarties nutraukimas šalių susitarimu, sutarties nutraukimas teismo tvarka, sutarties nutraukimas vienašaliu pranešimu. Sutarties nutraukimo tvarka ir teisinės pasekmės.

Sutarties negaliojimo pagrindai. Absoliučiai negaliojančios (niekinės) ir santykinai negaliojančios (nuginčijamos) sutartys. Dalinis sutarties negaliojimas. Asmenys, turintys teisę pareikšti ieškinį dėl sutarties negaliojimo. Sutarties nutraukimo ir negaliojimo pasekmių skirtumai.

Sutarties atsisakymas. Esminė šalių nelygybė kaip sutarties atsisakymo pagrindas. Sutarties atsisakymo tvarka. Sutarties atsisakymo, sutarties nutraukimo ir sutarties negaliojimo santykis.

Restitucijos samprata ir taikymo pagrindai. Restitucijos taikymas nutraukus sutartį. Restitucijos taikymas pripažinus sutartį negaliojančia. Restitucijos taikymas, kai sutarties negalima įvykdyti dėl nenugalimos jėgos. Restitucijos taikymo būdai. Restitucijos reikšmė tretiesiems asmenims.

AKTUALI TEISMŲ PRAKTIKA

1. Dėl galimybių vienašališkai nutraukti sutartį

„Jei sutarties vykdymui aplinkybės yra įprastinės (normalios) ir nėra ypatingų atvejų, pavyzdžiui, CK 6.204 straipsnyje nurodytų pagrindų, įstatymo leidėjas suteikia galimybę vienašališkai (nesikreipiant į teismą) nutraukti sutartį esant šiems pagrindams: pirma, esant esminiam sutarties pažeidimui, kuris nustatomas atsižvelgiant į CK 6.217 straipsnio 2 dalies nurodytas aplinkybes; antra, jei sutarties pažeidimas pasireiškia termino praleidimu ir sutarties įvykdymas nepraranda prasmės po termino praleidimo (t. y. jeigu pats sutarties įvykdymo termino praleidimas yra esminis sutarties pažeidimas), nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, prieš tai nustačiusi papildomą protingą terminą neįvykdytai sutarčiai įvykdyti (CK 6.209 straipsnis, 6.217 straipsnio 3 dalis); trečia, CK 6.217 straipsnio 5 dalyje leidžiama sutarties šalims vienašališkai nutraukti sutartį joje numatytais atvejais, t. y. aptarus sutartyje konkrečius jos nutraukimo pagrindus. Pažymėtina, kad CK 6.217 straipsnio 5 dalies nuostatos suteikia šalims galimybę vienašališkai nutraukti sutartį ir tais atvejais, kai sutarties pažeidimas nėra esminis.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-346/2004.

2. Dėl esminio sutarties pažeidimo sampratos ir kriterijų

„Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, atsižvelgiama į CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytus pagrindus, kurie kiekvienu sutarties pažeidimo atveju yra vertinamojo pobūdžio, todėl leidžia kitai šaliai įrodinėti, kad sutarties pažeidimas buvo neesminis. Esminio sutarties pažeidimo kriterijus yra tarsi priemonė, kuria „išmatuojamos“ kiekvieno konkretaus sutarties pažeidimo aplinkybės suteikiant teisę patiems civilinės apyvartos dalyviams (ginčo atveju – teismui) spręsti, kaip turi būti vertinamas atitinkamas pažeidimas. Vertinant CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytus kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, darytina išvada, kad kuo didesnis yra atotrūkis tarp sutarties neįvykdymo ir pažadėto vykdymo, tuo didesnė yra tikimybė, kad sutarties

nevykdymas esant ginčui bus pripažintas esminiu. <...>. Kiekvienu ginčo atveju sutarties pažeidimą pripažįstant esminiu, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies asmeniniai interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminį sutarties pažeidimą nulemia tai, ar nukentėjusi šalis negavo to, ko pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti, taip pat ar nukentėjusios šalies teisėti, pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų, ar ir dėl kitų priežasčių. Svarbu atsižvelgti ir į sutarties vykdymo tarp šalių susiklosčiusią praktiką, taip pat į sutartį pažeidusios šalies vaidmenį, t. y. nustatytina, ar sutartis netinkamai įvykdyta sąmoningai to siekiant (tyčia), ar dėl aplaidumo (didelio neatsargumo). Nukentėjusi šalis negali remtis CK 6.217 straipsnio 2 dalies ir sutartyje numatytais vienašalio nutraukimo pagrindais kaip pretekstu vienašališkai nutraukti sutartį. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turtinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus. Vien tik formalus sutarties esminių nuostatų pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiamų pasekmių (žalos) nukentėjusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvadą, kad esminio sutarties pažeidimo nebuvo, o nukentėjusios šalies rėmimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutartį reiškia bandymą įrodyti tariamą ar apsimestinį sutarties nutraukimo pagrindą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-346/2004.

3. Dėl Civilinio kodekso 6.204 ir 6.217 straipsnių santykio

„Tiek CK 6.204, tiek 6.217 straipsnio pagrindu sutartis gali būti nutraukiama, esant tam tikroms nustatytoms sąlygoms. Tačiau esminis šių nuostatų taikymo skirtumas yra tas, kad, taikant CK 6.204 straipsnį ir nustačius, jog nėra galimybių pakeisti sutarties nuostatų taip, kad būtų užtikrinta sutartinių prievolių vykdymo pusiausvyra, teismas turi diskrecijos teisę nuspręsti, kokiomis sąlygomis ir tvarka sutartis turi būti nutraukiama, t. y. teismas gali netaikyti šalių sudarytos sutarties nuostatų. Taikant CK 6.217 straipsnį ir konstatavus, kad yra esminis sutarties pažeidimas ar dėl sutarties šalies kaltės atsirado aplinkybių, kurios pagal sutarties nuos-

tatas sudaro pagrindą kitai šaliai nutraukti sutartį, sutartis nutrauktina joje nustatytomis sąlygomis ir tvarka. Taigi CK 6.204 straipsnyje įtvirtintas reglamentavimas suteikia sutarties šaliai, kuri dėl pasikeitusių aplinkybių negali vykdyti sutarties ir kai dėl to nėra jos kaltės, teisinį pagrindą reikalauti, kad sutartis būtų nutraukta palankesnėmis nei vienašališką sutarties nutraukimą reglamentuojančiomis sąlygomis. Dėl šios priežasties, kai yra pareikštas reikalavimas pakeisti sutarties sąlygas CK 6.204 straipsnio pagrindu, visų pirma turi būti sprendžiama, ar nėra jo taikymo sąlygų ir tik tada, kai nustatoma, kad šio straipsnio normos netaikytinos, sprendžiama dėl vienašališko sutarties nutraukimo pagal CK 6.217 straipsnio nuostatas, t. y. išsprendžiamas sutarties pakeitimo ir jos nutraukimo konkurencijos klausimas, konstatavus, kad sutartis nutrauktina, nustatomas jos nutraukimo pagrindas: be kaltės ar su kalte. Sutarties nutraukimas, nenustačius, ar pasikeitusiomis aplinkybėmis nebuvo galima jos išsaugoti, pažeidžia *favor contractus* principą."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2012.

4. Dėl pranešimo apie sutarties nutraukimą įteikimo

„Apie sutarties nutraukimą būtų iš anksto pranešta kitai sutarties šaliai, neturi būti aiškinamas tik kaip asmeninis pranešimo įteikimas. Toks aiškinimas suteiktų sutartį pažeidžiančiai sutarties šaliai nepagrįstą pranašumą ir galėtų skatinti piktnaudžiavimą savo teisėmis. <...>. Negali būti pateisinamas sutarties šalies elgesys, kai šalis vengia priimti sutarta tvarka siunčiamą pranešimą, nepranešusi pakeičia gyvenamąją vietą, neinformavusi kitos šalies ilgam laikui išvyksta ir pan. Įstatyme konkretizuota šalių sąžiningumo ir bendradarbiavimo pareigą nustatant, kad fizinis asmuo privalo raštu pranešti kreditoriams apie savo gyvenamosios vietos pasikeitimą. Jeigu asmuo šios pareigos neįvykdo, kreditoriai turi teisę siųsti pranešimus bei atlikti kitus veiksmus paskutinėje jiems žinomoje asmens gyvenamojoje vietoje (CK 2.17 straipsnio 3 dalis). Atsižvelgiant į tai, Civiliniame kodekse įtvirtinta prezumpcija, nustatanti, kad pranešimas tapo žinomas adresatui tuo momentu, kai jis pasiekė adresato gyvenamąją ar verslo vietą (buveinę), išskyrus atvejus, kai adresatas įrodo, kad ne dėl jo ar

ne dėl jo darbuotojų kaltės jam nebuvo įmanoma gauti tokį pranešimą (CK 6.166 straipsnis).“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2009.

5. Dėl sutarties nutraukimo instituto taikymo

„Sutarties nutraukimo (CK 6.217 straipsnis) institutas taikomas, kai civilinės teisės pažeidžiamos ne sutarties sudarymu, o netinkamu jos vykdymu arba tolesnis sutarties vykdymas neatitinka jos dalyvių interesų. Nutraukus sutartį, iki nutraukimo atsiradusių šalių teisių ir pareigų teisėtumas nepaneigiamas, nutraukta sutartis negalioja ne *ab initio,* o nuo nutraukimo momento (*ex nunc*), t. y. sutarties nutraukimas turi perspektyvinį efektą – iki sutarties nutraukimo kilusios teisinės pasekmės nepaneigiamos, šalys atleidžiamos nuo tolesnio sutarties vykdymo, tačiau neatleidžiamos nuo prievolių viena kitai, kilusių iš sutarties iki jos nutraukimo momento (CK 6.221 straipsnis); tai yra esminis skirtumas nuo absoliutaus sutarties negaliojimo. Nutraukus sutartį, restitucija vykdoma pagal specialias CK 6.222 straipsnyje nustatytas taisykles.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2009.

6. Dėl teisėto sutarties nutraukimo teisinių pasekmių

„Nors teisėtas sutarties nutraukimas šalis atleidžia nuo tolesnio sutarties vykdymo, tačiau net ir teisėtas sutarties nutraukimas gali turėti teisinių pasekmių, t. y. sutarties šaliai (šalims) gali sukelti atitinkamus turtinius praradimus, atsiradusius dėl sutarties neįvykdymo, o tokius praradimus patyrusi šalis gali reikalauti juos kompensuoti. Šalis gali reikalauti atlyginti negautas pajamas (netiesioginius nuostolius), kurių iš tikrųjų negavo ir kurių pagrįstai galėjo tikėtis, jei sutartis nebūtų buvusi nutraukta, vykdoma iki sutarties termino pabaigos (CK 6.258 straipsnio 4 dalis, 6.259 straipsnio 3 dalis). Taip užtikrinamas ir vieno iš civilinės teisės principų – teisėtų lūkesčių – įgyvendinimas.“

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-177/2005.

7. Dėl esminės šalių nelygybės pagal Civilinio kodekso 6.228 straipsnį

„CK 6.228 straipsnio 1 dalyje suteikta teisė šaliai atsisakyti sutarties arba tam tikros sąlygos ar sąlygų, jeigu tai nulemia didelę šalių prievolių neatitiktį, kai viena šalis kitos sąskaita įgyja neproporcingai didelę, palyginti su jos prievolėmis, naudą, o kita šalis negauna nieko arba jos nauda yra neproporcingai maža, palyginus su kitos šalies prievole, ir tokia nelygybė dėl tarpusavio prievolių neatitikties turi būti jau sudarant sutartį. Praktikoje tai turėtų būti tokia nelygi šaliai padėtis, jog protingas ir apdairus žmogus tokiomis sąlygomis sutarties niekada nesudarytų. Tai turėtų būti esminė sutarties sąlyga. Esant esminei šalių teisių ir pareigų neatitikčiai, būtų nesąžininga ir neprotinga reikalauti vykdyti sutartį, tokiu atveju šalis, kuri būtų nukentėjusioji, turi teisę pareikšti kitai šaliai, kad atsisako vykdyti tokią sutartį ar tam tikros jos sąlygos, tokios sutarties ar jos sąlygos galima atsisakyti vienašališkai, nesikreipiant į teismą. CK 6.228 straipsnio 2 dalis suteikia teisę nukentėjusiai šaliai teisę reikalauti teismo tvarka pakeisti sutarties sąlygas, taigi nukentėjusi šalis turi pasirinkimą: pirma, ji gali iš viso atsisakyti sutarties arba tam tikros sąlygos; antra, ji gali reikalauti pakeisti sutartį. Pavyzdžiui, nukentėjusi šalis kuri pardavė vertingą daiktą iš kitos šalies už nepagrįstai mažą kainą, gali prašyti pakeisti kainą, kuri atitiktų rinkos vertę."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-106/2010.

8. Dėl galimybės mažinti netesybas taikant Civilinio kodekso 6.228 straipsnį

„Sutarties sąlyga, nustatanti netesybas, nevertintina pagal CK 6.228 straipsnio, reglamentuojančio sutarties ar atskiros jos sąlygos atsisakymą dėl esminės šalių nelygybės, nuostatas. Šio straipsnio paskirtis yra kita – ginti silpnesniąją sutarties šalį (dažniausiai vartotoją, nors tam tiktais atvejais ir verslo subjektą), kuri privalėjo sutikti su jai pasiūlytomis sutarties sąlygomis. CK 6.228 straipsnio nuostatos netaikytinos sprendžiant ginčą dėl šalių laisva valia sudarytoje sutartyje nustatytų netesybų mažinimo, nes šis klausimas reglamentuojamas CK 6.73, 6.258 straipsnių."

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010.

► *Kontroliniai klausimai*

1. Ar sutarties pabaiga reiškia ir prievolės pagal sutartį pabaigą? Kodėl?
2. Kokia yra favor contractus principo samprata ir reikšmė sutarčių nutraukimo institute?
3. Ar vien pagrindo, leidžiančio šaliai vienašališkai nutraukti sutartį, buvimas gali reikšti patį sutarties nutraukimą ir atleisti šalį nuo pareigos pranešti, kad sutartį numatoma nutraukti?
4. Ar šalių susitarimu gali būti netaikoma Civilinio kodekso 6.218 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sąlyga, jog antrajai sutarties šaliai privaloma iš anksto pranešti apie sutarties nutraukimą?
5. Kokia tvarka, kokia forma ir kokiu terminu turi būti pranešama, kad sutartis nutraukiama? Nuo kurio momento sutartis laikoma nutraukta?
6. Ar galima nutraukti sutartį, nepasibaigus nustatytam papildomam terminui sutarčiai įvykdyti?
7. Ar vienašalis sutarties nutraukimas gali būti ginčijamas teisme? Jei taip, kokiais pagrindais? Jei ne, kodėl?
8. Ar sutarties nutraukimas, pranešant apie tai ne pačiai sutarties šaliai, o jos atstovui, leidžia teigti, kad toks nutraukimas yra neteisėtas?
9. Kokių teisinių pasekmių kyla praleidus sutartinės prievolės įvykdymo terminą?
10. Kokiais kriterijais remiantis nustatoma, ar sutarties pažeidimas yra esminis? Ar turi būti atsižvelgiama į visus Civilinio kodekso 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytus kriterijus?
11. Kokios esminio sutarties pažeidimo nustatymo teisinės pasekmės?
12. Ar esminių sutarties sąlygų pažeidimas automatiškai reiškia ir esminį sutarties pažeidimą?
13. Kokios teisinės reikšmės, vertinant, ar sutarties pažeidimas buvo esminis, turi aplinkybė, jog kreditorius skolininkui buvo nustatęs papildomą terminą sutarčiai įvykdyti? Ar skolininkas gali teismo prašyti tokį papildomą terminą pratęsti?

14. Ar sutartis gali būti nutraukiama dėl esminio jos pažeidimo, jeigu sutarties neįmanoma įvykdyti nuo sudarymo momento?
15. Ar preliminarioji sutartis gali būti nutraukta dėl esminio jos pažeidimo?
16. Ar, skolininkui pareiškus prašymą keisti sutartį remiantis Civilinio kodekso 6.204 straipsniu, kreditorius gali vienašališkai nutraukti sutartį?
17. Jeigu sutarties šalis nesąžiningai naudojasi Civilinio kodekso 6.204 straipsnyje įtvirtintais teisinės gynybos būdais, ar toks jos elgesys gali būti pripažįstamas viena iš aplinkybių, sudarančių pagrindą taikyti Civilinio kodekso 6.217 straipsnio nuostatas?
18. Ar sutarties šalis, ginčydama sutarties vienašališko nutraukimo teisėtumą, gali kartu reikšti reikalavimą patikrinti, ar nebuvo teisės normose nustatytų sąlygų keisti sutartį remiantis Civilinio kodekso 6.204 straipsniu, t. y. dėl to, kad iš esmės pasikeitė sutarties vykdymo aplinkybės?
19. Ar sutartis gali būti nutraukiama vienašališkai, nesant kitos šalies kaltės? Jei taip, kokios reikšmės turi aplinkybė, ar sutartis yra nutraukiama dėl kitos šalies kaltės, ar jos nesant? Ar dėl sutarties nutraukimo gali būti atsakingos abi sutarties šalys?
20. Ar gali kilti sutartinė civilinė atsakomybė, teisėtai nutraukus sutartį?
21. Kokių teisinių pasekmių gali sukelti neteisėtas sutarties nutraukimas? Ar tokiu atveju gali kilti civilinė atsakomybė? Jei taip, kokio pobūdžio (sutartinė ar deliktinė) ir kokios atsakomybės sąlygos turi būti nustatomos?
22. Ar sutarties pakeitimas reiškia sutarties pabaigą?
23. Kaip turi būti sprendžiama sutarties pakeitimo ir sutarties nutraukimo konkurencija?
24. Koks sutarties nutraukimo santykis su nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo institutais?
25. Koks yra sutarčių negaliojimo ir sutarčių nutraukimo institutų santykis? Kuo skiriasi sutarties negaliojimo bei sutarties nutraukimo teisinės pasekmės?

26. Koks yra sutarčių negaliojimo instituto ir sutarčių laisvės principo santykis?
27. Ar, pripažinus sutartį nesudaryta, gali būti taikomas sutarčių negaliojimo institutas?
28. Ar iš sutarties, kuri pripažinta negaliojančia, kyla prievolė? Kodėl?
29. Kokiomis teisinėmis pasekmėmis absoliutus sutarties negaliojimas skiriasi nuo santykinio?
30. Ar sutampa subjektai, galintys pareikšti ieškinį dėl nuginčijamo sandorio pripažinimo negaliojančiu su subjektais, galinčiais kreiptis dėl santykinio sutarties negaliojimo?
31. Ką reiškia falsa demonstratio non nacet taisyklė sutarčių negaliojimo instituto kontekste? Ar Civilinis kodeksas numato galimybę taikyti šią taisyklę ?
32. Kaip suprantama simuliacija ir kokios gali būti jos rūšys? Kokios teisinės pasekmės kyla nustačius simuliacijos atvejį? Ar Lietuvos sutarčių teisėje yra pripažįstama simuliacija? Jei taip, kokios Civilinio kodekso nuostatos tai reglamentuoja? Jei ne, kodėl?
33. Ar juridinio asmens dalyviai (akcininkai, dalininkai ir pan.) gali prašyti pripažinti negaliojančiomis bet kokias juridinio asmens sudarytas sutartis? Kodėl?
34. Kokiais atvejais sutartis gali būti pripažinta negaliojančia ab initio ir kokiais – ex nunc?
35. Kokios yra sutarties atsisakymo teisinės pasekmės? Kuo sutarties atsisakymas skiriasi nuo sutarties nutraukimo ir sutarties negaliojimo?
36. Pagal kokius kriterijus turi būti sprendžiama, ar asmens teisės turi būti ginamos pagal Civilinio kodekso 6.204 straipsnį, ar pagal Civilinio kodekso 6.228 straipsnį?
37. Į kokias aplinkybes būtina atsižvelgti, sprendžiant, ar yra esminė šalių nelygybė pagal Civilinio kodekso 6.228 straipsnį? Ar vienoda šio straipsnio taikymo apimtis, vertinant verslo bei vartojimo sutartis?
38. Ar netesybos gali būti mažinamos remiantis Civilinio kodekso 6.228 straipsniu?

39. Ar restitucija yra savarankiškas pažeistų teisių gynimo būdas? Kodėl?
40. Ar skiriasi restitucijos taikymo taisyklės, kai sutartis nutraukiama ir kai pripažįstama negaliojančia?
41. Kokios reikšmės restitucijai vykdyti turi sutarčių skirstymas į vienkartinio įvykdymo ir tęstinio vykdymo?
42. Ar restitucijos teisiniams santykiams gali būti taikomos nepagrįsto praturtėjimo arba turto gavimo nuostatos?
43. Koks yra restitucijos ir sutartinės civilinės atsakomybės santykis? Ar, taikant civilinę atsakomybę, gali būti remiamasi restituciją reglamentuojančiomis teisės normomis, ir atvirkščiai?
44. Koks yra restitucijos ir vindikacijos institutų tarpusavio santykis?

⇒ *Užduotys*

1. Lietuvos darbo birža kreipėsi į teismą ir prašė nutraukti jos ir IĮ „Aliejus“ sudarytą vietinių užimtumo iniciatyvų projekto įgyvendinimo sutartį bei taikyti restituciją – grąžinti šiai įmonei sumokėtus 172 000 Lt. Lietuvos darbo birža nurodė, kad IĮ „Aliejus“ nevykdo sutartyje numatytų įsipareigojimų Lietuvos darbo biržai raštu teikti visą prašomą informaciją, su projekto įgyvendinimu ir valstybės teikiama parama darbo vietoms steigti susijusias ataskaitas ir dokumentus, informuoti darbo biržą ir kitus projekto dalyvius apie įvykius, kurie gali trukdyti vykdyti projektą ir atsakyti už šio vykdymo kokybę. IĮ „Aliejus“ paaiškino, jog informacijos neteikė dėl to, kad aliejaus spaudimo gamykloje vyko remontas, kurio metu gamybinis cechas pritaikytas neįgaliųjų poreikiams, o visi darbuotojai buvo išėję nemokamų atostogų. Dėl šios priežasties įmonė negalėjo įdarbinti siunčiamų nekvalifikuotų darbuotojų, nes paprasčiausiai nevykdė veiklos, o mokėti darbo užmokestį nekvalifikuotam darbuotojui vien dėl to, kad už jo įdarbinimą darbo birža pervedė tam tikrą sumą pinigų, prieštarautų teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams (Civilinio kodekso 1.5 str.), gerai moralei (Civilinio kodekso 1.81 str.), reikštų tokio darbuotojo nepagrįstą praturtėjimą (Civilinio kodekso 6.242 str.) ir pranašumo, lyginant su priverstinai atostogaujančiais darbuotojais, įgijimą. IĮ „Aliejus“ taip pat nurodė, kad ji yra vienintelė įmonė Lietuvoje, turinti Europos Sąjungos standartus atitinkančią gamyklą, o priteisus

172 000 Lt įmonei turėtų būti keliamas bankrotas ir būtų atleisti visi darbuotojai, kurie turėtų ieškotis visiškai kitos rūšies darbo. Tai nebūtų naudinga pačiai darbo biržai, nes ji pusę metų visiems 50 darbuotojų turėtų mokėti nedarbo draudimo išmokas. Nutraukti sutartį nėra pagrindo, nes įmonė gautus pinigus panaudos darbuotojų atlyginimams vėliau. Lietuvos darbo birža pareiškė, kad ši sutartis buvo *uberrimae fidei* sutartis, ji pasitikėjimą IĮ „Aliejus" prarado, todėl tęsti sutarties nebeketina.

a) Įvertinkite ir aptarkite, kokia tvarka turėtų būti nutraukiama šalių sudaryta sutartis.
b) Kaip manote, ar Lietuvos darbo birža teisėtai reikalauja nutraukti sutartį?
c) Paaiškinkite, ar pagrįsti IĮ „Aliejus" argumentai, dėl kurių sutartis neturėtų būti nutraukiama.
d) Įvertinkite šalių elgesį tinkamo sutarties vykdymo principų kontekste.
e) Ar galima teigti, kad šalių sudaryta sutartis yra uberrimae fidei sutartis? Ką tai reiškia? Ar šios sutarties nutraukimo pagrindams būdingi kokie nors ypatumai?
f) Kokį sprendimą priims teismas? Atsakymą pagrįskite.

2. J. Vardytė, iš banko gavusi kreditą, dalį jo panaudojo būstui pagerinti, dalį – kirpyklos, kurioje dirba pagal darbo sutartį, patalpų nuomai. J. Vardytė kreipėsi į teismą ir prašė iš banko priteisti nuostolius bei pakeisti kredito sutartį, nes 2009 m. šalių sudarytoje kredito sutartyje buvo nustatyta, jog už kreditą mokėtinos palūkanos perskaičiuojamos, pasikeitus šalies ekonominei padėčiai, infliacijai ar kitiems rodikliams. Be to, šalių sudaryta sutartis pavadinta Vartojimo kredito sutartimi. J. Vardytė paaiškino, jog Statistikos departamentas, vertindamas šalių galimybes ir ekonominius rodiklius, kasmet nustato bendrąjį vartotojų kainų indeksą, kuriam pasikeitus ji kreipėsi į banką, prašydama perskaičiuoti palūkanų dydį, tačiau atsakovas nieko neatsakė. J. Vardytės teigimu, dėl pasikeitusio vartotojų kainų indekso ir dėl to, kad palūkanų dydis nebuvo perskaičiuotas, ji patyrė 5 000 Lt 74 ct nuostolių. Bankas pateikė atsiliepimą, kuriame nurodė, jog jis neprivalėjo atsakyti į J. Vardytės pasiūlymą perskaičiuoti palūkanų dydį, nes šalių sutartyje buvo numatyta, jog palūkanos perskaičiuojamos, pasikeitus

ekonominei šalies padėčiai, infliacijai ar kitiems rodikliams, atsižvelgiant į Statistikos departamento pateiktą vartotojų kainų indeksą. Nors sutartyje neatskleista sąvoka „ar kitiems rodikliams“, tačiau ši nuostata, jei ir būtų taikoma, tai tik vartojimo sutarčiai. Anot banko, šalys turėjo galvoje ne kasmet keičiamą vartotojų kainų indeksą, o didesnės reikšmės pokyčius – pavyzdžiui, itin sumažėjusią ar padidėjusią infliaciją ir pan. Be to, bankas turi duomenų, kad lėšos buvo panaudotos net ne būstui pagerinti, o darbo vietai kirpykloje nuomoti, t. y. ieškovės verslui plėtoti, todėl šia nuostata negali būti remiamasi. J. Vardytė paaiškino, kad ji būstui pagerinti išleido mažiau pinigų, todėl likusius investavo į kirpyklos patalpų nuomą. Anot jos, kirpyklos vadovybė nepriima į darbą kirpėjų, kol jie patys neišsinuomoja kirpyklos patalpų. Atsakovas pareiškė reikalavimą pakeisti sutarties pavadinimą į „Kredito sutartis“, remiantis Civilinio kodekso 6.223 str., taip pat nurodė, kad J. Vardytė slepia mokesčius ir vertimosi verslu faktą, nes, dirbdama pagal darbo sutartį, ji dar nuomojasi patalpas darbo funkcijoms vykdyti. J. Vardytė savo ruožtu paaiškino, kad dėl tokių nesąžiningų banko interpretacijų ji nutraukia sutartį, nes su nesąžiningu kontrahentu ji nenorinti turėti jokių reikalų.

a) Kaip manote, ar šioje situacijoje įvardyta sutarties nuostata galėtų būti pagrindas perskaičiuoti palūkanų dydį?
b) Nurodykite, kokiu teisiniu pagrindu remdamasi J. Vardytė reiškia a) punkte aptariamą reikalavimą.
c) Ar reikalavimas įpareigoti perskaičiuoti palūkanas galėtų būti traktuojamas kaip prašymas pakeisti sutartį vienos iš šalių reikalavimu?
d) Kaip vertinate banko pateiktą priešpriešinį reikalavimą, kuriuo prašoma pakeisti sutarties pavadinimą „Vartojimo kredito sutartis“ ir pervadinti ją „Kredito sutartimi“? Ko šiuo prašymu siekiama?
e) Kokios reikšmės turi / gali turėti banko argumentai, kad „J. Vardytė slepia mokesčius ir vertimosi verslu faktą, nes, dirbdama pagal darbo sutartį, ji dar nuomojasi patalpas darbo funkcijoms vykdyti“?
f) Ar aptartos ginčo aplinkybės galėtų būti pagrindas J. Vardytei nutraukti sutartį? Jei taip, kokiu teisiniu pagrindu? Jei ne, kodėl?
g) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas dėl abiejų šalių reikalavimų? Atsakymą pagrįskite.

3. UAB „Romuva“ ir UAB „Karmen“ sudarė komercinių patalpų nuomos sutartį, kurios terminas – 10 metų. Toks terminas šalių susitarimu buvo nustatytas dėl to, kad UAB „Romuva“ 2007 m. pastatė didžiulį prekybos centrą ir paskelbė, kad itin palankiomis sąlygomis skubiai ieško nuomininkų, tačiau dėl palankių sąlygų suteikimo reikalavo sudaryti ne trumpesnio kaip 10 metų laikotarpio sutartį. UAB „Karmen“, kurios nuosavas administracinis pastatas buvo neseniai sudegęs, nenorėdama prarasti klientų ir išanalizavusi, kad kainos iš tiesų labai palankios, lyginant su analogiškų prekybos centrų 2007 m. balandžio kainomis, pasirašė nuomos sutartį. Šalys susitarė, kad nuomos sutartis gali būti nutraukta tik jei kita šalis iš esmės pažeidžia sutartį, pavyzdžiui, nuolat nemoka nuomos mokesčio. UAB „Karmen“ nuo 2009 m. sausio, ištikus ekonominei krizei, dažnai vėluodavo mokėti nuomos mokestį, tačiau, iš nuomotojo UAB „Romuva“ gavusi raštišką priminimą, iškart, tą pačią dieną, susimokėdavo. UAB „Romuva“ įsitikinimu, tai, kad UAB „Karmen“ nuolat sumoka tik paraginta raštu, yra pagrindas nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo, todėl bendrovė pranešė, jog vienašališkai nutraukia sutartį. UAB „Karmen“ teisme nutarė ginčyti tokį vienašališką sutarties nutraukimą, nes ginčo metu skolos nuomotojui neturėjo. UAB „Karmen“ įsitikinimu, tai liudija, kad sutartis nepažeista, be to, ji niekada nevėluodavo atsiskaityti daugiau kaip 20–30 dienų ir priminus kiekvieną kartą tuoj pat sumokėdavo. Be to, UAB „Karmen“ tuo pačiu ieškiniu prašė sumažinti nuomos mokestį remdamasi Civilinio kodekso 6.204 str. aplinkybėmis – dėl nenugalimos jėgos, t. y. ekonominės krizės, kurios niekas negalėjo numatyti. Ekonominė krizė būtent UAB „Karmen“ yra nenugalima jėga, nes bendrovė prekiauja prabangia kosmetika, išskirtinės kokybės drabužiais, teikia tailandietiško ir afrikietiško stiliaus dizaino paslaugas, o tokių paslaugų poreikis ir paklausa per krizę labai sumažėjo. Be to, UAB „Romuva“ apie tai, kad nutraukia sutartį, pareiškė žodžiu, o remiantis Civilinio kodekso 6.183 str. „rašytinė sutartis, kurioje yra išlyga, kad sutartį pakeisti ar papildyti arba ją nutraukti galima tik raštu, negali būti pakeista, papildyta ar nutraukta kitokiu būdu“.

a) Paaiškinkite, ar šioje situacijoje nurodytas aplinkybes galima traktuoti kaip esminį sutarties pažeidimą. Kodėl?
b) Kaip vertinate UAB „Karmen“ ieškinį, kuriuo bendrovė prašė sumažinti nuomos mokestį, remdamasi Civilinio kodekso 6.204 str. aplinkybėmis?

c) Ar kokios nors įtakos, sprendžiant šalių ginčą, galėtų turėti faktas, kad b) punkte įvardytas ieškinys pateiktas, kai nuomotojas pareiškė, kad vienašališkai nutraukia sutartį ?
d) Kokia forma turėjo būti pateiktas pranešimas, kad sutartis vienašališkai nutraukiama? Ar teisi nuomotoja UAB „Romuva“?
e) Ar ekonominė krizė gali būti laikoma nenugalima jėga? Atsakydami aptarkite visus nenugalimos jėgos požymius.
f) Paaiškinkite, ar tuo pačiu ieškiniu galima ginčyti sutarties nutraukimo teisėtumo faktą ir reikalauti pakeisti tam tikras sutarties sąlygas. Kodėl?
g) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas? Kodėl?

4. 2010 m. liepos 7 d. UAB „Du“ ir UAB „Labas“ sudarė paskolos sutartį, pagal kurią UAB „Labas“ buvo suteikta 352 000 Lt paskolos suma administracinėms patalpoms pirkti. Šalys susitarė, jog, sutartį pažeidus, kreditorius turi teisę likus dešimčiai dienų iki planuojamo sutarties nutraukimo raštu pranešti skolininkui, kad sutartį nutraukia, šį terminą skaičiuojant nuo pranešimo išsiuntimo dienos. UAB „Labas“ pažeidus sutartį, UAB „Du“ jai išsiuntė pranešimą, kad sutartį vienašališkai nutraukia, ir kreipėsi į notarą dėl vykdomojo įrašo hipotekos lakšte. Gavusi įrašą, UAB „Du“ nedelsdama kreipėsi į antstolį, prašydama priverstinai išieškoti 155 200 Lt 33 ct skolos, išieškojimą vykdant iš įkeistų administracinių patalpų. UAB „Labas“, pamačiusi areštuotą turtą, kreipėsi į teismą, kuriame ginčijo išieškojimo pagrįstumą, nes: a) prieš kreipiantis į notarą dėl vykdomojo įrašo išdavimo, o vėliau – į antstolį, privalėjo būti nutraukta sutartis; b) notaras nesiaiškino, kodėl sutartis nevykdoma, nors turėjo tai padaryti. UAB „Du“ paaiškino, kad sutartis buvo nutraukta vienašališkai, iš esmės pažeidus sutartį, o dėl to, kad UAB „Labas“ iki šiol negavo laiško apie sutarties nutraukimą, kalti AB „Lietuvos paštas“ darbuotojai, netinkamai vykdantys savo pareigas. Notaras, į bylą įtrauktas trečiuoju asmeniu, nurodė, kad UAB „Labas“ turėjo suprasti, jog sutartis gali būti nutraukta, nes netinkamai vykdė prievolę, tačiau notaras tokių duomenų reikalauti neprivalo. Notaras remiasi civilinės teisės subjektų sąžiningumo prezumpcija, be to, sutartyje numatyta, kad ji laikoma nutraukta praėjus 10 dienų nuo laiško išsiuntimo, tad jis negalįs kvestionuoti teisėtos ir galiojančios sutarties sąly-

gos (Civilinio kodekso 6.189 str.). Notaras taip pat neturėjo duomenų, kad UAB „Labas“ veiklos adresas nesutampa su registracijos adresu, tačiau tai nieko nekeičia, nes sutartis vykdyta netinkamai.

a) Kokie Civilinio kodekso straipsniai reglamentuoja aptariamos sutarties nutraukimo rūšies procedūrą?
b) Ar kreditoriaus elgesys, nutraukiant sutartį, atitiko a) punkte įvardytų nuostatų turinį bei jų taikymo praktiką?
c) Kaip vertinate argumentų, kuriais remdamasi UAB „Labas“ ginčija išieškojimą, pagrįstumą?
d) Ar galima pradėti išieškojimą pagal hipotekos lakštą, prieš tai nenutraukus sutarties, iš kurios kilusių įsipareigojimų įvykdymas buvo užtikrintas hipoteka?
e) Ar šioje situacijoje sutartis laikytina nutraukta?
f) Kokias aplinkybes tikrina notaras, išduodamas vykdomąjį įrašą?
g) Kaip manote, ar teismas tenkins UAB „Labas“ reikalavimą? Kodėl?

5. UAB „BPT“ ir UAB „TBS“ bylinėjimosi teisme metu sudarė taikos sutartį, kuri buvo patvirtinta teismo nutartimi. Taikos sutarties 8 punkte buvo numatyta, kad sutartis gali būti nutraukta vienašališkai, nesikreipiant į teismą, jei UAB „TBS“ tris kartus iš eilės pažeidžia įmokų grafiką, o pradelsta skola viršija 10 000 Lt. Kadangi UAB „TBS“ sutarties nuostatų tinkamai nevykdė ir susikaupė 19 500 Lt skola, UAB „BPT“ informavo kitą šalį, kad nutraukia taikos sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo, ir jau kreipėsi į teismą, prašydama nutraukti šią sutartį. Teismui paaiškino, kad atsakovas ir toliau nevykdo prisiimtų įsipareigojimų, todėl teismo prašė nutartyje konstatuoti, kad sutartis nutraukta. Taip pat UAB „BPT“ teismo prašė priteisti 9,36 proc. procesinių palūkanų nuo sutarties pažeidimo dienos iki teismo nutarties priėmimo dienos.

a) Paaiškinkite, kokia tvarka gali būti nutraukiama teismo patvirtina sutartis.
b) Ar turi reikšmės nutraukiamos sutarties rūšis (t. y. kad nutraukiama taikos sutartis)? Kodėl?
c) Kaip manote, kaip kitaip savo pažeistas teises galėjo ginti UAB „BPT“?

d) Kokius teisių gynybos būdus patartumėte naudoti UAB „TBS“?
e) Paaiškinkite, kokį sprendimą priims teismas.

6. G. ir D. Vardai su J. ir K. Pavardėnais sudarė pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią pirkėjai J. ir K. Pavardėnai turėjo sumokėti 200 000 Lt per vieną mėnesį nuo sutarties pasirašymo dienos. Sutartyje buvo užfiksuota, jog G. ir D. Vardams šie pinigai labai reikalingi naujam būstui įsigyti. Ieškovai G. ir D. Vardai nurodė, kad dėl aplaidaus atsakovų elgesio – kainos nesumokėjimo – kiekvieną mėnesį už nuomą ieškovai turėjo mokėti po 560 Lt bei atskirai – už komunalines paslaugas, todėl, remdamiesi sutartinės civilinės atsakomybės taisyklėmis, iš J. ir K. Pavardėnų – buto pirkėjų – prašo priteisti iki sutartyje nustatyto termino nesumokėtą buto kainos dalį (150 000 Lt), 5 proc. palūkanų, remiantis Civilinio kodekso 6.210 str., 5 proc. metinių palūkanų, remiantis Civilinio kodekso 6.37 str., bei 0,05 proc. delspinigių pagal Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymą, nes ir ieškovai, ir atsakovai yra vartotojai Civilinio kodekso 1.39 str. prasme. Be to, G. ir D. Vardai prašė teismo iš atsakovų priteisti 560 Lt nuostolių ir apytiksliai 230 Lt komunalinių mokesčių, mokamų kiekvieną mėnesį, kurie taip pat laikytini nuostoliais. Nuo šių sumų prašė priteisti 5 proc. palūkanų, remiantis Civilinio kodekso 6.210 str., bei 5 proc. metinių palūkanų, remiantis Civilinio kodekso 6.37 str. Vėliau ieškovai ieškinį patikslino ir prašė sutartį pripažinti negaliojančia dėl to, kad atsakovai, pasirašydami pirkimo–pardavimo sutartį, suvokė, jog reikalingos pinigų sumos neturi, o tai, kas neįvykdoma, negali būti prievolės dalyku (Civilinio kodekso 6.3 str.). Dėl šių priežasčių, toliau laikant sutartį galiojančia, būtų pažeisti G. ir D. Vardų bei trijų jų vaikų teisėti lūkesčiai ir interesai.

a) Aptarkite, kuo skiriasi reikalavimas nutraukti sutartį nuo reikalavimo pripažinti tokią sutartį negaliojančia. Ar skiriasi sutarties nutraukimo ir negaliojimo teisinės pasekmės?
b) Įvertinkite pirmojo (iki patikslinimo) ieškovų – G. ir D. Vardų – reikalavimo pagrįstumą.
c) Įvertinkite antrojo (patikslinto) ieškovų reikalavimo pagrįstumą ir galimybę jį tenkinti.

d) Ar atsakymai į b) ir c) punktuose įvardytus klausimus keistųsi, jei būtų nustatyta, kad šalys sudarė ne notarinės, o paprastos rašytinės formos sutartį? Kodėl?
e) Kaip manote, kokį sprendimą ir kokiu teisiniu pagrindu priims teismas? Atsakymą pagrįskite.

7. UAB „Gyvenimiška pasaka“ nurodė, kad UAB „Kabina“ iki galo neatsiskaitė už jai pristatytas stalo knygas su kalendoriumi ir prašė priteisti skolą – iš viso 12 569 Lt 50 ct. UAB „Kabina“ pateikė priešieškinį, kuriuo teismo prašė pripažinti negaliojančia pirkimo–pardavimo sutarties dalį ir taikyti restituciją, nes kalendoriai yra nekokybiški – juose netaisyklingai įrašytas žodis „trečiadienis“, kuris kartojasi kiekvieną savaitę. Be to, kiekvieno mėnesio kalendoriaus trečiajame stulpelyje datos išdėstytos atbuline tvarka. Dėl to, norint nustatyti konkrečią tos savaitės dienų datą, reikia gerokai pasukti galvą, skaičiuojant iš antro galo. UAB „Kabina“ taip pat nurodė, kad, teismui nepripažinus sutarties dalies negaliojančia, ji bet kokiu atveju atsisako vykdyti konkrečią sutarties dalį, nes kitos šalies veiksmų neteisėtumas UAB „Kabina“ atleidžia nuo sutarties vykdymo. UAB „Gyvenimiška pasaka“, teikdama atsiliepimą, paaiškino, kad jai nesuprantama, kokį reikalavimą pareiškė UAB „Kabina“ – ar pripažinti sutarties dalį negaliojančia, ar atleisti nuo sutarties vykdymo, ar tai reiškia, kad ji siekia atsisakyti sutarties. Jai reiškiant ieškinį tokiu būdu, UAB „Kabina“ pripažįsta, kad nėra tikra dėl savo teisių pažeidimo fakto. Be to, UAB „Kabina“ dalį stalo knygų jau pardavė ir iš pirkėjų negavo jokių pretenzijų, todėl šis faktas liudija, kad kalendoriai buvo kokybiški. Jei teismas taikytų restituciją, tai reikštų, kad visi UAB „Kabina“ pirkėjai taip pat turėtų grąžinti įsigytas prekes, o tai prieštarauja civilinės apyvartos esmei, sąžiningų įgijėjų interesams, sąžiningai dalykinei praktikai ir šalių bendradarbiavimo principui, kurio nesilaikymas pačiai UAB „Kabina“ gali sukelti civilinę atsakomybę.

a) Paaiškinkite, kokių teisinių pasekmių sukelia sutarties dalies pripažinimas negaliojančia.
b) Kuo skiriasi sutarties ar jos dalies negaliojimo teisinės pasekmės nuo tų pasekmių, kurios kyla atsisakius sutarties arba atleidus šalį nuo sutarties vykdymo?

c) Koks yra atsisakymo nuo sutarties ir sutarties negaliojimo santykis? Ar reikalavimas pripažinti sutartį ar jos dalį negaliojančia reiškia ir sutarties atsisakymą?
d) Kaip manote, kokį konkretų reikalavimą norėjo pareikšti UAB „Kabina“?
e) Kokių teisinių pasekmių galėtų sukelti sutarties dalies pripažinimas negaliojančia UAB „Kabina“ pirkėjams?
f) Kokia restitucijos taikymo įtaka tretiesiems asmenims, šiuo atveju – pirkėjams?
g) Kaip manote, ar tenkintinas UAB „Gyvenimiška pasaka“ ieškinys ir UAB „Kabina“ priešieškinis? Kodėl? Atsakymą pagrįskite.

8. UAB „Statyba“ ir J. Vardaitis sudarė preliminariąją būsimo buto pirkimo–pardavimo sutartį. J. Vardaitis iš anksto sumokėjo 10 000 Lt, o iš viso butas kainavo 220 000 Lt. Šalys susitarė, kad kuriai nors iš jų atsisakius sudaryti pagrindinę sutartį, kaltoji šalis moka 20 000 Lt baudą. J. Vardaičiui radus geresnį butą, o UAB „Statyba“ nesutikus sumažinti kainos, šis pareiškė, kad nutraukia preliminariąją sutartį. UAB „Statyba“ pareikalavus sutartos 20 000 Lt baudos, J. Vardaitis kreipėsi į teismą ir prašė pakeisti sutarties sąlygą, sumažinant baudos, nutraukus sutartį, dydį nuo 20 000 Lt iki 1 000 Lt, nes jis jau yra sumokėjęs įmonei 10 000 Lt už butą, o netesybos nemažinamos tik tada, kai jos jau sumokėtos. Be to, netesybos mažintinos ir dėl to, kad prievolė iš dalies įvykdyta (Civilinio kodekso 6.73 str. 2 d.). Papildomai J. Vardaitis rėmėsi tuo, kad UAB „Statyba“, žinodama, jog kitos statybos įmonės pardavinėja butus už šiek tiek mažesnę kainą, tikriausiai sąmoningai įrašė tokią didelę baudą, kad klientas nenutrauktų sutarties. Anot J. Vardaičio, jis turėjo galimybę derinti tik kai kurias sutarties nuostatas (dėl buto, dėl kainos, dėl įmokų ir statybos terminų, dėl pagrindinės sutarties sudarymo termino), t. y. sutartis sudaryta prisijungimo būdu, dėl to jis atsisako sutarties sąlygos, numatančios 20 000 Lt baudą, dėl esminės šalių nelygybės (Civilinio kodekso 6.228 str.) ir prašo ją pakeisti į 1 000 Lt baudą. Anot J. Vardaičio, UAB „Statyba“ realių nuostolių nepatirs, nes butą nupirks kas nors kitas, o ji ir taip yra gavusi 10 000 Lt. Primokėjus dar 20 000 Lt, UAB „Statyba“ nepagrįstai praturtėtų vartotojų (butų pirkėjų) sąskaita. UAB „Statyba“ teismui papildomai pateiktuose rašytiniuose

paaiškinimuose nurodė, kad esmine šalių nelygybe galima remtis tik tol, kol sutartis galioja, nes ją nutraukus nebelieka esminės šalių nelygybės, net jei tokia ir buvo.

a) Paaiškinkite, koks likimas ištiktų sumokėtą 1 .000 Lt sumą, jei teismas sumažintų netesybų dydį.
b) Kaip vertinate J. Vardaičio argumentus, kuriais remdamasis jis prašo mažinti netesybų dydį?
c) Paaiškinkite, kaip reikėtų kvalifikuoti J. Vardaičio pareikštą prašymą.
d) Kokie reikalavimai keliami sutarčiai ar jos sąlygoms, kad sutartį ar jos nuostatas būtų galima naikinti ar keisti dėl esminės šalių nelygybės?
e) Kaip manote, ar konkrečiu atveju tenkintinas J. Vardaičio reikalavimas? Atsakymą pagrįskite.

9. V. Vardenis kreipėsi į teismą ir nurodė, kad, remdamasis Civilinio kodekso 6.66 str., prašo pripažinti negaliojančiais šiuos aktus: V. Pavardenės ir A. Vardonienės sudarytą pinigų dovanojimo sutartį, A. Pavardenio rašytinį sutikimą ją sudaryti ir taikyti restituciją. Ieškovas nurodė, kad teismo sprendimu iš A. ir V. Pavardenių jam yra priteista skola, o ginčijami sandoriai pažeidžia jo teises, nes dėl jų skolininkai tapo nemokūs. Atsakovai A. ir V. Pavardeniai atsiliepime paaiškino, jog nesąžininga pripažinti visą dovanojimo sandorį negaliojančiu, nes jie padovanojo 47 000 Lt, o V. Vardeniui skolingi tik 23 000 Lt. Be to, dovanojimo sutartimi A. Vardonienei iš tikrųjų grąžinta skola, priteista dar anksčiau, nei jie pasiskolino iš V. Vardenio. Atsiliepime taip pat buvo nurodyta, kad pinigai – tai rūšies požymiais apibrėžti objektai, jie nėra materialūs daiktai, kuriuos būtų galima grąžinti ir juos pardavus išieškoti, nes A. Vardonienė niekaip nesugebėtų grąžinti tų pačių lėšų. V. Vardenis proceso metu patikslino ieškinį ir nurodė, kad *actio Pauliana* ieškinys reiškiamas solidariai visiems atsakovams, įskaitant ir A. Vardonienę, nes ir ji buvo nesąžininga, jei sutiko priimti skolą, įformintą dovanojimo sutartimi, arba yra nesąžininga dėl to, kad siekė padėti A. ir V. Pavardeniams išvengti skolos V. Vardeniui grąžinimo. Taigi V. Vardenis teismo prašė nukreipti reikalavimą ne tik į A. ir V. Pavardenių lėšas, bet ir į A. Vardonienės lėšas. A. Vardonienė, su-

žinojusi apie tokį prašymą, teisme paaiškino, kad V. Vardenis pirmiausia turėtų susimokėti visų atskirų reikalavimų žyminį mokestį, nes reikalavimas pripažinti sandorį negaliojančiu ir reikalavimas taikyti restituciją – du savarankiški kreditoriaus teisių gynimo būdai. A. Vardonienės nuomone, visą sutartį pripažinti negaliojančia būtų galima nebent tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad sutuoktiniai kitiems kreditoriams turi daugiau skolų.

a) Paaiškinkite, koks yra reikalavimo pripažinti sandorį negaliojančiu actio Pauliana pagrindu ir reikalavimo taikyti restituciją tarpusavio santykis.
b) Kaip manote, ar reikalavimas pripažinti sandorį negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu gali būti reiškiamas solidariai visiems nurodytiems atsakovams? Kodėl?
c) Kokių ypatumų *actio Pauliana* byloje turi sandorio pripažinimo negaliojančiu teisinės pasekmės? Kokios jos?
d) Paaiškinkite, kokiu mastu pagal situacijoje pateiktas aplinkybes teismas galėtų pripažinti sandorį negaliojančiu. Ar sandorio negaliojimo apimčiai gali turėti reikšmės tai, kad sutuoktiniai kitiems kreditoriams turi daugiau skolų?
e) Ar teismas, tenkinęs *actio Pauliana*, gali nurodyti vykdyti išieškojimą iš A. Vardonienės lėšų? Kodėl?
f) Kaip manote, ar pinigai gali būti actio Pauliana objektu? Kodėl?
g) Aptarkite, kaip ir nuo kokių reikalavimų šioje byloje turėtų būti mokamas žyminis mokestis.
h) Kaip manote, kokį sprendimą priims teismas?

10. Prokuroras, gindamas viešąjį interesą, prašė pripažinti negaliojančia valstybinės žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį ir taikyti restituciją, nes F. Vardučiui parduotas valstybinės reikšmės miškas, išimtinės nuosavybės teise galintis priklausyti tik valstybei. Teismas sutartį pripažino negaliojančia ir taikė restituciją – žemės sklypą grąžino jį pardavusiai Nacionalinei žemės tarnybai, o Valstybinę mokesčių inspekciją, Finansų ministeriją ir Nacionalinę žemės tarnybą įpareigojo F. Vardučiui grąžinti jo dar apskrities viršininko administracijai sumokėtas sumas. Teismas pažymėjo, kad, nelikus apskričių, nebeliko ir apskrities viršininko administracijų, todėl restitucijos pareiga priteistina vykdyti iš tų subjektų, kuriems

apskrities viršininko administracija pervedė pinigus, nes darytina išvada, jog šių lėšų apimtimi minėtos institucijos laikytinos perėmusiomis apskrities viršininko administracijos teises. Savo ruožtu F. Vardutis teisme paaiškino, kad dėl valstybės institucijų neapdairaus elgesio jis patirs dar daugiau nuostolių, nei patyrė, nes, sudaręs sutartį tik su apskrities viršininko administracija, dabar turės pinigų laukti net iš trijų subjektų. Ginčui vykstant teisme, buvo gautas valstybės įgaliotos institucijos reikalavimas grąžinti F. Vardučiui perduotą turtą, remiantis Civilinio kodekso 4.95 str.

a) Ar galima sutartį pripažinti negaliojančia, remiantis sandorių negaliojimo pagrindais? Nurodykite, kokiu teisiniu pagrindu teismas galėjo pripažinti sutartį negaliojančia.
b) Paaiškinkite, kaip F. Vardutis galėtų apginti savo pažeistas teises. Kokie galėtų būti jo skundo argumentai?
c) Paaiškinkite, kaip vertinate valstybės įgaliotos institucijos reikalavimą grąžinti F. Vardučiui perduotą turtą, remiantis Civilinio kodekso 4.95 str. Kuo galėtų būti grindžiamas toks reikalavimas?
d) Suformuokite F. Vardučio apeliacinio skundo teisinį ir faktinį pagrindą. Atsakymą pagrįskite.

11. 2013 m. spalio 1 d. V. Pavardenis buvo informuotas, kad gali atvykti į UAB „XYZ“ būstinę pasirašyti pagrindinės Sutarties. V. ir S. Pavardeniai labai nudžiugo, nes nuo Sutarties 6.2.2. punkte nurodyto termino pabaigos šio pranešimo laukė jau visą pusmetį. Šalys pasirašė priėmimo–perdavimo aktą, Nekilnojamojo turto registre įsiregistravo nuosavybės teises į Butą, tačiau sutuoktinius gerokai suglumino Sutarties 10.6. punkto nuostata, kurioje buvo numatyta, jog ši Sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo dienos ir galioja iki bus tinkamai įvykdytos sutartinės prievolės, išskyrus sąlygas, kurios pagal savo esmę lieka galioti ir visiškai įvykdžius Sutartį. V. Pavardenis nedelsdamas atvyko į UAB „XYZ“ būstinę pasiteirauti, kaip gali taip būti, kad net pasibaigus sutarčiai kai kurios nuostatos dar lieka galioti. Jam buvo paaiškinta, kad prievolių pabaigos pagrindai yra numatyti Civilinio kodekso 6.123–6.144 str., o sutarčių pabaigos pagrindai – Civilinio kodekso 6.217–6.228 str. nuostatose. Dėl šios priežasties, tinkamai įvykdžius prievolę, sutartis nepasibaigia ir jos nuostatos gali ir toliau likti galioti. V. Pavardenis gerokai sunerimo dėl tokių UAB „XYZ“ vadovės paaiškinimų ir dėl to nuvyko pasikonsultuoti su teisininku.

a) Paaiškinkite, ar prievolių pabaigos pagrindai ir sutarčių pabaigos pagrindai yra tapatūs.
b) Išnagrinėkite Sutartį ir nustatykite, koks yra šios Sutarties pasibaigimo pagrindas. Su kuo jis siejamas?
c) Ar pagal šios Sutarties nuostatas galima teigti, kad ji baigiasi, šalims sudarius pagrindinę sutartį?
d) Ar prievolės pabaiga automatiškai lemia ir sutarties, iš kurios kilusi prievolė, pabaigą?
e) Ar tinkamai įvykdyta sutartis (iš sutarties kylanti prievolė) lieka galioti toliau? Raskite konkrečių pateiktos Sutarties nuostatų, kurios pagal savo esmę galėtų galioti ir įvykdžius prievolę.
f) Kaip manote, kokį paaiškinimą V. Pavardeniui pateiks teisininkas? Pateikite atsakymą V. Pavardeniui.

- ***Literatūra***

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Aviža, S., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
3. Balčikonis, R. Esminio sutarties pažeidimo samprata pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*. 2004, 51 (43).
4. Baranauskas, E., *et al. Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
5. Dambrauskaitė, A. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos. *Jurisprudencija*. 2003, 37 (29).
6. Dambrauskaitė, A. Simuliacijos samprata Europos šalių sutarčių teisėje. *Socialinių mokslų studijos*. 2011, 3 (4).
7. Jarulaitis, M. Vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai, tvarka bei pasekmės Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje. *Teisės problemos*. 2006, 2 (52).
8. Kadner Graziano, Th. *Comparative Contract Law. Cases, Materials and Exercises*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
9. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 1 knyga. Bendrosios nuostatos.* Vilnius: Justitia, 2001.
10. Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003.
11. Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 1996.

12. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR).* Full Edition. Von Bar, C.; Clive, E. (eds.). München: Sellier European Law Publishers, 2009.
13. *Principles of European Contract Law (PECL).* <http://frontpage.cbs.dk/law/commission_ on_european_contract_law/>.
14. *Principles of European Contract Law. Parts I and II* (*Combined and Revised*). Lando, O., *et al.* The Hague: Kluwer Law International, 2000.
15. Smaliukas, K. Esminio sutarties pažeidimo samprata ir nustatymo kriterijai. *Juristas*. 2007, 3.
16. Stefan, V.; Kleinheisterkamp, J. (eds.). *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2009.
17. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010.* <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/blackletter2010-english.pdf>.

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-297/2012 (*dėl sutarties nutraukimo pagrindų santykio*).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-346/2004 (*dėl vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų ir tvarkos; esminio sutarties pažeidimo sampratos ir kriterijų*).
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 15 d. konsultacija Nr. A3-104 (*dėl vienašališko sutarties nutraukimo joje numatytais atvejais*).
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2012 (*dėl sutartyje numatyto vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų ir sutarties nutraukimo, esant esminiam sutarties pažeidimui*).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2009 (*dėl pranešimo apie vienašališką sutarties nutraukimą ne teismo tvarka*).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012 *(dėl favor contractus principo; bendrųjų ir specialiųjų kreditoriaus teisių gynimo būdų ir jų santykio; kreditoriaus teisės vienašališkai nutraukti sutartį prieš terminą sutartyje numatytais pagrindais; termino praleidimo sutartinėje prievolėje; sutarties keitimo pagal CK 6.204 straipsnį santykio su sutarties nutraukimu).*

7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-474/2008 (*dėl sutarties nutraukimo teisėtumo ir sutarties nutraukimo pagrindų tarpusavio santykio*).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-498/2009 (*dėl sutarties nutraukimo, kai apie jį pranešama atstovui, galiojimo*).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-102/2011 (*dėl įspėjimo apie sutarties nutraukimą termino teisinės reikšmės*).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2012 (*dėl pranešimo apie vienašališką sutarties nutraukimą reikšmės ir tinkamumo; žinojimo prezumpcijos pagal CK 6.166 straipsnį taikymo*).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2009 *(dėl sutarties nutraukimo taisyklių, praleidus prievolės įvykdymo terminą).*
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-473/2010 (*dėl esminio sutarties pažeidimo sampratos pagal CK 6.204 straipsnį*).
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-212/2012 (*dėl esminio sutarties pažeidimo, kaip vienašališko sutarties nutraukimo pagrindo*).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2012 (*dėl sutarties nutraukimo, esant esminiam sutarties pažeidimui, atribojimo nuo sutarties nutraukimo remiantis CK 6.204 straipsniu*).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2012 (*dėl dviejų skirtingų teisinės gynybos būdų – sutarties sąlygų pakeitimo, pasikeitus sutartinių įsipareigojimų vykdymo aplinkybėms (CK 6.204 straipsnis), ir sutarties nutraukimo (CK 6.217 straipsnis) – konkurencijos ir jų taikymo*).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2011 (*dėl preliminariosios sutarties nutraukimo, remiantis esminiu sutarties pažeidimu*).
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-6/2008 (*dėl prievolės dalyko įmanomumo santykio su esminiu sutarties pažeidimu*).
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-272/2011 (*dėl tinkamo kredito sutarties nutraukimo prieš terminą*

kaip sąlygos hipotekos kreditoriaus teisei kreiptis dėl skolos išieškojimo įgyvendinti).

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2012 (*dėl sutarties nutraukimo ir nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo santykio*).
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2008 *(dėl atsakomybės, atsirandančios iš susitarimo dėl sutarties nutraukimo).*
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2008 (*dėl vienašališko sutarties nutraukimo ir reikalavimo atlyginti nuostolius*).
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-177/2005 (*dėl teisėto sutarties nutraukimo teisinių pasekmių*).
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2012 (*dėl sutarties nutraukimo ir nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo santykio*).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-568/2010 (*dėl sutarties nutraukimo ir negaliojimo institutų santykio*).
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2009 (*dėl sandorių (sutarčių) negaliojimo instituto paskirties; absoliutaus ir santykinio sutarčių negaliojimo teisinių pasekmių; sutarties nutraukimo teisinių padarinių; sutarčių nutraukimo ir negaliojimo institutų santykio*).
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2007 (*dėl absoliučiai ir santykinai negaliojančių sutarčių; juridinio asmens dalyvių teisės kreiptis dėl sutarties pripažinimo negaliojančia*).
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-147/2007 (*dėl niekinių ir nuginčijamų sandorių; dėl teismo teisės ex officio konstatuoti niekinio sandorio faktą*).
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-975/2003 (*dėl šalies teisės atsisakyti sutarties ar atskiros jos sąlygos pagal CK 6.228 straipsnį*).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-257/2005 (*dėl pagal paskolos sutartį mokėtinų palūkanų mažinimo remiantis CK 6.228 straipsniu*).
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006 (*dėl netesybų mažinimo pagal CK 6.228 straipsnį*).

31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-106/2010 (*dėl galimybės mažinti netesybas taikant CK 6.228 straipsnį*).
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (*dėl galimybės mažinti netesybas taikant CK 6.228 straipsnį*).
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-106/2010 (*dėl esminės šalių nelygybės preliminariosios sutarties atveju*).
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-561/2011 (*dėl restitucijos sampratos ir CK 4.96 straipsnio taikymo galimumo restitucijos atveju*).
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2011 (*dėl restitucijos ir vindikacijos santykio*).
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2010 (*dėl restitucijos ir sutarties nutraukimo santykio*).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012 (*dėl restitucijos ir civilinės atsakomybės santykio sutarties nutraukimo atveju*).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2010 (*dėl restitucijos, kaip sutarties nutraukimo padarinio, ir esminio sutarties pažeidimo*).

PAVYZDINĖ SUTARTIS

Preliminarioji būsimojo turto pirkimo–pardavimo sutartis
Nr. XXX-XX-X

Vilnius, du tūkstančiai dvyliktųjų metų lapkričio mėnesio dvidešimt antroji diena

Mes, **UAB XYZ**, juridinio asmens kodas XXXX, kurios registruota buveinė yra XXXX, duomenys apie įstaigą kaupiami ir saugomi Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registre, atstovaujama Plėtros departamento direktorės Vardės Pavardienės, veikiančios pagal XXX-XX-XX įgaliojimą Nr. XXX, toliau sutartyje – **Pardavėjas,**
ir
VARDENIS PAVARDENIS, asmens kodas XXXX, pasas Nr. XXXX, išduotas XXXX-XX-XX, gyv. XXXX g. X-XX, Vilnius, toliau sutartyje – **Pirkėjas,**
kartu toliau sutartyje – Šalys, o kiekviena atskirai – Šalis, sudarėme šią preliminariąją būsimo turto pirkimo–pardavimo sutartį (toliau – Sutartis).

SUTARTIES SĄVOKOS:

Šalys susitaria, kad šios toliau įvardytos ir Sutartyje vartojamos sąvokos, apibrėžimai ir sutrumpinimai turės tokias reikšmes, nebent Sutarties tekste būtų atskirai nurodyta kitaip:

Bendras buto plotas – kvadratiniais metrais apskaičiuojamas erdvės tarp išorinių buto sienų dydis, kuris skaičiuojamas neįskaitant sanitarinio mazgo erdvę nuo kitų buto erdvių skiriančių vidinių sienų (pertvarų) užimamo ploto, tačiau įskaitant visų kitų buto vidinių sienų (pertvarų) užimamą plotą.

Dalinė apdaila – PARDAVĖJO pasitelktų rangovų, tiekėjų ir trečiųjų asmenų atlikti darbai, nurodyti šios Sutarties 3 priede,kurių atlikimas įeina į bendrą Sutarties kainą.

Būtinoji apdaila – PIRKĖJO lėšomis atliekami darbai, suprantami kaip buto apdailos įrengimas, kurie turi atitikti teisės norminių aktų keliamus reikalavimus, t. y. turi būti atlikti vadovaujantis statybos techniniais reglamentais STR 1.11.01:2002„Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ ir STR 1.08.02:2002 „Statybos darbai“ bei vėlesniais jų papildymais ir pakeitimais, kuriuos PIRKĖJAS privalo atlikti Sutartyje nurodytomis sąlygomis bei terminais ir kurie neįeina į bendrą Sutarties kainą.

Visos kitos Sutartyje vartojamos sąvokos ir apibrėžimai turi tokias reikšmes, kokios yra pateiktos Sutarties tekste.

1. SUTARTIES DALYKAS

1.1. Pagal šios Sutarties sąlygas PARDAVĖJAS įsipareigoja pasitelkęs rangovus, tiekėjus ir trečiuosius asmenis pastatyti ir parduoti, o PIRKĖJAS už šioje Sutartyje nurodytą kainą nupirkti ir tuo tikslu notarine forma sudaryti pagrindinę pirkimo–pardavimo sutartį (toliau – PAGRINDINĖ SUTARTIS) dėl viso toliau nurodyto nekilnojamojo turto:

1.1.1. Statomas keturių kambarių butas Nr. XX (toliau Sutartyje – BUTAS) yra daugiabučio gyvenamojo namo Nr. 1, esančio Saulės g. 193, Vilniuje (toliau – NAMAS), penktame aukšte (BUTO vidinis išplanavimas pateikiamas priede Nr. 1). Preliminarus BUTO plotas 111,12 (šimtas vienuolika ir dvylika šimtųjų) kv. m., preliminarus balkono ir / arba terasos plotas 8,15 (aštuoni ir penkiolika šimtųjų) kv. m. Buto langai – į pietus ir vakarus.

1.1.2. Garažas Nr. XX (toliau – Garažas) požeminėje automobilių stovėjimo aikštelėje (2 priedas). Preliminarus Garažo plotas 11,43 (vienuolika ir keturiasdešimt trys šimtosios) kv. m.

1.2. Šalys susitaria, kad Sutarties 1.1 punkte nurodyti preliminarūs BUTO bei balkono ir / arba terasos plotai bus patikslinti pagal kadastrinių matavimų bylos duomenis. Atsižvelgiant į tai, PAGRINDINĖJE SUTARTYJE galimas ir leidžiamas nukrypimas nuo nurodytų preliminarių plotų, atitinkamai plotus padidinant arba sumažinant, ir tai nebus laikoma esminiu Sutarties pažeidimu. Sutarties pažeidimu visais atvejais nebus laikomi plotų pasikeitimai, kurie atsirado, kai, sudarius Sutartį, PIRKĖJAS savo iniciatyva pakeitė BUTO projektą.

1.3. Tikslūs NAMO, BUTO, Garažo numeriai, atsižvelgiant į projektinę dokumentaciją, bus nustatyti kompetentingų institucijų.

1.4. Šalys susitaria, kad PAGRINDINĖJE SUTARTYJE bus numatyti visi šioje Sutartyje nurodyti įsipareigojimai, kurie turės būti vykdomi pasirašius PAGRINDINĘ SUTARTĮ, bei šių įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo priemonės. Visos kitos šioje Sutartyje nenumatytos Šalių teisės bei pareigos bus nustatomos Šalių susitarimu, sudarant PAGRINDINĘ SUTARTĮ.

2. ŽEMĖS SKLYPO STATUSAS

2.1. NAMAS yra statomas XXXX ha bendro ploto žemės sklype, kurio kadastrinis numeris yra XXXX/XXX:XX Vilniaus m. k. v., unikalus numeris XXX-XXX-XXX, esančiame Saulės g. 191C, Vilniaus m. sav. (toliau – Žemės sklypas), kuris nuosavybės teise priklauso Lietuvos Respublikai, patikėjimo teise Vilniaus miesto savivaldybei ir kurį PARDAVĖJAS valdo nuomos teise pagal XXXX-XX-XX Valstybinės žemės nuomos sutartį. Nr. XXXX, Nuomos terminas iki 2095 m. liepos 1 d.

2.2. PARDAVĖJAS pareiškia, kad atliks visus įmanomus veiksmus, reikalingus iki 2013 m. liepos 1 d. perduoti Žemės sklypo nuomos teisę NAMO gyventojams, daugiabučių namų gyventojų bendrijai, įkurtai daugiabučio NAMO gyventojų ar tretiesiems asmenims arba nutraukti Žemės sklypo nuomos sutartį. PARDAVĖJAS turi teisę Žemės sklypo nuomos teisę perduoti tretiesiems asmenims tik tuo atveju, jeigu gyventojai ar daugiabučių namų gyventojų bendrija, įkurta daugiabučio NAMO gyventojų, per du mėnesius nuo PARDAVĖJO raštiško pasiūlymo perimti visas PARDAVĖJO teises ir pareigas pagal XXXX-XX-XX Valstybinės žemės nuomos sutartį ir ją papildančius / pakeičiančius susitarimus, jų neperima.

2.3. PIRKĖJAS yra informuotas, kad Žemės sklypo nuomos teisė yra įkeista statybų finansuotojui pagal kreditavimo sutartį. Žemės sklypo nuomos teisės įkeitimas bus panaikintas ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 1 dienos.

3. ŠALIŲ PAREIŠKIMAI IR GARANTIJOS

3.1. PARDAVĖJAS pareiškia, kad Sutarties sudarymo metu NAMAS nėra pastatytas. PIRKĖJAS patvirtina, kad jam tai yra žinoma ir jis apie tai buvo tinkamai informuotas PARDAVĖJO.

3.2. PARDAVĖJAS garantuoja, kad BUTAS ir kiti pagal šią Sutartį įsigyjami daiktai bus pastatyti ir įrengti pagal šios Sutarties sąlygas ir laikantis Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytų reikalavimų.

3.3. PIRKĖJUI yra žinoma, kad pagal teisės aktų nuostatas NAMĄ ar jo dalis (įskaitant BUTĄ) galima naudoti tik po to, kai NAMAS įstatymų nustatyta tvarka yra pripažintas tinkamu naudoti.

3.4. PIRKĖJAS sutinka, kad NAMAS ar jo dalis, ar BUTAS ir / ar kiti pagal šią Sutartį įsigyjami daiktai iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo būtų įkeisti statybų finansuotojui ir šis įkeitimas galiotų PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo metu.

3.5. PARDAVĖJAS garantuoja ir užtikrina, kad sudarant PAGRINDINĘ SUTARTĮ BUTAS ir kiti pagal šią Sutartį įsigyjami daiktai priklausys PARDAVĖJUI nuosavybės teise ir bus gautas statybos finansuotojo sutikimas parduoti BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus su įkeitimu, kuris PARDAVĖJO iniciatyva bus panaikintas ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo PIRKĖJO visiško ir tinkamo atsiskaitymo.

3.6. PIRKĖJAS užtikrina, kad jis yra mokus ir finansiškai pajėgus įvykdyti visus šioje Sutartyje prisiimtus įsipareigojimus.

3.7. PIRKĖJAS yra informuotas, kad, įgijęs nuosavybės teisę į BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį daiktus, privalo vadovautis Sutarties 6 priede išdėstytomis „Gyvenamųjų namų komplekso vidaus tvarkos taisyklėmis“.

3.8. PIRKĖJAS sutinka, kad jo vardas, pavardė bei telefono numeris būtų perduoti NAMO, kuriame yra BUTAS, statybos ir kitų darbų (elektros, santechnikos ir kt.) vykdytojams (rangovams).

3.9. PIRKĖJAS yra informuotas ir sutinka, jog ant NAMO fasado būtų įrengti, naudojami ir eksploatuojami PARDAVĖJUI priklausantys reklaminiai stendai, o NAMO pirmuosiuose aukštuose bei jungiamuosiuose korpusuose būtų įrengtos įvairios paskirties komercinės patalpos (su atitinkamomis išorinėmis reklaminėmis iškabomis) ir jose vykdoma įvairi komercinė veikla (šiai veiklai vykdyti nebus reikalingas atskiras PIRKĖJO sutikimas).

3.10. PIRKĖJAS patvirtina, kad yra susipažinęs ir neprieštarauja gyvenamųjų namų komplekso „SAULĖ“ aplinkos tvarkymo projektams, plėtojimo sąlygoms. PIRKĖJAS patvirtina, jog PARDAVĖJAS jį informavo apie būsimus Žemės sklypo užstatymo planus ir PIRKĖJAS nereikš PARDA-

VĖJUI jokių pretenzijų, susijusių su tuo, kad Žemės sklype bus vykdomi statybos darbai. Pasirašydamas šią Sutartį PIRKĖJAS patvirtina, kad PARDAVĖJAS turi nevaržomą teisę vystyti nekilnojamojo turto projektą Žemės sklype, tai yra statyti suprojektuotus statinius, gauti leidimus statybai, iškilus poreikiui tikslinti ir / ar keisti projektą ir atlikti visus kitus veiksmus be atskiro žodinio, rašytinio ar kitos formos PIRKĖJO sutikimo ar įgaliojimo.

3.11. PIRKĖJAS yra informuotas ir neprieštarauja, kad gyvenamųjų namų komplekso Žemės sklype įrengtos automobilių stovėjimo aikštelės būtų priskiriamos pirmuosiuose namų aukštuose esančioms negyvenamoms komercinės paskirties patalpoms arba parduodamos.

3.12. PIRKĖJAS yra informuotas ir sutinka, kad PARDAVĖJAS BUTO apsaugos sistemas prijungtų prie komplekso apsaugos pulto ir kad PIRKĖJUI būtų teikiamos atlygintinos apsaugos paslaugos pagal su NAMO administratoriumi sudarytą sutartį.

3.13. PIRKĖJAS yra informuotas ir sutinka, kad perkamas BUTAS, taip pat NAMO prieigos, liftai, kiemas, automobilių stovėjimo aikštelės, visos požeminiame aukšte esančios patalpos, išskyrus parduodamas, o prireikus ir kitos gyvenamųjų namų komplekso „SAULĖ“ vietos, būtų centralizuotai saugomos, prijungiant jas prie apsaugos pulto. PIRKĖJAS taip pat sutinka, kad siekiant užtikrinti gyvenamųjų namų komplekso saugumą anksčiau nurodytos vietos (objektai), išskyrus PIRKĖJO perkamą BUTĄ, būtų stebimi vaizdo kameromis.

4. SUTARTIES KAINA

4.1. Šalių susitarimu bendra preliminari parduodamo turto kaina yra 550 040 (penki šimtai penkiasdešimt tūkstančių keturiasdešimt) Lt, kurią sudaro:

4.1.1. BUTO, kuriame atlikta dalinė vidaus apdaila (įskaitant balkoną ir / ar terasą), kaina – 50 040 (penki šimtai tūkstančių keturiasdešimt) Lt, kai 1 kv. m. kaina yra 4 500 (keturi tūkstančiai penki šimtai) Lt (111,12 kv. m. × 4 500 Lt);

4.1.2. Garažo, esančio požeminėje automobilių stovėjimo aikštelėje, kaina – 50 000 (penkiasdešimt tūkstančių) Lt.

4.2. Sutartyje nustatyta kaina nurodyta su PVM. Ši kaina PAGRINDINĖJE SUTARTYJE negali būti keičiama, nebent atsiras pagrindai, numatyti Sutarties 4.3 punkte, ar kitais Sutartyje numatytais atvejais.

4.3. Visa tiksli ir galutinė parduodamo BUTO kaina bus nustatyta PAGRINDINĖJE SUTARTYJE, pagal patikslintus BUTO kadastrinių matavimų bylos duomenis ir 4.1.1 punkte fiksuotą BUTO su daline vidaus apdaila 1 kv. m. kainą. Pakitus BUTO plotui, PARDAVĖJAS vienašališkai perskaičiuoja galutinę BUTO kainą. BUTO kaina nemažinama, jeigu BUTO plotas sumažėjo dėl PIRKĖJO iniciatyva pakeisto projektinio BUTO pertvarų ploto, sieninių spintų, papildomų pertvarų įrengimo ar kitokio BUTO projekto pakeitimo PIRKĖJO iniciatyva. Garažo, balkono ir / ar terasos kaina yra fiksuota, jos dydis nepriklauso nuo Garažo, balkono ir / ar terasos ploto pasikeitimų.

4.4. Sutarties kaina litais nurodyta pagal Lietuvos banko nustatytą euro ir lito santykį (kursą) 1:3,4528. Lietuvos bankui ar kitai kompetentingai institucijai nustačius kitą euro ir lito santykį (kursą), Sutarties kaina litais perskaičiuojama pagal nustatytą euro ir lito santykį (kursą), esantį atitinkamo mokėjimo, nurodyto Sutartyje, dieną.

5. MOKĖJIMO UŽ SUTARTIES DALYKĄ TVARKA

5.1. PIRKĖJAS įsipareigoja sumokėti PARDAVĖJUI:

5.1.1. šios Sutarties pasirašymo dieną 2 000 (du tūkstančius) Lt;

5.1.2. iki 2012 m. gruodžio 31 dienos (imtinai) 53 000 (penkiasdešimt tris tūkstančius) Lt;

5.1.3. šios įmokos yra laikomos avansu ir Sutartyje nustatyta tvarka jos įskaičiuojamos į PAGRINDINĖS SUTARTIES kainą.

5.2. Likusią parduodamo turto kainos dalį (atsižvelgiant į Sutartyje aptartą galimą BUTO kainos pasikeitimą), PIRKĖJAS sumoka PARDAVĖJUI iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo, o esant Sutarties 5.3 punkte numatytam pagrindui – per 30 kalendorinių dienų po PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo.

5.3. Jeigu už perkamą turtą PIRKĖJAS atsiskaito naudodamas banko kreditą ir likus ne mažiau 10 kalendorinių dienų iki PAGRINDINĖS SUTARTIES pasirašymo pateikia PARDAVĖJUI banko sprendimą, patvirtinantį kredito visiems Sutarties 1.1 punkte nurodytiems daiktams įsigyti

suteikimą PIRKĖJUI, likusią kainos dalį, nurodytą 5.2 punkte, PIRKĖJAS (arba PIRKĖJO vardu – bankas) įsipareigoja sumokėti ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) kalendorinių dienų po PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo dienos.

5.4. Įmokos už perkamą turtą sumokamos grynaisiais pinigais į PARDAVĖJO kasą arba mokėjimo pavedimu (nurodymu) į PARDAVĖJO atsiskaitomąją sąskaitą Nr.: LTXXXXXXXXXX, atidarytą AB banke „Pajūris“. Lauke „mokėjimo paskirtis“ turi būti įrašytas Sutarties pavadinimas ir numeris. Dokumentas, patvirtinantis mokėjimą, yra banko išduotas patvirtinimas apie atliktą mokėjimą. Mokėjimas laikomas įvykdytu nuo piniginių lėšų įskaitymo į PARDAVĖJO sąskaitą dienos.

6. PARDAVĖJO TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

6.1. PARDAVĖJAS turi teisę:

6.1.1. Reikalauti iš PIRKĖJO sumokėti bendrą Sutarties kainą, atskiras jos dalis, kitas šioje Sutartyje numatytas ar iš jos išplaukiančias pinigų sumas, padengti visus dėl PIRKĖJO kaltės patirtus nuostolius ir / ar sumokėti netesybas.

6.1.2. Reikalauti iš PIRKĖJO dokumentų, reikalingų tinkamai vykdyti šią Sutartį.

6.1.3. Pasirinkti notarą, kuris tvirtins Šalių sudaromą PAGRINDINĘ SUTARTĮ.

6.1.4. Pratęsti terminus, kaip tai numatyta Sutarties 8.1 punkte.

6.1.5. Patekti į BUTĄ, PIRKĖJUI atliekant būtinosios apdailos darbus.

6.1.6. Savo nuožiūra, vadovaujantis visapusiško naudingumo kriterijumi bei atsižvelgiant į NAMO gyventojų interesus, parinkti įmones, NAMO gyventojams teiksiančias internetinio ryšio, kabelinės televizijos, telefono ryšio ir kitas panašias Paslaugas.

6.2. PARDAVĖJAS įsipareigoja:

6.2.1. Užtikrinti, kad pagal patvirtintą projektą, laikantis projektavimo ir statybos veiklą reglamentuojančių įstatymų, PARDAVĖJO pasitelkti rangovai, tiekėjai ir tretieji asmenys pastatytų NAMĄ.

6.2.2. Ne vėliau kaip iki 2013 m. kovo 1 d. informuoti PIRKĖJĄ apie galimybę sudaryti PAGRINDINĘ SUTARTĮ.

6.2.3. Jeigu PIRKĖJAS yra įvykdęs visas pinigines prievoles PARDAVĖJUI arba jeigu PIRKĖJAS BUTĄ perka pasinaudodamas banko kreditu, PIRKĖJAS yra pateikęs PARDAVĖJUI tinkamą banko pažymą arba pasirašytą su banku kreditavimo sutartį, kaip nurodyta šios Sutarties 7.2.4 punkte, ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) dienų nuo pranešimo apie galimybę sudaryti PAGRINDINĘ SUTARTĮ, sudaryti su PIRKĖJU PAGRINDINĘ SUTARTĮ šioje Sutartyje nurodytomis sąlygomis ir perduoti jam nuosavybės teisę į BUTĄ ir į kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus.

6.2.4. Jei pastačius BUTĄ ir perskaičiavus bendrą faktinį BUTO plotą, pasikeičia bendra Sutarties kaina, informuoti apie tai PIRKĖJĄ raštu per 5 (penkias) darbo dienas nuo perskaičiavimo dienos, tačiau ne vėliau kaip iki šios Sutarties 6.2.2. punkte nurodyto termino.

6.2.5. PARDAVĖJAS garantuoja, kad, pasirašant šią Sutartį, BUTAS nėra parduotas tretiesiems asmenims.

6.2.6. PARDAVĖJAS įsipareigoja savo nuožiūra parinkti įmonę, administruosiančią NAMĄ (toliau Sutartyje – NAMO administratorius), ir perduoti jai administruoti NAMĄ iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo bei PAGRINDINE SUTARTIMI perleisti PIRKĖJUI teises ir pareigas, kylančias iš Sutarties su NAMO Administratoriumi.

6.2.7. Nuo šios Sutarties sudarymo iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo neparduoti ar kitokiu būdu neperleisti BUTO ir / ar kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų tretiesiems asmenims ir / arba jo neįkeisti ar kitaip neapsunkinti trečiųjų asmenų naudai be raštiško PIRKĖJO sutikimo, išskyrus BUTO įkeitimą statybų finansuotojui.

6.2.8. Neprieštarauti ir bendradarbiauti su PIRKĖJU įkeičiant BUTĄ ir / ar kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus bankui, suteikusiam kreditą pirkti BUTĄ ir / ar kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus PIRKĖJUI, pateikiant reikiamus dokumentus (sutikimus), jeigu PIRKĖJAS bus tinkamai įvykdęs prievoles pagal šią Sutartį.

6.2.9. Išryškėjus darbų ir / ar medžiagų, kuriems suteikta garantija, trūkumams / defektams, jeigu jie atsirado ne dėl PIRKĖJO kaltės, pašalinti šiuos defektus ir / ar pakeisti medžiagas savo sąskaita.

6.2.10. Atlikti darbus, kurie įeina į bendrą Sutarties kainą bei dėl kurių Šalys yra sudariusios atskirą susitarimą pagal šios Sutarties 4 priede nurodytą tvarką, per tris mėnesius nuo PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo dienos.

6.2.11. Ne vėliau kaip per 2013 m. I ketvirtį priduoti NAMĄ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo ir kitų norminių aktų nustatyta tvarka sudarytai komisijai, kad jis būtų pripažintas tinkamu naudoti. Šiuo tikslu PIRKĖJAS sutinka ir neprieštarauja, kad PAGRINDINĖ SUTARTIS kartu bus ir PIRKĖJO suteiktas įgaliojimas PARDAVĖJUI atstovauti PIRKĖJUI valstybės ir savivaldos institucijose atliekant veiksmus, susijusius su NAMO pripažinimu tinkamu naudoti. NAMO pripažinimo tinkamu naudoti terminas gali būti pratęstas dėl objektyvių, nuo PARDAVĖJO nepriklausančių, aplinkybių, o PARDAVĖJAS neatsakingas už NAMO nepridavimą laiku dėl minėtų priežasčių. Tokia aplinkybe taip pat yra laikoma ir tai, kad NAMO negalima pripažinti tinkamu naudoti dėl to, kad dėl atskirų butų savininkų kaltės vėluojama atlikti būtinosios apdailos darbus. PIRKĖJAS privalo bendradarbiauti, kad PARDAVĖJAS galėtų tinkamai įvykdyti šiame punkte nurodytą įsipareigojimą.

7. PIRKĖJO TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

7.1. PIRKĖJAS turi teisę:

7.1.1. Vienašališkai nutraukti Sutartį per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo šios Sutarties sudarymo dienos, ne vėliau kaip prieš 1 (vieną) darbo dieną pranešant apie tai raštu PARDAVĖJUI.

7.1.2. Lankytis statybose suderintu su PARDAVĖJU laiku.

7.1.3. Padaryti BUTO vidinio plano pakeitimus, raštu suderinus juos su PARDAVĖJU pagal šios Sutarties 4 priede nurodytą tvarką. Esminiai BUTO plano pakeitimai arba BUTE esančių santechnikos, elektros bei kitų tinklų pakeitimai ar bet kokie NAMO ir jo bendrų konstrukcijų, bendrų inžinerinių tinklų, stogų, fasadų, balkonų, terasų, kitų eksterjero detalių ar bet kokie kitokie pakeitimai, papildomos, projekte nenumatytos įrangos (vėdinimo, šildymo įrangos, televizijos, radijo ar kitokio pobūdžio skleidžiamų bangų imtuvų, siųstuvų, apšvietimo, triukšmą keliančių prietaisų ir t. t.) ar iškabų, ar stendų montavimas arba kitokie esminiai BUTO, arba kitų, pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų, pakeitimai gali būti atliekami tik gavus atitinkamus valstybės (savivaldybės) institucijų, autorių teisių savininkų, NAMO projektuotojo, NAMO administratoriaus, PARDAVĖJO raštiškus leidimus ir kitus reikiamus dokumentus.

7.1.4. Pasirinkti atestuotą statybos rangovą, kuris turėdamas teisę verstis tokia veikla bei atitinkamų rizikų draudimą ir laikydamasis šios Su-

tarties sąlygų bei terminų, Pirkėjo lėšomis atliks BUTO būtinosios apdailos darbus.

7.2. PIRKĖJAS įsipareigoja:

7.2.1. Šioje Sutartyje nustatytais terminais sumokėti bendrą Sutarties kainą ir kitus šioje Sutartyje numatytus mokėjimus.

7.2.2. PARDAVĖJUI pranešus apie galimybę sudaryti PAGRINDINĘ SUTARTĮ, per 30 (trisdešimt) dienų sudaryti su PARDAVĖJU PAGRINDINĘ SUTARTĮ šioje Sutartyje nurodytomis sąlygomis ir perimti nuosavybės teisę į BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus.

7.2.3. PARDAVĖJUI pranešus apie galimybę sudaryti PAGRINDINĘ SUTARTĮ, per 20 (dvidešimt) dienų informuoti jį raštu apie pasirengimą sudaryti PAGRINDINĘ SUTARTĮ, nurodant mokėjimo būdą, tačiau nė vėliau kaip prieš 10 (dešimt) kalendorinių dienų iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo dienos.

7.2.4. Jeigu PIRKĖJAS perka BUTĄ ir kitus įsigyjamus daiktus pasinaudodamas banko kreditu, PARDAVĖJO reikalavimu per 3 (tris) darbo dienas pateikti banko pažymą arba pasirašytą su banku kreditavimo sutartį dėl suteikiamo kredito, jo sumos, terminų bei kitų šio kredito suteikimo sąlygų.

7.2.5. Iki sudarant PAGRINDINĘ SUTARTĮ pasirašyti su NAMO administratoriumi sutartis dėl pastato eksploatacijos, administravimo, bendrų NAMO patalpų ir aplinkos valymo bei tvarkymo, šiukšlių išvežimo, apsaugos, vietinio ryšio (telefonijos, telefonspynės), liftų eksploatacijos, atestacijos ir techninės priežiūros, NAMO fasado valymo, automobilių stovėjimo aikštelių, garažų, dviračių laikymo patalpų, bendrosios teritorijos valymo ir priežiūros.

7.2.6. Iki sudarant PAGRINDINĘ SUTARTĮ su UAB „RAL“ pasirašyti Šilumos pirkimo–pardavimo sutartį (Sutarties 7 priedas), Šilumos energijos paskirstymo sistemos pasaugos sutartį (Sutarties 8 priedas), Pastato šildymo, karšto vandens sistemos ir paskirstymo sistemos priežiūros sutartį (Sutarties 9 priedas), taip pat sutartis su kitomis atitinkamomis įmonėmis ar organizacijomis dėl nuotekų bei lietaus šalinimo, šalto vandens, elektros energijos ir kitų būtinų paslaugų teikimo. Jeigu iki PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo dienos ne dėl PIRKĖJO kaltės šiame ir 7.2.5 punkte numatytų sutarčių sudaryti nebus įmanoma, padaryti tai iš karto,

kai tik leis aplinkybės ir / arba PARDAVĖJUI pateikus reikiamus dokumentus.

7.2.7. Iš anksto iki BUTO PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo dienos pranešti PARDAVĖJUI apie rangovą, atliksiantį BUTO būtinosios apdailos įrengimo darbus. Rangovu gali būti tik toks paslaugų teikėjas, kuris yra įstatymų nustatyta tvarka atestuotas ir turi teisę verstis šia veikla, yra apdraudęs veiklos bei kitas rizikas, yra susipažinęs su visomis PIRKĖJO pareigomis, susijusiomis su būtinosios apdailos darbais bei atsakomybe, ir raštu įsipareigojęs laikytis darbų saugos, priešgaisrinės apsaugos, PARDAVĖJO nustatytų Apdailos darbų atlikimo taisyklių ir Gyvenamųjų namų komplekso vidaus tvarkos taisyklių.

7.2.8. PARDAVĖJUI pranešus, kad BUTO dalinė apdaila atlikta, PIRKĖJAS įsipareigoja ne vėliau kaip per 7 (septynias) darbo dienas nuo informavimo apie tai išsiuntimo dienos atvykti ir pasirašyti BUTO apžiūros aktą. Jeigu PIRKĖJAS negauna iš PARDAVĖJO pranešimo apie atliktą BUTO dalinę apdailą, jis per 90 (devyniasdešimt) dienų po PAGRINDINĖS SUTARTIES pasirašymo pats kreipiasi į PARDAVĖJĄ ir pasirašo BUTO apžiūros aktą.

7.2.9. PIRKĖJAS supranta ir sutinka, kad pasirašyti BUTO apžiūros aktą yra privalu. Jeigu PIRKĖJAS raštu nepareiškia motyvuotų pretenzijų dėl BUTO kokybės trūkumų per 7 (septynias) darbo dienas nuo informavimo apie atliktą BUTO dalinę apdailą išsiuntimo ir / ar neatvyksta pasirašyti BUTO apžiūros akto, taip pat jeigu PIRKĖJAS negauna iš PARDAVĖJO pranešimo apie atliktą BUTO dalinę apdailą ir per 90 (devyniasdešimt) dienų nuo PAGRINDINĖS SUTARTIES pasirašymo pats nesikreipia į PARDAVĖJĄ ir nepasirašo BUTO apžiūros akto, laikoma, kad PIRKĖJAS patvirtino ir pripažino, kad pretenzijų dėl atliktų darbų apimties ir BUTO kokybės neturi. Šiuo atveju BUTO apžiūros aktą pasirašo PARDAVĖJAS, į BUTO apžiūros aktą įrašydamas išvadą dėl BUTO kokybės. BUTO apžiūros data bus laikoma PARDAVĖJO išvadų surašymo data.

7.2.10. Atlikti BUTO būtinosios apdailos darbus, kuriuos gali pradėti pasirašęs su PARDAVĖJU BUTO apžiūros aktą (arba Sutarties 7.2.9 punkte numatytu atveju PARDAVĖJUI vienašališkai pasirašius BUTO apžiūros aktą), ir užbaigti BUTO būtinosios apdailos darbus per 100 dienų nuo apžiūros akto pasirašymo dienos bei nedelsiant raštu informuoti PARDAVĖJĄ, kad šie darbai baigti.

7.2.11. Vykdant BUTO būtinosios apdailos darbus užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų, statybos techninių reglamentų bei BUTO apdailos darbų atlikimo taisyklių reikalavimų (Sutarties 5 priedas). PIRKĖJAS įsipareigoja visiškai atlyginti PARDAVĖJUI ar tretiesiems asmenims dėl PIRKĖJO ar jo pasitelktų trečiųjų asmenų veiklos (neveikimo) kilusius nuostolius. Jei dėl PIRKĖJO ar jo pasamdyto rangovo veiksmų ar neveikimo bus padaryta žalos tretiesiems asmenims ar turtui ir pretenzijos dėl to bus reiškiamos ir teisminiu, ir neteisminiu būdu PARDAVĖJUI arba jo pasamdytam asmeniui, PIRKĖJAS nedelsdamas perims šias pretenzijas ir reikalavimus bei kitaip aktyviai veiks PARDAVĖJO ir / arba jo pasamdyto asmens naudai.

7.2.12. Atliekant būtinąją apdailą BUTE sumontuoti apsaugos ir priešgaisrinės saugos sistemų galinius įrenginius, prijungiant juos prie butuose įrengtų centralių.

7.2.13. Atlikus BUTO būtinosios apdailos darbus, atlikti galutinę BUTO inventorizaciją.

7.2.14. Bendradarbiauti su PARDAVĖJU, įforminant visus NAMO ir / arba BUTO bei kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų registracijai reikalingus dokumentus.

7.2.15. Užtikrinti Valstybinės komisijos ir PARDAVĖJO atstovų patekimą į BUTĄ, siekiant įvertinti BUTO apdailos / įrengimo lygį pripažįstant NAMĄ tinkamu naudoti, bei PARDAVĖJO prašymu asmeniškai dalyvauti šioje procedūroje (jeigu reikia).

7.2.16. PIRKĖJUI nusprendus perleisti teises ir pareigas, kylančias iš šios Sutarties iki PAGRINDINĖS SUTARTIES pasirašymo, PIRKĖJAS tam turi gauti išankstinį raštišką PARDAVĖJO sutikimą.

7.2.17. Po PAGRINDINĖS SUTARTIES sudarymo parduodant ar kitaip perduodant nuosavybės teisę į BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus tretiesiems asmenims, perduoti jiems šioje bei PAGRINDINĖJE SUTARTYJE numatytas PIRKĖJO teises ir pareigas, ir šias teises bei pareigas įtraukti į BUTO ir kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų pirkimo–pardavimo sutartį, priešingu atveju įsipareigoja atlyginti dėl to patirtus pagrįstus PARDAVĖJO ir / ar trečiųjų asmenų nuostolius.

7.2.18. PIRKĖJAS įsipareigoja nuo PAGRINDINĖS SUTARTIES pasirašymo dienos mokėti kiekvieną mėnesį ne vėliau kaip per 5 (penkias)

kalendorines dienas nuo atitinkamos sąskaitos gavimo visus mokesčius, susijusius su energetinių išteklių sunaudojimu (šildymas, vanduo, elektros energija), šiukšlių išvežimu ir kt., šių išlaidų dydį apskaičiuojant pagal apskaitos prietaisus (jeigu jie įrengti ir veikia), o jeigu nėra įrengta apskaitos prietaisų arba jie neveikia – proporcingai PIRKĖJO BUTO bei kitų patalpų plotui, jei kitaip nenustatyta šioje Sutartyje. Mokėtinos sumos mokamos tiesiogiai PARDAVĖJUI arba NAMO administratoriui pagal pateiktas sąskaitas.

7.2.19. PIRKĖJAS įsipareigoja ne vėliau kaip per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo pranešimo (kuris gali būti paskelbiamas žodžiu arba raštu NAMO laiptinės skelbimo lentoje), kad galima sudaryti tiesiogines elektros energijos bei vandens pirkimo sutartis sudaryti savo vardu tokias sutartis bei už sunaudotus energetinius išteklius tiesiogiai mokėti energetinių išteklių teikėjams. Pirkėjas įsipareigoja kompensuoti visus NAMO administratoriaus ir PARDAVĖJO nuostolius ir išlaidas, susijusius su tuo, kad PIRKĖJAS nustatytais terminais nepasirašo tiesioginių sutarčių dėl elektros energijos, vandens, šilumos bei kitų išteklių naudojimo. PARDAVĖJAS turi teisę nutraukti aukščiau numatytų paslaugų teikimą PIRKĖJUI, jei PIRKĖJAS uždelsia apmokėti eksploatacines išlaidas ar vengia sudaryti ir nesudaro tiesioginių sutarčių dėl elektros energijos, vandens, karšto vandens, šildymo ir kt. išteklių naudojimo su šių išteklių tiekėjais.

7.2.20. Įgijęs nuosavybės teisę į BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus, griežtai laikytis Visos apdailos atlikimo (5 priedas) ir Gyvenamųjų namų komplekso vidaus tvarkos (6 priedas) taisyklių reikalavimų.

7.2.21. Nedelsdamas iš anksto informuoti PARDAVĖJĄ apie bet kokias aplinkybes, jei yra pagrįsta tikimybė, kad PIRKĖJAS dėl tokių aplinkybių negalės įvykdyti bet kurio iš šia Sutartimi prisiimtų įsipareigojimų.

8. NAMO PASTATYMO TERMINAI. BUTO APŽIŪRA IR BŪTINOSIOS APDAILOS ATLIKIMAS

8.1. Numatoma preliminari NAMO statybos darbų pabaiga – 2013 m. I ketvirtis. Numatoma preliminari aplinkos SKLYPO DALYJE sutvarkymo data – 2013 m. II ketvirtis. Preliminari visų komplekso darbų baigimo data – 2013 m. III ketvirtis. Šiame Sutarties punkte numatyti terminai gali būti PARDAVĖJO nukeliami dėl šių priežasčių:

8.1.1. PARDAVĖJUI sutikus su PIRKĖJO pasiūlytais BUTO projektinių sprendinių pakeitimais arba atsiradus kitiems nenumatytiems darbams ir dėl to pailgėjus darbų trukmei – tiek, kiek yra būtina atlikti pakeitimus;

8.1.2. PIRKĖJUI laiku neįvykdžius šioje Sutartyje numatytų įsipareigojimų – tokiam laiko tarpui, kiek dėl PIRKĖJO netinkamo Sutarties vykdymo pasunkėjo PARDAVĖJO įsipareigojimų įvykdymas;

8.1.3. Dėl *force majeure* aplinkybių, valdžios ir savivaldos institucijų neveikimo, kitų teisės aktuose numatytų aplinkybių – šių aplinkybių veikimo laikotarpiui;

8.1.4. Esant itin nepalankioms statybiniu požiūriu meteorologinėms sąlygoms ir / arba esant kitoms pagrįstoms aplinkybėms – kol truks šios sąlygos ir / arba aplinkybės.

8.2. BUTAS ir kiti pagal šią Sutartį įsigyjami daiktai perduodami PIRKĖJO nuosavybėn Šalims pasirašius PAGRINDINĘ SUTARTĮ, BUTO ir kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų priėmimo–perdavimo aktą ir PIRKĖJUI visiškai sumokėjus bendrą Sutarties kainą.

8.3. Jeigu PIRKĖJAS BUTĄ ir kitus pagal šią Sutartį įsigyjamus daiktus perka pasinaudodamas banko kreditu, Šalims sudarius PAGRINDINĘ SUTARTĮ ir BUTO bei kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų perdavimo–priėmimo aktą, PIRKĖJAS įgyja BUTO ir kitų pagal šią Sutartį įsigyjamų daiktų nuosavybės teisę.

8.4. PARDAVĖJUI visiškai atlikus darbus, kurie yra įskaičiuoti į bendrą Sutarties kainą ir numatyti Sutarties 3priede bei dėl kurių Šalys yra sudariusios atskirą susitarimą pagal šios Sutarties 4 priede. nurodytą tvarką, Šalys pasirašo BUTO apžiūros aktą. PIRKĖJAS BUTO apžiūros metu pastebėjęs atliktų darbų ir / ar medžiagų trūkumus / defektus ir / ar pastebėjęs neatliktus darbus privalo nurodyti BUTO apžiūros akte.

8.5. Jei PIRKĖJAS turi pretenzijų dėl atliktų darbų kokybės, jis turi teisę savo pastabas įrašyti į BUTO apžiūros aktą. PIRKĖJAS BUTO apžiūros akte nenurodęs kokybės trūkumų, kuriuos jis galėjo pastebėti apžiūrėdamas BUTĄ, neturi teisės vėliau reikšti dėl jų pretenzijas.

8.6. Pagrįstus BUTO kokybės trūkumus, PIRKĖJO nurodytus BUTO apžiūros akte, su kuriais PARDAVĖJAS sutinka ir kuriuos patvirtina, PARDAVĖJAS, pasitelkęs rangovus, įsipareigoja pašalinti savo lėšomis per protingą terminą, paprastai ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) kalendorinių dienų nuo BUTO apžiūros akto pasirašymo dienos.

8.7. Tuo atveju, jeigu PARDAVĖJAS nesutinka su PIRKĖJO nurodomais darbų ir / ar medžiagų trūkumais / defektais, PIRKĖJAS turi teisę kreiptis į nepriklausomus ekspertus. Apie tai PIRKĖJAS privalo informuoti PARDAVĖJĄ pasirašytinai, ne vėliau kaip prieš 5 (penkias) darbo dienas iki ekspertų atliekamos darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų apžiūros dienos. Apžiūrint darbų ir / ar medžiagų trūkumus / defektus privalo dalyvauti ir savo pastabas bei paaiškinimus pateikti PARDAVĖJO atstovas. Ekspertas surašo ir pateikia Šalims išvadą, kokie atlikti darbai ir / ar medžiagos neatitinka statybos norminių dokumentų reikalavimų ar Sutarties sąlygų. Eksperto išvadą PARDAVĖJAS privalo patvirtinti per 5 (penkias) darbo dienas nuo išsiuntimo dienos. Tuo atveju, jeigu PARDAVĖJAS nepatvirtina eksperto išvados per nurodytą terminą, laikoma, kad PARDAVĖJAS darbų trūkumus / defektus pripažįsta. Jeigu PARDAVĖJAS nesutinka su eksperto išvada, jis surašo atskirą aktą prie eksperto išvados ir tokiu atveju statybos darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų nustatymas ir įvertinimas perduodamas Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. Inspekcijos išvada dėl darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų yra galutinė ir privaloma abiem Šalims.

8.8. PARDAVĖJUI sutikus su darbų ir / ar medžiagų trūkumais / defektais arba Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos patvirtinus darbų ir / ar medžiagų trūkumus / defektus, PARDAVĖJAS įsipareigoja šiuos trūkumus / defektus pašalinti pagal Šalių suderintą grafiką.

8.9. Jeigu PARDAVĖJAS pripažįsta eksperto nurodytus darbų ir / ar medžiagų trūkumus / defektus arba juos patvirtina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ekspertų darbo išlaidas apmoka PARDAVĖJAS. Jeigu ekspertai nenustato darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų arba jų nepatvirtina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ekspertų darbo išlaidas apmoka PIRKĖJAS. Jeigu PARDAVĖJAS pripažįsta tik dalį eksperto nurodytų darbų ir / ar medžiagų trūkumų / defektų arba tik dalį jų patvirtina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, ekspertų darbo išlaidas Šalys apmoka proporcingai pripažintiems /

nepripažintiems arba patvirtintiems / nepatvirtintiems statybos darbų ir / ar medžiagų trūkumams / defektams.

8.10. PIRKĖJAS įsipareigoja atlikti ir baigti perkamo BUTO būtinosios apdailos darbus, kurie pagal galiojančius statybos techninius reglamentus yra pakankami NAMĄ pripažinti tinkamu naudoti, ne vėliau kaip per 100 dienų nuo BUTO apžiūros akto pasirašymo dienos. PIRKĖJAS yra supažindintas su STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka" numatytu reikalavimu, kad daugiabučiai namai pripažįstami tinkamais naudoti tik užbaigus butų apdailą. PIRKĖJAS iki būtinosios apdailos darbų atlikimo pabaigos įsipareigoja be atskiro raštiško PARDAVĖJO sutikimo BUTO neparduoti, nepadovanoti, kitaip neperleisti trečiajam asmeniui, neįkeisti bei kitaip neapriboti savo teisių į įsigytą BUTĄ. Galutinai atlikus būtinosios apdailos darbus ir visiškai atsiskaičius už nupirktą BUTĄ, anksčiau šiame punkte išvardyti apribojimai netenka galios ir PIRKĖJAS įgyja nevaržomą teisę disponuoti įsigytu BUTU. Šis PIRKĖJO apribojimas privalo būti įtrauktas į BUTO pažymėjimą apie nekilnojamojo daikto ir daiktinių teisių į jį įregistravimą nekilnojamojo turto registre. Turėdamos tikslą kontroliuoti BUTO būtinosios apdailos atlikimo terminus bei apimtį, Šalys susitaria, kad PARDAVĖJAS turi teisę gauti informaciją apie vykdomus apdailos darbus.

8.11. Jeigu PIRKĖJAS pageidauja, kad PARDAVĖJAS atliktų šioje Sutartyje nenumatytus BUTO apdailos darbus, Šalys dėl šių darbų atlikimo terminų, kainų bei kitų sąlygų pasirašo atskirą sutartį.

9. ATSAKOMYBĖ UŽ SUTARTIES NEVYKDYMĄ. SUTARTIES NUTRAUKIMAS

9.1. Už delsimą vykdyti šioje Sutartyje numatytus piniginius mokėjimus kiekviena Šalis kitos Šalies rašytiniu reikalavimu moka kitai Šaliai 0,04 (keturių šimtųjų) procento dydžio delspinigius už kiekvieną uždelstą dieną nuo laiku nesumokėtos sumos.

9.2. Jeigu PIRKĖJAS laiku nevykdo šios Sutarties 7.2.10 ir 7.2.12 punktuose nurodytų įsipareigojimų, jis ne vėliau kaip per 5 kalendorines dienas nuo Pardavėjo reikalavimo privalo mokėti PARDAVĖJUI baudą, lygią 100 (šimtas) litų už kiekvieną uždelstą dieną, ir atlyginti pagrįstus nuostolius PARDAVĖJUI bei tretiesiems asmenims, kurie galėjo kilti dėl šio termino nesilaikymo.

9.3. Pirkėjas, pažeidęs Buto apdailos taisyklėse numatytus Būtinosios apdailos darbų vykdymo reikalavimus ar nevykdantis kitų Taisyklėmis prisiimtų įsipareigojimų, įsipareigoja ne vėliau kaip per 5 (penkias) kalendorines dienas nuo Pardavėjo reikalavimo už kiekvieną pažeidimo atvejį sumokėti Pardavėjui 1 000 (vieno tūkstančio) litų baudą bei visiškai atlyginti Pardavėjo ir / arba trečiųjų asmenų nuostolius, jeigu jų nepadengia sumokėta bauda.

9.4. Šalys susitaria, kad, remiantis Civilinio kodekso 6.54 str., pirmiausia yra dengiamos kitos Šalies turėtos išlaidos, susijusios su reikalavimo įvykdyti prievolę pareiškimu, vėliau, eilės seka, palūkanos, netesybos bei išmokos pagrindinei prievolei įvykdyti.

9.5. PIRKĖJUI ar bet kuriam iš kitų pirkėjų vėluojant nustatytu laiku atlikti 7.2.10 punkte numatytus BUTO būtinosios apdailos darbus ir dėl šios priežasties negalint pripažinti NAMO tinkamu naudoti, PARDAVĖJAS dėl šių aplinkybių nebus atsakingas ir jam dėl to PIRKĖJAS nereikš pretenzijų, tačiau PIRKĖJAS turės teisę gauti informaciją apie kitus pirkėjus, kurie laiku nevykdo savo įsipareigojimų.

9.6. PARDAVĖJAS nebus atsakingas už bet kokią žalą, kuri atsirado turtui ar asmeniui vykdant BUTO būtinosios apdailos darbus. PIRKĖJAS kartu su kitais pirkėjais, kuriems PARDAVĖJAS perdavė butus, bus solidariai atsakingas už bet kokią atsiradusią žalą perduotoms patalpoms, kitam turtui ar juose dirbantiems Pirkėjo samdytiems asmenims.

9.7. Sutartis gali būti nutraukta:

9.7.1. PIRKĖJO iniciatyva per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo šios Sutarties sudarymo dienos, apie tai raštu pranešant PARDAVĖJUI ne vėliau kaip prieš 1 (vieną) darbo dieną. Tokiu atveju bus išskaičiuota 0,2 proc. dydžio bauda nuo Sutarties 4.1 punkte numatytos bendros turto kainos. Ši bauda bus išskaičiuota iš 5.1.1 punkte numatytos įmokos, o likusi šios įmokos dalis bus laikoma kaip PIRKĖJO sumokėtas Sutarties sudarymo ir administravimo mokestis. Kitos įmokos, jei jos jau buvo atliktos, bus grąžintos PIRKĖJUI per 30 (trisdešimt) kalendorinių dienų nuo PIRKĖJO pareikalavimo raštu.

9.7.2. Abipusiu raštišku šalių susitarimu, jame išsprendžiant visus su Sutarties nutraukimu susijusius klausimus.

9.7.3. Vienašališkai PARDAVĖJO iniciatyva, jeigu PIRKĖJAS nevykdo ar netinkamai vykdo bet kurio iš šioje Sutartyje nurodyto PIRKĖJO prisiimto įsipareigojimo (ne dėl PARDAVĖJO kaltės) ir nepašalina pažeidimo per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo atitinkamo raštiško PARDAVĖJO pranešimo išsiuntimo dienos. Pateiktas pranešimas kartu laikomas ir įspėjimu apie Sutarties nutraukimą. Sutartis laikoma nutraukta, jeigu raštu nurodyti pažeidimai yra nepašalinami. PARDAVĖJUI nutraukus Sutartį dėl PIRKĖJO kaltės, PARDAVĖJAS turi teisę iš PIRKĖJO sumokėtų įmokų savo naudai išskaityti 10 (dešimties) procentų nuo Sutarties 4.1 punkte nurodytos kainos dydžio baudą, o likusią PIRKĖJO sumokėtų įmokų dalį įsipareigoja ne vėliau kaip per 30 (trisdešimt) kalendorinių dienų nuo Sutarties nutraukimo pervesti į PIRKĖJO nurodytą sąskaitą. Jeigu PIRKĖJAS nėra PARDAVĖJUI sumokėjęs jokių mokėtinų sumų, iš kurių būtų galima išskaityti netesybas, arba tokių mokėtinų sumų neužtenka netesyboms sumokėti, PIRKĖJAS įsipareigoja priskaičiuotas netesybas sumokėti ne vėliau kaip per 10 (dešimt) kalendorinių dienų nuo atitinkamo PARDAVĖJO reikalavimo išsiuntimo.

9.7.4. Vienašališkai PARDAVĖJO iniciatyva apie Sutarties nutraukimą įspėjus PIRKĖJĄ prieš 15 (penkiolika) kalendorinių dienų, jeigu PARDAVĖJAS nebegali įvykdyti šios Sutarties arba bet kurios esminės šios Sutarties sąlygos dėl nenugalimos jėgos aplinkybių, dėl valstybės, savivaldybės ar kitų institucijų veiksmų ar neveikimo, dėl trečiųjų asmenų, už kuriuos PARDAVĖJAS neatsako, veiksmų ar neveikimo, taip pat kitais įstatymuose numatytais pagrindais.

9.7.5. Kitais Sutartyje arba teisės aktuose numatytais atvejais.

10. KITOS SUTARTIES SĄLYGOS

10.1. Šalys bet kokius pranešimus pagal šią Sutartį įteikia pasirašytinai arba siunčia registruotu laišku šioje Sutartyje nurodytais Šalių adresais. Pranešimas laikomas tinkamai įteiktu: įteikiant asmeniškai – įteikimo momentu, jei siunčiama registruotu paštu – po 3 (trijų) darbo dienų nuo išsiuntimo momento. Pasikeitus Šalies adresui, Šalis per 5 (penkias) darbo dienas privalo informuoti kitą Šalį apie adreso pakeitimą. Neinformavus kitos Sutarties Šalies apie adreso pasikeitimą, pranešimo išsiuntimas paskutiniu Šaliai žinomu kitos Šalies adresu bus laikomas išsiųstu tinkamai.

10.2. NAMO statybos dalyviai:

10.2.1. STATYTOJAS – UAB „RFS“, juridinio asmens kodas XXXXXX, buveinės adresas XXXX;

10.2.2. STATYBŲ VALDYTOJAS – UAB „LMR“, juridinio asmens kodas XXXXXX, buveinės adresas XXXXXX;

PROJEKTUOTOJAS – UAB „JGO“, juridinio asmens kodas XXXXXX, buveinės adresas XXXXXX; projekto vadovas – Vardenis Vardžiukaitis;

10.2.3. FINANSUOTOJAS – AB bankas „Pajūris“, juridinio asmens kodas XXXXXX, buveinės adresas XXXXXX;

10.2.4. PIRKĖJO pageidavimu PARDAVĖJAS pateikia tą dieną žinomų rangovų sąrašą.

10.3. NAMUI yra suteikiamas garantinis terminas, nustatytas konkrečiose NAMO projektavimo, rangos bei tiekimo sutartyse. Šis terminas yra (skaičiuojant nuo NAMO pripažinimo tinkamu naudoti dienos) 5 metai, paslėptų NAMO elementų (konstrukcijų, vamzdynų ir kt.) – 10 metų, o jeigu buvo nustatyta šiuose elementuose tyčia paslėptų defektų – 20 metų. NAMO projektuotojas, rangovai ir statinio statybos techninis prižiūrėtojas Civilinio kodekso nustatyta tvarka atsako už NAMO sugriuvimą ar per garantinį terminą nustatytus defektus. NAME naudojamų statybos produktų ir įrenginių, kurie nesusiję su Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies reikalavimais (išskyrus statybos produktus ir įrenginius, kurie yra paslėptose NAMO konstrukcijose), garantinis terminas yra trumpesnis, nei nurodyta šiame punkte anksčiau, ir nustatomas tiekėjų išduodamuose dokumentuose (garantijose).

10.4. PIRKĖJAS turi teisę visas pretenzijas dėl naujai išaiškėjusių atliktų darbų, statybos produktų ir įrenginių trūkumų / defektų jų garantiniu laikotarpiu reikšti PARDAVĖJUI arba tiesiogiai darbus atlikusiems rangovams ir / ar tiekėjams. PARDAVĖJAS, gavęs PIRKĖJO pranešimą dėl naujai paaiškėjusių statybos darbų ir / ar statybos produktų ir / ar įrenginių defektų, privalo užtikrinti, kad jo atstovai per protingą laiką atvyktų į PIRKĖJO BUTĄ, apžiūrėtų bei įvertintų naujai išaiškėjusius defektus bei jų mastą. PARDAVĖJUI konstatavus, jog defektai yra atsiradę dėl rangovų ir / ar tiekėjų kaltės, PARDAVĖJAS imasi priemonių, kad defektai būtų pašalinti per protingą ir technologiškai įmanomą laiką. PARDAVĖJAS

turi teisę savo lėšomis pašalinti išaiškėjusius defektus ir reikalauti nuostolių atlyginimo iš rangovų ir / ar tiekėjų ir / ar draudimo kompanijos arba išreikalauti, kad defektus savo lėšomis pašalintų darbus atlikę rangovai ir / ar tiekėjai. NAMO statybų dalyviai, tarp jų – ir PARDAVĖJAS, nėra atsakingi už garantiniu laikotarpiu išaiškėjusius defektus, jeigu jie atsirado dėl netinkamos NAMO ir / ar BUTO ir / ar statybos produktų ir / ar įrenginių eksploatacijos, taip pat kitais įstatymų numatytais atvejais.

10.5. PIRKĖJAS patvirtina ir sutinka, kad šioje Sutartyje nustatyti garantiniai įsipareigojimai nėra taikomi defektams ir trūkumams, atsiradusiems PIRKĖJUI atliekant būtinosios apdailos darbus ir / ar vėliau atsiradusiems dėl PIRKĖJO kaltės.

10.6. Ši Sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo dienos ir galioja iki bus tinkamai įvykdytos sutartinės prievolės, išskyrus sąlygas, kurios pagal savo esmę lieka galioti ir visiškai įvykdžius Sutartį.

10.7. Šalys susitaria, kad ši Sutartis bus neatskiriama PAGRINDINĖS SUTARTIES dalis.

10.8. Šios Sutarties sąlygos yra konfidencialios, jų negalima atskleisti tretiesiems asmenims. PIRKĖJAS sutinka, kad jo kontaktiniai duomenys (vardas, pavardė, gyvenamosios vietos adresas, telefono Nr., elektroninio pašto adresas) būtų pateikti NAMO Administratoriui, pastato statybos valdytojui ir kitiems su NAMO statyba susijusiems asmenims, statybą finansuojančiam bankui.

10.9. Visi šios Sutarties priedai yra neatskiriama Sutarties dalis.

10.10. Visi ginčai, susiję su šios Sutarties vykdymu, sprendžiami geranoriškai tarpusavio susitarimu, o neišsprendus – ginčas sprendžiamas pagal nekilnojamojo turto buvimo vietą arba Vilniaus m. apygardos teisme Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

10.11. Šalys perskaitė šią Sutartį ir pareiškė, kad supranta jos turinį ir pasekmes, ji atitinka Šalių tikruosius ketinimus bei valią.

10.12. Ši Sutartis sudaryta dviem egzemplioriais – po vieną kiekvienai Šaliai.

10.13. Sutarties priedai:

1. 1 priedas – BUTO planas;
2. 2 priedas – Garažo planas;
3. 3 priedas – Dalinės apdailos aprašymas;

4. 4 priedas – Pakeitimų darymo tvarka;
5. 5 priedas – Apdailos atlikimo taisyklės;
6. 6 priedas – Gyvenamųjų namų komplekso vidaus tvarkos taisyklės;
7. 7 priedas – Šilumos pirkimo–pardavimo sutartis;
8. 8 priedas – Šilumos energijos paskirstymo sistemos pasaugos sutartis;
9. 9 priedas – Pastato šildymo, karšto vandens sistemų ir paskirstymo sistemos priežiūros sutartis.

10.14. Visi ankstesni žodiniai Šalių susitarimai ar vienašaliai pareiškimai netenka galios nuo šios Sutarties sudarymo dienos. Sutarties pakeitimai turi teisinę galią, jeigu jie sudaryti raštu ir pasirašyti abiejų Šalių.

ŠALIŲ PARAŠAI:

PARDAVĖJAS	PIRKĖJAS
UAB „XYZ“ Plėtros departamento direktorė Vardė Pavardienė	Vardenis Pavardenis
Parašas_____	Parašas_____

1 praktinės užduoties sprendimo pavyzdys

Bendrovė A su bendrove B sudarė sutartį, kurią pavadino „Didmeninio pirkimo–pardavimo sutartimi“. Šioje sutartyje šalys nustatė, kad prekės bus parduodamos pagal pirkėjo užsakymus, o už prekes bus sumokama per trisdešimt dienų nuo jų gavimo dienos. Taip pat šalys numatė, kad pirkėjas, bendrovė B, privalės mokėti 0,1 procento delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną, jeigu mokėjimas nebus atliktas laiku. Pirkėjas nuolat pirko prekes ir mokėjo už jas, tačiau, praėjus vieneriems metams nuo sutartinių santykių pradžios, jis nesumokėjo už gautas prekes ilgiau kaip vieną mėnesį. Pardavėjas, bendrovė A, kreipėsi į teismą, prašydama priteisti perduotų prekių kainą, nurodytą užsakyme ir sąskaitoje, taip pat delspinigius už uždelstą laiką. Pirkėjas pareiškė priešieškinį, nurodydamas, kad sutartis, kurioje nustatyti delspinigiai, negalioja, nes nėra konkrečiai įvardytas sutarties dalykas. Susitarimas dėl dalyko yra esminė sutarties sąlyga. Negaliojant sutarčiai, negalioja ir susitarimas dėl netesybų.

Remdamiesi teisės aktais, teisės doktrina ir teismų praktika, išspręskite tarp šalių kilusį ginčą.

Pagal sudarytą sutartį pardavėjas, bendrovė A, įsipareigojo parduoti pirkėjui, bendrovei B, užsakyme nurodytas prekes, o pirkėjas, bendrovė B, įsipareigojo tas prekes priimti ir už jas sumokėti nustatytą pinigų sumą. Šalys nustatė 30 dienų terminą, skaičiuojant nuo prekių gavimo dienos, per kurį turi būti sumokėta parduotų prekių kaina.

Kaip pagrįstai pažymi atsakovas, esmine kiekvienos sutarties sąlyga visoms sutartims yra pripažįstama sąlyga dėl sutarties dalyko[3]. Prievolės dalykas apibrėžiamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso[4] (toliau – CK) 6.3 straipsnio 1 dalyje – joje nustatyta, kad prievolės dalyku gali būti bet kokie veiksmai (veikimas, neveikimas), kurių nedraudžia įstatymai ir kurie neprieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei. Lietuvos Aukščiau-

3 Ambrasienė, D., *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 159.

4 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

siasis Teismas (toliau – LAT), aiškindamas šios teisės normos turinį, yra pažymėjęs, kad „*prievolės dalykas yra kreditoriaus ir skolininko teisės bei pareigos, susijusios su konkrečiu turtu, arba dėl jo atliekami veiksmai ar neveikimas*“[5]. Šalių sudarytos sutarties turinys („*prekės bus parduodamos pagal pirkėjo užsakymus, o už prekes bus sumokama per trisdešimt dienų nuo jų gavimo*“) ir šio sandorio pagrindu susiklostę bei ilgą laiką trukę santykiai („*pirkėjas nuolat pirko prekes ir mokėjo už jas*“) leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad **šalys susitarė dėl prievolės dalyko**. Šios sutarties dalyką sudaro pardavėjo, bendrovės A, pareiga perduoti prekes kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės teise ir pirkėjo, bendrovės B, pareiga priimti prekes ir sumokėti už jas nustatytą pinigų sumą (kainą). Be to, prievolės, atsiradusios sutarties pagrindu, dalyką sudaro ir šalių pareigas atitinkančios teisės: pardavėjo teisė reikalauti, kad pirkėjas priimtų prekes ir sumokėtų už jas, bei pirkėjo teisė reikalauti, kad pardavėjas perduotų prekes.

Nors Lietuvos teismų praktika prievolės dalyko ir objekto sąvokas atriboja, tačiau CK jos yra tapatinamos. Pavyzdžiui, CK 6.306 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad pirkimo–pardavimo sutarties sąlyga dėl sutarties dalyko laikoma suderinta, jeigu sutarties turinys leidžia nustatyti daikto (prekės) pavadinimą ir kiekį. Manytina, kad ši teisės norma apibrėžia ne prievolės, atsirandančios pirkimo–pardavimo sutarties pagrindu, dalyką, o materialųjį jos objektą, nes daiktai, kaip turto rūšis, yra prievolės įvykdymo objektas, o ne prievolės dalykas[6]. Kadangi turtinių santykių šalių teisės ir pareigos yra susijusios su konkrečiu turtu, vertinant prievolės dalyko apibrėžtumą, tikslinga atkreipti dėmesį ir į sutarties objekto ypatumus. Nors tarp ginčo šalių **sudarytoje pirkimo–pardavimo sutartyje konkrečiai ir neįvardijamos perkamos prekės, tačiau šios prievolės objektas gali būti nustatomas remiantis faktinėmis sutartinių santykių aplinkybėmis**.

Kaip minėta, pirkėjas iš pardavėjo nuolat pirkdavo prekes pagal atskirai pateiktus užsakymus. Kitaip tariant, kiekvienu konkrečiu atveju pirkėjas pateikdavo pardavėjui užsakymą, kuriame ir nurodydavo norimas įsigyti prekes. Galima daryti prielaidą, kad pardavėjas siūlo skirtingas prekių rū-

5 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011.

6 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2011.

šis, o pirkėjas yra suinteresuotas kaskart įsigyti ne kokios nors vienos rūšies gaminius, bet pirkti tas prekes, kurios jam konkrečiu atveju yra reikalingos. Dėl šios priežasties sudarytoje pirkimo–pardavimo sutartyje šalys aiškiai ir neapibrėžė konkretaus jos objekto, o tik įtraukė sąlygą, kad prekės turi būti tiekiamos pagal pirkėjo pateiktus užsakymus.

Būtent CK 6.192 straipsnio 3 dalis numato, kad **sutartis gali būti sudaroma priimant vykdyti užsakymą**. Tokia sutarties sudarymo galimybė yra leistina ir manytina, kad tarp ginčo šalių susiklostę materialieji santykiai gali būti kvalifikuojami pagal anksčiau nurodytą teisės normą. Taigi tarp šalių buvo sudaryta bendro pobūdžio pirkimo–pardavimo sutartis, nustatanti prekių užsakymų ir pristatymų tvarką, terminus, sutarties šalių atsakomybę ir kitas sąlygas. Šios sutarties materialusis objektas galėjo būti įvardytas tik kaip „prekės“, suteikiant galimybę pirkėjui ir pardavėjui nusistatyti konkrečias prekių rūšis, kiekį ir kokybės reikalavimus atskirais susitarimais. Šie susitarimai, nors ir laikytini išvestiniais iš pagrindinės pirkimo–pardavimo sutarties, tačiau šalims yra privalomi ir turi įstatymo galią (CK 6.189 straipsnio 1 dalis).

Dėl anksčiau įvardytų motyvų atsakovo teiginys, kad šalys nesusitarė dėl sutarties objekto, yra visiškai nepagrįstas ir todėl jo priešieškinį teismas turėtų atmesti. **Ginčo šalys, sudarydamos konsensualinį, dvišalį ir atlygintiną pirkimo–pardavimo sandorį, susitarė dėl jo dalyko, kaip esminės sąlygos, ir nustatė sutarties objekto bendruosius požymius**, todėl jų sutartis yra sudaryta[7] ir saistanti sutarties šalis.

Kiekvienas asmuo, vykdydamas sutartį, turi elgtis teisėtai, t. y. tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievoles (CK 6.256 straipsnio 1 dalis). Tinkamas prievolės įvykdymas abiem šalims – ir kreditoriui, ir skolininkui – paprastai reiškia prievolės pabaigą. Tačiau jeigu skolininkai visiškai ar iš dalies nevykdo savo prisiimtų įsipareigojimų, kreditorius turi teisę ginti savo pažeistas teises CK 1.138 straipsnyje numatytais būdais. Vienas iš jų – teisė reikalauti įvykdyti pareigą natūra (CK 1.138 straipsnio 4 punktas, 6.213 straipsnio 1 dalis). Be to, netinkamas sutartinių prievolių vykdymas yra teisinis pagrindas sutartinei atsakomybei kilti – neteisėtai veikianti ša-

7 Pažymėtina, kad šiuo atveju *sutarties galiojimo* sąvoka nevartotina, nes galioti arba negalioti gali tik *sudaryta* sutartis. Nesant sudarytos sutarties, negalima kelti jos galiojimo klausimo.

lis privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas[8]. Tokį bendrąjį pažeistų teisių gynimo būdą numato CK 1.138 straipsnio 6 punktas bei CK 6.245 straipsnio 2 dalis.

Šio ginčo kontekste pirkėjas iki šiol nėra įvykdęs bendrosios pirkėjo pareigos sumokėti prekių kainą per šalių nustatytą terminą, o tai kvalifikuotina kaip sutarties pažeidimas. Netinkamas pirkėjo sutartinių įsipareigojimų vykdymas suteikia teisę pardavėjui kreiptis į teismą ir ginti savo pažeistas teises įstatymo numatytais būdais. Priklausomai nuo sutarties pažeidimo, kreditorius gali rinktis vieną ar kelis teisių gynimo būdus, jeigu jų bendrą taikymą leidžia pasirinktų gynimo būdų prigimtis[9]. Būtent kelis pažeistų teisių gynimo būdus ir numato CK 6.314 straipsnis, kaip specialioji pirkimo–pardavimo santykius reglamentuojanti nuostata. Šio straipsnio 5 dalyje yra nustatyta, kad **kai pirkėjas laiku nesumoka už jam perduotus daiktus, pardavėjas turi teisę reikalauti iš pirkėjo sumokėti kainą bei įstatymų ar sutarties nustatytas palūkanas**. Būtent sumokėti kainą – tai kaip minėta, reiškia reikalavimą įvykdyti pareigą natūra, pardavėjas ir reikalauja iš pirkėjo.

Be to, bendrovė A iš bendrovės B siekia prisiteisti sutartyje numatytas netesybas. Pažymėtina, kad anksčiau minėtoje teisės normoje minimos palūkanos turėtų būti suprantamos ne kaip atliekančios mokėjimo funkciją (kaip antai paskolos sutarties atveju), bet kaip kompensacinė priemonė kreditoriui tais atvejais, kai skolininkas pažeidžia sutartį. Šių palūkanų prigimtis ir samprata yra detalizuojama CK 6.37 ir 6.210 straipsniuose. Šalys yra laisvos susitarti dėl palūkanų dydžio, tačiau, jeigu to nepadaro, gali būti taikomi teisės aktų numatyti palūkanų dydžiai, pavyzdžiui, CK 6.210 straipsnis arba Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas[10].

Svarbu atkreipti dėmesį, jog sutartyje konkrečiai gali būti ir nenurodomas palūkanų, kurios mokamos, kai praleidžiamas piniginės prievolės įvykdymo terminas, dydis. Šalys sutartyje gali vartoti, pavyzdžiui, delspi-

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-421/2007.

9 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010.

10 Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2003, Nr. 123-5571.

nigių sąvoką, kuri savo reikšme gali būti tapati palūkanų, kaip kompensacinės priemonės, sampratai. Kaip nurodoma oficialioje teisės doktrinoje, **palūkanos ir delspinigiai tokiu atveju atlieka tą pačią kompensacinę funkciją ir sutartį pažeidusi šalis negali būti įpareigojama sumokėti ir netesybas, ir palūkanas,** nes tai reikš dvigubos atsakomybės taikymą[11]. Vis dėlto jeigu įstatyme numatytos palūkanos viršija delspinigius arba atvirkščiai, visais atvejais turi būti priteisiama didesnė suma. Šio ginčo atveju šalys susitarė dėl 0,1 procento delspinigių skaičiavimo, o tai sudaro 36,5 procento per metus. CK 6.210 straipsnio 2 dalis, kuri galėtų būti taikoma šio ginčo atveju, nes abi šalys yra privatūs juridiniai asmenys, numato 6 procentų dydžio metines palūkanas. Matyti, kad šalys susitarė dėl didesnių delspinigių nei CK numatytas palūkanų dydis. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymas šioje situacijoje netaikytinas[12], nes nėra kreditoriaus prašymo ir kitų šio įstatymo taikymo sąlygų, nors ir jis nenustato didesnio palūkanų dydžio. Konstatavus šias aplinkybes, šio ginčo atveju nesiremti šalių susitarimu nėra pagrindo.

Kaip minėta, šalys susitarė dėl 0,1 procento delspinigių už kiekvieną uždelstą dieną taikymo. Toks susitarimas turi būti laikomas atitinkančiu sutarties laisvės principą, tačiau pagal CK 6.73 straipsnio 2 dalį ir 6.258 straipsnio 3 dalį, **jeigu netesybos aiškiai arba neprotingai per didelės, teismas ir savo iniciatyva, ir kitos šalies prašymu turi teisę mažinti jų dydį**. Ilgą laiką teismų praktikoje vyravo nuostata, kad mažinant „aiškiai per dideles“ netesybas turi būti priteisiamos 0,02 procento dydžio netesybos, t. y. laikytasi pozicijos, kad netesybos, didesnės nei 0,02 procento, yra neprotingai didelės ir teismas jas turi sumažinti[13]. Vis dėlto naujesnėje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje jau pažymima, kad „*įstatymuose*

11 Mikelėnas, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. 6 knyga. Prievolių teisė. I dalis.* Vilnius: Justitia, 2003, p. 67.

12 Remiantis šio įstatymo 2 straipsnio 3 punktu, palūkanų norma – vieno mėnesio VILIBOR (vidutinės tarpbankinės palūkanų normos, kuriomis bankai pageidauja (pasirengę) paskolinti lėšų litais kitiems bankams) palūkanų norma, padidinta 7 procentiniais punktais.

13 Taip išaiškinta, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 13 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-721/2002, 2003 m. lapkričio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-1070/2003, 2005 m. birželio 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-316/2005 ir kt.

išdėstyti kriterijai, pagal kuriuos teismas gali mažinti netesybų dydį, ir teismų praktikos suformuotos taisyklės sudaro pagrindą išvadai, ***kad sutartinių netesybų mažinimas nereiškia jų priteisimo konkrečiu 0,02 proc. tarifu****. Ar konkretus netesybų dydis teismo nustatytas pagrįstai, sprendžiama įvertinant, ar teismas nepažeidė įstatymų, kuriuose suformuluoti jų mažinimo atvejai ir kriterijai*"[14]. Tai, ar 0,1 procento netesybos yra aiškiai per didelės (neprotingai didelės), turi būti vertinama atsižvelgiant į konkrečias šio ginčo faktines aplinkybes, nes tas pats netesybų dydis vienu atveju gali būti pripažintas tinkamu, o kitu – aiškiai per dideliu[15]. Be kitų kriterijų, sprendžiant dėl priteistinų sutartinių netesybų dydžio, teismas turi atsižvelgti į šalių sutartinių santykių pobūdį, prievolės vertę, prievolės pažeidimo aplinkybes, kreditoriaus patirtų nuostolių dydį ir kt., taip pat vadovautis teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais ir siekti nepažeisti sutarties šalių interesų pusiausvyros[16]. Vertinant sutartinių santykių pobūdį, svarbu atkreipti dėmesį į teisinį šalių statusą[17]. Pažymėtina, kad šio ginčo atveju abi sutarties šalys yra privatūs verslo subjektai, turintys patirties verslo bei derybų srityje, todėl laisva valia pasirinkdami tokias sutarties sąlygas aiškiai galėjo numatyti savo įsipareigojimų nevykdymo teisinius padarinius. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, tikėtina, kad šio ginčo atveju reikalaujami 0,1 procento delspinigiai nelaikytini aiškiai per dideliais ir galėtų būti priteisiami iš skolininko.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, pasakytina, jog nors sudarytoje pirkimo–pardavimo sutartyje materialusis objektas ir apibrėžiamas labai lakoniškai, tačiau, atsižvelgiant į pirkėjo pateikiamus ir pardavėjo reguliariai vykdomus užsakymus, akivaizdu, kad šalys kiekvienu atveju nusistato konkretų pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymo objektą. Dėl šios priežasties nėra pagrindo teigti, kad šalys nesusitarė dėl sutarties objekto, o konstatavus, kad aiškus prievolės dalykas bei objektas ir susitarimas dėl

14 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2007.

15 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010.

16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010.

17 *Ibid.*

netesybų, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonės, yra teisėtas ir galiojantis. Kadangi pirkėjas pažeidė sutartinius įsipareigojimus, pardavėjas pagrįstai kreipėsi į teismą, reikalaudamas priteisti nesumokėtą prekių kainą ir netesybas, kurių dydis ieškovo prašymu ar teismo iniciatyva gali būti sumažintas, atsižvelgiant į individualias bylos aplinkybes.

2 praktinės užduoties sprendimo pavyzdys

Bendrovė A su bendrove B sudarė pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią bendrovė B pirko prekių ir įsipareigojo grynaisiais pinigais arba mokėjimo pavedimais sumokėti už jas bendrovei A per vieną mėnesį nuo prekių pristatymo į bendrovės B sandėlį. Šalys pirkimo–pardavimo sutartyje taip pat nustatė, kad bendrovė B bendrovei A išduoda vekselį, kuriuo įsipareigoja sumokėti prekių kainai lygią sumą. Jeigu už prekes laiku nebus sumokėta, bendrovė A turės teisę įgyvendinti vekselyje įtvirtintą teisę.

Ar vekselį galima laikyti prievolių įvykdymo užtikrinimo būdu? Koks yra vekselio ir sutarties santykis?

Tarp šalių susiklostę teisiniai santykiai kvalifikuotini kaip pirkimo–pardavimo, nes pardavėjas, bendrovė A, įsipareigojo perduoti pirkėjui, bendrovei B, nuosavybės teise tam tikros rūšies prekes, o pirkėjas įsipareigojo jas priimti ir sumokėti sutartą kainą. Šalys susitarė, kad pirkėjas už prekes pardavėjui sumokės per vieną mėnesį nuo to momento, kai prekės bus pristatytos į pirkėjo sandėlį. Kiti šioje situacijoje minimi teisiniai santykiai, susiklostę išduoto vekselio pagrindu, savo esme yra išvestiniai iš teisinių pirkimo–pardavimo santykių. Su teisiniais santykiais, kylančiais iš vekselio, susijusios nuostatos yra įtrauktos į pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas ir todėl turėtų būti vertinamos neatsietai nuo šios sutarties turinio.

Svarbu pažymėti, kad bendrovių A ir B sudarytos pirkimo–pardavimo sutarties pagrindu atsirado piniginė prievolė. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso[18] (toliau – CK) 6.36 straipsnio 2 dalis nurodo, kad **piniginės prievolės gali būti įstatymų nustatyta tvarka apmokamos banknotais (monetomis), čekiais, vekseliais, mokamaisiais pavedimais, naudojant mokamąsias korteles ar kitomis teisėtomis mokėjimo priemonėmis**. Šias nuostatas detalizuoja CK 6.929 straipsnis, numatantis atvejus, kada galimas atsiskaitymas grynaisiais, kada – negrynaisiais pinigais, o CK 6.930

18 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

straipsnis konkrečiai įvardija, kokios atsiskaitymo priemonės yra laikomos negrynaisiais pinigais. Viena iš tokių priemonių yra ir vekselis.

Taigi įstatymų leidėjas nurodo, kad mokėjimai pagal sutartines pinigines prievoles gali būti atliekami ir grynaisiais, ir negrynaisiais pinigais. Kaip matyti iš pateiktos fabulos, sutarties šalys iš pradžių susitarė dėl atsiskaitymo grynaisiais pinigais arba mokėjimo pavedimais, t. y. pirkėjas įsipareigojo per vieną mėnesį nuo prekių pristatymo į jo sandėlį sumokėti sutartyje aptartą sumą. Jeigu pirkėjas šio įsipareigojimo neįvykdys, t. y. neatliks mokėjimo grynaisiais pinigais ar mokėjimo pavedimu per nustatytą terminą, pardavėjas įgis teisę realizuoti pirkėjo išduotą vekselį. Kitaip tariant, **praėjus mėnesiui nuo prekių pristatymo dienos, piniginės prievolės įvykdymas sumokant grynaisiais pinigais arba pavedimu keičiamas piniginės prievolės įvykdymu sumokant pateikto vekselio sumą**.

Vekselis pagal CK 1.105 straipsnį yra vienas iš vertybinių popierių, kaip civilinių teisių objektų, rūšių. Ta pati norma apibrėžia vekselį kaip dokumentą, kuriuo jį išrašantis asmuo be išlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui arba kuriuo tai padaryti pavedama kitam asmeniui. Remiantis CK ir Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo[19] nuostatomis, pagal tai, **kas išmoka vekselyje nurodytą sumą, yra skiriami paprastieji ir įsakomieji vekseliai**. Paprastojo vekselio esmė ta, kad jo davėjas yra asmuo, kuris įsipareigoja sumokėti vekselyje nurodytą sumą, o įsakomojo vekselio atveju jo davėjas paveda kitam asmeniui, kad šis vekselio sumą sumokėtų vekselyje nurodytam asmeniui. **Šis vekselių skirstymas į įsakomuosius ir paprastuosius yra reikšmingas ir nustatant, ar jie gali būti laikomi prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonėmis.**

Tačiau prieš pradedant nagrinėti vekselį, kaip galimą prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonę, svarbu nustatyti jo ir sutarties santykį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas vekselio ypatumus, yra pažymėjęs, kad „*vekselį išrašantis asmuo be išlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui, t. y. sukuria sau pareigą, o vekselio turėtojas įgyja teisę (įstatymo nustatyta tvarka) vekselyje nurodytų sumų reikalauti. Taigi akivaizdu, kad vekselį išrašantis*

19 Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30-851.

asmuo sukuria sau pareigą, o vekselio turėtojui teisę“[20]. Dėl šios priežasties konstatuota, kad vekselis yra vienašalis sandoris. Tačiau vienašaliu sandoriu laikytinas ne pats vekselis, o jo atsiradimo pagrindas, t. y. vekselio išrašymas. Išrašydamas vekselį, jo davėjas sukuria atitinkamas teises ir pareigas sau ir kitiems asmenims (vekselio gavėjui, mokėtojui). Vekselį išrašius, sukuriamas naujas civilinių teisių objektas – vertybinis popierius. Nuo to momento jis gali būti naudojamas civilinėje apyvartoje – perleidžiamas kitiems asmenims, o šie, įgiję nuosavybės teisę, gali juo disponuoti savo nuožiūra – perleisti, įkeisti (Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 13, 18 straipsniai) ir pan. Taigi **vekselio išrašymas yra laikomas vienašaliu sandoriu, tačiau jokiais atvejais ne sutartimi**, nes pagal CK 6.154 straipsnį sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius. Vekselio išdavimas visada yra vienašalis asmens veiksmas, bet ne kelių asmenų susitarimas. **Vekselio, kaip ir kitų vienašalių sandorių, pavyzdžiui, testamento ar įgaliojimo, surašymą gali lemti ir kitų asmenų veiksmai, tačiau visa tai laikoma šalutinėmis, papildomomis aplinkybėmis, formuojančiomis dokumentą išduodančio asmens valią, bet nesuponuoja bendros suderintos šalių valios**. Konstatavus neleistiną trečiųjų asmenų įtaką, turi būti taikomi bendrieji sandorių negaliojimo pagrindai.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad vekselio išrašymas gali būti tiesiogiai susijęs su sutartimis. Pavyzdžiui, įsakomojo vekselio davėjas paprastai būna susijęs tam tikrais sutartiniais santykiais su asmeniu, kuris vekselyje nurodomas kaip mokėtojas, t. y. subjektas, be išlygų išmokantis vekselyje nurodytą sumą vekselio turėtojui. Vekselio mokėtojui mokėjimo pareiga gali kilti iš pačių įvairiausių sutarčių, o mokėtojui, tinkamai įvykdžiusiam pareigą, numatytą vekselyje, pasibaigia ar tam tikra apimtimi sumažėja jo prievolė, kilusi iš sutartinių santykių. Be to, pagal Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 32 straipsnį visos vekselio sumos arba jos dalies sumokėjimas gali būti užtikrinamas laidavimu. Vadinasi, užtikrinant mokėjimą pagal vekselį, tarp vekselio davėjo ir pagal vekselį įsipareigojusio ar trečiojo asmens gali būti sudaryta laidavimo sutartis.

20 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-214/2003.

Taigi **vekselis yra universali atsiskaitymo ir kreditavimo priemonė**. Naudojant vekselį kaip atsiskaitymo priemonę už pateiktas prekes, **vekselis atlieka dvi funkcijas – juo atsiskaitoma už prekes ir pardavėjas kredituoja pirkėją, todėl vekselis dar vadinamas kredito pinigais**. Tokį paprastą ir platų vekselio panaudojimą užtikrina jo viešas patikimumas, o šį lemia griežti vekselio formalumo ir abstraktumo reikalavimai. Abstraktumas reiškia, kad **prievolė pagal vekselį nepriklauso nuo jos atsiradimo pagrindo (tam tikro sandorio) ir yra be išlygų**. Šie reikalavimai vekseliui lemia, kad vekselio įgijėjui siekiant įsitikinti vekselio galiojimu, užtenka patikrinti įstatyme nurodytus jo rekvizitus. Kita vertus, skolininkas (mokėtojas) gali ginčyti savo prievolę pagal vekselį tik remdamasis formaliais vekselio trūkumais. Dėl šių vekselio savybių skolininkas negali vekselio turėtojui pareikšti prieštaravimų, grindžiamų asmeniniais jo ir vekselio davėjo arba ankstesniųjų vekselio turėtojų santykiais, nebent vekselio turėtojas, įgydamas vekselį, tyčia būtų veikęs skolininko nenaudai. Taigi vekselio prigimtis, savybės, užtikrinančios jo viešą patikimumą, specifinis teisinis reglamentavimas suponuoja ribotą vekselio davėjo galimybę reikšti prieštaravimus vekselio turėtojui, t. y. tik Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatyme griežtai apibrėžtais pagrindais[21].

Šis anksčiau pateiktas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aiškinimas suponuoja išvadą, kad **nors vekselis savo esme yra atsiskaitymo priemonė, tačiau galima daryti netiesioginę prielaidą ir apie vekselio atliekamą prievolės įvykdymo užtikrinimo funkciją**. Pirkėjas (skolininkas), išrašydamas vekselį, įsipareigoja ar įpareigoja kitą asmenį be išlygų ir nepriklausomai nuo kitų sandorių vekselio gavėjui sumokėti vekselyje nurodytą sumą. Jeigu vekselio davėjas ar pagal vekselį įpareigotas asmuo atsisako sumokėti vekselį pateikusiam asmeniui, vekselio turėtojo reikalavimai tenkinami ne ginčo tvarka. Vekselio turėtojui pateikus rašytinį prašymą, notarai teisės aktų nustatyta tvarka padaro vykdomuosius įrašus notaro užprotestuotuose arba neprotestuotinuose vekseliuose. Taigi, **nesumokėjus vekselyje nurodytos sumos, jo turėtojas iš esmės supaprastinta tvarka turi galimybę patenkinti savo kreditorinį reikalavimą**. O štai esant įprastiems sutartiniams santykiams, skolininkui nevykdant piniginių įsipareigojimų, kredi-

21 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2005.

torius savo reikalavimą gali įgyvendinti iš esmės tik ginčo teisenos tvarka teisme. Nors, esant sutarties pažeidimo faktui, kreditorius visais atvejais gali priverstinai apginti savo pažeistas teises, tačiau vekselio atveju pažeistų teisių gynimo procesas kur kas spartesnis ir paprastesnis. Būtent operatyvus vekselio tapimas vykdomuoju dokumentu ir ribota galimybė ginčyti vekselį lemia praktinį vekselio patrauklumą kreditoriams[22].

Dėl visų šių priežasčių galima daryti pagrįstą išvadą, jog vekselis iš esmės atlieka užtikrinamąją prievolės įvykdymo funkciją, o iš dalies – ir skatinamąją. Skolininkas, žinodamas, kad vekselio nuginčijimo pagrindai yra labai riboti, paprastai nelinkęs išduoti šio vertybinio popieriaus, o jeigu jis vis dėlto yra išduodamas, skolininkas skatinamas įvykdyti prievolę, nes žino, kad bet kuriuo atveju privalės įvykdyti savo įsipareigojimus.

Galiausiai atkreiptinas dėmesys į tai, **kad skiriasi vekseliais užtikrinamų prievolių įvykdytinumo apimtis – tai priklauso nuo vekselio rūšies.** Esant paprastajam vekseliui, kaip minėta, jo davėjas ir mokėtojas yra tas pats asmuo. Todėl jeigu asmuo nevykdo savo įsipareigojimų pagal pagrindinę prievolę, jis jų greičiausiai nevykdys ir pagal vekselį. Įsakomojo vekselio atveju į kreditoriaus ir skolininko santykius įsiterpia naujas subjektas – mokėtojas pagal vekselį. Neapmokėjus šios rūšies vekselio, atsakomybė jau kils ne tik vekselio davėjui, bet ir šiam mokėtojui. Pagal Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 49 straipsnį šių asmenų atsakomybė yra solidarioji, taigi **įsakomojo vekselio turėtojas tampa labiau užtikrintas, kad jo turtinis reikalavimas bus patenkintas**.

Išvados. Tai, kad ginčo šalys į pirkimo–pardavimo sutartį įtraukė nuostatą, jog, pirkėjui per vieną mėnesį nuo prekių pristatymo nesumokėjus už jas, pardavėjas turi teisę įgyvendinti vekselyje įtvirtintą teisę, laikytina prievolės įvykdymo užtikrinimo priemone. Nors vekselis *per se* nėra sutartis, tačiau jis paprastai būna susijęs su vienais ar kitais sutartiniais santykiais, kaip yra ir nagrinėjamoje situacijoje. Fabuloje nenurodyta, koks vekselis – paprastasis ar įsakomasis – buvo išrašytas, tačiau kreditorius bet kuriuo atveju yra tikras, kad jeigu skolininkas nustatytu terminu neatliks mokėjimo, jo iš pirkimo–pardavimo sutarties kylantį turtinį reikalavimą bus galima patenkinti supaprastinta tvarka.

22 Aviža, S., *et al*. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 477.

Jurkevičius V., Kemežytė J.

Ju216 CIVILINĖS TEISĖS SPECIALIOJI DALIS. Praktikumas. I dalis. Mokomasis leidinys. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013. 364 p.

Bibliogr. 25–28, 46–49, 71–75, 95–98, 121–126, 146–150, 174–184, 203–206, 225–229, 249–254, 273–277, 300–303, 325–329 p.

ISBN 978-9955-19-543-6

Civilinės teisės specialiosios dalies praktikumas – tai mokomasis leidinys, skirtas teisės ir kitų studijų programų studentams padėti pasirengti seminarams ir kitiems akademiniams užsiėmimams, taip pat studijuojantiems savarankiškai. Pirmąją praktikumo dalį sudaro 13 temų, apimančių bendruosius prievolių teisės klausimus (1–4 temos), nesutartines prievoles (5–8 temos) ir bendrąsias sutarčių teisės nuostatas (9–13 temos). Kiekvieną leidinio temą sudaro jos turinį atskleidžiančios potemės, ištraukos iš aktualios teismų praktikos, probleminiai klausimai, praktinės užduotys ir literatūros sąrašas. Praktikumo pabaigoje pridedama pavyzdinė preliminarioji būsimojo buto pirkimo-pardavimo sutartis ir pateikiami praktinių situacijų sprendimų pavyzdžiai.

Leidinys taip pat gali būti naudingas teisės praktikams ir visiems kitiems, besidomintiems civilinės teisės problematika bei jos aktualijomis.

UDK 347(076.1)

Vaidas Jurkevičius, Jūratė Kemežytė

CIVILINĖS TEISĖS SPECIALIOJI DALIS
Praktikumas. I dalis

Mokomasis leidinys

Redaktorė *Jūratė Balčiūnienė*
Maketavo *Aušrinė Ilekytė*

SL 585. 2013 04 25. 18,8 leidyb. apsk. l.
Tiražas 300 egz. Užsakymas 18 605.
Išleido Mykolo Romerio universitetas,
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas leidyba@mruni.eu

Parengė spaudai UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13b, Vilnius
Puslapis internete www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt
Spausdino UAB „Vitae Litera“,
Kurpių g. 5–3, Kaunas
Puslapis internete www.bpg.lt
El. paštas info@bpg.lt